POMPONII MELAE

DE

SITV ORBIS

LIBRI TRES

AD PLVRIMOS CODICES MSSTOS VEL DENVO VEL PRIMVM CONSVLTOS ALIORVMQVE EDITIONES RECENSITI

CVM NOTIS CRITICIS ET EXEGETICIS

VEL INTEGRIS VEL SELECTIS

HERMOLAI BARBARI, IOACH. VADIANI, PETRI IO. OLIVARII, FREDENANDI NONII PINTIANI, PETRI CIACCONII, ANDR. SCHOTTI, IO. OPORINI, PETRI IO. NVNNESII, IS. VOSSII, IAC. ET ABR. GRONOVIORVM, ET IAC. PERIZONII, NEC NON MSSTIS IO. GEORG. GRAEVII, IAC. GRONOVII, ET PETRI BVRMANNI, CONLECTIS PRAETEREA ET ADPOSITIS DOCTORVM VIRORVM ANIMADVERSIONIBVS

ADDITIS SVIS

A

CAROLO HENRICO TZSCHVCKIO

A. M. SCHOLAE ELECTORALIS MISNENSIS RECTORE, ET SOCIETATIS LATINAE IENENSIS SOCIO.

VOLVMEN III. PARS III.

LIPSIAE 1806

SVMTIBVS SIEGFRIED LEBRECHT CRVSII.

NOTAE EXEGETICAE

IN

POMPONIVM MELAM

PARS III.

COMPLECTENS

LIBRVM III.

CAP. I.

HISPANIAE ORA EXTERIOR.

§. 1.

Dicta) I. e. descripta, enarrata, uti poetae de carminibus frequentant. *Nostri maris.* Cf. ad 1, 1, 4. p. 45 sq.

circuitus) Unus unoque amplexu exstantis terrae superficiem ambiens contra Ciceronis et Macrobii sententiam, qui vetustatis secuti incertam fidem Antoecorum et Antipodum temperatam a nostra interfluente Oceano circumcirca separari putarunt. VADIANVS.

initio) Cf. 1, 1, 3.

infinitumque) Interminatum, quod ad vulgarem captum referendum est. Nam extra terrae solidae litora alia non videntur, quae terminarent Oceanum. Sed re vera nostra litora Oceano limitem statuunt. Alioqui si suo potitus loco terram occuleret, illam globi rotunditatem, quam hodie una cum exstantis terrae superficie, ut receptissima sententia est, efficit, solus ipse absolveret, et infinitus diceretur, quod in omni rotundo incerta est initii finisque praescriptio. VADIANVS.

aestibus) *Aestus*, quod notat Isidorus orig. 13, 18. *ad Oceanum pertinet, fretum ad utrumque mare.* Sic Plinius 2, 99. s. 97. aliique de hac maris agitatione vocem usurpant. Mare autem internum in plerisque locis non patitur; quare aestus Oceani incogniti erant Caesaris militibus. Vid. de B. G. 4, 29. in.

nudat) Sic Aufon. in Mof. v. 68. *aeſtus coralia nudat*. Cf. epiſt. 9, 3. Claudian. in 6 conful. Honor. v. 496. Mela 3, 6, 8. Sic Strabo 1. p. 3. f. 4. γυμνοῦσθαι dicit.

in vicem) Vario procurſu nunc hos agros, nunc illos inundans, neque id alternatim venientibus undis, ut alias in omni litore infularum et continentis affolet, fed fubito impetu, quo fit, ut terrae margo extimus in incerto fit. VADIANVS. Non ita, ut v. c. prius invadat Africam, procedat ad Hifpaniam, poſt ad Galliam. Ita vox *alternus* apud Noſtrum dicitur fupra 2, 7, 14. de freto Siculo: *alterno curſu modo in Tuſcum, modo in Ionium pelagus perfluit*. Cf. 3, 6, 5. de Britanniae fluminibus. Hinc vero Dionyf. v. 27. ἀκάματος ῥόος ὠκεανοῖο.

diverſa) I. e. contraria, ut 1, 1, 6. et alibi. *Pariter* i. e. pari acceffu.

redit) In priſtinam fedem redit. Pro *redire* Plin. c. l. *remeare*, Noſter paullo poſt *recedere*, ut Frontin. 2, 13, 11. Pro eo Seneca in Herc. fur. v. 321. *diſcedere*, et fic Frontin. 3, 9, 1. *aeſtus maritimi diſceſſus*. Livius 26, 45, 7. *deceſſum* ufurpat, ut Caefar de B. G. 3, 13. Curtius 9, 9, 19. *aquis in ſuum fretum recurrentibus*. Gr. eſt ἄμπωσις f. ἀμπώτις, contra πλημμύρα.

immiſſum) Sic Manil. 2, 89. *ſi pontum terris immittit et aufert*.

retroagat) Orof. 4, 15. *terrae motus graviſſimus, ut — et flumina retrorſum coegiſſe referatur*. Sil. Ital. 5, 624. *et retro fluctus* (amnium) *torſit mare*.

deſtituat) Non convenit τῷ *immiſſum*. Deſtituit enim, non cum immittitur, fed cum retro a litore recedit et in femet ipfum redit. Sed talia neminem offendant.

Ita v. c. 4. *exigit* non ad *cedentem*, ſed ad *ſequentem* ſolum hoſtem referendum videtur. Cf. Sanctius et Perizon. 4, 8. not. 5. MÜLLERVS *in proluſione ſchol. ad Melam ſpecim.* 17. Ipſam rem alii etiam eodem verbo uſi indicant. Sic Virgil. eclog. 1, 61. *et freta deſtituent nudos in litore piſces.* Ovid. Faſtor. 3, 52. *unda refugit: In ſicca pueri deſtituuntur humo.* Caſſiodor. Varr. lectt. 7, 6. *Nilus incolas ſuos aut veniendo terret, aut recedendo deſtituit.* Pro eo Propert. 2, 12, 34. *aridus et ſicco gurgite piſcis erit.* Seneca de beata vita cap. 14. *in ſicco relinqui.* Cf. Burmann. ad Propert. c. l. De fluminibus et navibus idem luculenter deſcribit Strabo 3. p. 98. ſ. 143.

§. 2. *anhelitum)* Sic Apollonius cenſuit, de quo cf. Philoſtrat. in eius vita lib. 5. cap. 2. et ſic Eumen. in panegyrico ad Conſtant. Caeſ. c. 6, 4. *anhelitum* Oceano tribuit. Strabo 1. p. 36. ſ. 53. Ἔοικε γὰρ τοῖς ζώοις, καθάπερ ἐκεῖνα συνεχῶς ἀναπνεῖ τε καὶ ἐκπνεῖ. Cf. Salmaſ. ad Solin. p. m. 151.

regerat) Reſorbeat, retrahat, refluente Oceano. VADIANVS.

doctioribus) Satis patet eſſe has ſententias ab philoſophis antiquis editas, ex quibus haec erat Platonicorum, ut notat Cicero de N. D. 2, 8. et diverſitatem harum ſententiarum in cauſis ignotis proferendis voluit, etiam colligere Voſſius lib. 2. de idol. cap. 69. I. GRONOVIVS *MS.* Docti in phyſicis ſunt philoſophi, ut in arte poetica apud poetas poetae. Vid. Fiſcher. ad Anacr. 53, 23. *Phyſicos* hic vocat Solin. cap. 26. ſ. 23. Animatum autem mundum ſtatuebant Pythagorei, (Laert. 8, 25. Ovid. Metam. 15, 342.) Platonici, (Plato in Timaeo p. 311. Bip.) negabant Peripatetici, in primis Strato. (Plutarch. adverſ. Colot. p. 587. Lipſ.) Cf. Seneca Nat.

Qu. 6, 14. Plato in Polit. p. 29. Bip. Solin. c. 26. f. 23. ubi noftrum reddit, et quae multa dabit Lipfius in Phyfiologia Stoicorum lib. 2. diff. 10. Et hinc terram cum corpore animantis comparant paffim, ut Lucilius Iunior in Aetna v. 96 fqq. Ceterum de aeftus marini caufis cf. Plutarch. de placitis philof. 3, 17. Plin. 2, 99. f. 97. Lucan. 1, 409 fqq. Eumen. in panegyr. ad Conftant. Caef. c. 6. et quos laudant Raderus et Freinshem. ad Curt. 9, 9, 9. Cerda ad Virgil. Georg. 2, 480. aliique. Ex recentioribus cf. Otto in Phyf. Erdbefchr. T. 1. p. 520 fqq.

depreffi) Excavati, ut multa poffint capere, quod utique non fupponitur factum effe premendo, quod tamen certe eft in hoc compofito, fed vel quacunque ratione, vel effodiendo: datur hoc agricolis et mechanicis proprie in foffa facienda, ut apud Tacit. Ann. 12, 57. *operis haud fatis depreffi*, pro quo ftatim dicit *effoffi*, qui etiam Ann. 15, 42. dicit *deprimere foffam*. I. GRONOVIUS *MS*. Sic de loco in carcere Salluft. de B. Cat. 55, 3. *depreffus locus* Frontin. 1, 5, 24. *foffa* Columella 2, 15. *fcrobes* 3, 15. Simpliciter pro eo Frontin. 1, 5, 8. dicit *premere foffam*, ubi cf. Oudendorpius. Cicero in Verrin. 5, 27. *faxum in mirandam multitudinem depreffum*. Pro eo Lucilius Iunior in Aetna v. 139. *antra demiffis effoffa latebris*. Ita vero Seneca N. Qu. 5, 14. in. *fpecum et receffum interiorem terrarum* commemorat.

reciprocata) Sic Seneca in confol. ad Polyb. c. 24. *mare alternis aeftibus reciprocum;* Sil. Ital. 3, 60. *reciproca Tethys;* Ammian. 27, 8. *mare;* Plinius 2, 99. f. 97. *reciprocare*, et fic alii.

luna) In eo caufam plerique, veterum etiam, quaefierunt, ufu et experientia edocti, ut fupra laudati auctores docebunt. Cf. etiam Bougainville fur la vie de Pytheas in Memoires de Paris T. 19. p. 149.

meatibus) Sic Avien. v. 2. vocem hanc de fluminibus usurpat.

§. 3. *Huc egressos)* Sc. ad Oceanum.

Baeticae.) De ea dictum ad 2, 6, 3. de *Ana* ibidem.

Turduli) Sic Gr. Τούρδουλοι. Infra apud Nostrum occurrunt *Turduli veteres* situ ab his diversi. Nam circa Durium eos conlocat, ut Plin. 4, 35. s. 21. hos a Baeti ad Anam, ubi Plinius 3, 3. s. 1. describit Baeturiam, cui incolas tribuit *Celticos* ad Lusitaniam, *Turdulos* ad Lusitaniam et Tarraconensem. Quod si *veteres* recte adiicitur, recte monet I. Gronovius MS. haec: Haud dubie antiquissimi ex illis, qui ex Phoenice in Hispaniam venerunt, quod patet ex isto nomine, quod valde probabiliter Bochart. in Chan. 1, 34. dicit esse Phoenicium *Tultulim*, quo notantur migrantes. Hactenus ille. Ab ora iuxta Durium inde ad interiorem regionem migrasse videntur, ubi adparent in Plinio, et commisti cum aliis populis, ex quo inde iterum ad oram prope fretum permissi sunt, ubi fuerunt Turdetani. Quare Turdulos et Turdetanos eundem populum habuerunt, qui ex duobus illis coaluerat, Strabonis certe tempore. V. 3. p. 96. s. 139. Polybius ante Strabonem, qui id notat, diversos populos censuit, et hinc Ptolemaeus 2, 4. Turdetanos et Turdulos separat, et singulis suas urbes tribuit. Ulterius vero, quam alii, Strabo 3. pag. 104. s. 151. Turdulos extendit, qui Turdulis adsignat Augustam Emeritam, quam Ptolemaeus 2, 5. Plin. 4, 35. s. 22. et Mela 2, 6, 4. Lusitanis tribuunt. Turdetanos in Lusitaniae ora ultra Anam habet Ptolemaeus 2, 5. in qua parte nullos agnoscit Plinius. Turdetanos tamen antiquitus in Baetica maxime consedisse, ex eo intelligitur, quod Baetica dicta olim est Turdetania, auctore Strabone 3. p. 96. s. 139. Idem vero etiam 3. p. 98. s. 142. strictiori sensu Turdetaniam intelligit, et a Baeturia iuxta Anam (vid. supra Plinius) separat, qua

quidem parte Plinius 3, 3. f. 1. Celticos et Turdulos, hos quidem magis ad orientem ponit. Quod vero Plinius 4, 35. f. 22. Turdulos hoc in tractu etiam *Bardulos* dictos esse vult, intelligi non potest, nisi *Bastuli* legatur, quamquam et id novum est. Non enim, quod putat ibi Harduinus, Varduli sunt, quos Ptolem. 2, 6. in. in Tarraconensi agnoscat, cum hinc aliquantum sint remoti ad Cantabricum Oceanum prope Pyrenaeum. Eosdem autem esse, quod supra ex Strabone notavi, diserte adfirmat Stephanus f. v. Τουρδητανία, uti lego pro Τουρδιτανία, etsi ita adhuc editum legitur in Strabone 3. p. 98. f. 142. ubi tamen Cod. Mosc. exhibet per η, uti populum ipsum Ptolem. 2, 4. et 5. pro quo Τουρδετανία et Τουρδετανοὶ Strabo 3. p. 96. f. 139. ex promiscua pronuntiatione, et sic per *e* Latini efferunt. Sed et utrumque populum promiscue quidam commemorant, ut Livius 34, 17 sqq. ubi etiam Codd. variant. Cf. ad 28, 39, 8. et ad 34, 17, 4. Turdulos habet Marcianus Heracl. p. 39. inde a Mellaria, Turdetanos ab Asta. Plinius Turdetanos plane ignorat. Dicti autem etiam sunt iidem, auctore Stephano, Τούρτοι, (cui lucem adfundit Cato in oratione de consulatu suo apud Charis. 2. p. 190.) et Τουρτουτανοὶ, vel, notante Holstenio p. 326. Τυρτυτανοί. Priores vel potiores fuisse videntur, quia regio dicitur Turdetania, non Turdulia. Plura conlegerunt, vel disseruerunt Resendius in antiqu. Lusitan. lib. 1. pag. 79. qui Turdulos veteres omnium Turdulorum parentes vocat, Nonius in Hispan. cap. 8. pag. 388. et 30. p. 410. (in Schotti Hispania illustrata T. 4.) et Florez in España Sagrada T. 9. p. 7. Turdetaniae autem metropolim Ptolemaeus commemorat Cordubam, quocum consentit auctor de B. Hisp. c. 3. Doctissimos omnium Hispanorum Turdulos praedicat Strabo 3. p. 96. f. 140. qui grammatica utantur, antiquitatis monumenta conscripta habeant et carmina et leges metris inclusas inde a sex milibus annorum.

Bastuli) Sic et Graeci. Strabo 3. p. 96. f. 139. eosdem Bastetanos etiam dictos esse adfirmat, et post p. 108. f. 156. non solum id repetit, sed et eorum regionem a Calpe ad Carthaginem definit, cuius tamen aliquam partem tribuit Oretanis. Ptolemaeus 2, 4. a Calpe ad Mellariam habet Bastulorum oppida, Bastetanos autem 2, 4. separat, et prope Oretanos locat; urbes in ora commemorat *Urcen,* non procul a Carthagine nova, plures in interiori regione. Sic Plin. 3, 4. f. 5. Bastulos primos in ora citerioris Hispaniae producit, et in oppidis orae proximis *Urcin.* Eorum fines Marcian. Heracl. pag. 39. Hudf. (vitiose ibi Βλαστουροὶ) a Calpe profert, et Poenos cognominari addit, ut Ptolem. 2, 4. Nempe, quod testatur Plin. 3, 3. f. 1. universam illam oram originis Poenorum existimaverat M. Agrippa. Cf. Mela 2, 6, 9. Iidem hinc apud Appian. de reb. Hisp. cap. 56. censentur esse Βλαστοφοίνικες, quamvis non sine mendi suspicione. Cf. Schweighaeuserus Vol. 3. p. 269. qui coniicit Βλαστουλοφοίνικες. Nonius in Hispania cap. 8. p. 388. ubi eundem locum tractavit, emendat vel Βαστοφοίνικες, vel Βαστυλοφοίνικες, quia ad Hannibalem illorum originem Appianus referat. Cf. idem etiam c. l. de Bastulis. Ceterum, ut Noster, Plinius c. l. subiicit: *ab Ana autem Atlantico Oceano obversa* (ora) *Bastulorum Turdulorumque est,* uterque diverso ordine.

§. 4. *portus)* *Menesthei* portus putatur, de quo dictum est ad 2, 6, 9. etsi propter diversitatem in Marciano et Antonino dubitatur ab aliis, de quo paullo post ad *Asta* et hic in fine notae. Prope Astam commemorat etiam Strabo 3. p. 96. f. 140. et sic Marcian. Heracl. p. 40. Hudf. ubi corrupta ex Strabone facile emendantur. Noster a vicinia Gadium *Gaditanum* adpellat, quod et facit Antonin. in itiner. pag. 409. qui ab Asta removet 16 M. P. in quo non solum a Marciano, sed et a Ptolemaeo 2, 4. quem consentientem habet Marcianus, dis-

crepat. Nisi numeri singuli praelatam summam conficerent, facile excidisse denarium putem, quia 26 M. P. totidem (200) stadia efficiunt, quot numerat Marcianus. Convenit autem illi cum aliis, si X ante C deleatur, et hic addatur, quod tamen non ausim inferre. Erravit igitur potius, licet recta hic sit ora et linea. Vid. de illo portu pluribus Suarezius in antiqu. Gadit. 1, 9. H. est vel *Porto di S. Maria*, ut putat Nonius in Hisp. cap. 13. vel prope *Real*. Mannert in Geographie p. m. 284. quaerit, ubi nunc est *S. Pedro*.

Oleastrum) Sic Ptolem. 2, 4. f. Plin. 3, 3. f. 1. quibus est oppidum in hoc tractu. At in Antonini itiner. p. 399. *Oleastrum* aliud intelligitur, quippe quod a Tarracone distabat 21 M. P. Strabo 3. p. 110. f. 159. inter Saguntum et Tarraconem eodem nomine, quod ex MSS. pro Ὀλέατρον nunc legitur, urbem ponit, ita tamen, ut propius Saguntum cis Iberum ostendat, Antoninus trans Iberum versus Galliam. At in nostro tractu Strabo 3. p. 98. f. 142. Κωτίνας commemorat montes, pro quo κοτίνους reponit hic Vossius, qui Graecum nomen *Cotinussam* fuisse putat. Ex Plinio 34, 49. f. 17. *Oleastrense plumbum* huc referri potest, quia Strabo in illorum montium vicinia aes aurumque nasci tradit. Vario igitur sensu illud nomen dictum et accommodatum est, oppidumque a luco et montibus adpellatum longius extentis.

Ebora) Si vera est lectio Strabonis 3. p. 97. f. 140. Graecis etiam dicta est Ἐβοῦρα. Cf. not. crit. pag. 11. A Stephano enim vocatur Ἔβορα, seu, ut Cod. Voss. habet, Ἔβυρα, urbs maritima post Gades sita. Strabo *Luciferi* fanum ibi fuisse dicit, Latino nomine *Lucis dubiae*. Cognomines alibi feruntur urbes. Nostram quidam h. volunt esse *San Lucar de Barrameda*, quae tamen ulterius iacet et post *Chipiona*. *Litus*, quod hic adtingit Mela, est ripa Baetis, nec repugnat Strabo, qui ante,

quam inde ad Anam perveniatur, aestuaria aliqua traiicienda esse refert. Idem, de Baeti, declarat etiam Astae situs.

Asta) Sic et Graece. Inde *Astenses* apud auctor. de B. Hisp. cap. 26. *Regiam* dictam esse notat Plin. 3, 3. s. 1. et ponit inter aestuaria Baetis, ut Strabo 3. p. 96. s. 140. qui ibi commemorat ἀνάχυσιν καὶ ἀνάβρασιν. Et sic Marcian. Heracl. pag. 40. Huds. ἡ κατὰ Ἄσταν (vulgo ἀνάσταvα) ἀνάχυσις, pro quo Ptolem. 2, 4. in. ἡ κατὰ Ἄσταν ἔκχυσις, etsi ibi discrepant numeri. Cf. Casaubon. ad Strabon. c. l. In descriptione totius Hispaniae, quae praefixa est Aelii Antonii Nebrissensis rebus a Ferdinando — gestis monetur, hodie ostium Baetis meridionale esse oblimatum cum alveo, cuius quidem vestigia cernantur; potuisse igitur Nebrissam et Astam olim inter aestuaria conlocari, cum illae urbes nunc 8 M. P. a flumine absint. A portu Gaditano s. Menesthei Marc. Heracl. c. l. removet 210 stadiis, ad quem accedit Ptolem. 2, 4. Antonin. in itiner. pag. 409. dimidio fere propius admovet. H. quidam putant *la Mesa de Asta*, (Ambrosius Moralis) s. *Salucar*, (Moletius) plerique *Xeres*, ut Nonius in Hisp. cap. 13. qui priores producit. In vicinia vero, ubi campus desertus veteris indicia retinet, ponit Rod. Carus in antiqu. Hisp. 3, 23. ubi pluribus de situ disserit; Mannert p. m. 280. prope vicum *Trebujehn*, quod non discrepat. Quodsi Menesthei portus est *Puerto di S. Maria*, et hic, teste Nonio c. l. duabus tantum leucis ab urbe Xeres distat, turbantur superiorum auctorum notationes, vel ulterius et remotius a Xeres quaerenda nunc est Asta. Ingeniose, dubito, an satis vere, Nonius c. l. *Xerami* (Ξηρὰ) apud Stephanum huc refert, sicut Astam mutato nomine antiquo, quod quidem in Hispaniae urbibus non infrequens est, vocatam fuisse posteris temporibus putat. Sed quia περὶ τὰς Ἡρακλείας στήλας ibi ponitur, etsi vage id factum quis velit, tamen

vel ſic non bene convenit. Non enim de Gadibus raro uſu, quem Strabo 3. p. 117. ſ. 170. notat, dixiſſe videtur. Claram vero olim fuiſſe urbem inde patet, quod in eam olim Turdetani convenerunt. (Strabo 3. pag. 97. ſ. 141.) Idem confirmat cognomen *Regia* apud Plinium, et quod *equites Romani Aſtenſes* apud auctorem de B. Hiſp. cap. 26. memorantur. *Coloniam* facit Noſter. Hinc vero Turdetanorum ſedes incepiſſe ſupra dictum eſt. De aeſtuariis cf. Strabo c. l. et poſt p. 98. ſ. 143.

Extra) Pertinet ad ſinum, qui praeceſſit. Sed cum omnes Iunonis templum in ipſo promontorio, quod inde nomen traxit, ponant, (vid. Ptolem. 2, 4. Marcian. Heracl. pag. 40. Hudſ.) et loca hactenus recenſita ultra illud ſita ſint, inſignem errorem impingat Melae, qui in natali fere ſolo locorum ordinem ſic turbaverit, quod fecit in tabulis Reinoldius, ubi ſic: *Gaditanus portus, Iunonis templum et ara, Caepionis monumentum.* Aliquantum hic a promontorio removetur, quod fretum finit urbe Baeſippone, et portu Gaditano Oceani oram inchoat. Ut igitur Mela ad aliorum narrationes et ipſam, quod res declarat, veri ſpeciem revocetur, de altero portus Gaditani cornu intelligi debet. Inſula enim Erythia, quae et Iunonis dicta eſt, cum templo huc non pertinet, ut infra ulterius et ultra Anam occurrit. De *Caepionis monumento* cf. not. crit. p. 12 ſqq. H. ubi urbs eſt *Chipiona.* Vid. Holſten. ad Ortel. p. 46. et 87. Nomen traxit a Servilio Caepione, qui de Luſitanis, duce Viriatho rebellantibus, triumphavit. Cf. praeter faſtos Vellei. 2, 1. Eutrop. 4. extr.

§. 5. *Baetis)* Gr. Βαῖτις. Raro et poſtera demum aetate auctores Latini ſcripſerunt *Betis*, unde et quidam corripuerunt. Vid. Cellar. in Geogr. ant. 2, 1, 43. Quod tamen idem vult *Baetes* etiam olim dictum eſſe, fruſtra adfert Sil. Ital. 3, 405. ubi *Baetis* eſt in bonis

editionibus. Verius id ex inscr. apud Gruter. p. 153. probari possit, ubi ita: *a Baete et Iano Augusto ad Oceanum;* item *ab Iano Augusto, qui est ad Baetem usque ad Oceanum.* Alias, ut Graeci Βαίτιος, Βαῖτιν, Latini etiam et *Baetim.* (Liv. 28, 30.) Inde *Baetica Hispania, Baeticolae viri* apud Sil. Ital. 1, 146. Olim Tartessum dictum fuisse, notarunt Strabo 3. p. 102. s. 148. Pausan. 6, 19, 3. Eustath. ad Dionys. v. 337. eundemque h. y. intelligere Stephanum, docent adiecta. Incolis dictus est vel *Perces* sec. Stephanum s. v. Βαῖτις, vel *Certis* sec. Liv. 28, 22. in. ubi quidem tantopere fluctuantur codices, ut nihil certi definiri possit. Si tamen ex Stephano corrigendus videtur Livius, quod existimat Bochart. in Chanaan 1, 34. adsentiente ad Stephanum Berkelio, *Perces* etiam in Livio legi debet. Derivat autem Bochartus a *berca* i. e. stagnum, ut *Pergusa,* lacus Siciliae. Cf. etiam viri docti ad Liv. c. l. Oberlin. tamen ad Vibium Sequ. p. 86. Sigonii coniecturam, *Circem,* in Livio praeferendam putat, si, quod Marius Niger tradat, verum sit, Afrorum lingua *Circin* vocari, quamquam dubitatio oriatur ex hodierno nomine *Quadalquivir* i. e. *Vadi al Kibir,* ut Arabes vocarunt. Aliis *Quad Alkebir* i. e. fluvius magnus. Vid. Relandus de Paradiso §. 18. *Baetis* quidam ex Belgica lingua a *Baet* i. e. utilitas derivant, quae vanae sunt argutiae. De origine Noster sic: *ex Tarraconensi regione demissus,* quod pertinet ad montem *Orospedam* s. *Orespedam,* (Strabo 3. p. 112. s. 162.) qui in Ptolemaeo 2, 6. vocatur *Ortospeda,* h. *Sierra Vermigia,* ut ibi Bertius adscripsit. Alio tamen loco idem Strabo 3. p. 102. s. 148. ex monte Argenteo prope Castulonem eum deducit, cum quo consentit Stephanus s. v. Ταρτησσός. Cf. Avien. in ora v. 291 sqq. At Bochart. in Chanaan 1, 34. ὄρος Πέδα idem esse contendit, quod ὄρος Ἀργυροῦν, arcessita Arabicae linguae ope, in qua *phed* est argentum, a cuius fodinis nomen impositum fuisse Strabo adfirmat. Hodie mons, unde fluit, dicitur *Segura.* Polybius teste Strabone c. l.

eundem et Anam ex Celtiberia fluere ſcripſerat, ita ut invicem diſtarent 900 ſtadiis, nempe quod Celtiberi potentia aucti vicinis regionibus nomen impoſuerint. De eodem fonte conſentit ipſe Strabo 3. p. 96. ſ. 139. Turbat tamen hic Avienus in ora c. l. qui montem Argentarium lacum incumbere dicit, *Liguſticum* vocat, unde labatur Baetis, cum Mela lacum illum non longe a mari ponat. Cf. quae disputat de illo loco Salmaſ. ad Solin. p. m. 202. qui cum prius tentaſſet illud nomen, poſt explicat ex Stephano, ubi Λιγυστίνη urbs prope Tarteſſum commemoratur. Ἄορνον eundem vocari ex Schol. Ariſtophanis ad ranas monet d'Anville in Memoires — de Paris T. 30. p. 116. *Pelagus* vocatur ab Eulogio in apologetico martyrum Cordubenſium. Vid. Ambroſius Moralis p. 319. (in Schotti Hiſpania illuſtrata T. 4.) Voſſius tamen hic, cum permanens lacus et ne modicus quidem inveniatur, de aeſtuariis intelligit. Plinius 3, 3. ſ. 1. Tugienſi ſaltu illum exoriri tradit, quod poteſt componi. Nempe *Tugia*, unde nomen, a Caſtulone diſtabat 35 M. P. (Antonini itin. pag. 404.) Cum vero origo fluvii in confinio Tarraconenſis et Baeticae quaeri debeat, non poteſt per Tarraconenſem regionem mediam diu decurrere, quod ut a Mela avertatur, *hanc* ad Baeticam referri debet, cuius magnam partem hic deſcribit. In ipſa curſus deſcriptione comparari Noſter poteſt cum Strabone 3. p. 96. ſ. 139. Eius longitudinem a fonte ad oſtium deſignavit Marc. Heracl. pag. 40. Hudſ. ſtadia 3350. Curſus primo modicus, deinde multis acceptis fluviis maior. (Plin. 3, 3. ſ. 1.) Baeticam ingreditur ad Oſſigi oppidum, amoeno blandus alveo, crebrisque oppidis accolitur. De aeſtuariis eius ex maris effuſionibus cf. ſupra ad §. 1. et in primis Strabo et Plinius c. c. l. l. Ille ἀναχύσεις vocat, Pauſan. 6, 19, 3. ἄμπωτιν. Idem cum aliis illi dat duo oſtia, quorum alterum hodie obſtructum eſt et oblimatum, ita ut uno tantum excurrat, quamvis Sepulveda, notante Nonio ad calcem Hiſpaniae de fluviis p. 474. T. 4. in Schotti Hiſp. illuſtrata, geminis

ſuo aevo oſtiis erupiſſe adfirmavit. Ipſe Nonius duo brachia, quae inſulam (Strabo c. l.) complectantur, oſtia veteribus dicta fuiſſe putat. Sic certe intelligenda vox in Avieno in Ora v. 288. ubi dicit: *tria ora infert in agros.* Sic Voſſius pluribus evincere hic nititur, unum tantum et olim fuiſſe, quia, ſi olim, quod incolae adfirmant, ad Rotam oppidum in mare exiiſſet, prius Baetim, deinde Caepionis monumentum Mela recenſuiſſet, nec unius tantum Marcianus meminiſſet. Attamen in hoc cum orientale adtingatur, debet etiam fuiſſe occidentale, et de loco exitus veritas Rotenſium fide nititur. Certe Mela in iis oris natus, verum ignorare non debuit. Ab hoc fluvio autem, quod notum, *Baetica* nominatur. (Plin. 3, 3. ſ. 1.) Olim lanae eius aquis commode inficiebantur. V. Martial. 8, 28, 6. Iuvenal. 12, 42. Ceterum Melam qua ſenſum reddidit Boccatius de fluminibus h. v.

Olintigi) Obſcurum nomen. Vid. not. crit. p. 16. *Onoba* cognominata *Aeſtuaria,* (Plin. 3, 3. ſ. 1.) pro quo Marcian. Heracl. pag. 40. Hudſ. habet Ὄνοβα Ἀστουρία, qui inter oſtia Baetis et Anae conlocat, unde Ptolemaei 2, 4. Ὀνοβαλιστουρία emendatur, adhibito Plinio, in quo hic Harduini lectionem probat Voſſius. Cf. not. crit. p. 17. Ab oſtio Baetis diſtabat 420 ſtadia. (Marcianus c. l.) De ipſa urbe eiusque ſitu erudite exponit Roder. Carus in antiqu. Hiſpan. 3, 75. qui putat h. eſſe *Gibraleon,* probatus ab Harduino ad Plin. et Weſſeling. ad Antonin. itin. pag. 432. Refragatur Holſten. ad Ortel. p. 137. quia *Gibraleon* longius a mari diſtet, et p. 140. ad *Gubalion* refert. Bivarium nimis libere vagantem, qui *Ayamote* exiſtimaſſet, refutavit Rod. Carus, quod hoc oppidum ad Anae oſtia iacet. Florez tamen in Eſpaña Sagrada T. 12, p. 58. evincere ſtudet, h. eſſe *Huelva,* quod eſt in eodem tractu, quo *Gibraleon.* De *Laepa* cf. not. crit. p. 18. H. videtur eſſe *Lepe.* Quod ſi verum habetur, eadem non poteſt eſſe *Ilipa,* quippe quae ab Onoba diſtabat

30 M. P. sec. Antonin. in itin. pag. 432. vel in Onobae situ peccatur.

§. 6. *Lusitania)* De ea ad 2, 6, 3.

impetu) I. e. promontorio longissime procedente. Proprie regiones non possunt habere impetum, ut omnia inanimata; tribuunt tamen illis Latini, ut notet magnam molem et aliquid ulterius solito. Sic *impetum aulae* dixit Stat. Silvar. 4, 2, 23. I. GRONOVIVS *MS.* 1.

abducit) Litoribus scilicet, in ortum versus contractis, Baetica longius se in occasum pandente. VADIANVS.

fastigat) Ita fere Livius 37, 27, 7. de colle: *in modum metae in acutum cacumen a fundo satis lato fastigatus.*

Cuneus ager) Sic Strabo 3. p. 95. s. 137. τὴν προσεχῆ χώραν τῇ Λατίνῃ φωνῇ καλοῦσι Κούνεον, σφῆνα σημαίνειν βουλόμενοι. Quod an verum sit, disceptatur, et vel Latinum nomen, vel situs promontorii impugnatur. Casaubonus Strabonis auctoritate nixus, Latinam vocem existimat, quia Romanis illo tempore patuerint Hispaniae, ipsi autem incolae Lat. L. delectati fuerint, ut ex Plinio constat. Plerique tamen, et nescio an recte, dissentiunt et a populis vel *Coniis*, vel *Cynetibus* nomen derivant, qui olim illum tractum tenuerunt; ut hic Vossius, quem refutare tentat Florez in España Sagrada T. 13. p. 19. ex Strabonis loco. Cum enim P. Scipio in Hispaniam venisset, trifariam Carthaginiensium copias divisas esse comperit, unumque ex tribus ducibus, Magonem, in *Coniis* agere ultra Herculis columnas, ut diserte legitur in Polybio 10, 7. qui sic populum quendam adpellatum esse addit. Non igitur hoc origine Latinum nomen esse

poteft, fed peregrinum, non ab Romanis impofitum, fed inventum et exceptum. Appianus porro de reb. Hifpan. cap. 57. et 58. *Cuneos* populos habet, quorum urbem vocat *Coniftorgin.* At vero iidem fuiffe videntur, qui *Conii* apud Polybium, non folum propter nominis adfinitatem, fed et fitus notationem. Cf. Mannert. Geogr. p. m. 314. qui bene de hoc expofuit. Urbs autem illa Strabonis 3. pag. 97. f. 141. Κονίστοργις (fic per ο in penult. Cod. Mofc.) ideo effe videtur, quod etiam in hoc tractu prope Aftam ponit et γνωριμωτάτην in Celticis vocat. *Ariftorgin* Livii 25, 32, 5. huc arceffit Mannert. p. m. 327. At iidem *Conii* vel *Cunei* vix diverfi fuiffe videntur a *Cynetibus*, unde Voffius huius agri nomen derivat. Nempe, inquit, *Cuneus ager* et promuntorium corruptum eft ex Graeco Κύνης, cuius accolae dicuntur Herodoto [2, 33. 4, 49.] Κυνήσιοι et Κύνητες. *Cynetes* ifti habitabant inter Sacrum promuntorium et Anam flumen, quem terminum Cynetum facit Rufus Feftus [Avien. in ora v. 223.] et alibi [v. 205.] *Ana amnis illic per Cynetas effluit,* tamquam fi etiam *Cynetes* aliqui effent ultra Anam, quod verum arbitror ex Iuftino 44, 4, 1. ubi male vulgo legitur *Curetes.* [Nunc *Cunetes.*] Voffianae fententiae pondus accedere videtur, quod Strabo Coniftorfim in Celticis ponit. Celtici enim vel Celtae omnium olim in Europa ad occafum habitantium populorum ultimi, extraque columnas Herculis pofiti, Cynetis fuerunt finitimi, tefte Herodoto 2, 33. Κυνήσιοι autem et Κύνητες iidem funt, ut conftat ex Stephano f. v. Κυνητικόν, quem locum effe dicit Hifpaniae prope Oceanum, fine dubio intelligens Cuneum agrum. Clare etiam id Herodotus de populis teftatur. Nam qui Κυνήσιοι funt 2, 33. Κύνητες dicuntur 4, 49. eodem fitu et iisdem fere verbis. In eandem fententiam plura disputavit Schlichthorft über den Wohnfitz der Kynefier oder Kyneter pag. 419. (vid. Magazin für Schullehrer T. 1. P. 2.) Quam igitur caufam nominis addit Polybius, inepta

illa est. Alia succedit dubitatio, an Mela Cuneum agrum promontorium dixerit, et a Sacro seiunxerit. Resendius, motus forsitan hac difficultate, in antiquit. Lusit. lib. 4. p. m. 178. promontoria hic explicat, non terrae tantum cacumina, quae mari immineant, sed totos etiam late tractus, qui tandem acumine in mare desinant. Sic Livius 21, 35, 8. *praegressus Hannibal in promontorio quodam — Italiam ostentat*, idemque adparere putat ex Melae descriptione. In Livio quidem est in planum exstans et prominens Alpium rupes. Strabo unum tantum Sacrum promontorium in Cuneo agro agnoscit, et quod longissime exstet ad occidentem, et Artemidorus cum navigio comparavit. Plin. 4, 35. s. 22. duo hic recenset, *Sacrum* et *Cuneum*. Mela autem ex hoc agro tria exstare dicit, quorum unum *Cuneus*, alterum *Sacrum*, tertium *Magnum* dicitur. Vid. Penzel ad Strabon. Vol. 1. p. 604. Ita vero intelligenda esse tria νησίδια, quae teste Strabone ibi Artemidorus posuit, monet Casaubonus et similibus exemplis inlustrat. Vadianus haec tria promontoria non recte intellexit, et ultra Cuneum agrum reliqua duo quaesivit, ita ut Cuneus sit hodie *Cabo S. Vincente*, Ptolemaeo 2, 5. promontorium *Sacrum*, Sacrum vero *Barbarium*, tertium *Lunae montis promontorium*, quem ideo notavit Resendius lib. 1. p. m. 10. c. l. Ipse vero lib. 4. p. m. 178. Cuneum h. adpellat *Cabo S. Maria*, Sacrum *Cabo S. Vincente*, prisci tamen nominis vestigium in oppido *Sacri* adhuc servari ait. Secundum Strabonem 3. p. 95. s. 139. utrumque maiori ex parte Celtae et Lusitani habitabant, quibus Ptolemaeus addit Turdetanos. De *Magno* autem nihil, nec est in hoc tractu tertium promontorium. Quid igitur? Putant h. esse *Cabo de Roca*, ut Mannert p. m. 320. quod Ptolemaeo est *Lunae montis promontorium*. Apud Plin. 4, 35. s. 21. occurrit *Magnum*, quod ab aliis etiam *Olisipponense* vocatum esse addit, quamvis cum Artabro miscet. Quodsi vero ita est, nec videtur aliter esse posse, quomodo

Mela postea potest duos sinus interponere? Aut igitur pertinet hoc tantum ad promontorium *Sacrum* et *Magnum*, et sic nec recte, nec commode omisit medium, quod apud Ptolemaeum est *Barbarum*, aut alius cum Vadiano tenendus est ordo, sic ut *Sacrum* illi sit Cuneus, *Barbarum* Sacrum, et *Magnum*, ut ante dictum est, quamvis dissentientibus Marciano, Ptolemaeo — Tum vero *Sacrum* h. est *Cabo de Espichel.* Et sic Plin. 4, 35. s. 22. forte *Sacro* subiicit *Cuneum*, et apud Nostrum τὸ *proximo* ad Cuneum pertinet, unde hoc sensu sinus duo incipiant, uti etiam I. Gronovius MS. 1. *proximum* explicat inter Cuneum et Sacrum. Resendius quidem in antiquitatt. Lusitan. lib. 4. p. m. 185. promontorium *Sacrum* duobus cornibus in altum dicit exire, quod et tabulae declarant, inter quae sit sinus modicus, inque sinistro cornu h. urbs *Sacris*, unumque Melam huius tractus meminisse. Neque tamen vel sic satis Noster vindicatur, quia dicit: *lata sede procurrens se ac sua latera fastigat*, cum tamen in latere ex vulgari interpretatione sit *Cuneus*, *procurrere* autem ad totum agrum et integrum pertinere debeat.

Sacrum) Ab Herculis templo, quod ibi fuisse Ephorus tradiderat sec. Strabon. 3. p. 95. s. 138. quamvis negante Artemidoro. Sacrum tamen locum habitum esse, Strabo ipse adfirmat. Porro, ut idem refert, quidam olim crediderunt, solem ibi ad Oceani litus longe maiorem et cum stridore occidere, de quo cf. etiam Auson. in epist. ad Paullin. 19. in. Florus 3, 17, 12.

Myrtili) De scriptura huius et sequentium urbium cf. not. crit. p. 20 sqq. *Iulia Myrtilis* in Ptolemaeo 2, 5. Terminatio nempe in *is* et *i* in Hispanicis urbibus non est inusitata. Sic Frontin. 2, 3, 1. *ad oppidum Intibilim.* Vid. ibi Oudendorpius et, quem laudat, Gronov. ad Liv. 21, 60. Cognomen *Iulia* coloniae indicium est. Antonin. in itin. pag. 431. a *Pace Iulia* removet 36 P. aliquanto

paucioribus Ptolem. 2, 5. qui Turdetanis in inferiori regione adscribit, in quo situ errare videtur. Nam si Mela ordinem tenet, quem eum tenere inversa progressione Plin. 4, 35. s. 22. probat, non potest ultra Balsam et Ossonobam sita fuisse, quod tamen indicant numeri in Ptolemaeo. Si *Pax Iulia* h. est *Beia*, non *Baiadoz*, uti probant Resendius, Barrerius, Nonius aliique, optime haec distantia hodie convenit inter *Beia* et *Mertola*. Vid. Nonius in Hisp. cap. 33. Nempe *Myrtili* h. est *Mertola* ad fl. Anam, plena cippis, columnis, statuis antiquis, quibus Gothi et Mauri ad reficiendos muros usi sunt, teste Resendio lib. 4. p. 179. c. l.

Balsa) Occurrit in Plinio 4, 35. s. 22. Ptolemaeo 2, 5. in. Marc. Heracl. pag. 42. Huds. Anton. in itiner. p. 426. ubi a Pace Iulia removetur 23 M. P. H. *Tavilla*, ut existimat Resendius lib. 4. p. 180. c. l. praecipua urbs Algarbiae.

Ossonoba) Sic Plin. c. l. Anton. in itin. p. 426. Apud Ptolem. 2, 5. in. 'Οσσόναβα, Marc. Heracl. c. l. 'Οσόνοβα. Antoninus a Balsa removet 16 M. P. Marcianus 300 aut 340 stadiis, aliquantum discrepans; Ptolemaeus intra medium consistit. In cippo occurrit *Resp. Osson.* Vid. Resendius pag. 182. c. l. qui monet, fuisse olim etiam sedem episcopi, tum paene dirutam, post in vicum redactam dictamque *Exubanam*, nunc, cum prope non sit, nuncupari *Estoi*. Roder. Caro in antiqu. Lusit. 3, 75. est *Estombar*, notante Harduino ad Plin. c. l. In vicinia certe, propius tamen ad promontorium sacrum iacuit.

Lacobriga) De lectione et scriptura in not. crit. p. 22. dictum est. *Briga*, quod adpenditur, putant esse Thracum *bria*, quod est urbs inserto *g*. Vid. ad 2, 2, 5. in voce *Mesembria*. Et sic Stephanus in *Butobria*, Hispa-

nicae urbis nomine explicat, et Thraciis nominibus inluſtrat. Sed quid Thracum lingua in Hiſpania? Cluver. in Germ. ant. 1, 7. p. 50. obſervat, omnes urbes ita deſinentes in Hiſpania et Gallia ad fluminum ripas fuiſſe poſitas; unde exiſtimat, ſignificare *pontem*, quod et linguarum variarum dialecto adiuvat, et multis exemplis inluſtrat. Alii aliter explicant. Cf. etiam de h. v. Goropius in Hiſpan. lib. 2. pag. 25. Mariana hiſt. de l'Eſpagne T. 1. p. 24. qui a Germanis derivat. Quaeritur hodie, ubi eſt *Lagos*, frequentiſſimum et nobiliſſimum oppidum. Cf. Reſendius lib. 4. p. 186. c. l. praeter alios. Quod quidem praeferendum eſt eorum opinioni, qui *Coymbra* putant, ut Olivarius ad Melam et Tarapha notati a Nonio in Hiſp. cap. 37.

portus Hannibalis) Si intra Cuneum agrum vel cis promontorium Sacrum vulgari uſu ſubſiſtimus, prope *Lagos* quaerendus eſt, ubi Reſendius p. 186. c. l. habet duos portus ex duobus oſtiis factos, *Villanovanum* faciliorem, et *Alboritanum* difficiliorem acceſſu, quorum ille hunc fuiſſe putat propter loci ſitum et munimentum maius ab Hercule dictum. Menoetius Vaſconcellus ad Reſendium p. 256. inter *Villa nova de Portimano* et *Alvor* fluctuat. At ſi ſuperiorem ordinem et progreſſionem ſequaris, portus eſt celeber prope *Setuval*.

Ebora) Apud Ptolem. 2, 5. eſt Ἔβουρα, ſed *Ebora* veriorem eſſe ſcripturam evincunt multa. Ita nempe Plin. 4, 35. ſ. 22. Anton. itiner. pag. 418. et in primis inſcriptiones, quas exhibet Reſendius in antiqu. Luſit. et de antiquitate Ebórae, unde retulit Nonius in Hiſpania cap. 32. quae omnes per *o* efferunt. Cf. etiam Vaſconcellus ad Reſendii antiqu. Luſitan. p. 26 ſq. Nec minus antiqua concilia, de quibus idem Vaſconcellus ad lib. 5. pag. 10. ubi et ſqq. de Ebora agit. Plinius 4, 35. ſ. 22. oppidis veteris Latii adnumerat, et *Liberalitatem*

Iuliam dictam etiam esse addit. Caute autem distinguenda est ab *Ebora* Baeticae, quam Vasconcellus pag. 10. c. l. per *u* potius scribendam esse censet, Plinii 3, 3. s. 1. *Eburam* cognomine *Cerealam*. Sed cum similitudine nominum Strabonem et Stephanum deceptos ait, non satis recte monet. In Strabone enim 3. p. 97. s. 140. legitur Ἐβοῦρα, in Stephano Ἔβορα, quorum ille ponit inter Baetim et Anam, hic post Gades in litore. Tum ad hanc potius referendum esse videtur, quod putat Vasconcellus p. 12. probante Nonio cap. 32. nostram ab Eburonibus conditam fuisse. Nomen autem *Liberalitas Iulia* in Plinio confirmat inscriptio apud Gruter. p. 489, 9. *Divo Iulio Li. Iulia Ebora ob illius in mun. et munic. liberalitatem* — Sub Iulio Caesare igitur ius Italicum accepisse videtur et municipium veteris Latii dictum. Alia inscriptio a Sertorio moenibus fuisse instructum declarat sic; *Q. Sertor. — Ebor. munic. — urbem moenivit eoque aquam diversis in duct. unum conlecteis fontibus perducendam curavit.* H. *Ebora* putatur. Quod si verum est, vel Mela erravit, vel alii. Ille enim ponit in ora, vel non procul inde. At longissime removet Ptolemaeus, si Salaciam spectes, a qua distabat 43 M. P. (Antonin. itin. c. l.) Cf. etiam Mariana in hist. de l'Espagne T. 1. p. 397 sq. ubi de Eborae situ variisque doctorum opinionibus disserit. Ipse putat h. *Talavera*, quod tamen ab hoc tractu aliquantum est remotum.

Salacia) Sic et Graece. *Urbs Imperatoria* cognominata fuit auctore Plinio 4, 35. s. 22. inscriptiones passim vocant *municipium*, ut apud Gruter. p. 13, 16. Hodie *Alacer de Sal*, si Lusitani non fallunt, quod caute addit Wesseling. ad Anton. itiner. p. 418. Fallere enim videntur, si Lopez recte in tabulis posuit, in quibus est a mari remota. Putem hinc potius esse h. *Secimbra*, vel in eius vicinia locum paullo infra *Cattobrigam*, quod ex Ptolemaeo 2, 5. et Marciano p. 42. Hudf. intelligitur.

Ulyssippo) De scripturae varietate satis, opinor, dictum est in not. crit. p. 24 sq. Nomen urbis et originem multi veterum ab Ulysse repetunt, quam meliorem partem Nonius praedicat in Hisp. cap. 35. Idem, ut alii, Strabonis Ὀδύσσειαν lib. 3. p. 109. s. 157. huc refert, quae etsi ad Ulyssem accommodatur, procul tamen hinc in montanis Baeticae prope Malacam et Abderam iacebat; solus vero Strabo commemorat. Nam Stephani Ὀδυσσεῖς πόλις Ἰβηρίας ad nostram potius pertinere potest. Ulyssis autem in Hispaniam descensus, quem tantopere probare nititur Strabo 3. pag. 103. s. 149. talium rerum studiosis ex nominis similitudine facile adridere potuit. Certiori fide a Plinio 4, 35. s. 22. traditur, *municipium* R. civium fuisse et *Felicitas Iulia* cognominatum. Idem paullo ante nobilem fuisse dicit *equarum a Favonio vento conceptu*, et vere se id credidisse 8, 67. s. 42. indicat verbo *constat*, ubi idem repetit. Cf. ad 2, 6, 2. Sed quod Varro de R. R. 2, 1, 19. hoc prope Olissipponem in monte *Tagro* evenire scribit, disceptationem id movit Geographicam et emendationes doctorum virorum protulit varias, quas recensuit ibi Schneiderus. At quod addi potest, recte praeeunte Resendio tuetur vulgatam lectionem et Columellae locum falsitatis convincit Nonius in Hisp. c. 35. H. est *Sintra*, unde Lunae promontorium in mare prorumpit. Et sic fere Salmasius ad Solin. p. m. 196. de promontorii magni sinu, quem Noster vocat, Varronem intelligebat. At minus ab errore liberari posse videtur Plinius 4, 35. s. 21. quidquid conatus est Harduinus. Nam promontorium ille *magnum*, vel *Olissipponense* ab aliis *Artabrum* vocari tradit, et terras, maria, coelum disterminare, eoque finiri latus Hispaniae, quae quidem ad *Artabrum* s. *Celticum* promontorium vel *Nerium* potius et unice pertinent. Cf. infra ad §. 9. An vero Ulyssippo sit hodierna urbs *Lisboa*, de eo dubitationes graves et iustas excitavit Mannert in Geographie p. m. 325. Hodie enim sita est supra Tagum in hac Nostri pro-

greſſione, qua infra eum invenitur; nec aliter ſuadet numerorum ordo in Ptolemaeo, qui in Hondii et Bertii edd. depravati leguntur. Nec aliter ponit Marcian. Heracl. p. 42. Hudſ. Poteſt tamen hoc, quod et monet Mannert, obponi, Tagi oſtium non ad extremam oram porrigi, et hinc inferius ſitam narrari. Ceterum huius urbis deſcriptionem dedit Damianus a Goes, quae inſerta eſt Schotti Hiſp. illuſtr. T. 2. p. 879 ſqq. Conditorem et hic facit Ulyſſem p. 880. Strabonis auctoritate motus et ſcribi vult p. 881. *Oliſipo.*

Tagi) Sic Graeci etiam. De etymologia quidam laborant, ſed fruſtra. Sic *Tagus* rex memoratur a Silio Ital. 1, 152. ab hoc flumine cognomen adſumſiſſe. Sed praeter Beroſum illum lib. 5. p. m. 8. (ed. 1511.) Tagum, virum, adferunt etiam Virgil. Aen. 9, 418. Lucan. 3, 586. A Carthagine Hiſpaniae nomen impoſitum fuiſſe tradit Iſidor. Orig. 13, 21. Certiora haec: Oritur cum Ana in orientali Hiſpaniae parte, eo tantum diſcrimine, ut Anas recta in Oceanum exoneretur, hic factis flexibus verſus meridiem decurrat. (Strabo 3. p. 96. ſ. 139.) Ptolemaeus 2, 5. in. ex numerorum ratione fontes ponit in Carpetanis prope Celtiberos, ubi ſunt urbes Complutum, Caracca, (Arriaca apud Antonin. in itin. pag. 436.) ſed cum hodie (vid. Büſching. p. m. 6.) in provincia Hiſpaniae Eſtremadura oriatur, cum fontes ſine dubio ſint iidem, ulterius iuſto poſuit Ptolemaeus. Strabo 2. p. 73. ſ. 107. amplius 1000 ſtadiis a Pyrenaeis ſemovet, unde graviter increpat Polybium, qui a fontibus ad oſtia curſui ex recta linea ſubputato 6000 (ſic codd. pro 8000) ſtadia tribuat, quot a Pyrenaeis ad occiduum latus Hiſpaniam extendit. Alio tamen loco Strabo (3. p. 105. ſ. 152.) eum ex Celtiberis deducit per Vettones et Carpetanos. Idem ibi effuſiones eius deſcribit, eumque piſcibus oſtreisque abundare addit. Sed maius eſt, quod Noſter praedicat, *gemmas aurumque generare.* De auro quidem veterum multi tra-

diderunt et sunt loca fere obvia. Vid. Virgil. in Catal. 11, 52. Sil. Ital. 1, 155. 16, 560. Ovid. Metam. 2, 251. Lucan. 7, 755. Seneca in Thyeste v. 352. in Herc. fur. v. 325. Plin. 4, 35. s. 22. Eumen. in gratiar. act. ad Constantin. Aug. cap. 14. in. alii. Cf. Drakenb. ad Sil. Ital. 1, 159. Omnino autem id de Hispaniae fluviis praedicant Strabo 3. p. 100. s. 146. et Iustin. 44, 1, 7. ubi *balucibus* nunc pro *paludibus* ex egregia Salmasii emendatione ad Solin. p. m. 196. legitur. Idem et hodie fieri memorat Büsching. p. m. 7. at contra negat Volckmann in Reise durch Spanien Vol. 1. p. 9. et antea Harduinus ad Plin. 33, 21. s. 4. Sic de la Puente (Reise durch Spanien) T. 1. pag. 23. etsi famam reiicere non sustinet, vix tamen unquam tantum auri inde conlectum putat, quantum columbarum pari emendo sufficiat. Numos tamen aurique ramenta ab amne ait eiici p. 24. Adfirmare videtur Townsend (Reise durch Spanien) T. 1. p. 239. ubi tamen Volckmann notat, ex urbe talia cum aqua elui. Diu antea Resendius c. l. obscuriorem suo tempore et prope exstinctam eam famam fuisse scribit, cautione quidem legum, ne commotae arenae frumentarios agros depressiores nocumento adficerent. In testimonium tamen, inquit, cantatae gloriae regum Lusitanorum sceptrum ex Tagano auro, quo purius nullum reperiri potest, factum et scimus, et non semel vidimus. Quod Noster gemmas addit, obscurius videtur et ignotius. Forte sensu latiori intellexit gemmas, et tum possis huc referre, quod Strabo 3. p. 101. s. 146. tradit, in Hispanorum fluviorum arenis auriferis lapides etiam reperiri, quibus aurum insit, quo purgato electrum remaneat. Penzel ad c. l. intelligit lapidem Lazuri et de eo multa congessit Vol. 1. p. 443. de electro illo pag. 610. quod veteribus etiam metalli genus dictum est, nec ad succinum transferri debet. Vid. Pausan. 5, 12. f. In Hispania autem reperiri, tradit etiam Sil. Ital. 1, 229. Sed huc

lapis potius pertinet. Nec de lapidibus pretiosis infitiatur Florez in España Sagrada T. 5. p. 39.

§. 7. *quae recessit)* Declivi scilicet in ortum litore. Nam si ad Cuneum respicis, tota reliqua in arcton porrecta ora, sensim oceano cedit, inque ortum solis contrahitur. *Flexum* autem eum intelligit, qui inter Magnum et Celticum promontorium [s. Nerium] interest. VADIANVS.

Turduli veteres) Vid. supra ad §. 3.

Monda) Sic (Μόνδα) Ptolem. 2, 5. et Marcian. Heracl. p. 43. Hudf. Straboni 3. p. 105. s. 153. est Μουλιάδας, ubi tamen Μούνδας malit Casaubonus. Plin. 4, 35. s. 22. *ab Durio Tagus interveniente Munda.* A promontorio Selene ad eius ostia Marcian. c. l. numerat 120 ad 150 stadia. H. *Mondego.* Vid. de eo Resendius in antiqu. Lusit. lib. 2. pag. 70 squ. Quod vero Mela dicit de ostio eius et Durii, I. Gronovius in notis MSSt. 1. difficultates vidit et notavit his verbis: Ultimum promontorium non potest aliud intelligi, quam Magnum. Sed profecto eius vehementem latitudinem supponere debet Mela; si ad medium eius latus ponat Mundam, ad finem eius Durium, quam descriptionem ex mappis nemo certe intelligat. Haec ille. Accedit, quod inter Mundam et Durium interfluebat alius fluvius Vacus, uti docent Ptolem. 2, 5. et in primis Marcian. c. l. ubi dicitur Οὐακούας, cum Οὐάκος sit in Ptolemaeo. A Selene autem promontorio ad Vacum Marcianus numerat stadia 530. i. e. 17 circiter miliaria Germanica. Quanta igitur illius promontorii ad Durium ulterius fluentem extensio! Quae ut expediantur, promontorium Mela ad illum usque tractum profert, unde ex plano et aequo paullatim adsurgit. TZSCHVCKE. Nam utrimque lateribus promontoria expanduntur. In mediam ergo oram septemtrionalis

lateris Monda effluit, Durius autem circa radicem, h. e. eo in loco, ubi egredi ab aequo litore in altum promontorium basis incipit. VADIANVS.

Durius) Sic Plinius 4, 34. f. 20. aliique auctores Latini. Ex Graecis Strabo 3. p. 105. f. 152. Δουρείας, vel, ut codd. quidam, in iis Moscov. habent, Δούριος; attamen Δουρίας per ι redit p. 112. f. 162. In Ptolem. 2, 5. Δωρίας dicitur, quo etiam referri potest Δορίου in genitivo apud Marcian. Heracl. p. 43. Hudf. Δώριος in Dione 37, 52. Δόριος in Appiani Hisp. cap. 72, 90. Primam etiam corripit Sil. Ital. 1, 234. in *Durius.* De eo sic Plinius c. l. *Durius amnis ex maximis Hispaniae ortus in Pelendonibus et iuxta Numantiam lapsus, dein per Arevacos Vaccaeosque, disterminatis ab Asturia Vettonibus, a Lusitania Gallaecis, ibi quoque Turdulos a Bracaris arcens;* quae ex Strabone 3. p. 112. f. 162. sic inlustrantur: Oritur in Celtiberia, unde Pelendones ibi sedem habuisse adparet, quod confirmat ipse Plinius 3, 4. f. 3. Mannert in Geographie p. m. 322. ex Idubeda ducit prope Numantiam versus septemtrionem, qui superato illo monte ad Celtiberos progreditur. Lopez in tabula eius fontes in provincia *Soria* indicat, quod convenit cum veterum notatione et Ptolemaeo, qui ibi Pelendones posuit. Büsching p. m. 6. ex regione Salamanca descendere tradit. Inde vero praeterlabitur Numantiam et Sergantiam. (Strabo c. l. conl. pag. 105. f. 152.) A fonte autem ad ostia longitudinem illi tribuit 1970 stadiorum, Marcianus, i. e. 61 miliaria Germanica vel paullo amplius, quod parum discrepat a recentiorum notatione. *Maximum* recte a Plinio vocari constat, quippe qui aquarum mole Taium adeo superat, unde Resendius in antiquit. Lusitan. lib. 2. p. m. 72. ubi omnino multa de eo conlegit, a Lusitanis proverbium vulgatum ferri scribit: *Tagus tulit famam, sed Durius vehit aquas.* Aurum etiam vehere quidam narrant, et Sil. Ital. 1, 234. in hoc

cum Pactolo certare dicit. Quod refert Büſching p. m. 6. Iohannem III. ſceptrum ex eius auro faciendum ſibi curaſſe, neſcio an ad Tagi aurum pertineat. Vid. ſupra. Ab hoc flumine Luſitania incipiebat. (Plin. 4, 35. ſ. 21. et alii.)

flexu) Verſus mediterranea.

Celticum) Sic et Plin. 4, 34. ſ. 20. Idem alio loco (4, 36. ſ. 22.) *Arrotrebarum promontorium* vocat ab Arrotrebis, quos in priori loco ante Celticum ponebat; Strabo *Artabros* vocat, de quo infra. Ptolemaeo 2, 6. eſt Νέριον ἀκρωτήριον ab populis itidem Neriis, qui accolebant in hoc tractu ultimi ſec. Melam. Confirmat vero omnino Strabo 3. p. 106. ſ. 153. ubi ſcribit, Artabros circa Nerium prom. habitare poſt Celticos, unde ab occidente ad ſeptemtrionem convertatur Hiſpania. Idem confirmat Ptolem. 2, 6. unde refutantur in Plinio 4, 35. ſ. 21. qui *Artabrum* etiam *Magnum* et *Oliſipponenſe* dixerunt.

§. 8. *Celtici)* Sec. Strabon. 3. pag. 106. ſ. 153. habitarunt circa Nerium promontorium eorumque cognati ad fl. Anam, qui inde egreſſi ad expeditionem bellicam hic conſederant. Ex quo convincitur Reſendius, qui in antiqu. Luſit. lib. 1. p. m. 15. Celticos dicit a Luſitanis in Baeticam tranſiiſſe, et urbes condidiſſe, quod doceant cognata nomina. Recte quidem hoc ad alteram opinionem. Plin. 4, 34. ſ. 20. hic memorat Celticos cognomine *Nerias* et *Praeſamarcos*. At Ptolem. 2, 5. Celticos prope Tagum ponit vel falſo, vel ex migratione poſt facta; recte. Quam vero olim late patuerit Celtarum gens, quorum nomine continebantur Hiſpani, Galli, Britanni, Illyrii, Germani, docet Cluver. in Germ. ant. 1, 2. p. 19. omninoque omnes populos trans Alpes et Iſtrum ita olim vocatos, ipſum nomen, uti Hy-

perboreorum, obscurum fuisse lateque patuisse, Wernsdorf de republ. Galatarum cap. 2. §. 3. p. 59. et quos laudat. A Tago vero ad Artabrum prom. 30 populos habitasse, tradit Strabo 3. p. 106. s. 154.

Grovii) De varia illorum scriptura cf. not. crit. pag. 28 sqq. *Sobolis Graecorum* fuerunt sec. Plin. 4, 34. s. 20. et hinc Sil. Ital. 3, 366. *Gravii violato nomine Graium*, quam opinionem adstruunt alii, qui Graecos in ista loca venisse narrant, in quibus maxime est Iustinus 44, 3. ex quo Teucer post finem Troiani belli patria prohibitus tandem in Hispaniam concessit, et Carthaginem novam occupavit, ex qua cum in Callaeciam transiisset, positis sedibus genti nomen dedit. Callaeciae etiam portio Amphilochi dicebatur. Accedit Strabo 3. p. 108. s. 157. qui ex variis auctoribus refert, Graecos hic et ulterius consedisse, tum in Callaecis urbem etiam Amphilochos memorat, cuius origo ad Teucri socios et in primis ad Amphilochum pertinet. Aliam praeterea huius originis urbem addit Ἕλληνες dictam, quae a Plinio c. l. vocatur *Helenos*, vel, uti mavult Nonius in Hisp. cap. 41. *Hellenos*, ut vocem Graecam referat. Denique commemoratur urbs Tyde, Τοῦδαι in Ptolem. 2, 6. *castellum* Plinio, a Diomede condita. Cf. Sil. Ital. 16, 368. qui hinc *Aetolam* vocat 3, 367. Bene autem Drakenborch. ad priorem locum ex Dionysio v. 485. et Avieno v. 648. docuit, Diomedem Hispaniam adiisse, certe id creditum fuisse; Tyden autem in Groviis conlocat Ptolemaeus. De quibus omnibus vid. Resendius in antiqu. Lusitan. lib. 1. p. m. 37. At mirum est, quod Mela Callaecos, qui in ora sederunt, amplum populum, plane praeteriit, Grovios contra memoravit, qui tamen hinc remotius habitasse videntur, si Ptolemaeum audias. Mannert p. 339. c. l. putat, Melam eos cum Bracaris commiscuisse. Sed dubito, an verum sit, et Tyden s. Tudas cum Groviis male Ptolemaeum posuisse, numerosque corruptos credo. Nam

ſi ſeriem et nexum locorum adtendas, Grovii cum Tyde ſunt in litore, et hinc ordo etiam apud Antonin. in itin. p. 429. magis inluſtratur, vel inde Ptolemaeus. Ibi enim ſic: *Bracara, Limia, Tude*, quod et hodie convenit, ſi, quod videtur, *Bracara* eſt *Braga* vel in vicinia, et *Tyde* eſt *Tuy*. Immo vero denique Ptolemaeus Melae fidem vindicat, cum Grovios facit Callaecorum et Bracariorum populum. Forte igitur et hic Mela ſecutus eſt veteres auctores, vel ante commiſtionem Graecorum cum Celtis Grovios hic prius conſediſſe putavit; inde enim Callaecos dictos ferunt, de quo cf. Nonius in Hiſp. cap. 42. Longius enim extendiſſe, ſequentia declarant, quae alias Callaecis Bracariis adſignantur. Neque tamen ſic excuſandus, quod et hic ſuae aetatis immemor remotiſſima ſectatur, et recentioribus antiqua immiſcet.

Avo) Apud Ptolem. 2, 6. in. legitur Αὔου ποταμοῦ ἐκβολαί. Neglecti ordinis Melam accuſat Reſendius in antiqu. Luſitan. lib. 2. p. m. 76. qui hic eſſe inde a Durio debebat: *Celandus*, (ſic legit) *Avo, Naebis, Limia, Minius*. Qualis vero ſit hodie, non addit. Equidem poſt Durium in tabulis inveni *Daves;* Haſius in tabula Europae habet *Aves*, qui ad vicum *Villa de Conde* effluit a Bragada decurrens, ubi tamen Büſching p. m. 78. memorat *Deſie*. At cum Celadum in hac progreſſione praecedat, dubito, an recte Reſendius emendaverit.

Celadus) Occurrit tantum in Noſtro. H. videtur eſſe *Cavado* excurrens ad vicum *Eſpoſende*. Reſendius c. l. de eo mihi quidem obſcure ſic: ad oppida Laeciam et Maruſinos mare ingreditur, etiam navigiis aeſtu iuvante aptus. Vaſconcellus ad eum p. 275. nunc eſſe putat *Rio de Greſones*.

Naebis) Ptolem. 2, 6. in. Νῆβις, qui eius oſtium inter Limiam et Avonem ponit. Inde *pons Neviae* dici

videtur apud Anton. in itin. p. 430. qui eſt *pons Nartiae* in Geogr. Ravenn. 4, 45. corrupte, ut ex comparatione locorum in Antonino adparet. Videtur h. eſſe *Nivos* ſ. *Neva*, vel, ut in Haſii tabula legitur, *Negva*. Lopez non habet. Mannert p. m. 336. c. l. putat eſſe *Cavado*. Reſendius c. l. ſic: ubi *Cadavo* iungitur, ſub Cadavi nomine exit, ad oppidum Fanum.

Minius) Sic et Graeci. Nomen traxiſſe vult Iuſtin. 44, 3, 4. a *minio*, cuius fuit uberrima illa regio, quamquam Harduinus ad Plin. 4, 34. ſ. 20. monet, amnem *Sil*, qui in eum inlabitur, illud proferre, teſtante idem Morale, cuius verba reddit Oihenartus in notitia Vaſconiae 1, 4. p. 15. quod parum hic discrepat. Strabo 3. p. 105. ſ. 153. ſuo ordine ſubiungit *Limaeae*, et *Baenim* etiam dictum fuiſſe notat, pro quo tamen ante Caſaubonum Reſendius in antiqu. Luſit. lib. 2. p. 78. emendat Ναῖβις, eumque praeterea et ſitu et vicinitate utriusque fluvii erraſſe putat. Omnium vero Luſitaniae fluviorum maximum adpellat Strabo, qui ad 800 ſtadia navigari poſſit. Secundum Poſidonium apud Strabonem ex Cantabris oritur. At uterque falſa tradidit et de magnitudine et de origine, ut recte monuit Mannert p. m. 337. c. l. Et ne ſic quidem origo vera eſt, ſi fl. *Sil*, quem adhuc deſiderari in Büſchingio idem notat, veteribus etiam Minius fuit. An apud Appian. de B. Hiſp. c. 72. *Nimius* ſit *Minius* vel *Naebis*, disceptatur, nec ſatis conſtitutum eſt. Vid. ibi Schweighaeuſer. Vol. 3. pag. 297. et antea Caſaubon. ad Strabon. c. l. Equidem praetulerim *Minius*, quia ſic lapſus fuit pronior, nec ordo repugnat. Naebis enim, quod ad alteram opinionem induxit, nunquam Ναίβιος dicitur, vel Νέβιος, uti in genit. ſcribitur apud Ptolemaeum. Ad hunc vero tenus fluvium in expeditione progreſſus Brutus Romam inde revertit, ut memorat Strabo, et quos ibi nominat Caſaubonus.

Limia) Sic et Plin. 4, 34. s. 20. effert; at Strabo 3. p. 105. s. 153. Λιμαία. Ptolem. 2, 6. Λιμίας, quod praefero a Λιμίου in genitivo. Addit Mela, illi cognomen *Oblivionis* fuisse, quod plurimi auctores confirmant. In Graecis est ὁ τῆς Λήθης, ut apud Strabonem c. l. Plutarch. in Qu. Rom. pag. 104. (Opp. Vol. 7. Lips.) Et sic Latini *Oblivionis* vocant, ut Plin. 4, 35. s. 22. Sallustius teste Servio ad Virgil. Aen. 1, 267. Flor. 2, 17, 12. Casaubonus adeo ad Strabonem contendit, semper in genitivo casu efferendum esse, et notat Appianum de reb. Hispan. cap. 72. (cf. et cap. 71.) ubi in accus. dicitur Λήθην, et Livium in epit. lib. 55. *fl. Oblivionem*, ubi Schellerus etiam in Lex. h. v. malit *Oblivionis*. Cf. Tollius ad Appian. c. l. qui ex Casaubono sua hausit, et sic Bochart. in Chanaan 1, 34. Hunc tamen casum defendi etiam posse ad Appian. Vol. 3. pag. 297. censet Schweighaeuserus, cum insuper Strabo c. l. moneat, Βελιῶνα (Βελίωνα Moscov.) etiam vocari, in quo Latinam vocem latere non temere putarunt. Plinius tamen c. l. eos notat, qui sic adpellent, cum potius ad *Aeminium* pertineat hac cognomen, cui adsentitur Harduinus. Fuit quidem ille fluvius h. *Agveda*, et urbs *Aeminium* apud Ptolem. 2, 5. in mediterraneis, sed huc non pertinet. Nec recte notat Harduinus, Melam confudisse utrumque, Appianum distinxisse. At in Appiano non solum non legitur Aeminius, sed ne intelligi quidem potest, cum ultra Durium ibi progressus sit Brutus ad Bracaros in eam regionem, ubi commemorati illi hactenus fluvii excurrebant. Tum sec. Varronem apud Plinium Aeminius CC M. P. a Minio aberat. Minium porro fuisse ὅρον τῆς Βρούτου στρατείας diserte dicit Strabo, cum Oblivionis ille fluvium primus superasset, ut tradunt Plutarchus, Livius et alii c. c. l. l. Aeminium autem ante Brutum Romani traiecisse videntur, quippe qui iam diu abhinc in Vaccaeis res gesserant. Brutus autem ad occasum versus Oceanum contendit, et primus usque eo regionem per-

domuit. Cf. Liv. c. l. Super Gravios autem illos ponit, ut Mela, Sil. Ital. 1, 235. Quidquid vero tandem eſt, cauſam adpellationis dedit Strabo c. l. Cum enim Turduli et Celtici expeditionem in ſeptemtrionales regiones facerent, et flumine hoc traiecto ſeditio orta eſſet aucta ducis obitu, quaſi obliti priſtinarum ſedium, diſperſi ibi manſerunt. Quaeri non temere cum Mannerto p. 337. c. l. poteſt, unde Graecum nomen venerit ab his populis impoſitum, ad quod, ſi vera eſt narratio, nihil aliud reſponderi poteſt, quam ut a Graecis ibi conſidentibus nomen temuerint, vel Graeci ſua lingua Romanis nota ſic expreſſerint. I. Gronovius MS. *Limia* vocem Hiſpanicam cenſet, quae videatur notaſſe *oblivio*, unde milites varii Graece loquentes Λήθην dixerint. Fama vero eius rei, vel verbi atrocitas tantum Bruti militibus incuſſerat metum, ut non niſi coacti transirent. Cf. Livius et Florus c. c. l. l. Secundum Reſendium in antiqu. Luſit. lib. 2. p. m. 77. non longe oritur ex paluſtribus quibusdam locis inter Aquicaldenſem urbem et Montem Regium, tractusque ille vulgo vocatur *Limia*, incolae *Limici*, quo nomine occurrunt in columna Aquiflavienſi, (Aquiflavia h. *Chaves*) cuius inſcriptionem exhibet p. 37. c. l. ut et Nonius in Hiſp. cap. 57. Sed falſo ille accuſat Strabonem. Non enim dixit, hunc fluvium a Celtiberis et Vaccaeis fluere, ſed Durium tantum per illos populos deſcendere adfirmat; hunc autem poſt Durium alioſque fluvios demum memorat.

Lambricam) Vid. quae diſſerui in not. crit. p. 53 ſqq. de hac urbe et proximis. *Laeros* videtur eſſe *Loriz*, *Ulla* antiquum nomen retinuit.

prominet) Ex iis, quae de Ulla dicta ſunt, adparet tractus ille, ubi Mela hic ſubſiſtit; et hinc recte ſupra dixit: *reducta iterum iterumque.* Interſunt enim, quod et hodiernae tabulae oſtendunt, ſinus. *Tamaris*

h. *Tambra* f. *Tomar; Sars* h. *Sar.* Tum vero inverfo ordine hos fluvios recenfet.

Ebora) Holften. ad Ortel. pag. 73. ex Melae defcriptione nunc vocari putat vel *Porto Real*, vel *Puerto S. Maria.* Cum vero prope urbem *Muros* Tamaris i. e. *Tambra* in mare exeat, ibique et hodie portus fit, hic eft fine dubio, quo pofito reliqua etiam conveniunt. Ptolemaei 2, 6. *Artabrorum portus* ultra eft ad Celticum promontorium, ubi *S. Maria.*

turrem Augufti) Ignota ea eft hodie. Lepide Boccatius de fluminibus f. v. Sars Melam fic reddidit: *turrem Augufti, quam cognominant memorabilem.* Ceterum narrat Livius 22, 19, 6. *multas et locis altis pofitas turres Hifpania habuit, quibus et fpeculis et propugnaculis adverfus latrones utebantur.* Ab eiusmodi turri claffem R. advenientem procul confpectam effe ibi narrat. Forte etiam haec in victoriae memoriam exftructa erat, quod Domitium et Fabium Maximum ea de caufa feciffe, refert Florus 3, 2, 6.

titulo) I. e. nomine, cui haud dubie adfcripti fuerunt reliqui honores eius imperatoris, qua proprie faciunt titulum. I. GRONOVIUS *MS.* 1. Ita hanc vocem poni, multa loca in Lexicis conlecta docent. Sic praeter illa Sueton. in Calig. c. 34. *ftatuas virorum illuftrium — ita fubvertit atque disiecit, ut reftitui falvis titulis non potuerint.* Idem in Domitio c. 15. *e bafi ftatuae triumphalis titulus excuffus vi procellae.* Porro in Galba c. 2. *ftatuarum tituli.* Aurel. Victor in epit. 41, 13. *tituli aedibus infcripti.* Cf. ad 1, 11, 3.

Tamarici Neriique) Eodem ordine, diverfa tantum progreffione, apud Plin. 4, 34. f. 20. occurrunt in hoc tractu; tantum *Neriae. Tamarici* a fluvio cognomini

adpellati ſunt. A Neriis vero promontorium Celticum dictum etiam eſt *Nerium*, ut apud Strabonem 3. p. 94. ſ. 137. conl. p. 106. ſ. 153. ubi occidentale latus Hiſpaniae cum ſeptemtrionali coit et Celtici colunt. Cf. ſupra. Sine dubio eſt promontorium, de quo Plinius 4, 35. ſ. 21. *Excurrit deinde in altum vaſto cornu promontorium, quod Artabrum appellavere — terras, maria, coelum disterminans. Illo finitur Hiſpaniae latus, et a circuitu eius incipit frons.* Idem 2, 112. ſ. 108. ad illud a Gadibus 491 M. P. ſtatuit, et eo longiſſime frontem Hiſpaniae procurrere addit. Non igitur audiendus eſt Vaſconcellus ad Reſendii antiqu. Luſitan. p. 247. qui Nerium promontorium Artabrum dictum eſſe negat.

§. 9. *Scythicum)* Sudant hic interpretes et in Hiſpania hoc promontorium quaerunt. Fruſtra. Intelligitur enim promontorium ultimum Orientis. Agit enim hic de tota ſeptemtrionis ora et toto terrae tractu. SCHOTTVS. Scythici promontorii infra quoque [3, 7, 1.] meminit, ubi ſeptemtrionis inſulas deſcribit. Putabat autem Mela, totum hoc litus, quod ab Artabris ad extremum usque ſeptemtrionem extenditur, pene eſſe rectum. Hoc ipſum quoque alii e veteribus exiſtimarunt. Errat itaque inſignis ille Geographus, [Cluver. in Germ. ant. 1, 2. p. 17.] qui hic *Trileucum* pro Scythico reponebat. Ordo Geographicus et ſenſus Melae non admittit illam correctionem. Praeterea *Trileucium*, non *Trileucum* promontorium hoc vocabatur, ab adſitis inſulis *Trileucis*. Sic itaque reſcribe apud Ptolemaeum [2, 6.] Τριλεύκιον — VOSSIVS. Primo nempe intuitu Hiſpaniae promontorium eſſe videtur, quo primum a Celtico progrediatur, dum reliquam oram deſcribat. Sic Olivarium et Florianum exiſtimaſſe notat Ortelius in theſ. h. v. etſi hic in notis Olivarius de Dacico ad Saxoniam intelligit. Et ſic nuper Fradin in nota ad h. l. Scythicum intra Hiſpaniae fines quaerendum putat propter ea, quae Mela

cap. 2. in. subiungit. At, ut alios etiam praeteream, recte statuit Vossius. *Terra* enim hic non est Hispania tantum, sed reliqua ora versus Scythiam et Scythiae promontorium, unde in Eoum mare cursus inflectitur, ut adparet ex lib. 3. cap. 7. Cf. etiam Plin. 6, 20. s. 17. Ita vero iam olim hunc locum intellexit Vadianus. Sed simul inde, quod in notis MSS. monet I. Gronovius, adparet, quam nihil etiam tunc Romani sciverint de Norwegia et Suecia, vel certe parum vera et recta de illis regionibus habuerint.

parva promontoria) Veluti apud Ptolem. 2, 6. illud, in quo fuerunt arae Sestii, *Lapatia*, *Cori* promontorium, quod et *Trileucum* dictum est, *Oeaso*, *Pyrenaei* promontorium, quod Noster in fine capitis adtigit. *Lapatiam* a *Cori* promontorio, quod Marcianus pag. 44. Hudf. *Corium* vocat, distinguit Vossius ad nostrum locum, et utrumque confusum non temere putat, quod in priori numeri excidissent.

Cantabros) Vicinos hoc tempore habuerunt ab oriente Autrigones, ab occasu Paesicas, a meridie populos quosdam Celtiberorum. Cf. quae de situ disserit Oihenartus in notitia Vasconiae 1, 2. Illis Plin. 4, 34. s. 20. tribuit 9 civitates et 3, 4. s. 3. septem populos. Urbes eorum recenset Ptolemaeus 2, 6. cum quo in singulis conferri possunt Florus 4, 12. Strabo 3. pag. 108. s. 157. Plin. 3, 4. s. 3. et Orosius 6, 21. Regio ipsa vocatur *Cantabria* in Graecis et Latinis, cuius partem olim Lacones occupasse tradiderat cum aliis Asclepiades, teste Strabone 3. p. 108. s. 157. Populi ferociam laborisque patientiam describit Sil. Ital. 3, 326. Notum est Cantabricum bellum, in quo domiti sunt ab Augusto, quem ideo passim praedicat Horatius. At in eo ipso animi intrepidi et invicti signa dederunt. Vid. Flor. 4, 12. Post Tiberius impositis tribus cohortibus eos ad ordinem et

quietem redegit. (Strabo 3. p. 127. f. 156.) Cf. praeter Oihenartum Nonius in Hifp. cap. 44.

Artabri) Sic et Graeci. An iidem etiam *Arotrebae* dicti fuerint, dubium facit Plin. 4, 35. f. 22. certe obfcurum, recte quidem, fi reprehendit eos, qui ad promontorium Magnum pofuerunt. Contra id diferte adfirmat Strabo 3. p. 106. f. 154. Nec recte eundem impugnare videtur Refendius in antiqu. Lufitan. lib. 1. p. m. 109. Plinii licet, ambigua tamen hic, auctoritate nixus. Nempe cum Strabo 3. p. 121. f. 175. Caffiterides Artabrorum promontorio adponit, Plinius Arotrebarum promontorio. Porro Strabo 3. p. 106. f. 153. Artabros producit iuxta Nerium promontorium, Plinius 4, 34. f. 20. Arotrebas ante Celticum, quod idem eft, et Ptolem. 2, 6. ibi habet Artabrorum portum. In ultimis autem Lufitaniae populis eos conlocat Strabo 3. p. 101. f. 147. verfus occafum et feptemtrionem, ubi erat promontorium Celticum, terramque aureo ftanno albo permiftam apud eos reperiri, quam fluvii devehant, ipfi incolae purgent.

Aftures) Strabo 3. pag. 105. f. 152. Ἀστουρίων habet, fed idem 3. p. 112. f. 162. Ἀστύρων, quam formam etiam in priori loco, vel per ου praefert Cafaubonus. De utriusque ufu cf. not. crit. p. 40 fq. ubi etiam de nominis caufa dictum et de y in Latinis. Apud Gruterum item variant infcriptiones, quae pag. 193, 3. 426, 5. habent *u*, p. 463, 4. y. Regio Ἀστουρία apud Ptolem. 2, 6. et hinc *Afturius* et *Aftyrius*. Ad occidentem finitimos fuiffe Callaecis adfirmat Strabo 3. pag. 105. f. 152. quod et cum Ptolemaeo congruit. Fortiffimam gentem, ut Cantabros, vocat Orofius 6, 21. et Callaeciae portionem cum Cantabris facit. Olim dividebantur in *Transmontanos* et *Auguftanos*, et 12 populis conftabant. (Plin. 3, 4. f. 3.) Primaria urbs *Afturica* vocatur a Ptol. 2, 6. cognomine *Augufta*, etfi Amacis tribuit, qui fuerunt fine

dubio Afturum populus. Plinius enim c. l. omnino Afturicam urbem magnificam Afturum commemorat. Hodie *Aſtorga.* Regio fuit montibus filvisque horrida, (Flor. 4, 12, 54.) auri ferax, (Plin. 33, 21. f. 4. Silius Ital. 1, 231.) equis nobilis. (Sil. Ital. 3, 335 fq. Martialis 14, 199. et quos memorant ad Silium Drakenb. et Ruperti.) Cf. Nonius in Hifp. cap. 43.

Adobricam) Cf. de ea not. crit. p. 42. et de fluminibus p. 43 fq.

Seſtianas) Confudiffe videtur cum Augufti turri apud Ptolem. 2, 6. quia poft Nerium promontorium ponit, ubi fere haec fuit, ut fupra Nofter dixit. Sine dubio autem, quod hic I. Gronovius MS. 1. monuit, conditae fuerunt a quodam Seftio in honorem Augufti, ut barbaros hos Hifpanos ad reverentiam Augufti tamquam numinis hoc modo adliceret. Auguftus autem folus denique potuit hos populos domare, qui populum R. femper vexaverant, et magnis faepe ftragibus adfecerant. Solebant autem Augufto templa, facerdotes et collegia facrare, quidni aras? Et fic eius ara fuit Lugduni, ut narrant Dio 54, 32. Livii epit. 137. Iuvenal. 1, 44. Sueton. in Calig. cap. 2. cuius infcriptionem adfert Strabo 4. p. 133. f. 192. Vivus quidem haec in provinciis non nifi communi fuo et reipublicae nomine recepit fec. Sueton. in Aug. cap. 52. etfi contra adfirmat Aurel. Vict. in Caef. cap. 1. ubi cf. Arntzen. ad Sueton. Oudendorp. et quos laudant. Quis vero fuerit ille Seftius, non dixerim. Forte fuit is, qui Octavii aetate variis rebus geftis interfuit, et, quamvis Octavii partibus non deditus, tamen poft in eius locum conful fuffectus eft. Vid. Schweighaeufer. ad Appian. Vol. 3. pag. 837. et Freinshem. in fubplement. Livii 136, 1.

§. 10. *Saliam)* Cf. not. crit. p. 46.

ſpatium —) Haec ita Plinius 4, 34. ſ. 20. exprimit: *A Pyrenaei promontorio Hiſpania incipit, anguſtior non Gallia modo, verum etiam ſemetipſa, immenſum quantum hinc Oceano, illinc Iberico mari comprimentibus.* Cf. 3, 4. ſ. 3. f. ubi latitudinem a Tarracone ad litus Olarſonis ſtatuit 307 M. P. De *Cantabris* vid. ſupra.

Varduli) Ad Oceanum cum Cantabris ponit etiam Plin. 3, 4. ſ. 3. et illis aliquas urbes tribuit, in quibus eſt *Menoſca,* quam unam habet Ptolem. 2, 6. in litore, plures in interiori regione.

noſtro ore) Hic praetextus ſaepe adiuvit Romanos inertes, ut quaſi iure abſterrerentur ab laboribus, qui tanto erat excuſabilior, quoniam ipſi etiam viri docti et laborioſi paſſim eodem utuntur, prout ſic Servius dicit de Virgilio, quum res R. inchoat offenſus materia et nominum aſperitate ad eclog. 6, 3. Hinc Ovid. Triſt. 3, 10, 5. *Sauromatae cingunt, ſera gens, Beſſique Getaeque. Quam non ingenio nomina digna meo!* I. GRONOVIUS *MS.* Nempe Graeci et Romani multa nomina ſubpreſſerunt, quia barbaros ſonos exoſi erant. Plinius ipſe ſaepe tantum Latiali ſermone dictu facilia adfert, uti aperte profitetur de Hiſpaniae urbibus 3, 3. ſ. 1. Evicit tamen poſtea Ptolemaeus. De aſperitate nominum aliquot propriorum explicat etiam Oihenartus in notit. Vaſcon. 1, 12.

Concanos) Cf. in not. crit. pag. 49. Equini ſanguinis potu delectatos fuiſſe, indicant Horat. 3. od. 4, 34. Sil. Ital. 3, 361. Fuiſſe ex Cantabris indicat Ptolem. 2, 6. qui in Cantabris producit urbem Κουκάνα (ſic pro Κουκάνα Cod. Palat.) et, ſi apud Strabon. 3. p. 112. ſ. 163. quod videtur, iidem ſunt Coniſci, novum inde accedit pondus, quod diſerte Cantabris adſcribuntur. Nec aliter explicari, ſi vera eſt emendatio, patitur ſeries in Mela.

An iidem fint Κόνιοι apud Polyb. 10, 7. uti videtur Cafaubono, dubium eft ex fitu intra Herculeas columnas; immo funt *Cunei*, ut adpellat in hoc tractu Appian. in Hifpan. cap. 57. alias *Cynetes*, de quo fupra dixi ad §. 6. Cf. Schweighaeufer. ad Polyb. c. l.

Salenos) Vocantur a *Salia* amne, cuius paullo ante meminit Mela. Ab eodem fluvio *Saleniana* locus dictus occurrit in Anton. itin. p. 427. Ptolemaeus quoque 2, 6. *Selinos* populos agnofcit, quorum urbs *Nardinium*, de iis ipfis, ut arbitror, intelligens. H. BARBARVS. Neutrum huc convenit. Nam in Antonino Codd. habent vel praeferunt *Salaniana*, nec, fi illud haberent, ad Cantabros pertineret, quia locus ille fuit apud Bracaram 21 M. P. hinc diftans, *Saeleni* vero (fic enim) in Ptolemaeo infra Afturiam et Cantabriam ponuntur.

Autrigones) Strabonis 3. p. 107. f. 155. Ἀλλότριγες, ut putat Oihenartus c. l. 1, 2. pag. 7. late ultra citraque Iberum effufi. Occurrunt Autrigones apud Plin. 3, 4. f. 3. Ptolemaeum 2, 6. a quibus etiam eorum oppida recenfentur, et Orof. 21, 6. in vicinia Cantabrorum. De *Nanafa* cf. not. crit. p. 51. H. creditur effe fluvius, qui per Bilbao et Portugalere, Bifcaiae urbes, fluit, nec procul inde in Oceanum exit. Cf. Oihenartus c. l. 1, 5. et quos laudat, Florianus 1, 2. et Poca, illius regionis incola, de las antiquas poblationes de Efpaña. Quidam putant *Bidaffoa*. At hic eft in Pyrenaeis, ubi nunc funt confinia Hifpaniae et Galliae.

Devales) De hoc et fequ. cf. not. crit. p. 55.

Oeafonem) Ptolem. 2, 6. Οἰασὼ πόλις et ἄκρον Πυρήνης in Vafconibus. Marcian. p. 45. Hudf. Οἰάσσω. In Plinio 3, 4. f. 3. et 4, 34. f. 20. vocatur *Olarfo*, quod fitus declarat, unde Strabonis 3. p. 111. f. 161. *Ida-*

musam iudicat Casaubonus, adsentiente Marca in Marca Hispan. 1, 14, 8. qui h. *S. Nicolai de Orio* dici putat, ut *Orio* fluvium. Cardo quaestionis in eo versatur, an *Menlascus* Ptolemaei sit Melae *Magrada*, uti censent Marca c. l. Villanovanus ad Ptolem. c. l. Quodsi hic fluvius ab Oeasone duabus circiter magnis leucis sec. Ptolemaei numeros remotus fuit, non convenire videtur Oeason vico *Orio*, qui parum a fl. Orio distat, praeterea non in ipsa ora, quam Mela describit, situs est, et latitudine, non longitudine, ut est apud Ptolemaeum, ab illius fluvii ostio separatur. Numeros vero in Ptolemaeo corruptos non esse, innuit Cod. Paris. in quo ille fluvius non Vasconibus, sed Vardulis tribuitur. Ex quo uterque diversus esse videtur. Rectius porro Oeaso h. sit *Fontarrabia* s. *Fuente-Rabia* ad fl. *Andaya* s. *Vidasoa*, Menlascus Ptolemaei *Orio*. Cf. Mannert p. m. 355. et qui plura de hoc fluvio adferunt, Marca c. l. et Oihenartus c. l. 2, 8. p. 166. qui etiam certe in vicinia Fontarrabiae Oeasonem quaerit. Hoc unum difficultatem moveat, quod Mela subiicit, hinc ad Pyrenaei iugi promontorium Vardulos pertinere. Nihil enim hinc fere aut parum terrae superest, quod occupare et habitare potuerint. Quid si igitur putemus Oeasonem esse h. *S. Sebastiani* et fluvium Magradam h. *Urumea.* Ita quidem tabulae suadent, et adiuvat auctoritas Floriani, Ocampi et Garibani, qui referente Oihenarto p. 166. c. l. tradunt, proxime muros urbis *S. Sebastiani* illum fluvium in mare excurrere. Quod igitur superest, Vascones tenuerunt. Nam sic Plinius 4, 34. s. 20. commode inter Oeasonem et Pyrenaeum ponit *Vasconum saltus*, et a Mela illi omitti hic potuerunt. Sublata esset difficultas, si, quod adfirmat Scaliger lib. 1. Auson. lectt. cap. 6. Vascones cum Cantabris a Messala victi in Aquitaniam transierint; at non probat, et repugnant Strabo, Plinius, Ptolemaeus, qui eos in Hispania commemorant.

CAP. II.

GALLIAE ORA EXTERIOR.

§. 1. *Galliae)* De ea ſupra ad 2, 5. ubi oram interiorem deſcripſit.

nihil progreſſa) H. e. eadem linea, in qua Hiſpaniam excipit, ſe porrigens. I. GRONOVIVS *MS.* 1.

advertit) I. e. illuc dirigit. IDEM.

§. 2. *amoena)* Olim non fuiſſe, docet Varro 1, 7. quod et videtur indicare Strabo 4. p. 123. ſ. 178. et in primis Cicero de provinc. conſul. cap. 12. ubi defectu culturae potius, quam ſoli eam fuiſſe putat Abramius. Melae igitur tempore amoenior reddita.

immanibus) Propter honorem naturaliter inſitum, prout lib. 1. cap. 9. dixit *immanem lacum* de Nilo, vel propter hominum ſacrificia, de quibus mox aget. I. GRONOVIVS *MS.* Kappius in indice h. v. explicat ingens. Sed dictum eſt de h. voce in notis crit. ad h. l. p. 60. Ceterum ſic Ovidius Faſtor. 4, 249. *amoena fontibus*, et, ut Noſter, Salvianus lib. 6. p. 249. de Gallia Narbonenſi: *amoenata lucis*. Hinc Noſter 2, 1, 6. *amoenus amnis*, 3, 10, 4. *amoeni ſaltus*. Dicitur autem hic per inverſionem pro habet amoenos lucos. Sic Tacit. de Germ. cap. 5. in. *ſilvis horrida aut paludibus ſoeda*.

frigoris) Idem confirmat Iul. Caeſ. de B. G. in. ubi: *Nam propter frigora, quod Gallia ſub ſeptemtrionibus poſita eſt, non modo frumenta in agris matura non erant, ſed ne pabuli quidem ſatis magna copia ſuppetebat.* Frumentorum et leguminum aliqua genera, quamvis modico frigore, aduri et enecari, experientia teſtatur et docuit olim Columella lib. 2. cap. 9. 10. Pallad. 1, 6. aliique.

superbae) Sic quidem Mela Hiſpanus de Gallis; at longe plures Galli ſuperbiam, et quae eam ſequuntur, Hiſpanis obiiciunt. Utri rectius, aliorum iudicium eſto. Hoc quidem conſtat, duabus iſtis gentibus idem olim ac nunc fuiſſe ingenium, hoc eſt, valde diverſum. Verum an propterea aeque olim ſe mutuo oderint, id multi non exiſtimant. VADIANVS. Discrimen temporum ſtatuendum. De *ſuperſtitione* cf. Freret ſur la religion des Gaulois in Memoires — de Paris T. 24. p. 389 ſqq. *Immanitatem* multi notant, de qua poſtea. Ita omnino *truces* adpellat Avien. in deſcr. v. 422. *immanes nationes* Cicero pro Fonteio cap. 14. m. et *crudeliſſimas* cap. 15. f.

caederent) De humanis olim ſacrificiis multa populorum exempla producuntur. Cf. Meiners in commentatt. Goetting. Vol. 8. p. 68 ſqq. Vol. 9. p. 63 ſqq. ex veteribus Sextus Empiricus 2, 24. p. 179. Auguſtin. de civ. Dei 7, 19. Iamblich. de abſtin. anim. 2, 54 ſqq. ubi etiam de abolito poſtea eo more, aliique, quos laudant Abramius et Graevius ad Cic. pro Balbo cap. 19. De Gallis Cic. pro Fonteio cap. 10. Strabo 4. pag. 136. ſ. 198. notat ἀνθρωποθυσίας illarumque morem, quo alii ſagittis confodiebantur, vel cruci adfigebantur, alii cremabantur. Iul. Caeſ. de B. G. 6, 16. *pro victimis homines immolant*, et poſt ſimulacra eſſe addit, quorum contexta viminibus membra vivis hominibus compleantur, homines vero iis ſuccenſis flamma circumventi exanimentur. Cf. Martian. Cap. 6. p. 204. Diodor. 5, 31. ubi ritum deſcribit, Plutarch. de ſuperſtit. ſub fin. Dionyſ. Halic. 1, 38. Lucan. 1, 444. Lactant. 1, 21. Minuc. Felix cap, 30. et quos hic indicavit Schottus, et Palmerius in apologia pro Lucano p. 934 ſqq. in ed. Oudend. Omnino de religione Gallorum cf. Fenel, Freret in Memoires — de Paris T. 24. p. 345 ſqq. et p. 389 ſqq. ubi et de hoc ritu, et in peculiari libro Martin T. 1. p. 86 ſqq. Ita vero placarunt *Mercurium* ſec. Minuc. Fel. c. l. vel

potius ex ipſorum lingua *Teutatem*, ut dicit Lactant. c. l. et Lucan. 1, 444. Videtur fuiſſe Aegyptiorum *Thot*, ut putat Euſeb. in praepar. Evang. 1, 9. etſi id negat Martin T. 1. p. 49. c. l. Plura autem de eo dabunt conlecta Voſſ. de idol. 1, 35. Bochart. in Chan. 1, 42. et quos laudat Bünemann. ad Lactant. c. l. Falſo tamen id ex Livio 26, 44. probat Bochartus, cum in nullo codice Teutates ibi reperiatur, et vox iſta aliunde inferta fuit, quod et ibi monuit Dukerus. Contra Martin pag. 326. c. l. ex Celtica L. ducit, ut ſit *pater populi. Tat* uſum et hodie in Franco-Gallis retinuit, et olim L. L. viguit. Vid. in primis Scaliger in lectt. Auſon. 1, 29. ubi etiam inſcriptiones exhibet. Mercurium vero fuiſſe a Romanis vel Graecis deductum negat Martin p. 17. c. l. ex Luciani Iove Tragoedo cap. 13. ubi Mercurius dicit: Ἐγὼ δ' οὐ πολύγλωσσός εἰμι, ὥστε καὶ Σκύθαις καὶ Πέρσαις καὶ Κελτοῖς συνετὰ κηρύττειν. Poſt p. 33. evincere ſtudet, a Gallis potius Graecos excepiſſe. Mercurium tamen in eo agnoverunt, vel eum cenſuerunt Iul. Caeſ. de B. G. 6, 17. et alii. Alius Deus, in cuius honorem humanae victimae oblatae fuiſſe traduntur, adpellatur *Eſus*, ut docent Lucanus, Lactantius c. c. l. l. Martem eum fuiſſe putat Bünemann ad Lactantium p. 135. Cf. de eo etiam Voſſius de idolol. c. l. et Martin pag. 62. et 252. qui tamen Martem fuiſſe negat, ſed ſignificare omnino θεὸν ἄγνωστον, qualis in S. S. commemoratur, Martem vero habitum, quia Eſus ſ. Deus paſſim horribilis, Deusque exercituum adpelletur, quae ſane ſunt levia. Summum autem Deum, vel omnino Deum eam vocem indicare, docet ex vocabulo Gr. αἶσα apud Ariſtot. de mundo 7, 3. et auctore Etym. M. quibus addi poteſt Sueton. in Aug. cap. 97. ubi dicitur, vocem *Aeſor* apud Etruſcos ſignificare Deum, ſuffragante Dione 65, 29. ubi cf. Reimarus, qui hariolari Martinum dicit, quod Gallorum Aeſum et Graecorum Δία eundem eſſe velit. Cf. etiam Heſychius ſ. v. Αἶσοι. Tum quercus forma cultum fuiſſe,

contendit Martin p. 258. et 276. de quo cf. Max. Tyr. 38. f. 8, 8. in. Quod vero in Parifienfis templi cippo humana effigie adpareat, id adulationis caufa in honorem Tiberii factum putat, qui hunc morem fuftulerit.

§. 3. *abolitae)* Vult adulari Claudio, tamquam, quod priores Caefares impetrare non poterant, illis extorferit, ut fcribit Sueton. in Claudio c. 25. I. GRONOVIVS *MS.* Monent tamen ad Suetonium Ernefti et Oudendorp. abolendum illum ritum fanxiffe Claudium, at fruftra. Diferte enim Procopius de B. Goth. 2, 25. fcribit: Οἱ βάρβαροι οὗτοι Χριστιανοὶ γεγονότες — θυσίαις χρώμενοι ἀνθρώπων. Cf. Eufeb. de praeparat. Evang. 4, 17. Lipfius ad Tacit. de Germ. c. 9. A Tiberio tamen fublata fuiffe illa facrificia, auctor eft Plinius 30, 4. f. 1. quamquam obfcurius id tradit, Druidas enim Gallorum fuftuliffe ait, quibus fic tribuere videtur. Sueton. in Tiber. c. 36. Mathematicos (magos addit Dio 57, 15. et Tacit. Ann. 2, 32.) a Tiberio expulfos effe, tantum refert, quod iam Maecenas Augufto fuaferat. (Dio 52, 36. cf. 49, 43.) Aliquoties tamen illa lex repetita videtur cum ipfo illo ritu foedo. In Claudio quidem confentit Aurelius Vict. de Caefar. cap. 4. Quae quidem conciliare tentat Lipfius ad Tacit. Ann. 12, 42. nempe Tiberium illa facra in urbe tantum fuftuliffe, Claudium in Gallia ipfa. Poft tamen inhumanus licet Heliogabalus humanas hoftias recidit, ut narrat Lampridius in vita cap. 8. in. Sed et olim advenarum mactationem ab Hercule abrogatam fuiffe, adfirmat Diodor. 4, 19. in. Quare ad eas faepe rediernnt, et novis legibus coerceri fubinde debebant, quod et exiftimat Martin p. 229. c. l. Beftias tamen etiam immolaffe ex vetere monumento, cuius fpecies exhibetur, probat idem p. 102. f.

caedibus) Sic numero plurali paffim occurrit. Vid. Drakenb. ad Liv. 27, 18, 19. Oudendorp. ad Caef.

de B. G. 3, 94. qui ibi reposuit pluralem, quem antea editores in singularem mutaverant, et alia plura exempla proposuit. *Ultimis* a Kappio in indice h. v. explicatur: de quibus modo dixeram, nempe humanis; nec in *humanis* mutandum esse monet. Aliter quidem sensus minime subesse videtur. Alio modo dicit Mela 2, 1, 9. *ultima pietatis officia*, Eumen. in paneg. ad Constantin. Aug. 10, 2. *ultimis cruciatibus punire*, et sic de aliis rebus, quarum sunt gradus et quasi numeri. At *caedes* in universum dicitur, et antea dictum est a Mela. Formula *altaribus admovere* solemnis est in hac re de victimis. Exempla conlegit Cannegieter ad Aviani fab. 36, 12. Cf. etiam Drakenb. ad Liv. 45, 27, 9. et quos nominat. Sic Iustin. 18, 6. et Oros. 4, 6. in. de humanis victimis apud Carthaginienses, Ammian. 24, 6. f. de iis, quas ex captis hostibus paraverat Iulianus.

delibant) Morsu, quod abolitae feritatis est indicium. VADIANVS. Tondebant, aut auferebant vestes. VIR DOCTVS *ad edit.* 1696. Tamquam sine humano sanguine non possent satisfacere publicae superstitioni, ut inde Claudius non potuerit vetare, ut aliquid sanguinis ex eorum corporibus ducerent, quos vocat *devotos*, ex ritu pr. Gallico, qui idcirco debebant occidi; nunc tantum secantur aliquae venae. I. GRONOVIVS *MS.* Rectius ad vulnerationem et consecutam inde sanguinis effusionem, ut tamen umbra vel species aliqua mactationis exsisteret, refertur, quod et Mela declarat. Verbum enim *delibare* vi significationis propriae postulat, ut sit, leviter cutem aperire et sanguinem elicere. Sic in Americae quibusdam regionibus delibant infantes, quos antea immolaverant, et agnos substituunt.

facundiam) Videtur adludere ad Herculem Graecum, cuius imaginem describit Lucianus in Dialogo istius nominis. I. GRONOVIVS *MS.*

Druides) Nominis origo et etymologia varia fertur. Cf. Freret in hift. de l'academie — de Paris T. 18. p. 185 fqq. Hafaeus in fylloge differt. n. 10. Romani ufitate derivant a Graeco δρῦς. Sic Plin. 16. f. *roborum eligunt lucos — ut inde adpellati quoque terminatione Gr. poffint Druides vocari.* Hinc Σαρωνίδες apud Diodor. 5, 31. ab eadem Gr. voce i. e. κοῖλαι δρύες, ut quidam putant. Cf. etiam Hefych. h. v. At follicitata eft illa lectio, praeter alios, ab Rhodomanno et Weffelingio, qui volunt Δρουίδας pro Σαρωνίδας, hic etiam ex aliis codd. pofuit Σαρουνίδας. Exploferunt alii hanc etymologiam, quae non cadat in veteres Gallos, et ex vocum tantum fimilitudine ducta fit, ut alia. Cf. If. Cafaubon. ad Diog. Laert. in prooem. in. Davif. ad Iul. Caef. de B. G. 6, 13. Melius alii ad Celticam linguam confugiunt, in qua occurrit vox *Deru* i. e. quercus, de qua vid. Martin. T. 1. pag. 176. c. l. et Davif. c. l. Alii tamen, ut Pezron, quem inducit Martin, aliam vocem Celticam huc arceffunt, *Hud* i. e. decantatio, vel, ut Freret, Celticam vel Hibernicam *De* f. *Di* i. e. Deus, et *Rhaidhim* f. *Rhouidhim* i. e. loqui, ut fit quafi Theologus. In carminibus enim Britannicis faec. 5. et 6. quibus nondum plane exftirpata fuit religio Druidarum, reperiuntur Druidae dicti *Derouyddch.* Quidam, ut Bucherius in Belgio Rom. 5, 4, 14. recurrunt ad Celticam vocem *Drud* i. e. vir ftrenuus, fidelis. Vid. Harduin. ad Plin. 16. f. Ex lingua Hebraica דרש i. e. exquifivit, confuluit, repetit Voff. ad Iul. Caef. c. l. quamquam denique, ut incertum, id dimittit; conftantius tuetur Schedius de Diis German. 2. cap. 3. Germanorum et Gothorum *Druhtin* f. *Drottin*, i. e. domus, herus, in fubfidium vocat Hafaeus c. l. Qui ex Graecis derivant, non folum veteres quosdam teftes habere videntur, vel adiutores, fed et locum Iulii Caef. de B. G. 6, 14. ubi traditur, Graecis literis ufos effe Druidas, quod a Phocaeis, Maffiliae conditoribus, profectum putant viri docti.

ct. ad Iul. Caeſ. c. l. notata. Obſtat vero locus alius 5, 48. ubi Caeſar narrat, ſe Graecis literis Ciceroni epiſtolam miſiſſe, ne intercepta ea ab hoſtibus conſilia cognoſcerentur. Superiora igitur pertinere tantum videntur ad characteres et formas literarum, ita ut linguam ſuam literis Graecis expreſſerint. Quod quidem teſtatur antiquiſſimum monumentum Gallicum, quod Graecis literis Latina exhibet, ab aliquibus propoſitum, in quibus Martin in hiſt. des Gaulois T. 1. p. 39. De numis, qui idem declarant, cf. Bouteroue in recherches des monnoyes de France p. 43. 62 ſq. et 191. Neque vero a Maſſilienſibus, vel Phocaeis accepiſſe, eruta horum monumenta docent, ut monet Martin p. 42. c. l. Propugnat tamen pro ipſo Gr. L. uſu Cluver. in Germ. ant. 1, 3. pag. 23. ex Luciani Hercule Gallo, ubi is narrat, ſe in Gallia reperiſſe hominem, (!) ἀκριβῶς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἀφιέντα; de Caeſaris illa epiſtola putat, Nervios ſpectare, Germanicae originis; denique non omnes omninó Graece loqui potuiſſe, quod a vero non alienum videtur. Ita ſtatuit etiam Hendreich in Maſſilia p. 193. Certe amorem Graecarum literarum a Maſſilienſibus ad Gallos defluxiſſe, diſerte teſtatur Strabo 4. p. 125. ſ. 181. Referunt huc etiam certamen Gr. et Lat. facundiae, Lugduni a Caligula inſtitutum, de quo Sueton. cap. 20. *Magos* eos vocat Plin. 16. f. (cf. 30, 4. ſ. 1. et Martin p. 204. c. l.) *theologos*, *philoſophos* et *vates* Diodor. Sic. 5, 31. et ſacrificia curare dicit, quae ab aliis (vid. ſupra) narrantur. Noſter *ſapientiae magiſtros*, quod ſtrenue tuetur Baudeau in Memoire à conſulter pour les anciens Druides Gaulois contre Mr. Bailli, (Paris 1777. 8.) qui in lettres ſur l'origine des ſciences — contenderat, literas a ſeptemtrione in auſtrum migraſſe, Galliamque tunc, cum primum aſtronomicae obſervationes alibi factae fuerint, ignotam fuiſſe. Ceterum unum modo, quod monet I. Gronovius MS. ordinem ſacerdotum ponit Mela, cum praeter Druidas eſſent quoque *Bardi* [poetae hi] et

Eubages, de quibus agit Valesius ad Ammian. 15, 9. De eorum moribus, vita, praeceptis aliisque consulendus est praeter Nostrum in primis Iul. Caes. de B. G. 6, 13 sqq. et quae conlegerunt de iis Martin in libro la religion des Gaulois. Multorum de iis scripta recensentur in den Beyträgen zur critischen Historie der Deutschen Sprache P. 2. n. 11. p. 325—343. quae et augeri possint. Fuerunt praeterea etiam *Druides feminae*, quo spectat inscriptio apud Gruter. p. 62, 19. in qua leguntur haec: *Apete Druis antistita somnio monita. Gallicanae Druides* commemorantur in Vopisci Aureliano cap. 44. ubi multa de iis congessit Salmasius et ad Lampridii Alex. Sever. cap. 60.

velint) Potuisset dicere, ut inceperat, *voluntatem*, quippe quae vox in usu est, cum alias inopia tales variationes gignat. Sed id variandi genus saepe etiam ab arbitrio scriptorum pendet. Iul. Caes. 6, 14. de re ipsa sic: *multa de deorum immortalium vi ac potestate disputant, et iuventuti transdunt.*

vicenis) Explicat sic vocem *diu*. In re consentit Iul. Caes. c. l. quamvis haec habet: *nonnulli annos vicenos in disciplina permanent.* Banier in Götterlehre Vol. 2. p. 645. putat, Gallis etiam arcanas suas doctrinas occultasse. *Saltibus* autem dicit Noster, cum ante Iul. Caesarem templa habuisse videantur. Cf. Martin. T. 1. liv. 1. ch. 13. 14.

praecipiunt) Antea docent. Hoc enim verbum de magistro etiam dici solet, qui artem aliquam tradit, cuius exempla sunt obvia.

effluxit) Omnia enim arcanis sermonibus tradiderunt, nec libris quidquam mandarunt. Certe an Druidarum scripta aliqua exstent, se nescire fatetur Origenes

contra Celsum 1. p. 335. T. 1. (ed. de la Rue.) Multa autem tradidisse ait, Iudaicae religioni finitima.

meliores) Fortiores. Sic Livius 2, 51, 3. *meliorem militem, recepto pristino animo, in futura praemia ad certamen fecit.* Et sic saepius, ut in Graecis ἀγαθός. Hinc vero Horat. 3. od. 14, 49. *non pavens funera Gallia*, ubi Iaui alios memorat; ex quo adparet, in vulgus profuisse.

aeternas) Quod haud dubie aliquis Pythagorae discipulus illic disseminavit, perinde ut factum in Thracia, sed quod ubique pessime illustraverunt. I. GRONOVIUS *MS.* Pythagoram tamen ipsum in Gallia a Druidis doctrinam eorum arcanam percepisse, patet ex Alexandro de Symbolis Pythagoricis apud Clement. Alex. Strom. lib. 1. p. 331. (Sylb.) et Origene contra Cels. 1. c. l. quorum testimoniis nititur Martin p. 220. ita, ut eam doctrinam omnino ab Aegyptiis repetat; Metempsychosin tamen optime ex Mela refutari et coargui existimat ex verbis *velut una victuri*, et quae de rebus in rogum coniectis narrantur. Contra Origenes in philos. c. 2. et 25. dicit, Zamolxin, Pythagorae οἰκέτην, Druidas Pythagorae philosophiam docuisse, et Diodorus 5, 28. de animorum migratione opinionem Pythagorae apud eos invaluisse. Cf. de ea Iul. Caes. de B. G. c. l. et ibi Davisius, Lucan. 1, 454 sqq. alii, et quae ex recentioribus omnino de Gallorum religione disseruerunt Fenel et Freret in Memoires — de Paris T. 24. p. 362 sqq. et 389 sqq. Ille putat pag. 366. Melam ex Romanorum theologia male *manes*, quos Gallos ignorasse ex Lucano 1, 453. maxime adpareat, admiscuisse. Hic eorum metempsychosin negat, et regionem animarum alteramque vitam post mortem credidisse putat. De immortalitate animarum credita cf. etiam Papon hist. de Provence T. 1. P. 2. p. 485 sqq.

apta) Immo etiam dilecta. Nam Iul. Caes. de B. G. 6, 19. f. *omnia*, inquit, *quae vivis cordi fuisse arbitrantur, in ignem inferunt, etiam animalia, ac paullo supra hanc memoriam servi et clientes, quos ab iis dilectos esse constabat, iustis funebribus confectis, una cremabantur.*

negotiorum) In quibus relatae erant rationes accepti vel expensi. I. GRONOVIVS MS. 1. Exemplum adfert superioris praecepti, quo docet, mortuos tenere memoria, quis ipsis sit debitor, quem ut iure appellare possent, existimant, illos habere debere syngraphas a vivis factas. Non autem exponit, qua ratione rem tam mirificam peragerent, quum sciamus, Graecos mortuis posuisse numum, quo Charontis vecturam impetrarent, ut videatur quoque de sepultura hoc arcanum intelligi debere. Certe apud Valer. Max. 2, 6. ext. 10. est aliquid simile de pecuniis mutuis, quae apud mortuos redderentur, dandis. I. GRONOVIVS MS. 2. Valerii locus ita habet: *Gallos memoria proditum est, pecunias mutuas, quae his apud inferos redderentur, dare solitos, quia persuasum habuerunt, animas hominum immortales esse.* Et sic Martin T. 1. p. 201. hunc locum interpretatur: *Les Gaulois mettoient dans le bucher, ou dans l'urne un compte exact des affaires du defunt;* et p. 222. *ils ensevelissent avec eux leur contes et les cedules de l'argent, qu'ils ont preté pour leur servir aux Enfers.* Diodor. Sic. 5, 28. notat, in rogum mortuorum epistolas propinquis inscriptas coniecisse, quas legerent. Valerius a. l. ubi eum morem explicat, addit: *Dicerem stultos, nisi idem bracati sensissent, quod palliatus Pythagoras credidit.* Cf. Gronov. ad Ammian. 15, 9.

una victuri) Cf. ad 2, 2, 4. Sic Athenaeus 6, 13. in. p. m. 249. unde Eustathius ad Homer. Il. 22, 433. p. m. 1383, 17. repetit, narrat, Setianos, Gallo-

rum populum, ita regi fuiſſe addictos, ut cum eo obirent.

§. 4. *Comata —)* Sic fere Plin. 4, 31. ſ. 17. *Gallia omnis Comata uno nomine adpellata in tria populorum genera dividitur.* Varias autem Galliae fuiſſe diviſiones et adpellationes, notum. Sic *Cisalpina* et *Transalpina*, quarum illa fuit *Cispadana* et *Transpadana*, haec *Bracata* ſ. *Narbonenſis* (2, 5, 2.) et *Comata*. De illa expoſuit ſupra 2, 5. de hac in noſtro loco. Cauſa nominis patet, nimirum a comarum nutritione, quae propria erat multarum gentium, quarum recenſum agit Hadrian. Iunius in comment. de coma cap. 3. Secutus autem hic eſt Noſter diviſionem a Iulio Caeſare factam de B. G. 1, 1. in. ut Plinius, quam et Strabo notat lib. 4. in. ſed minus recte ad partes ſuas trahit, monente ibi Caſaubono. Strabo enim a meridie terminos ſtatuit mare internum, ex quo adparet, Comatam eum adiungere; Iulius Caeſar autem Cebennicis montibus definit. Et ſic Solinus c. 23. ſ. 21. in. *Galliae inter Rhenum et Pyrenaeum, item inter Oceanum et montes Gebennam ac Iuram porriguntur.* Adfert autem poſt Strabo novam Galliarum diviſionem ab Auguſto factam, quam ſecuti ſunt Marcianus p. 46. Hudſ. Stephanus, qui Aquitaniam quartam Galliae partem dicit, aliique, ut Aethicus pag. 728. (ad ed. I. Gronov. Melae.) Cf. quos laudat Harduinus ad Plin. c. l.

tria) Martin in hiſt. des Gaulois p. 146. putat, initio et primitus unam tantum gentem Galliarum illas tres partes inhabitaſſe, ſubinde alios populos acceſſiſſe, qui tandem in tres fuerint diviſi, multosque alios continuerint. Ita enim Strabo 4. pag. 133. ſ. 192. Lugduni in templo aram poſitam narrat cum inſcriptione 60 gentium, et Agrippa in oratione apud Ioſeph. de B. Iud. 2, 16. m. 305 gentes notat, Appianus de B. Civ. 2, 150. (cf. idem de reb. Gall. c. 2. extr.) quadringentas a Iul.

Caesare subactas. In Tacito Ann. 3, 44. in. Galliarum 64 civitates desciviſſe legitur, et in Appiano c. l. plus quam 800 urbes captas. Cf Lipſius et Erneſti ad Tacit. c. l. Quantum abundaverit hominum frequentia, ex armatis intelligitur, quos in bellum miſſos paſſim narrant auctores, captosque et caeſos producit cum Appiano c. l. Iul. Caeſar de B. Gallico.

ingentibus) Perinde ut Scythae, tamquam hoc natura quaſi poſuerit praecipue ad terminos gentium, quos nunquam legimus in hac Gallia mutatos, perinde ut neque in Scythia. I. GRONOVIVS *MS.*

Aquitani) Gr. Ἀκυΐτανοὶ et Ἀκουΐτανοὶ apud Strabon. in. etſi hoc ſaepius et inde Ἀκουΐτανὴ μερὶς 4. p. 132. ſ. 191. Stephanus Ἀκυτανία, ut Marcian. p. 46. Hudſ. Nomen accepiſſe putant, veluti Harduinus ad Plin. 4, 33. ſ. 19. ab *aquis ſalubribus*; vel, ut alii, ab *aquis Tarbellicis*, quas adtingebat regio. Vid. Oihenartus in notit. Vaſconiae 3, 4. p. 469. Surita et Weſſeling. ad Anton. itin. p. 456. ex Plinio 4, 33. ſ. 19. 31, 2. Valeſius in notit. Galliar. pag. 32. omnino ab aquis ſalubribus nomen petitum eſſe putat. Negat tamen Martin in hiſt. des Gaules p. 154. nomenque toti genti inditum credit a populo iſtius regionis, quare et Plinius c. l. dicat, regioni ab Aquitanis nomen impoſitum fuiſſe. Alio tamen loco p. 41. Latinam illam vocem recte exiſtimat et Gallicam referre *Armoricae*, ut antea edpellata eſt Aquitania ſec. Plinium 4, 31. ſ. 17. ab *ar mor* i. e. mare, (cf. d'Anville notice de la Gaule p. 103.) unde quidem difficultas oritur, quod nemo praeter Plinium id adfirmat, et omnes inter Ligerim ponunt et Sequanam. Vid. Martin in diſſ. 2. f. c. l. et qui fuſius hoc tractarunt Cellarius in Geogr. ant. 2, 2, 56. et d'Anville p. 7. c. l. etſi hic difficultatem non adtigit, ſed ſimpliciter putat, ſitum reſpondere voci Celticae. Ipſi genti originem a Gallis diverſam

tribuit Martin p. 134. eamque derivat ab Hercule antiquo, quem in vetere monumento *Herculem Macusanum* adpellari credit, quippe qui ex Phoenice duxerit illos populos in Hispaniam et inde in Galliam. Cf. etiam Altesferra in rerum Aquit. lib. 4. p. 231 sq. Inde vero et ex vicinia intelligitur, quod apud Strabon. 4. p. 131. f. 190. differre a reliquis Gallis, et Hispanis similes esse dicuntur, ex quo aliqui voluerunt ab Hispanis eorum originem repetere. Cf. Memoires — de Paris T. 8. p. 421. Uti vero post Caesarem et Hirtium omnino *Galli* vocantur, sic olim omnes *Celtae*, quamquam in populos divisi. Scylax p. 2. Huds. post Iberas statim ponit Ligures et in iis Massiliam. Alii, ut Ephorus apud Strabon. 4. p. 137. f. 199. Celticam in Hispaniam usque extendunt et longe maiorem faciunt. Diodor. Sic. 5, 32. in. qui interiora supra Massiliam tenebant, et qui iuxta Alpes et cis Pyrenaeum habitabant, *Celtas* vocat, ultra eos qui positi erant, *Gallos* adpellatos tradit, etsi hic terminos longe excedit. Cf. Appian. de reb. Hisp. cap. 1. Hinc Κελτογαλλία Ptolem. 2, 7. et Eustath. ad Dionys. v. 288. σύμπαντες Εὐρωπαῖοι Γαλάται Κελτοὶ ὑπὸ Ἑλλήνων ἐκλήθησαν. Post invaluit *Galatia* et *Galatae*, inde *Gallia* et *Galli*, quidam promiscue *Celtae* et *Galli* dicunt, ut Plutarch. in Caesare passim. Vid. Perizon. ad Aelian. V. H. 12, 23. Cellar. in Geogr. ant. 2, 2, 4. Oihenartus in notit. Vasconiae 3, 4. p. 469. Valesius in notit. Galliar. pag. 296. Martin. p. 69. c. l. ubi putat, ideo factum, quod, licet Belgae iam olim et Aquitani in Gallia fuissent, Celtica tamen sola, pars Galliae, innotuisset priscis Graecis et Romanis. Cf. Iul. Caes. de B. G. in. Noster a Pyrenaeo ad Garumnam, ut Plin. 4, 31. f. 17. profert. Et sic Caesar c. l. Gallos ab Aquitanis Garumna fl. dividit. Ptolem. 2, 7. vero ad Ligerim fl. extendit, cuius causam subgerit Strabo 4. p. 131. f. 189. et antea p. 122. f. 177. Nempe cum nimis angustis limitibus circumscripti essent incolae, addita Galliae pars ultra Garumnam ad Ligerim,

auctore Augusto. Post idem Strabo notat, oram fuisse arenosam, et milii tantum feracem, interiorem terram laetiorem; in Tarbellis aurum inveniri. Populi, qui habitarunt, cum urbibus cognoscuntur ex Iul. Caes. de B. G. 3, 27. Strabone 4. p. 131. s. 190. Ptolem. 2, 7. quibus additi erant 14 ab Augusto inter Garumnam et Ligerim. Vid. Strabo c. l. Mela igitur Iulii Caesaris tempora respicit. Aliter et triplici divisione describitur in notitia imperii, de qua cf. Valesius p. 33. c. l.

Sequanam) Strabo 4. p. 133. s. 193. ὁ Σηκουάνας, Ptolem. 2, 8. Σηκοάνας. Eius fontes in Alpibus ponit Strabo 4. p. 133. s. 192. in quo eum falli docet Valesius in not. Gall. pag. 517. cum in planitie aperta caput eius ostendatur. Cf. etiam d'Anville in notice de la Gaule p. 598. Rectius de flexibus et ostio contra Britanniam tradit. At et hic errat Ammian. 15, 11. qui narrat, Sequanam cum Matrona prope castra Constantia (h. Coutances) in mare fundi. In Aethici cosmogr. p. 714. (ed. Melae Gronov.) *Geon* esse putatur. Vid. Valesius, d'Anville c. c. l. l. et qui eos secutus reddidit Oberlin. ad Vib. Sequ. p. 183 sq. H. quod notum, dicitur *Seine*. Noti porro sunt vel ex Iulio Caesare *Sequani*, etsi praeter nomen cum fluvio nihil habent commune, nec, quod falso tradit Strabo, Sequana per eos defluit; de quo cf. Valesf. p. 518. c. l. Videntur tamen ad eum olim habitasse et post inde recessisse.

Celtae) Gr. Κέλται s. Κελτοί. Dicuntur autem modo sensu latiori, modo angustiori. Illo de omnibus Gallis, ut diserte monet Strabo 4. pag. 131. s. 189. et antea dictum est. Cf. etiam Frick de Druidis pag. 23. Latissime olim non de una gente, sed de omnium gentium militibus hoc nomen usurpatum adeo fuisse, quia *Celt* et *Gall* militem, bellatorem significet, docere nititur Nicolai in Reise Vol. 11. app. 1. p. 13 sqq. Angustiori

dicitur in noſtro loco. De variis iisdemque incertis derivationibus, ſi quis plura conlecta legere cupiat, ſatisfacere poterit Martin p. 42. c. l. qui ipſe pntat, idem eſſe quod Galli, ex diverſa duorum populorum pronuntiandi ratione. Cf. etiam Penzel ad Strabon. Vol. 1. p. 358. Ioſephus antiqu. Iud. 1, 6. in. a Gomaro derivat, et olim Gomarenſes (Γομαρεῖς) dictos fuiſſe tradit, et ſic alii, quibus adſentitur etiam Martin p. 133. etſi idem p. 69. putat, Celtas a Graecis, quibus illi tantum innotuerint, omnes Gallos adpellatos fuiſſe, quos primus Iul. Caeſar ſuis nominibus diſtinxerit. Poſt tamen promiſcue Celtae et Galli in eadem etiam narratione dicuntur, ut apud Zoſim. 1, 38. et Pollionem in vita 30 tyrannorum c. 3. Prima Celtarum mentio occurrit in Herodoto 4, 49. ubi omnium Europae populorum ad occaſum poſt Cynetas extremi dicuntur. Cf. 2, 33. et quae diſputat Martin p. 622 ſq. Alii tamen ſunt Celtae Pytheae, quos dum Strabo 1. p. 43. ſ. 63. cum noſtris commiſcet, Pytheam mendacii arguit. Nempe ille habet in Europa ſeptemtrionali. Vid. pluribus Wedel in Abhandlung über die ältere Scandinaviſche Geſch. pag. 18 ſq. atque eos etiam Livius 5, 37. in. intelligit, qui forte ab Maſſilienſibus, ſeptemtrionem adeuntibus, noſſet; *ab Oceano* enim, inquit, *ultimisque oris bellum Italiae intuliſſe*, uti fere Pytheas apud Strabon. 2. p. 71. ſ. 104. ſeptemtrionalem Europam, ubi ponit Celticam ſuam, μέχρι τῶν τοῦ κόσμου περάτων ſe adiiſſe retulerat, quod ridet Strabo, et ne Mercurio quidem credendum cenſet. Iam enim Livii tempore ſeptemtrio ultra Albim ponebatur. Docent etiam Celto-Scythae, ſic ut Celtis ſucceſſerint Scythae, poſt cum iis commiſſi. Celticam vero Pytheae Scandinaviam fuiſſe, ſtatuit Wedel, de quo infra. Uti hic Celtae anguſtiori ſenſu dicuntur, illorum regionem Noſter porrigit a Garumna ad Sequanam, cum quo conſentit Plin. 4, 31. ſ. 17. Cf. Ptolem. 2, 8. Nova ab Auguſto facta diviſione *Lugdunenſis* adpellata eſt, certe eandem eſſe, quae Cel-

tica fuit, ut ſcribit Plinius, docent utriusque fines in Plinio et Ptolemaeo. Aliter Strabo 4. pag. 122. ſ. 173. qui dicit, ab Auguſto Galliam Belgicam diviſam fuiſſe in Lugdunenſem et Belgicam; ex peculiari autem deſcriptione, in qua memorantur Hedui et Lexobii, adparet, re ipſa eum ab aliis minime discrepare. Ita vero non ex vetere Belgica per diviſionem facta eſt Lugdunenſis, ſed hoc nomen in prius ſucceſſit. Populi et urbes prolixius recenſentur a Strabone, Plinio et Ptolemaeo.

Belgae) Gr. etiam Βέλγαι, ut apud Strabonem lib. 4. paſſim. Inde Κελτογαλάτια Βελγικὴ apud Ptolemaeum 2, 9. et ſimpliciter Βελγικὴ apud Stephanum, qui etiam addit Βελγεία ſc. χώρα. Idem a Βέλγη derivat, ut Ἀττικὴ dicatur ab Ἀκτῄ; Martin p. 132. c. l. a *Belgio*, tractu exiguo Belgicae, quem aliqui urbis nomen putaverunt in Caeſare, quos ſatis reſutavit Oudendorp. ad 5, 24. de B. G. De ſitu disputat d'Anville in notice de la Gaule p. 147. et ponit, ubi olim fuerunt Bellovaci in Picardiae finibus. Cf. etiam Cluverius et Oudendorp. c. l. Multa vero de etymo nominis dabit Cluverius in Germ. ant. 2, 3. p. 342. Noſter Belgicam ad Rhenum extendit, Plinius 4, 31. ſ. 17. ad Scaldin, quae parum discrepant. Strabo 4. pag. 135. ſ. 196. concludit Rheno, Ligeri et Oceano, falſo quidem Ligeri, ut docet Valeſius in not. Gall. pag. 78. ex Iulio Caeſ. de B. G. 1, 1. qui diſerte Belgas a Celtis ſ. Gallis Matrona et Sequana dividi ait, et quod Celtae ſ. Galli proprie dicti non habuiſſent, ubi conſiſterent, cum Aquitanos Auguſtus Caeſar Ligeri flumine terminaverit. Ex Iulio Caeſare 1, 1. intelligitur, complexam etiam eſſe Helvetiam, quam poſt demum ab ea ille ſeparavit inde a lacu Veneto ad fl. Ararim, (*Saone*) et cis et trans montem Iuram Sequanorum provinciam fecit. Certe Eutropius 6, 14. Helvetios ſuo tempore Sequanos adpellatos eſſe refert, cum olim (Iul. Caeſ. de B. G. 1, 1.) Helvetiis tantum proximi fuerint, uti et ad-

paret ex Ptolemaeo 2, 9. f. quem tamen cum Orofio 6, 2. fufpectae diligentiae incufandum putat Müller ad Guthrie Allgem. Welt-Gefch. Vol. 17. T. 1. pag. 60. Populos commemorat omnino 15 Strabo c. l. quibus poftea plures accefferunt. Cf. de eorum recenfu Valefius c. l.

Aufci) Sic vocantur a Iul. Caefare et eius interprete, ut de B. G. 3, 27. at a Strabone 4. p. 132. f. 190. et Ptolem. 2, 7. Αὐσκιοὶ, ut *Aufcii* in vetufto auctore notitiae civitatum Galliae. *Aufcenfes* vocantur a Sidon. Apollin. 2, 2. ep. 6. ubi p. 432. pofterioris aevi gentilia, v. c. *Aufcus*, *Aufcius*, *Aufcienfis* adtulit Savaro. Et fic Gregor. Turon. hift. 8, 22. *Aufcenfis epifcopus*. Plura fubminiftrabit Valefius in not. Galliar. pag. 67. Eorum urbem praecipuam mox commemorat Nofter *Climberrum*, de cuius fcriptura dictum eft in not. crit. pag. 72 fqq. D'Anville in notice de la Gaule explicat ex lingua Celtica: *urbs nova*. Ptolemaeus 2, 7. Aufcorum urbem unam adfert *Auguftam*, unde eadem videtur mutato poftea nomine, vel aucto. Cf. Valefius c. l. Quod putat d'Anville c. l. eadem eft in Ammiano 15, 11. f. 28. *Aufci*, in itiner. Hierofol. p. 550. *civitas Aufcius*, in notitia civit. Gall. *metropolis civitas Aufciorum*, *Auxis* in Roderici Toletani hiftoria Arabum, et *Vafconiae metropolis*. *Clarae* nomen etiam ipfi tribuunt vetufta monumenta ecclefiae Aufcienfis, notante Oihenarto in not. Vafcon. 3, 8. pag. 445. Plura leges de ea in Valefii notitia Gall. p. 67.

Aedui) De fcriptura differui in not. crit. p. 69 fq. Cum Noftro confentit Iul. Caef. de B. G. 6, 12. qui fummam eorum auctoritatem antiquitus fuiffe addit, et 1, 43. omni tempore totius Galliae principatum tenuiffe adfirmat, ut Hirt. 8, 46. et paffim adeo eorum clientes recenfet, in primis 7, 75. Cum Romanis ante Iulii Caefaris expeditionem ita erant coniuncti, ut fenatus eos fratres et

confanguineos faepenumero adpellaret, de quo cf. Cicero ad Att. 1, 7. ad diverf. 7, 11. f. Strabo 4. p. 133. f. 192. Iul. Caef. de B. G. 1, 33. Cf. Manut. ad Cic. ad Att. 7, 10. Refpicit hoc Eumen. in orat. pro reftaur. fchol. cap. 4. et in gratiar. act. ad Conftantin. Aug. c. 2, 4. *Fraternitatis* autem nomen folos Gallorum cum Romanis ufurpaffe, primos etiam eorum ius fenatorum in urbe adeptos effe (fub Claudio) notat Tacit. Annal. 11, 25. quamquam quod dicit *folos*, id ad Arvernos fimul et Batavos pertinuiffe docet ad Tacitum Lipfius ex lapidis etiam antiqui infcriptione. *Foederatos* adpellat Plin. 4, 32. f. 18. De fitu, inter Ararim (Saone) et Dubim (Doux) eos conlocat Strabo 4. pag. 133. f. 192. quem ideo praeeunte Valefio p. 3. c. l. notat d'Anville p. 35. c. l. cum rectius dicendum fuiffet inter Ararim feu Sequanam et Ligerim. De Ligeri adeft etiam teftimonium I. Caefaris de B. G. 7, 5. Alibi Strabo 4. p. 134. f. 193. vicinos ab utraque parte facit Lingonas et Sequanos. Ubi hodie fitus quaeri debeat, docet urbs, quam Nofter adiungit, *Auguftodunum*. Ita etiam Ptolem. 2, 8. f. Aeduis eam tribuit; Plinius omifit, qui omnino hic macer eft. Strabo 4. p. 133. f. 192. in Aeduis memorat urbem *Cabullinum* et caftellum *Bibracta*; Iulius Caef. de B. G. 1, 23. *Bibracte* oppidum eorum vocat *longe maximum ac copiofiffimum*, et 7, 55. *oppidum maximae auctoritatis*. Idem 5, 7. *civitatis Aeduae* meminit, ut Sidon. Apollinar. 5. epift. 9. in. ubi Savaro de Auguftoduno intelligit, etfi latius valere poteft de tota regione, ut apud Conftantium de vita S. Germani 1, 2. *Heduam profectus eft, ubi Iulius reip. rector ac Galliae gubernator praefidebat.* Sed mota eft ex fuperioribus difceptatio inter viros doctos, an eadem effet diverfo nomine urbs *Bibracte* et *Auguftodunum*. Negant alii, ut Raimundus Marlianus, Valefius, et qui eos laudat Cellarius in Geogr. ant. 2, 2, 83. du Four de Longuerue, et quos recenfet le Long in bibl. hiftor. de la France p. 21. fq. (ed. Fontette.) Contra adfirmant Thomas in-

peculiari dissertatione, Martin in libro la religion des Gaulois T. 2. lib. 4, 27. d'Anville p. 156. s. his usi argumentis: 1) Suadet utriusque dignitas, et superioribus auctoribus accedunt Tacit. Ann. 3, 43. qui *caput gentis* vocat, et *ibi nobilissimam Galliarum subolem liberalibus studiis operatam esse* addit, quod et confirmetur ex Eumenii orat. pro restaur. scholis c. 14. in. quamvis ibi pro *Augustodunensium* Rhenanus et Pighius maluerunt reponere *Augustoclivienslum* eamque laudem alio transferre, contra quos tamen Lipsius graviter pugnat in excursu ad Tacit. c. l. Cf. Eumenii vita auctore Schwartzio in Iaegeri ed. Panegyr. vett. T. 1. pag. 217. 2) Tum Strabo, qui minus oppidum adfert, si Augustodunum diversum fuisset a Bibracte, illud non omisisset; etsi in hoc nomine, ut in aliis, sequitur Iul. Caesarem. 3) Augustoduni recentiori aetate repertae sunt inscriptiones duae in honorem Deae *Bibracte*, cum Galli urbes olim Dearum nominibus insignire et ornare consuessent, ut multis exemplis docuit Martin c. l. et alibi. Cf. Montfaucon antiqu. expliquée T. 2. p. 236. 4) Si Bibracte ab Augustoduno differt, et hodie, quod credunt, est *Beauvray*, minime situs tantae urbi convenit. Locus autem controversus de Bibracte legitur apud Eumenium in gratiar. act. ad Constantin. Aug. extr. *Bibracte quidem huc usque dicta est Iulia Pola, Florentia, sed Flavia est civitas Aeduorum*, quem utrique utroque modo ad suas opiniones detorquent. Cf. etiam ibi Iaeger T. 1. p. 474. Equidem, si Augustodunum dictum fuit, miror, quod Iuliae, non Augustae mentionem facit, quod huc pertinet, cum in primis Augustodunum alibi commemoret, ut alii posteriori tempore, v. c. Antonin. in itiner. p. 458. 460. tab. Peuting. 2. A. Dirimi certe lis illa posset, si utraque urbs simul iuxta posita inveniretur, cuiusmodi locum equidem non vidi. Superiora tamen suadent, eandem urbem fuisse, quae ab Augusto novum nomen sortita videatur, quare et postea, excepto Strabone, apud neminem Bibracte in urbium

recensu geographico occurrit, nisi prisca tempora respiciantur. Post dicta est *Aurelianus*, ut docet Savaro ad Sidon. Apollin. 5. epist. 19. p. 369. Posteriorem nominis partem, *dunum*, ex Celtica voce, qua significatur mons, eminentia, explicant, quod iam olim adtulerat Clitiphon teste Plutarcho spurio de fluviis s. v. *Arar*. Cf. ubi plura conferuntur, Memoires — de Paris T. 6. p. 641. ubi simul refutantur contra sentientes du Four (de Longuerue) et Valois in Caylus recueil d'antiquités dans les Gaules p. 153 sq. Vid. in primis Falconet recherches sur la signification du mot *Dunum* in Memoires — de Paris T. 20. p. 13 sqq. qui item alios refutat, et Fenel T. 20. p. 39 sqq. Nec aliter olim explicavit Casaubon. ad Strabon. 4. p. 132. s. 191. Contra Popowitsch vom Meere pag. 27. explicat de loco septo, ut alii. Fuit in ea urbe itinerarium marmori insculptum, quod cum magna Geographiae iactura temere superiori adeo saeculo aedificii fundamento substratum est. Vid. de eo Scheyb ad tab. Peutinger. p. 26.

Treveri) De scriptura vid. not. crit. p. 70 sq. ubi addi potest Valesius in not. Galliar. pag. 561. Circa adfectationem Germanicae originis ambitiosos fuisse narrat Tacitus in Germ. cap. 28. Ad Rhenum habitasse Strabo aliique tradunt, cultu vero et feritate non multum a Germanis vicinis diversos fuisse, Hirtius de B. G. 8, 25. De finibus eorum disputant Cellarius in Geogr. ant. 2, 3, 96. Cluver. in Germ. ant. 2, 14. pag. 379 sq. et Spener. in not. Germ. 6, 5. p. 302 sq. In eo, quod Rhenum accoluerunt, consentiunt omnes. *Liberos antea* (ante Vespasianum) dicit Plin. 4, 31. s. 17. Urbem eorum praecipuam primus commemoravit Mela *Augustam*, cui Ptolemaeus 2, 9. addidit cognomen Τρηβιρῶν, ut in tabula Peutinger. 2. A. A Tacito Hist. 4, 62. et 72. vocatur *colonia Treverorum*. Post simpliciter dicta est *Treveri*. Cf. Vales. p. 58. c. l. Spener. 6, 5, 9. p. 395 sq. c. l. Hinc *Triveris*

Aethicus p. 712. (ed. Melae Gron.) Τρίβερις Sozomenus 2, 27. Τρίβηρις in vet. orbis defcr. c. 49. Praeteriit etiam hanc urbem Plinius, quam poft fuiffe adfirmat Ammian. 15, 11. *clarum domicilium principum.* Et fic alii eam laudant, quos indicant ad Ammiani c. l. Lindenbrogius et c. l. Valefius pag. 59. Cluver. in Germ. ant. 2, 14. p. 383. et Gothofredus ad vet. orbis defcr. c. 49. In notitia imper. Triverorum *fcutaria, baliftaria, thefauri* et *moneta* memorantur. Alia adfert Valef. p. 60. c. l. Irruptionibus barbarorum aliquoties vexata eft et everfa. In antiquiffimis Europae urbibus ponendam et a Troianis adeo fugitivis conditam fuiffe putat Preufchen. Vid. eius Denkmähler der Revolutionen in Deutfchland p. 39 fqq. H. *Trier.* Vid. d'Anville in notice de la Gaule p. 119 fq. praeter fuperiores. Ab Augufto autem plures urbes fic adiecto populi nomine adpellatas fuiffe, docent Geographi. Sic *Augufta Rauracorum,* (*Augft*) *Veromanduorum,* (*St. Quentin*) *Vindelicorum.* (*Augsburg.*)

§. 5. *Garumna)* In fcriptura variatur. Strabo 4. p. 131. f. 189. Γαρουνᾶς, Ptolem. 2, 7. Γαρούνα, ut Cod. Mofc. in Strabone. Sic Plinii codices 4, 31. f. 17. *Garunna,* notante Harduino, ubi primum ed. Froben. dedit *Garumna,* quomodo in Caefare, ubi et metaphraftes Gr. habet Γαρούμνας, et aliis legitur, quamvis prius propter Graeca praeferendum videatur. Pofteriores quidem multi per *nn* efferunt, ut docuit Valefius pag. 222. c. l. Mafculino genere producit Strabo, et fic Tibullus 1, 7, 11. at feminino Aufon. in Mofella extr. Eius adeo luculentam defcriptionem exhibet Nofter, ut quidam, in iis Vinetus, Valefius, putarint, in hoc flumine eum fuiffe iactatum. Compararı poteft Sidon. Apollinar. carm. 22, 108. Fontes Nofter ponit in Pyrenaeo. Oritur autem in confinio *Vielae* in montis latere devexo, ubi eft *Arana vallis,* quae hodie pertinet ad Hifpanos, quamquam fontem in Aquitania oftendit Ptolemaeus.

Vid. Petrus de Marca in Marca Hisp. 1, 2, 9. et 1, 13, 4. Alia deinceps. Currere milia 107 scribit Aethicus in Cosmographia p. 715. (ed. Melae Gronov.)

vadosus) Reddidit haec Boccatius de fluminibus h. v. mutatis aliis, aliis contractis. Ex *aestuariis*, quae Noster adtingit verbis *Oceani exaestuantis*, Heyne in Tibullo 1, 7, 11. epitheton *magnus* intelligit.

retro remeantibus) Ut Frontin. 4, 7, 31. *retro redire*. Sed similia notarunt Gronov. ad Liv. 22, 6, 7. Drakenb. ad 27, 28, 6. Davisius ad Iul. Caes. de B. G. 4, 4. Oudendorp. ad 7, 9. et alii. In eandem vero rem Claudian. lib. 2. in Rufin. v. 113. *pernicior unda Garumnae, Oceani pleno quoties impellitur aestu*. *Suas*, ut de Marsya Curtius 3, 1, 5. *suas duntaxat undas trahens*.

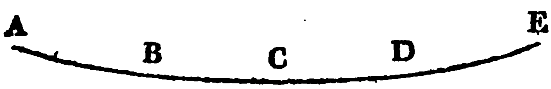
utique) i. e. maxime, ut aliquoties in Nostro. Vid. Perizon. ad 1, 9, 9. Ita vero etiam alii adhibent.

si alio —) Elegantem hinc comparationem sumsit Seneca in Thyeste v. 439. *Sic concitatam remige et velo ratem aestus, resistens remigi et vento, refert.* Idem in Herc. fur. v. 676. *ut saepe puppes aestus invitas rapit*. I. GRONOVIVS *MS*. Potest inlustris locus ex eiusdem Medea v. 937. adiungi: *anceps aestus incertam rapit, Ut saeva rapidi bella cum venti gerunt, Utrimque fluctus maria discordes agunt Dubiumque pelagus fervet*. Cf. ei. Agam. v. 138 sqq. Ovid. Metam. 8, 470. Trist. 1, 2, 25. sqq.

§. 6. *Antros*) Disceptatur de situ. Valesius p. 25. c. l. putat, falso ad Garumnam referri, ubi nulla nunc inveniatur, cum Ligeri tribuenda fuisset, ubi posteriores auctores commemorant *Antrum* insulam, hodie inter Nantes et Coueron, cuius nomen servatum videatur

in voce *Aindre*. At ita egregie erraſſet Mela, niſi quis velit cum Harduino ad Plin. 4, 31. ſ. 17. Ligerim circa oſtia Garumnam olim ab accolis fuiſſe vocitatum, et hinc Melam nominis ſimilitudine deceptum utrumque miſcuiſſe. At cf. quae contra eum disſeruit d'Anville p. 341. c. l. Alii vulgo ſcopulum putant, cui impoſita eſt Pharos et turris, quam *de Cor duan* vocant. Quam ſententiam refutavit d'Anville p. 70. ſ. ubi prolixius de ſitu quaeritur. Nimis enim hic brevem ſcopulum dicit, quam ut adtentionem Melae excitare et iſta adferri potuiſſent. Ex verbis Melae *in eo* et *ubi ſe fluctus implevit* omnino quaeri debet in Garumna, ubi *obvius Oceani exaeſtuantis acceſſibus adauctus eſt*, et cum ibi ſit inſula *Iau*, hanc eſſe tabula Mſcripta monitus iudicat d'Anville. Valeſius c. l. ſi quidem vere olim fuerit, vel ab Oceano ſubmerſam, vel a Garumnae refluentis aquis et arenis obrutam fuiſſe arbitratur. Praeter Noſtrum vero nemo eius mentionem fecit. Totum locum Boccatius de fl. ſ. v. Garumna quibusdam mutatis reddidit, etſi *aneros* ab illo vocatur. Quae de illa Noſter narrat, explicare tentavit pravam tamen lectionem ſecutus Stella in epiſtola ad Schottum, quam hic editioni ſuae inſeruit p. 67. et repetiit A. Gronov. p. 368. Tum vero ſic explicat: Cum videatur altior, circumiacet fluctibus retro fluentibus, unde eius tantum latera et ripae cernuntur. At quoties pelagi fluctus intumuit, operitur inſula non aquis, ſed increſcente fluctu propter eius tumorem tegi videtur, et tanto ſit depreſſior, quanto antea refluente aqua videbatur altior; et propterea ab incolis pendere exiſtimatur. Neque, ut prius, tantum inſulam ambit, ſed eam duntaxat partem, ubi aeſtus furit; reliqua non videtur. Et ideo ſunt perſpicua, quae inſunt in inſula ex loco ſuperiore, i. e. ex increſcentibus fluctibus, cum antea, remeantibus, quo minus cernerentur, favebant ripae et colles. Ergo altior apparet, cum aquis circumdatur, fluctibus refluentibus, et tunc eius tantum ripae et colles cernuntur. Pendet, cum fluctus

intumuit, et ubi fertur, ibi maxime eam ambit, et ideo, cum altior ipſa inſula ſit fluctus, omnia eius plena et manifeſta videntur, tamquam ſi ex ſuperiori loco, i. e. ex intumeſcente fluctu, ea contemplaretur aliquis navi vectus, cum antea ripae et colles impedimento eſſent fluctibus iam refluentibus, et Oceano tranquilliori. Haec fere Stella, quae parum ſatisfaciunt. Schottus duplici nomine incolis inſulam natare viſam eſſe putat, cum, quod aucto mari, ubi altiora, quae obiacent, aquis fluctibus operiantur, in inſulae tamen ora nihil altius ſolito aqua excreverit, unde una cum aqua attolli et deprimi inſulam opinio nata. Deinde quod, quae antea obiectu aggerum videri non poterant, tunc facile ſub adſpectum cadant. Addam explicationem Voſſii. Simile quid narrat Plinius 5, 1. de aeſtuario ad amnem Lixum: *amplectitur intra inſulam, quam ſolam e vicino tractu aliquanto excelſiore, non tamen aeſtus maris inundant.* Pintianus et alii hic ad aquae διάφανον recurrunt, quae efficit, ut iam merſa denuo ſub adſpectum cadant. Verum non hoc, ſed iſtud probandum erat, quare cum obiacentia huic inſulae litora altiora videantur, attamen ab aeſtu inundentur, cum ipſa inſula ſupra mare exſtet. Alia itaque huius rei excogitanda eſt ratio. Ego ſic exiſtimo, litora illa, quae Antro inſulae obiacent, et iſta, quae in Tingitano aeſtuario eſſe diximus, inſulis adſitis eſſe depreſſiora, quamvis altiora appareant propter ſitum loci. Demonſtratur hoc ratione optica, etiam nulla adhibita refractione. Sit enim aut vallis, aut alveus aeſtuarii, aut quicunque terrae tractus medio depreſſus, ſemper crepido ulterior, illo, cui inſiſtimus, excelſior apparebit. Norunt hoc topiarii, qui tali commento ſolent oculos fallere. Sit A E ambulacrum a medio C in molles utrimque clivos adſurgens. Qui ex A in B deſcendunt, in plano ſe ambulare exiſtimant.

Itaque oculos intendentes in latus C E montem, aut arduum collem se videre putant. Ubi ad C pervenerunt, mons ille disparet. Ubi vero ad D ventum est, montem a tergo videbunt, si oculos retro flectant. Idem in vacuis aut modica aqua praeditis fluminum alveis contingere potest. Uti enim in praemissa linea illi, qui in A versantur, punctum D supra se exstare credunt; ita quoque, qui ex memoratis insulis ulteriorem ripam adspiciebant, altiorem eam putabant, quam tamen, cum aestu obrueretur, facile colligere erat, minus editam fuisse superficie insularum. Ita VOSSIVS. Sensus verborum est: Cum, quae obiecta sunt insulae loca, excelsiora videantur, accessu maris illa operiuntur aquis, insula, ut antea, tantum ambitur, hac tamen mutatione, ut tunc ultra ripas fluminis ex insula, tamquam ex editiori loco prospectare liceat. Quod cum unice sic explicare et intelligere liceret, si insula nataret, obiecta loca firma sede starent, insulam natare incolae putaverunt. An ita vere fuerit, et, sin aliter, quomodo fieri potuerit indicari, exponere tentavit Vossius. Ad verbum *editiora* I. Gronovius MStus locum ex Livio 27, 47. f. notaverat, ubi haec leguntur: *Quantum mare abscedebat, tanto altioribus coercentibus amnem ripis* etc.

§. 7. *procurrentis)* Sic Plinius passim, nec minus alii, v. c. Lucanus 2, 427. ubi tuetur Oudendorpius, cum plerique libri habeant *percurrit*. Cf. Duker. ad Flor. 2, 2, 19.

aliis populis) Ut *Pictonibus*, *Samnitis*, *Venetis;* Ptolem. 2, 8.

Santonis) De scribendi varietate dictum est in not. crit. p. 79. f. unde intelligitur etiam *Santonos* dictos fuisse et *Santones*, diversa etiam penultima. Strabo 4. p. 131. f. 190. ad ostia Garumnae locat. Ptolemaeus 2, 7. versus meridiem progrediens, recenset ordine *Pictones*,

Santones, *Bituriges*, poſtremos etiam deinceps Santonibus ſubiungit Plin. 4, 33. ſ. 19. Non igitur in tanto auctorum conſenſu proprie et geographice intelligendus videtur Iul. Caeſ. de B. G. 1, 10. in. ubi dicit, *non longe a Toloſatium finibus abeſſe*, quae civitas eſt in Provincia, nec opus eſt explicatione, quam adfert d'Anville p. 576. c. l. qua probare nititur, pagum Alaneuſem ad Santones olim in rebus eccleſiaſticis pertinuiſſe, Valeſius pag. 502. ita Caeſarem tuetur, ut *non longe* apud illum ſignificet idem, quod *non ita longe*. Plinius c. l. *liberos* vocat. Commemorant autem nunc in hoc tractu pontem Romani operis egregium. Inde vero *Santonicus* derivatur, quod paſſim occurrit, ut apud Auſon. epiſt. 14. in. Iuvenal. 8, 145. *o* correpto, etſi producit etiam Auſon. in Parental. 21. ſ.

Oſismios) De ſcribendi varietate cf. not. crit. p. 80. Vulgo illis tribuunt ſeptemtrionale litus Britanniae inferioris. At contra d'Anville p. 508. contendit, totum illud litus, qua patet, tenuiſſe, ita ut dioeceſes urbium Quimper et Leon ad Oſismios referri debeant. Oppidum illorum *Vorganium*, quod memorat Ptolem. 2, 8. d'Anville nunc eſſe arbitratur *Carhaix*. Atque ita evaneſcere dicit dubitationem, quae occupaverat Valeſium in not. Gall. p. 395. (ubi de urbis varia ſcriptura multa adferuntur) qui Mela infra (3, 6, 3.) Senam Oſiſmicis litoribus adverſam dicat, cum tractus urbis Quimper in mare faſtigio excedat et canali anguſto *du Raz* ab illa ſeparatus ſit. Plinius 4, 32. ſ. 18. hic habet paene inſulam ſpectatiorem, excurrentem in Oceanum a fine Oſismiorum circuitu 625 M. P. cervice in latitudinem 125 M. P. Quod ſi cum tabulis noſtris comparatur, menſuram Plinii excedere videtur, et aliquanto magis, ſi cogites inter Santones et Oſismios alios populos interiectos fuiſſe, quod repugnat cum iis, quae de ambitu illorum protulit d'Anville. Nec ſuperius tam longe fuiſſe extenſos, videtur

innuere vox *deflexa*, cui fubiecit *Ab illis — ad Morinos*, qui fic exceperunt Ofismios in feptemtrionis ora.

Morinos) Ut *Armorici*, dicti a Celtica voce *Mor* i. e. mare, quafi maritimi, vel, ut vult Alting. in notit. German. infer. P. 1. p. 97. reiecto priori etymo, a *Moeren*, quia illorum regio frequens fuerit paludibus. Vid. Iul. Caef. de B. G. 4. f. Hinc quafi *Moerenos* dictos fuiffe ipforum maiores putat Iac. Nic. Loenfis in mifcell. epiphyll. 6, 21. ubi in eodem etymo confentit, et Cluverius in Germ. ant. 2, 28. p. 439 fq. ubi de iis veterum loca conlegit, apud Dionem 39, 44. pro ὀρῶν, quae ibi non fint, ex Iulio Caefare mavult ἑλῶν. Sub Iul. Caefare urbes non habuerunt, fed in tuguriis habitarunt, ut tradit Dio 39, 44. etfi ipfe Caefar de B. G. 4, 22. *pagos* eorum commemorat, urbem adeo *Taruannam* in mediterraneis Ptolemaeus 2, 9. Caefar etiam ut feditiofos et rebelles paffim defcribit, quos tandem domuit C. Carinas fub Augufto. (Dio 51, 21.) Habitarunt autem in extrema Gallia ad mare contra Britanniam, in quam inde proximus erat et breviffimus tranfitus, ut dicit Orofius 6, 9. in. cum ipfo Caefare de B. G. 4, 21. ut auctores alii tradunt 56 M. P. (Dio 39, 50.) vel 50 M. P. (Plin. 4, 30. f. 16.) vel 320 ftadiorum i. e. 40 M. P. (Strabo 4. p. 139. f. 199.) quae quidem intervalla nimis longa effe docuit d'Anville p. 389. c. l. Hinc *freta Morinum* apud Grat. Falifc. in Cyneg. v. 174. cui alia adiecit I. Nic. Loenfis c. l. ipfi *extremi hominum* a Virgilio Aen. 8, 727. adpellantur. TZSCHVCKE. Mela fic voluit imitari Virgilium in fine libri 8. ubi dicuntur *extremi hominum*, et auctor Nofter transfert ad Gallicas gentes, fi modo in hoc ei conftitit ratio, cum recte fic fcribat Virgilius refpectu Oceani; fed poft Morinos potuit aliquid interfuiffe, quo fepararentur a Belgis Morini. I. GRONOVIVS *MS*. Finitimos habuiffe verfus Belgium ad mare Menapios adparet ex Caefare 4, 20. et diferte adfirmant Strabo c. l.

et Dio 39, 44. *Colonia Morinorum* legitur in inſcriptione apud Gruter. p. 80, 6. D'Anville p. 466. iis adſignat tractum urbium *Boulogne*, St. Omer, Ipre, unde tamen eximit tractum Tournai, quem Nerviis dandum putat. H. fere, ubi *Flandria*. Cf. de eorum finibus Alting. p. 98. c. l. et omnino de Morinorum rebus qui ſcripſit Malbranq, Tornaci 1639. 4.

Geſoriacum) De ſcriptura cf. not. crit. p. 81. Celebratur a multis propter traiectum inde in Britanniam, de cuius ſpatio ante dixi. Ἐπίνειον vocat Ptolem. 2, 9. in. Cum prope eſſet promontorium Ἴκιον, ut intelligitur ex Ptolemaeo 2, 9. videtur idem dictus etiam eſſe *portus Itius*, uti eſt apud Iul. Caeſ. de B. G. 5, 5. in. ubi Metaphraſtes prave reddidit Ἴκτιος. Strabo 4. p. 138. ſ. 199. vocat etiam Ἴτιον, quae varietas ex promiſcua pronuntiandi ratione reddita eſt. Ex eo portu ſolviſſe Iul. Caeſarem indicat locus notatus, et confirmat Strabo c. l. *Morinum portum* omnino vocat Flor. 3, 10, 16. Neque vero id tantum ſuadet vicinia, ſed et variatio auctorum, qui Itium modo promontorium, modo portum vocant, et quod Claudius Imperator a Geſoriaco in Britanniam tranſmiſit, auctore Suetonio cap. 17. Sed id pluribus evincere ſtuduit Cluverius in Germ. ant. 2, 28. p. 442. Cf. etiam Sommer in treatiſe of the Roman ports and forts in Kent cap. 8. Non male arbitratur d'Anville p. 354. eundem eſſe portum, in quo Caligula ſec. Suetonium cap. 46. altiſſimam turrim excitavit, ex qua, ut ex Pharo, noctibus ad regendos navium curſus ignes emicarent, quia non ſolum ineunte ſaec. 17. ibi fuit, ſed et diſerte Eginhartus in vita Caroli ſcribit: *ad navigantium curſus dirigendos* (Pharum) *antiquitus conſtitutam reparavit.* Depicta conſpicitur illa Pharus in Montfaucon ſupplément — de l'antiquité expliquée T. 4. tab. 50. Idem vero portus Géſoriacus Conſtantini aetate *Bononiae* nomen accepit, et in auctoribus tenuit, qui paſſim eum ita commemo-

rant, ut tab. Peutinger. 1. A. Cf. d'Anville p. 355. c. I. Wesseling. ad Antonini itin. p. 363. I. Nic. Loensis in miscell. epiphyll. 5, 25. Montfaucon sur le Phare de l'Alexandrie in Memoires — de Paris T. 9. p. 293 sq. (ed. Hag.) At diserte id adfirmat auctor anonymus in excerptis de Constantio et Constantino M. ad calcem Ammiani in ed. Gronov. pag. 504. his verbis: *venit apud Bononiam, quam Galli prius Gesoriacum vocabant.* Et sic in numis *Bononia Ocean.* s. *Oceanen.* occurrit, quibus Constantis traiectus hinc in Britanniam an. 343. designatur. Vid. Rasche Lex. num. T. 1. P. 1. p. 1567. De ipso traiectu cf. Eumen. in panegyr. ad Constantium Caes. cap. 14. qui et *Bononiense* oppidum de illa expeditione commemorat in Panegyr. ad Constantin. Aug. cap. 5. H. *Boulogne.* Qui *Calais* esse putant, non perpendunt, nullum illo tempore portum ibi fuisse, nec ante Philippum, comitem Bononiensem, urbem moenibus certe cinctam. Vid. Archaeologia (Lond. 1792. 4.) T. 10. n. 1. Attamen d'Anville p. 389 sq. portum Itium notatis aliorum opinionibus contendit esse litus *Wissan*, et Caesarem egressum, ubi h. *Hyth*, quia sic numerus conveniat in brevissimo traiectu. Sic et Cambdenus putat. Nempe Gesoriacum et Itium s. Iccium, uti scribunt posteriores, discernunt, ut diversos. Plura dabunt Fontenu in diss. sur les camps de Caesar in Memoires — de Paris T. 20. p. 105. (Hag.) Chiffletius in libro: Portus Iccius Iul. Caesaris demonstratus, Valesius in notit. Gall. p. 231 sqq. et in primis d'Anville in Memoire sur le portus Itius in Memoires — de Paris T. 28. p. 397 sqq. ubi plurium conlegit de eo opiniones. Ceterum *pagum Gesoriacum* commemorat Plin. 4, 31. s. 17. unde adparet, vicinum tractum inde nomen tulisse.

§. 8. *Rhenus)* Gr. Ῥῆνος. Latini etiam passim dicunt *Rhenum flumen*, ut Horat. de arte poet. v. 18. Oros. 1, 2. ut *flumen Rhodanum* Iul. Caesar de

B. G. 1, 8. et similia. Alio nomine *Bicornium* dictum fuisse, quod tamen proprie est eius epitheton, et *Ararin*, falso adfirmat Aethicus in Cosmogr. p. 714. (in ed. Melae Gronov.) et ex tribus alveis et ostiis tria nomina commiscitur, explosus a Cluverio in Germ. ant. 3, 17. p. 567. Rhenum a ῥεῖν forsitan dictum esse, existimat Relandus in Palaestina 1, 43. in. quia in regionibus, ubi est unus fluvius, aut certe unus eximius, communi ille nomine *fluvius* dici soleat, ut *Nilus*, (נחל) *Araxes*, *Baetis*, *Cyrus*. Alii nomen derivant a *rennen* s. *rinnen* ob velocem cursum. Alii a *Rein* ab aquis limpidissimis. Vid. Taubmann. ad Virgil. 9, 603. Spener in not. Germ. ant. 3, 4, 1. p. 119. Locum, ubi originem capit, Noster indicat ipse. Iul. Caes. de B. G. 4, 10. ex Lepontiis, qui Alpes incolunt, eum oriri scribit; Lepontios vero in Cotiis Alpibus ponit Ptolem. 3, 1. At Plinius 3, 24. s. 20. in Lepontiis, qui Viberi vocantur, Rhodani fontem ponit, et Vennonetes Sarunetesque ortus Rheni accolere scribit, Strabo Nantuates 4. pag. 133. s. 192. in Adula monte: Tacitus in Germ. c. 1. ex Rhaeticarum Alpium inaccesso ac praecipiti vertice deducit, Agathemer. 2, 4. ex montibus Transalpinis. Propius Ptolemaeus 2, 12. fontes iuxta urbes Taxgaetium et Brigantium monstrat. Inde per medias Alpes decurrit. (Dionys. v. 296. ubi plura de eo Eustathius.) Subiicit Noster: *prope a capite duos lacus*, *Venetum et Acronium*, qui quidem nusquam alibi hoc nomine occurrunt. Quodsi ordinem spectes, ad lacum illa pertinent, qui nunc vocatur *Bodensee*, et optime an. 1795. descriptus est ab Hartmanno. Cellarius in Geogr. ant. 2, 3, 46. *Venetum* de longiori illo explicat, qui a Brigantia incipit, et longe procurrit ad Constantiam et ulterius ad oppidum, quod hodie est, *Bodmen* vocatur, unde eundem lacum esse putat *Venetum*, *Brigantinum*, *Constantiensem* et *Bodamicum*; *Acronium* de minori et inferiori, quem Rhenus invadit, quum praeter Constantiam, elapsus iam e maiore, in occidentem supra Hel-

vetios defertur ad Rauracos, qui nunc proximi fuccedunt Helvetiis. Sic Cluver. in Germ. ant. 2, 40. pag. 506. et d'Anville p. 546. c. l. Acronium putant effe nunc *Unter-See;* Valefius p. 472. *Acronium* et *Brigantinum* eundem. Tfchudi (Hauptfchlüffel zu verfchied. Alterthümern) pag. 123. ita lacum dividit, ut fuperior pars fit *Brigantinus*, media *Acronius*, inferior *Bodamicus* lacus. Sine dubio Mela, quod et exiftimat Mannert (Geographie) T. 3. p. 663. utroque lacu unius et eiusdem duplicem divifionem intelligit. Plinius 9, 29. f. 17. primus ufitato poft nomine eum vocat *lacum Raetiae Brigantinum*, quia et Raetos adtingit, quos Tacitus Annal. 2, 17. coniungit cum Vindelicis. Horum autem fuiffe Brigantios tradit Strabo 4. p. 142. f. 206. illorumque urbem *Brigantium* apud Ptolem. 2, 12. circa fontem Rheni ponitur, quamvis, fi eadem urbs eft, aliquantum idem 3, 1. variat, ubi adparet in Graiis Alpibus. *Lacus Brigantiae* vocatur ab Ammiano 15, 6. ubi et defcribitur. Unde nomina *Venetus* et *Acronius* ducta fint, ignoratur. Müllerus tamen ad Guthrie Welt-Gefch. Vol. 17. T. 1. pag. 41. a populo *Venetum* adpellatum effe fufpicatur, fi *Wendi*, homines vagi, illa loca tranfierint, vel Raetos accolas ita vocaffe. De curfu ulteriore Rheni et populis, quos tranfit, vid. Iul. Caef. de B. G. 4, 10. Tacit. Annal. 2, 6. Plin. 4, 29. f. 15. Strabo 4. p. 133. f. 192. Quidam aurum vehere tradiderunt, de quo vid. quos memorat Henninius ad Tollii epift. itiner. 1. p. 28 fq. Eleganti Rhenum carmine elegiaco defcripfit libris 6 Moller, Colon. 1570. 8. Ceterum Rhenus limes olim erat Romani imperii, uti nunc factus eft Franco-Gallici.

haud procul a mari) Falfo Plinius a mari removet 100 fere M. P. Caefar 88: ille ex curfu amnis, hic recta linea forte metitur.

huc et illuc) I. e. in 2 alveos difpefcitur. Sed de Rheni alveis f. foffis, ut de eius oftiis, adeo inter

auctores et viros doctos disceptatur, ut omnibus inter se conlatis multo incertiorem magisque dubium aliquem inde recedere, pronuntiaverit Valesius p. 472. c. l. Mela duos alveos memorat, vel veteres alios secutus, vel neglecta fossa Drusiana. Cum eo consentit Tacit. Ann. 2, 6. qui, *apud principium*, inquit, *agri Batavi velut in duos amnes dividitur, servatque nomen et violentiam cursus, qua Germaniam praetervehitur, donec Oceano misceatur.* Secundum Cluverium in Germ. ant. 2, 40. p. 508. Drusi fossam ab una parte intellexit, quam Drusus inter Rhenum et Isalam egessit, sic ut per hunc amnem Rheni partem in Oceanum emitteret; ab altera medium Rheni alveum, qui nomen Rheni omni aevo servavit; Vahalem autem in Mosam effluentem ignorasse videtur. Cf. etiam Iunius in Batavia cap. 9. p. 63 sq. Asinius apud Strabonem 4. p. 133. s. 193. διστομον, reprehensis iis, qui plura ostia statuerent, dixit. Consentit Tacitus c. l. et in primis poetae, qui *bicornem* vocant, ut Virgil. Aen. 8, 727. Auson. in Mosella v. 436. quod imitatus est Eumenius in Panegyr. ad Constantin. Aug. cap. 11. et hinc Claudian. de B. Get. v. 336. illi *bifidum meatum* tribuit; quod tamen quidam de temporibus ante Drusum verius dici putant. V. Freher. ad Ausonii Mosel. v. 288. Iul. Caesar de B. G. 4, 10. in. sic: *Mosa profluit ex monte Vogeso — et parte quadam Rheni accepta, quae adpellatur Walis,* (Βάκαλος interpres Gr.) *insulam efficit Batavorum.* Et sic Eumen. cap. 6, 4. c. l. *insula, quam divortio sui amplectitur.* De *Wali* eiusque nominis variatione multa dabit Alting. P. 1. p. 128. c. l. Cf. etiam Spener in not. Germ. ant. 2, 2, 4. p. 64. Neque tamen hoc brachium Rheni a Mela indicari putat d'Anville p. 547. quippe qui intelligat alveum sinistrum eum, cui nomen ad mare usque maneat Rhenus, quique dexter sit respectu Walis; dextrum autem esse Drusi fossam, ab Rheno ad Isalam ductam, et per lacum in Oceanum egestam, cuius mentio a Tacito facta non sit, qui naturales, non arte factos

alveos respexisse videtur. Cf. etiam Spener in notitia Germ. 2, 2, 4. p. 64 sq. De fossa Drusi autem cf. Sueton. in Claud. in. Tacit. Ann. 13, 53. Hist. 5, 19. ex recentioribus Cluver. in Germ. ant. 2, 31. p. 461. Menso Alting. in not. Germ. infer. P. 1. p. 54. et in primis p. 67. d'Anville p. 330 sq. c. l. Eam autem fossam a Virgilio non potuisse commemorari, temporum ratio docet, cum facta sit a Druso a. u. 745. dum sub Augusto vitrico ibi res gerebat. Cf. Tacit. Ann. 13, 53. et quae ibi notant interpretes. Cum igitur antea esset *bicornis*, factus inde est *tricornis*. Hinc et postea alii tria ostia commemorant, ut Plin. 4, 29. s. 15. *Flevum, Helium*, quod videtur esse *os immensum* Taciti Annal. 2, 6. et *medium*, quod de alveo explicat, qui Rheni nomen servat, et a Nostro sinister alveus vocatur. Quod Plinius *modicum alveum* dicit, et Tacitus c. l. illi et *nomen* Rheni et *violentiam cursus* tribuit, ex temporum intervallo indicari debet, quae aggerum exstructionibus et demolitionibus alveo mutationes adtulerunt. Cf. Cluver. in Germ. ant. 2, 31. pag. 462. d'Anville c. l. Tria etiam ostia recenset Ptolemaeus 3, 1. δυσμικὸν, μέσον et ἀνατολικόν. Quod Iul. Caesar de B. G. 4, 10. *Rhenum in plures partes diffluere* scribit, *multis ingentibusque insulis effectis*, Cellarius in Geogr. ant. 2, 3, 5. cum Pontano in disceptation. de Rheni divortiis 3. pag. 14. ad rivos et elices refert. Cf. etiam de Rheni cursu et divortiis Iunius in Batavia cap. 8. p. 53 sqq. et recentiori aetate Volkmann Reisen durch die vereinigten Niederlande p. 26.

sui similis) Pergens uno alveo, ut inceperat. I. GRONOVIVS *MS.* 1.

campos) Haud dubie nullis aggeribus septos, ut in eos esset aestui liber introitus. IAC. GRONOVIVS *MS.*

Flevo) Verbis praemissis etymon exprimit et aestuarium facit. Nempe tunc dicunt incolae *fleut*, quando aestus increscit.

insulam) Nomen remansit h. in voce *Vlie*, vel *Vlie-Stroom* in introitu *lacus Flevi* s. *Zuyder-See*, qui ex submersa illa Frisiae parte natus est. Solus autem Mela hunc tractum accuratissime descripsit. Cf. d'Anville p. 331. c. l. Ptolemaei *Fleum* huc refert Alting. P. 1. p. 59. c. l. Incipit autem insula, ubi h. est urbs *Campen*, ut verba declarant *ripis longe ac late recedentibus.* De altero loco, ubi *fluvius iterum fit artior*, contendunt. Alting. P. 1. p. 63. putat emissum ex lacu olim a natalibus Drusinae abactionis ad principatum Arnulfi et ultra eo loci, ubi h. *Lemmer* et *Takezül*, ita ut insula haec eodem situ fuerit, quo nunc *Eus* et *Urk*, quae Melae aetate lato ambitu continuae fuerunt, idemque simul Cluverium impugnat, qui in Germ. ant. 3, 17. p. 571. insulam h. *Flie* dictam esse existimat. Neque tamen hic dissentit in eo ab Ortelio, qui in thes. Geogr. vet. h. v. idem voluerat, quem et sequitur Ferrarius in Lex. h. v. Sic de Melae lacu obiicitur dubitatio, cum Plinius 4, 29. s. 15. habeat *lacus*, et Tacitus in Germ. cap. 34. *immensos lacus* commemoret, quos ambiant Frisii. Cluver. p. 571. c. l. sic enodat, ut adfirmet, Melam unum eumque maiorem respexisse, qui nunc vulgo accolis dicitur *Zuyder-See;* Plinium vero et Tacitum, cum alias praeterea cernerent aquas ingenti illi lacui novique Rheni alveo iunctas, plurali numero maluisse uti. Et sic intelligit lacus, (*meer* enim esse lacum) per totam Hollandiam sparsos satisque notos. Ortelius h. v. de Tacito se continet etiam in eo, qui *Zuyder-See* adpellatur, ut Alting. P. 1. pag. 64. c. l. etsi hic accuratius explicat et auctores conciliat. *Flevo* enim lacus, inquit, per insulam eiusdem nominis et promontorium ab Enchusa longissime procurrens, vulgo *Enchuysser-Zand*, in duos plane dividitur; sinum enim,

qui hodie inter Enchusana brevia et Taconis catarrhactas hoc lacu continuetur, recentem esse et intra annos quingentos proximos demum ab irrumpente Oceano natum. Tum etiam Iul. Caes. de B. G. 4, 10. cum Servio ad Virgil. Aen. 8, 727. ad Walim *Batavorum insulam* ponunt, quae ab hac nostra plane est diversa. Nempe Walis s. Vahalis, (nam variatur) a Rheno divergens, insulae facit initium, et post 80 M. P. uti est apud Caesarem, Oceano receptus, finem. Igitur alter divergii alveus, qui nomen Rheni servat, claudit adversum latus, frontem Oceanus. Vid. Tacitus Ann. 2, 6. Histor. 4, 12. Quae quidem insula sine dubio est *Batavia* Dioni Cassio 55, 24. et *insula Batavorum* Plinio 4. 29. s. 15. et antea Dioni 54, 32. Apud Tacitum in Germ. c. 29. est *insula Rheni amnis, quam Batavi colunt*, et *insula inter vada sita* Histor. 4, 12. ubi item eam Batavis tribuit. Plura dabit Alting in not. Germ. infer. P. 1. p. 16 sq. et pag. 128. Adtingit eandem etiam Eumenius in panegyr. ad Constantin. Aug. c. 6. his verbis: *insula, quam divortio sui Rhenus amplectitur.* Ceterum in hac nostra insula Tacitus Ann. 4, 72. videtur ponere castellum nomine *Flevum*; quod idem est, ut multa, quae in *o* desinunt, etiam in *us* efferuntur, prout erat *Alizo* et *Alizus*.

CAP. III.

GERMANIA.

§. 1. *Germania)* Latini ut Graeci. De etymo nominis alii alia adferunt, ex quorum copia tantum aliqua delibare hic licet. Multi a *gerre* i. e. bellum derivant, cuius vocis vestigia in multis linguis adhuc supersunt. Vid. Cluver. Germ. ant. 2, 20. p. 420. Wachter in glossar. pag. 566. Alii a *geren*, teli genere peculiari, ut *sarissa* fuit phalangis, *pilum* legionis, cuius indicia

dat der Nibelungen Lied. Vid. Müller ad Guthrie — Allgem. Welt-Gefch. Vol. 17. T. 1. p. 83. Ab *Hermionibus* alii, quod commune fuerit nomen Suevorum, Hermundurorum, Chattorum et Cherufcorum, idemque, quod Germani, fignificaverit; effe igitur quafi *Hermänner, Wehrmänner*, et Romanos inde finxiffe Germanos, quafi fratres. Vid. Leibnit. in fcriptorr. rer. Brunfvicenf. T. 1. p. 9. et ad Tacit. in Germ. cap. 2. itemque Heinrich in Teutfchen Reichs-Gefch. T. 1. p. m. 27. De fratribus praeivit Strabo lib. 7. pag. 200. f. 290. Sic Euftath. ad Dionyf. v. 285. γνήσιοι κατὰ Ῥωμαίων γλῶσσαν οἱ Γερμανοὶ ἑρμηνεύονται, ὡς ἂν γνήσιοι Γαλάταις, οἷς ἐοίκασιν ἐν μορφαῖς, καὶ βίοις, καὶ ἤθεσι, et addit quosdam etiam ἀδελφοὺς explicare. Cf. et Glarean. ad Lucan. 6, 259. Τὸ *man* arceffunt ex lingua Germanica. Alting. tamen in defcr. agri Batavi P. 1. pag. 76. primum hominem f. Mannum putat omnes gentes et fuae et aliarum auctorem habuiffe. Mihi quidem adridet, fi quid eft eligendum, fententia eorum, qui ex neglecta Romanorum lingua et vetere noftra originem ducunt. Melius enim id, cum tefte Tacito in Germ. c. 2. f. ob metum a victoribus fic nominati fuerint, convenit. Idem vero c. l. recens effe nomen monet, et *nuper additum*, ut plurimi ex nexu rectius legere videntur, ita ut, quae primum adpellatio erat, in nomen gentis proprium transiret. Leibnitius quidem c. l. Hannibalis tempore notum fuiffe putat ex faftis Capitolinis, (cf. Gruter. T. 1. p. 297.) quamquam alii propter recentiorem eorum aetatem dubitant. Vid. Schoening in der Allgem. Welt-Gefch. Neuerer Zeiten Vol. 13. p. 22. not. x. Tacitus c. l. indigenas credit, quia omnes, qui fedes mutarint, claffibus advecti veniffent, immenfus vero hic interiaceat Oceanus, quae quidem ratio non undique valet et infirma eft. Idem poft cap. 2. eos primum fic dictos, qui in Galliam irruperint, tutius adfirmat. Terminos Germaniae, quos Nofter conftituit, fatis declarat, quamvis diverfo tempore fuerunt

diversi; quod ad enarrationes historicas Geographiae melius relegatur. A meridie tamen Noster longius porrigit, quam ceteri, ad Alpes, cum alias Danubius terminus ponatur. Secutus tamen videtur Agrippam, qui teste Plinio 4, 28. s. 14. adiecta Raetia et Norico Germaniae longitudinem indicavit 696 M. P. ut latitudinem 148. Vid. Cluver. in Germ. ant. 1, 11. p. 76 sq. De Rheno omnia sunt nota. In Vistula consentiunt Plinius 4, 25. s. 12. Ptolem. 2, 11. idemque in Oceano, quem vocat *Germanicum* Tacit. c. l. Noster post strictiori limite, vel parte eius Oceani posita, *sinum Codanum*, alii *mare Suevicum* et *Oceanum Septemtrionalem* vario usu et sensu adpellant. De Plinio constat ex lib. 4, 33. s. 19. Vid. omnino de finibus Spener in notit. Germ. Vol. 1. p. 24. Alting in not. Germ. infer. P. 1. pag. 107. qui et superiorem adtingit. Reliqua vel Noster narravit, vel quae praeteriit, (multa enim ignorasse videtur, quae ex Caesare poterat discere) data opera in primis conlegit Cluverius. Cf. etiam Meiners über die Natur der Germanischen und Celtischen Völker in Götting. histor. Magazin Vol. 8. p. 1. et quos laudat. Ceterum hoc Melae caput editioni Taciti de Germania adpendit, adspersis quibusdam in margine coniecturis, Conringius.

Sarmaticarum) Quomodo haec Mela intelligi velit, mox cap. 4. Vistula amne declarat. Idem Plin. 4, 25. s. 12. et Ptolem. 2, 11. Sed post Agrippam et Melae aetatem ultra Vistulam terminos prolatos fuisse, operose adstruere tentat Cluver. in Germ. ant. 3, 42. p. 671. in eademque sententia Plinium etiam c. l. fuisse putat propter Basternas, quos olim ad Danubium et Pontum permissos fuisse ex aliis constet. Contra tuetur Spener, in notit. Germ. ant. 1, 2, 2. p. 10. Tacitum et Plinium respexisse gentem Germanicam, Melam et Ptolemaeum terram. Omnino auctores ab hac parte terminos constituunt Germaniae vel Vistulam, vel Sarmatiam, uti praeter

ſuperiores Tacit. in Germ. cap. 1. Marcian. p. 51. Hudſ. Agathemer. 2, 4. Solin. cap. 23. ſ. 20.

obducta) Spectat hoc loco finium deſcriptionem et extremitatem Germaniae verſus ſeptemtrionem. Eſt igitur *includere, circumdare,* ut in Virgil. Georg. 2, 411. *ſegetem denſis obducunt ſentibus herbae,* vel, quod huc propius facit, in Mela 3, 6, 46. *Britannia perpetuo margine directi litoris ab tergore obducta.* Vid. de hoc uſu particulae *ob* in hac voce et aliis Cerda ad Virgil. Aen. 2, 604. Kappius in indice explicat *terminare,* quod quidem ex nexu conſequitur. Mela tamen ſic ſimul modum indicat. Pro eo Tacitus in Germ. cap. 1. *Cetera Oceanus ambit.* De re Cluver. in Germ. ant. 3, 37. p. 646 ſqq. Omnino intelligitur Oceanus ſeptemtrionalis, qui, ubi Germaniae partes adtigit, mare *Germanicum, Suevicum,* in quo ſunt ſinus *Codanus* et *Venedus,* adpellatur. Sic Plin. 4, 27. ſ. 13. ad Germaniam habet inſulam *Burchanam* ſ. *Fabariam,* at idem 18, 30. ſ. 12. eandem ponit in ſeptemtrionalis Oceani inſulis, cum quo conferri poſſunt, quae de Gleſſariarum ſitu ita refert 4, 27. ſ. 13. conl. 4, 30. ſ. 16.

immanes) Elegans repetitio ad notandam utriusque et animi et corporis aequalitatem. Ad ſenſum idem de Cimbris adfirmat Quinctil. declam. 3, 4. *gens non minus animorum immanitate, quam corporum beluis ſuis proxima.* In corporibus poteſt explicari de proceritate, quae iuſtum ſolitumque modum excedit. Ita enim Iul. Caeſ. de B. G. 1, 39. *ingenti magnitudine* corpora eis tribuit, et Suevis 4, 1. ſ. *immanem corporum magnitudinem.* Cf. etiam de Teutonis et Cimbris Plutarch. in Mario c. 11. et de Germanis Tacitus in Germ. cap. 4. Strabo lib. 7. in. πλεονασμὸν ἀγριότητος καὶ τοῦ μεγέθους; utrumque etiam ſic complexus, memorat, fere ut Florus 2, 4. in. de Galliis Inſubribus et Alpium accolis *animi ferarum, cor-*

pora plus quam humana erant, et, si sententiam spectes, de Britannis Strabo 4. pag. 138. s. 200. Vid. Savaro ad Sidon. Apollin. carm. 5, 244. p. 50. Keysler in antiquit. Septemtrion. p. 221. ubi plures de Germanorum proceritate notantur. Romanorum brevitati illam proceritatem obponit Veget. 1, 1. et alii, quos memorat Meiners p. 2. c. l. et Longol. ad Taciti Germ. cap. 4. Cum apud Romanos 5 pedes et semis sufficerent legendo militi, ut observavit Cuiac. observ. 2, 5. eam mensuram egrediebantur Germani. Omnino autem, quod forte terror auxit, gentes sub septemtrionibus nutritae immanibus corporibus fuisse dicit Vitruv. 6, 1. Cf. Keysler p. 220. c. l. De animorum immanitate Vellei. 2, 106, 2. *gens Germana feritate ferocior*; Frontin. 1, 1, 8. *immanium ferocia nationum* de Germanis.

vaste) Non ex lege et disciplina, quae homines deceret, sed incondite et potius ferarum more, prout *vasti* et *agrestes* iunguntur a Cicerone de orat. 1, 25. I. GRONOVIVS *MS.* Paullo post Cicero coniungit *vastus* et *foedus*, et 3, 12. *vaste* et *rustice.*

bellando) Addi potest ex Caesare de B. G. 4, 1. 6, 21. *venando*, etsi repugnare videtur Tacit. in Germ. cap. 15. qui, *non multum*, inquit, *venatibus*, *plus per otium transigunt*, ubi vero eiecta recte negatione pacem componit Lipsius, probante etiam Ernestio. Animos autem bellando in primis exercent, uti monet I. Gronovius MS. ut dematur omnis terror, ac in ferrum et periculum libentius ire possint. De *laboribus* Caesar 6, 21. *ab parvulis labori ac duritiae student.* Tacitus tamen in Germ. cap. 4. et de eo: *Laboris atque operum non eadem patientia.*

nudi) Iul. Caes. c. l. *magna corporis parte nuda*, cum antea dixerit, *pellibus aut parvis renonum tegu-*

mentis, uti Noster pueritiam in hoc ab adultiori aetate vel vestitu, vel nuditate distinguit. Tacitus omnino de Germ. cap. 17. *tegumen omnibus sagum — Cetera intecti totos dies iuxta focum atque ignem agunt.* Ibidem etiam vestitum femineum describit. Nudus quidem etiam est Latinis male vestitus, aut pannosus, ut apud Senecam de benef. 5, 13. vel etiam, qui tunica incedit indutus sine pallio, vel toga, ut Davides dicitur 2 Sam. 6, 14. 20. Equidem cum Cluverio proprie vocem intelligo, ex obpositione cum virorum sagis.

pueritia) Non prout Romani eam vocabant et definiebant, ut ostendit adpellatio *praetextati*, sed prout Germani existimabant, de quibus dicit Iul. Caes. de B. G. 6, 21. pubescere illos tarde. *Qui*, inquit, *puberes permanserunt, maximam inter suos ferunt laudem; hoc ali staturam, ali hoc vires nervosque confirmari putant.* Tacit. c. 20. c. 1. *sera iuvenum Venus, eoque inexhausta pubertas.* I. GRONOVIUS *MS.* Intelligunt igitur ἀναφροδισίαν, et Iul. Caesar 6, 21. diserte addit: *intra annum vero 20 feminae notitiam habuisse, in turpissimis habent rebus.* Interpres Gr. reddit voce ἄγαμος. Hinc recte Cuper. in observ. 4, 12. p. 453. Lips. de anno 20. *longissima pueritia* in Nostro explicat. Idem olim antea praecipiebant Pythagorei, teste Iamblicho in vita Pythag. cap. 31. p. 172. ed. Küst. ita puerum educandum, ut intra annum 20 de commercio Venereo non cogitaret. Omnino autem hoc de borealibus populis, secus atque in australibus observari constat, de quo cf. conlecta in Krünitz Encyklopädie s. v. Klima T. 40. p. 485 sq.

sagis) Sic Tacit. in Germ. cap. 17. *tegumen omnibus sagum, fibula, aut, si desit, spina consertum; cetera intecti — Locupletissimi veste distinguuntur.* — Iul. Caes. c. l. habet *pelles* et *renones*. *Sagum* autem, ut *renonem*, peregrinis vocabulis adnumerant Varro de L. L.

4, 35. et Isidor. Origin. 19, 24. hic discrte Gallicis. Contendit tamen Cluver. in Germ. ant. 1, 16. pag. 110. ita, ut non solum Gallis, sed omnibus Celtis aliisque etiam vetustis populis tribuat, Gallicum vero nomen etiam cum Isidoro censeat. Gallos illis usos fuisse, docet Torrentius ad Sueton. Caes. cap. 48. quibus Casaubonus addit Hispanos. Mela 1, 8, 3. primoribus Cyrenaicorum tribuit, quamvis hoc ex accommodatione verbi factum videtur. Brevem utique, ut militarem et viatoriam vestem fuisse, et ex crassioribus villis et pellibus contextam, qualis hodie est Hungarorum, et velitum equitum, docent veterum de Germanorum vestitu loca, et probavit copiose Cluverius c. l. Quam vero sagi formam expressam tunc desiderabat, reperitur in Montfaucon antiquité expliquée T. 3. P. 1. tab. 47. Cf. plura in Explications de divers monumens singuliers — Paris, 1739. 4. p. 294 sqq. Quod vero longum, undique clausum et manicatum dicitur, dubitationem aliqua ex parte moveat, nec sic commode quidam interpretentur *Filzmäntel*, cum sagum apud Romanos togae opponatur, eoque cincti fuerint milites. Cf. Tacit. cap. 17. in. et quae notavi ad 1, 8, 3. Ceterum Strabo 4. p. 135. s. 196. dicit σαγηφορεῖν.

§. 2. *libris*) *Bast.* Inde vero vestes olim confectas fuisse, narrat etiam omnino Plin. 16. in. Producuntur etiam populi hoc vestitu usi, ut Indi ab Herodoto 7, 65. (εἵματα ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, quamvis hoc ex Plinio 19, 1. de gossipio s. lino recte potest explicari) Solino cap. 55. s. 52. (ubi cum *lineis flexibiles libri* coniunguntur) *Massagetae* a Strabone 11. p. 353. s. 513. ubi sunt δένδρων φλοιοί. Cf. Cluver. in Germ. ant. 1, 16. p. 113.

saeva hieme) Ut Frontin. 2, 5, 23. et *fera* Ovid. Trist. 1, 1, 42. *acris* Horat. 1. od. 4, 1. *Saevitia hiemis* Tacit. hist. 1, 79. *Frigus* autem in Germania

multi notant, quos indicavit Spener in not. Germ. ant. 2, 1, 2. p. 50.

nudi) Iul. Caes. de B. G. 4, 1. f. *lavantur in fluminibus*, et 6, 21. *promiscue in fluminibus perluuntur.* Herodian. 7, 2, 11. πρὸς τὸ νήχεσθαι γεγυμνασμένοι, ἅτε μόνῳ λουτρῷ τοῖς ποταμοῖς χρώμενοι. Plura dabit Cluver. 1, 18. p. 132. Tacitus tamen in Germ. cap. 22. ita: *statim e somno lavantur, saepius calida, ut apud quos plurimum hiems occupat.* TZSCHUCKE. Id Romani admirabantur apud Tacit. Ann. 1, 8. I. GRONOVIUS *MS.*

Bella) Tacit. de Germ. cap. 15. *oderunt quietem.* Hinc ἀρειμανεῖς vocat Dionys. v. 285. Cf. in primis Seneca de ira 1, 11. et de feminis Caesar 1, 51. Tacit. cap. 8. Flor. 3, 3, 16.

libidine) Sic Chardin voyages T. 2. p. 125. *Tous les divers peuples, qui habitent le mont Caucase, sont toujours en guerre ensemble, et on ne vient à bout de faire la paix, ou des traités avec eux.* Cic. de offic. 1, 12. *Cum Celtiberis et Cimbris bellum, ut cum inimicis, gerebatur, uter esset, non uter imperaret.* Contra Britannos Noster 3, 6, 5. *imperitandi cupidine bella gessisse* refert. *Libido imperitandi* dixit etiam Sallust. de B. I. 81, 1.

enixe colunt) Caussas explicat Caesar de B. G. 6, 22. in. Plura conlegit Cluver. 1, 18. p. 132. Conferri etiam potest Tacit. cap. 14. et 15. et de Thracibus in primis Herodot. 5, 6.

vasta) Hinc Caesar de B. G. 4, 3. in. *publice maximam putant esse laudem, quam latissime a suis finibus vacare agros;* et 6, 23. in. *Civitatibus maxima laus est, quam latissimas circa se vastatis finibus solitudines*

habere. Idem etiam paſſim narrat, agriculturae minime ſtuduiſſe. Cf. 6, 22. et 29. et Tacit. cap. 14.

ius) Χειροδίκους appellat Heſiodus. Lactantius Epit. cap. 59, 7. *ius in viribus computare*, ubi vid. Bünemann. Nos: *das Fauſtrecht ausüben.* KAPPIUS *in indice ſ. v. ius.* Ammian. 17, 12. *barbaris omne ius in viribus.* Lucan. 10, 408. *ibi ius, ubi plurima merces.* Sic Galli apud Liv. 5, 36, 5. Romanis reſpondent: *ſe ius in armis ferre, et omnia fortium virorum eſſe.* Sil. Ital. 2, 594. *vis colitur iurisque locum ſibi vindicat enſis.* Cf. 11, 183. Idem hodie de barbaris populis valet. Cf. Chardin voyages P. 1. p. 158. P. 2. p. 131. ſ. de Mingreliis et Georgis. TZSCHUCKE. Idem de Tataris narrat Hanway in Reiſe-Beſchr. p. 257. et 275. Loci huius inluſtratio ex iure petita exhibetur in Duisburgiſchen Gelehrten Anzeigen. GEISSLER *MS.*

latrocinii) Iul. Caeſ. 6, 23. *latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines cuiusque civitatis fiunt, atque ea iuventutis exercendae ac deſidiae minuendae cauſa fieri praedicant.* Piraticam etiam exercuiſſe, qui ad mare habitabant, ut Francos, Saxones, in auctoribus notatur. Cf. Eutrop. 4, 21. ſ. 13. et quae habet Arntzen. ad Aurel. Victor. de Caeſar. 39, 21. Idem olim valuit apud Cilices, (Sextus Empir. adverſ. Math. 3, 24. pag. 181. Fabr.) Luſitanos, (Strabo 3. p. 106. ſ. 154.) Etruſcos (idem p. 152. ſ. 219.) aliosque. Et ſic hodie agunt Arabes et maritimi Africae populi. Vid. quos laudat Iſelin Geſch. der Menſchheit T. 1. p. 220 ſq. edit. 5.

hoſpitibus) Caeſ. 6, 23. ſ. *hoſpites violare fas non putant, qui quaque de cauſa ad eos venerunt, ab iniuria prohibent, ſanctosque habent.* Conſentit Tacitus cap. 21. *convictibus et hoſpitiis non alia gens magis*

indulget. Vid. fequ. Et fic de Celtis Nicolaus Damafcen. de moribus Gr. p. 144. ed. Orell. μείζω ἐστὶν ἐπιτίμια κατὰ τοῦ ξένον ἀνελόντος, ἢ πολίτην. Diodor. Sic. 5, 34. in. de Celtiberis feris: πρὸς τοὺς ξένους ἐπιεικεῖς καὶ φιλάνθρωποι. Omnino autem et olim et hodie ferae alioquin gentes hoc nomine laudantur. Exempla plurima congeffit Krünitz in Encyklopädie Vol. 16. p. 441 fqq.

victu) Quod hic Mela refert de carne cruda, vix apud alios veterum reperias, immo refutatur ille teftimoniis Graecorum et Romanorum, quae conlegerunt Pelloutier in hiftor. Celtar. — Germanor. 1. p. 248 fq. et Cluver. 1, 17. pag. 122. uti monet Meiners p. 16. c. l. qui putat Melam pernas et farcimina huc transtuliffe. At Cluver. c. l. non adverfatur, fed potius Taciti cap. 23. *recentem feram* huc bene adcommodat. Idem vero Tacitus cum aliis poma et in primis lac vel liquidum, vel concretum commemorat, pro quo Iul. Caef. de B. G. 6, 22. habet cafeum. Cf. idem 4, in. et Strabo 4. p. 136. f. 196. Plura loca indicat Cluver. 1, 17. pag. 121. ubi et de potu disferit, cuius intemperantem ufum notat Tacitus cap. 23. *Pecudes* et *feras* diftinguunt et alii.

renovarunt) Mollierunt, ut fuit, quum mactaretur. I. GRONOVIUS *MS*. Patet hoc ex verbo *rigentem* et, quod obponit, *recentem*.

§. 3. *multis fluminibus*) Caput hoc notabile eft, dum nullas memorat Germaniae urbes, cui rei infervit Tacitus cap. 16. *Nullas*, inquit, *Germanorum populis urbes habitari fatis notum eft*. I. GRONOVIUS *MS*. Qui igitur credibile eft, tot urbes, quot in Ptolemaeo producuntur, in tantis bellorum concuffionibus intra annos circiter 50 condi potuiffe? Nempe, opinor, multae a male fedulis manibus poft infertae funt. Suevorum tamen oppida commemorat Caefar de B. G. 4, 19. fed

vici villaeque potius fuisse videntur, certe oppida ex gentis more et sensu. Vid. Spener in notit. Germ. ant. praef. p. 13. Silvas paludesque habes etiam apud Tacitum hist. 4, 73. f. quas migrationum caussas facit. Plin. 16, 2. f. 1. *silvae totam Germaniam replent.*

impedita) Tene, quam apte distincteque de singulis Mela hic loquatur. Sic fere Tacitus cap. 5. *terra — silvis horrida, aut paludibus foeda.*

paludum) Certi nihil adferri potest, nec tanti sunt paludes, ut inquiras. De *Estia* monet contra Vossium (vid. not. crit. p. 91.) Bayerus in opusc. p. 420. (ed. Klotz.) neminem Romanorum de succino, quod omnes e mari eiici tradunt, in eo unquam errore fuisse.

Hercynia) Silva, ut multis aliis dicitur, *Hercynius* etiam *saltus*. Utrumque legitur apud Tacitum in Germ. c. 28. et 30. *Hercynii saltus* dixit Livius 5, 34, 4. *Germanici saltus* idem 9, 36. in. *Hercyniae silvae* Florus 3, 10, 14. *Hercynius saltus* 1, 11, 8. et passim. Strabo 7. p. 202. f. 292. aliquoties Ἑρκύνιος δρυμὸς, ut Dionys. v. 286. Iulian. pag. 104. ed. Paris. 1583. et in plurali Aristoteles in mirab. auscult. cap. 112. in. et Diodor. Sic. 5, 21. Eius mentio exstat etiam in Apollonii Argon. 4, 640. ubi vocatur σκόπελος Ἑρκύνιος et a Scholiaste explicatur ὄρος Κελτῶν, ἢ δρυμός. At Ptolemaeus 2, 11. per o initio effert Ὀρκύνιος δρυμὸς et diserte Iul. Caesar 6, 24. adfirmat, ita ab Eratosthene et aliis quibusdam Graecis proditum fuisse. Cf. de duplici hac scriptura d'Orville ad Chariton. 4, 7. p. 424. Solus per α, si sanus est locus, scribit Aristotel. in Meteorol. 1, 13. ubi Ἀρκύνια ὄρη, ut Ἑρκύνιον ὄρος Stephanus h. v. quamquam falso cum auctore Etymol. M. in Italia ponit, Ἑρκύνια ὄρη ante Wesseling. apud Diodor. 5, 21. qui maxima Europae dicit, notatus tunc quidem recte a Cluverio. *Hercynium*

iugum commemorat etiam Plin. 4, 28. f. 14. Tò y corripiunt poetae, ut Claudian. de 4. conful. Hon. v. 451. et alii. Spener. 2, 3, 2. pag. 83. c. l. cum Cluverio 3, 47. p. 702. ab *Harz* i. e. bitumine, nomen derivant. Anton in Gefch. der Teutfchen Nation T. 1. p. 52. cum Schiltero et Wenkio etymon praefert *Hart*, quod eft locus montofus, filvis obfitus. Maximam et vaftiffimam fuiffe, omnes uno ore praedicant, Nofter 60 dierum iter occupare fcribit, pro quo Iul. Caefar c. l. *latitudo*, inquit, 9 *dierum iter expedito patet;* fed idem poft 60 dierum eius longitudinem adfirmat, unde difcitur, utram menfuram Mela hic pofuerit. De finibus et ambitu Caefar porro haec 6, 25. *Oritur ab Helvetiorum, et Nemetum, et Rauracorum finibus, rectaque fluminis Danubii regione pertinet ad fines Dacorum et Anartium; hinc fe flectit finiftrorfus, diverfis ab flumine regionibus, multarumque gentium fines propter magnitudinem adtingit.* Initium igitur eius ducit a Rheno. Sic Claudianus c. l. *accola filvae Bructerus Hercyniae.* Bructeri enim ad Rhenum prope Confluentes urbem conlocantur in tab. Peut. 2. A, fub vitiato nomine *Burcturi*, et cis ultraque extenfos eos fuiffe, docet Alting. in notit. Germ. infer. P. 1. pag. 19. et alii. Prope Nicrum ponit et Hercyniam filvam Sidon. Apoll. carm. 7, 325. f. Ibi igitur *Odenwald, Spefshart.* Danubium adtigiffe multi alii tradunt, eiusque fontes in vicinia aperiunt Ariftotel. de mirab. aufcult. c. l. Rhenique fimul Strabo c. l. Ammianus tamen 21, 8. ad Danubium habet *Martianas filvas*, h. *Schwarzwald*, et in eodem fitu tab. Peutinger. 3. A. *Marcianam filvam.* Ad Cimbros usque pertinuiffe, indicat Plutarch. in Mario cap. 11. Britanniae obponit Diodor. c. l. et fic vel coartatur, vel profertur, prout partes eius faciunt alias filvas, ut pluribus docet Cluver. 3, 47. c. l. qui tamen recte dubitare videtur, (cf. et Spener. 2, 3, 2. p. 84. c. l.) an eius tractus in Sarmatiam usque promotus hoc nomen antiquitus gefferit. Sic et Ptolemaeus 2, 11. non ultra

Sarmaticos montes porrigit, sed intra ponit, sensu tamen artiori, ambitu prope Quados, non procul a *Gabreta silva*, quam etiam in Strabone Hercynius saltus excipit. Inde vero adparet, latius aliquantum patere, quam h. Schwarzwald et Harzwald, et multas alias silvas complexam esse. Reliquiae eius igitur nunc habendae *Schwarz - Anspacher - Steiger - Odenwald*, *Spesshart*, *Harz - Thüringer - Böhmischer Wald.* Cf. Gatterer Synchronist. Univers. Hist. pag. 692. et Mannert in Geogr. T. 3. p. 510 sqq. Roborum vastitatem in ea notat Plin. 16, 2. et ferarum mira genera Caes. 6, 26.

aliquot) Ut apud Ptolemaeum 2, 11. *Gabrita*, (Γαβρίτα, in Strabone 7. p. 202. s. 292. Γαύβρητα, pro quo reposui Γαβρῆτα) *Semana. Gabreta* a Cluverio c. l. et Spenero 2, 3, 6. p. 90. in Thuringia quaeritur, ab hoc etiam ad *Piniferum montem* h. *Fichtelberg* extenditur, a quibus dissentio, quia Ptolemaeus in vicinia ponit Sudetos montes, Strabo Suevos, sic ut potius Moraviam occupaverit. *Semanam* Cluverius putat esse eam, quae Caesari de B. G. 6, 10. f. est *Bacenis* in extremis Suevorum finibus, uti quidem exploratores a Caesare missi retulerant. Quare dubium est. Ex situ apud Ptolemaeum, si eadem vere est Semana, prope montem Melibocum in Thuringia fuisse videtur. Alii Salam inter et Vierram amnes eam constituunt, et a Baceni distinguunt. Vid. Spener p. 89. c. l. Ulterius est *Luna* in Ptolemaeo, versus Pannoniam. Spenerus p. 91. ponit in Moravia, Mannert p. 515. c. l. in confinio Austriae et Moraviae. *Marciana* supra est commemorata, fuitque in Suevia versus Helvetiam, uti intelligitur ex tab. Peuting. 3. A. h. *Schwarzwald*, unde etiam nomen derivat Cluverius, post a Romanis corruptum. Idem tamen in introductione in Geogr. ex ed. Bunonis 3, 5. p. 161. *Hartianam* forte rectius dici putat. Tum *silva Caesia* h. *Heserwald* in Clivensi Ducatu commemoratur a Tacito Ann. 1, 50. unde etiam Lipsius

coniicit *silva Hesia.* Cf. Spener pag. 88. ubi simul alios refutat, qui longius removerunt. Ipse extendit ad Monasteriensem terram. Fuerunt etiam minores aliquae, quas cum superioribus recensent Cluver. in Germ. ant. 2, 47. pag. 702 sqq. et Spener. p. 82 sqq. c. l. Omnes passim ad Hercyniam retulerunt veteres.

nomen) Nempe distinctum ab Hercynia, qualis occurrit apud Tacit. Ann. 1, 50. *silva Caesi.z.* I. GRONOVIUS *MS.* Sed cum iam ante Melam earum distincta nomina ferantur, comparate videtur ad Hercyniam dixisse, cuius maior fuit fama et celebritas, nisi mavis, earum nomina Melae non innotuisse.

Taunus) Commemoratur etiam a Tacito Ann. 1, 56. 12, 28. unde situs aliquo modo cognoscitur, in Cattis prope flumen *Adranam* h. *Eder*, quamvis non plane constat. Cluver. in Germ. ant. 3, 48. p. 711. et 3, 7. p. 533. ex adverso Moguntiaci putat fuisse, h. der *Heyrick* et die *Höhe*, in quo consentiunt Cellarius in Geogr. ant. 2, 5, 26. Mannert p. 518. Anton in Gesch. der Teutschen Nazion T. 1. p. 271. quia *Tan* antiquitus significet *altum*, forte olim *Taunberg*. Cf. de monte *Heyrick* acta acad. Palatinae T. 3. p. 178. Aliis tamen videtur esse *Duysberg* prope Giesam in Hassia, ut peculiaribus libellis contendunt Ayrmannus et Mogen. in Martini thesauro dissertatt. P. 2. T. 1. n. 2. et 7. Iuncker in Geographie mittlerer Zeiten P. 2. cap. 2. pag. 150, propter vocis quidem similitudinem, cui tamen opinioni id obstare iudicat Spener in not. Germ. ant. 2, 3. p. 87. quod ex Taciti descriptione expeditionis Germanici in Cattos Drusus potius videatur propius ad Rhenum praesidium conlocasse, ut tutiorem redderet recessum. Nec iis adquievit Glauburgius, sed *Feldberg* esse putavit in Wetteravia. Vid. Schelhorns Ergötzlichkeiten aus der Kirchen-Historie — T. 1. P. 3. n. 45. pag. 459 sqq.

Cf. etiam de hoc monte Gmelin Beyträge zur Gesch. des deutschen Bergbaues pag. 33 sq. Contra Vossius ad Iul. Caes. 6, 17. non anxie inquirendum censet cum Lipsio ad Tacit. c. l. quis fuerit mons ille. Ipse nihil aliud existimat, quam *Duynen*, sic ut ex adpellativo proprium fecerit Tacitus, vel ne minus adcurate adcuratus Tacitus dixisse videatur, postea vult altiores iis locis colles per excellentiam nomen habuisse *duynen*. Sic enim de loco edito vocem explicant, ut Celticam *dunum*, de qua supra dixi ad 3, 2, 4. In illo monte Drusi castellum, a Germanico reparatum, fuisse refert Tacit. Ann. 1, 56. Cf. 12, 28. A Traiano illud rursus restitutum et a Iuliano reparatum, putat Cluverius 3, 7. p. 533. quod tamen impugnat Spener. 4, 2, 8. p. 171.

Rhetico) E regione Bonnae statuit Cluver. 3, 48. p. 711. ut nunc sit *Siebengebürge*, et 3, 8. p. 536. errare eos docet, qui ad confinia Helvetiorum removeant, cum non verisimile sit, etsi ad Alpes usque Germaniae fines protulerit, voluisse eum Alpium partem intimam inter altissimos Germaniae montes numerare, cum praesertim alii omnes Italiae Alpes tribuant. Utique Alpes Raeticae nimis hinc distant, ex quibus transitus erat ex Italia in Vindeliciam et Noricum, uti etiam patet ex Tacito Histor. 1, 70. An tamen recte sic Cluverius eum posuerit, quis sine certiori aut propiori indicio contendat? Iuncker in Geographie mittlerer Zeiten p. 140. de altiori tractu comitatus Westphalici *Rietberg* intelligit ob vocis similitudinem. Contra vero monet Spener in not. Germ. ant. 2, 3, 3. p. 87. se in illa terra nusquam tam egregium montium iugum deprehendisse, quod Romanis sic innotescere potuerit. Mannert in Geographie T. 3. pag. 518. etsi nihil certi statui posse existimat, ultra Rhenum tamen quaerendum suspicatur. Alios praeterea fuisse in Germania montes Romanis haud incognitos, Noster deinceps diserte innuit, quorum nomina, tamquam ab ore Romano

aliena, ipse subpressit, alii tamen adferunt. Ita Ptolemaeus Μηλίβοκον ὄρος prope Semanam silvam, de qua antea dictum, memorat. Cluverio videtur esse h. *Blocksberg*, Mannerto p. 517. *Harz*. Idem porro indicat *Suditos* s. *Sudetos* (nam inconstans fertur inter ι et η lectio) montes, qui et hodie iuxta Bohemiam, Moraviam et Silesiam hoc nomine celebrantur. Tum recenset alios etiam montes, ut *Asciburgium*, *Sarmaticos*, de quibus disquirit Cluver. 3, 48. pag. 708 sqq. *Abnobae* autem praeter Ptolemaeum alii etiam mentionem faciunt, ut Plin. 4, 24. s. 12. et circa Danubii fontes ponunt, qui inde scaturire dicuntur. Longius tamen versus septemtrionem longeque producit Ptolemaeus, quem probat Mannert p. 513. Cf. Spener 2, 3, 3. p. 85.

est eloqui) Graecismus notus, quem et Latini frequentant. Vid. Drakenb. ad Sil. Ital. 9, 451. Oudendorp. ad Iul. Caes. 7, 73. in. et quos ibi indicat, in primis Vechner. in Hellenol. p. m. 364 sq. *Ore* autem sic dicit Solinus cap. 27. s. 30. *Phoenicum* s. ut alii *Punico ore*; ad sensum idem alii aliter. Sic Plin. lib. 5. in. de Mauretania; *Populorum oppidorumque nomina vel maxime sunt ineffabilia, praeterquam ipsorum linguis.* Strabo 3. pag. 107. s. 155. de obscuris Lusitaniae populis: Ὀκνῶ τοῖς ὀνόμασι πλεονάζειν, φεύγων τὸ ἀηδὲς τῆς γραφῆς. Urbes in ora Hadriatici maris Abulfeda vocat barbara nomina, eademque de causa in occidentali ora Africae Maurorum oppida et sedes commemorare non vult. Vid. Büsching in Magazin T. 4. p. 147. T. 6. pag. 353. Hinc Noster 1, 5, 1. Ampelusiae nomen vernaculum omisit.

gentes) Pro regionibus gentium aliquoties apud Nostrum in simili nexu. Loca sunt obvia. Sic 2, 1, 4. et 7. et alibi.

Danubius) De eo vid. ad 2, 1, 8. de *Rheno* ad 3, 2, 8. de *Rhodano* vid. not. crit. ad h. l. pag. 95.

ſic codd. quidam in Mamertini genethl. Maximiniani cap. 16. f. ubi eſt: *horridus Albis ſecat Germaniam.* Cf. Salmaſ. ad Spartiani Didium Iulian. c. 1. Inde *Germanicus* vocatur in incerti panegyr. ad Conſtantin. Aug. cap. 21. ſ. Tacitus de Germ. cap. 41. *flumen*, inquit, *inclitum et notum olim, nunc tantum auditur.* Originem hic ponit in Hermunduris, quod prolixius impugnat Cluverius 3, 28. p. 608 ſq. et, ut Ptolemaeum, Moldaviam pro Albi habuiſſe exiſtimat, quia Hermunduri verſus eam confederint. Spenerus 2, 2, 10. pag. 75. et 5, 6, 3. p. 124. *Egram* cum *Albi* commiſcuiſſe putat. Pro Tacito tamen pugnatur in den Hannöveriſchen Gel. Anzeig. an. 1750. p. 54. Inferius vero ad Albim habitaſſe docet Velleius 2, 106. ubi ita: *flumen Albis, qui Semnonum Hermundurorumque fines praeterfluit*, et poſt Vibius Sequ. p. 5. *Suevos a Cheruſcis dividit; mergitur in Oceanum.* Et ſic Strabo 7. p. 201. ſ. 290. in Oceanum deducit, et trans eum Hermunduros conlocat. Chattos etiam adtigiſſe, diſcitur ex Sidonii Apoll. carm. 7, 392. Medio aevo, ut in annal. Caroli M. in verſibus ad anu. 798. *Albia* nominatur. H. *Elbe*, de quo omnia ſunt nota. De nomine cf. Longolius ad Tacit. de Germ. cap. 41.

§. 4. *Codanus ſinus)* Quis fere ſit, et quam late pateat, diſceptatur. Primus Mela eius mentionem fecit, quem excepit Plinius 4, 27. ſ. 13. plura iam edoctus. Ita vero ille, dum a ſeptemtrionali Oceano progreſſus ad Codanum ſinum pervenit: *Suevo mons*, inquit, *ibi immenſus, nec Rhipaeis iugis minor, immanem ad Cimbrorum usque promontorium efficit ſinum, qui Codanus dicitur, refertus inſulis, quarum clariſſima Scandinavia eſt.* Solinus cap. 23. ſ. 20. Sevonem montem initium Germaniae facit a ſeptemtrione, ubi erant Cimbri et Teutoni, nec Rhipaeis collibus minorem eſſe adfirmat. Diverſo curſu Noſter infra 3, 6, 7. a Britannia ad Haemodas inde ad Codani ſinus inſulas, ad Sarmaticas et ſic

porro ad Caſpium mare procedit. Ex quo non ſolum adparet, pervium falſo hunc ſinum ad mare Caſpium putaſſe, ſed et Sarmaticas inſulas ab iis ſeparaſſe, quae erant in ſinu Codano. Cum vero Sarmatiam ab Viſtula amne incipiat, ſinus Codanus non poteſt ultra Sarmatiam extendi, quod facit Wedel in Abhandlung über die älteſte Scandinaviſche Geſch. p. 39. et 81. etſi ſibi non conſtat, et aeſtuarium Mentonomon etiam dictum putat. Cf. ſimul tabula adpenſa. Tum nec totum mare Balticum intelligi poteſt, ſed eius tantum principium. Ultra Albim enim terra parum cognita erat Romanis, quam adeo vetuerat Auguſtus milites transgredi, teſte Strabone 7. pag. 201. ſ. 291. et in primis p. 203. ſ. 294. Et ſic Plinius 2, 67. auſpiciis Auguſti ad Cimbrorum tantum promontorium in ſeptemtrionali Oceano claſſem navigaſſe ſcribit. Sub finem tamen imperii Tiberiani Domitius cum exercitu Albim tranſcendit, et longius Germaniam penetravit, ut narrat Tacitus Ann. 4, 44. etſi ex ſueto Romanis itinere a Rheno ad Viſurgim ab hac etiam parte factum videtur. Tempeſtate tamen multi abrepti, eodem imperante, in illum ſinum fuiſſe videntur ex Taciti Ann. 2, 23. Cum *Sevonis* montis excurſus apud Plinium et Solinum eius ſinus principium ſtatuatur, prope Chriſtianiam, Tonsberg — quaerendus videtur. *Sevonem* deſcripſit Wimmannus in navigationis maris Arctoi i. e. Baltici et ſinus Codani deſcriptione Baſil. 1573. non longe a pr. Cluverius in Germ. ant. 3, 37. p. 650. h. putat eſſe *Skars-Sula*, *Doffrafield*, Büſching. *Langfield*, Mannert in Geogr. T. 3. pag. 356. *Kiölen* inter Suediam et Norwegiam. Mela ſinum Codanum prope Norwegiam ponere videtur, et ſic recte et ſine ſaltu per terram facto dicit *ſuper Albim*. Interiorem tamen eius cognitionem nondum habuiſſe, docet deſcriptio. Non enim undique anguſtum eſt illud mare et par freto, ſed ſatis etiam late inter Suediam et Boruſſiam patet. Vid. Cluver. pag. 649. c. l. et quae prolixius dis-

putat Schoening von den Begriffen der alten Griechen und Römer von den Nördlichen Ländern. (Vid. Allgem. Welt-Gefch. der neuern Zeiten T. 13. pag. 51 fq.) Sed quod inde a Cattegat ad Frifiam complectitur, adfentiri ideo non poffum, quod fuper Albim relicto Vifurgi a Mela ponitur, ubi etiam omnia bene congruunt. *Super* enim eft trans Albim, cum *ultra* pertinere debeat ad Cherfonefum Cimbricam, nifi mavis Melam omnia mifcuiffe, quod fine iufta caufa fuftineri nequit. Tandem, fi mare Germanicum intellexiffet, temere haec compofuiffet: *in Oceanum — Albis* et *fuper Albim Codanus finus*, quia per fe apertum eft, fuper Albim hoc fenfu effe Oceanum, feu mare Germanicum. Eft igitur finus Codanus in Oceano quidem, fed non ipfe Oceanus, pars maris Baltici prope Fioniam, Seelandiam. — Sic Longol. ad Taciti Germ. cap. 1. de finu Finnico et Bothnico intelligit. Ulterius qui progrediuntur, quod facere aliquos vidi, certe a Melae defcriptione aberrant. Nec enim huc pertinet, ut idem fit, *mare Suevicum* Taciti de Germ. cap. 45. quod Aeftii docent accolae et fuccini conlectio; nec *Venedicus finus* Ptolemaei 3, 5. quem in Sarmatico Oceano ponit. Vid. Cluver. in Germ. ant. 3, 37 p. 651. etfi id iterum repetunt etiam Spener. in notit. Germ. ant. 5, 2. p. 17. Ancherfen in Orig. Dan. P. 1. cap. 4. p. 68. Refertur huc porro alius Taciti locus de Germ. c. 37. in. ubi: *Eundem Germaniae finum proximi Oceano Cimbri tenent*, multi legunt, fed fruftra, quia finus alias praecedit, nec commode dixiffet Tacitus, qui finum teneant, eosdem proximos effe Oceano, quippe quod per fe intelligitur. Igitur *fitum* pro *finum* melius alii tuentur, quidquid contra nitatur Ancherfen de valle Deae Herthae in Originn. Dan. P. 1. cap. 3. p. 49. Ceterum hunc Melae locum prolixius, fuo quisque fenfu, tractaverunt et explicarunt Cluver. pag. 650. c. l. Ancherfen P. 1. cap. 6. pag. 170 fqq. Schoening p. 47. et 54. c. l. Pontanus in

chorogr. Daniae descr. p. 707. Wedel in Abhandlung über die ältere Scandinavische Gesch. p. 54 sqq. Totum hunc Melae locum iisdem paene verbis reddidit Boccatius h. v.

nusquam late) In eo sc. tractu, quem Mela adtingit. Latum enim est mare, si ultra processeris.

transgressis) Anchersen pag. 170. c. l. subplet *litora*. Equidem melius putem, ad insulas referri, quarum multitudo et brevis distantia facit, ut mare hoc, divisum saepe, amnis speciem praebeat in iis partibus. Nec ad *gremium* potest pertinere, quod adiunctum est, sed ad praecipuum, quod est *mare*. Illa etiam verba male cepit Cluver. p. 650. qui absolute intellexit *acre mare gremio litorum accipi*, dixitque adeo, saepius emitti cursu acri, ut naves aegre contra tendere queant. Sensus omnino est: Igitur etiam mare versus sinum Codanum, quem facit illud mare, sc. Germanicum, in eo ipso sinu propter insulas parum distantes it divulsum et hinc angustum est, freti instar vel amnium.

facie) I. e. instar, ut saepe. Cf. 2, 1, 5. 2, 2, 8. et notata ad 1, 17, 3. Sic Sallustius in fragm. hist. lib. 2. in. de situ Sardiniae: *facie vestigii humani prominet*; aliique.

litora) Omnino bene monet Anchersen p. 171. discernenda esse verba *litora* et *ripae*. Vid. ad 3, 9, 3. Ipse sic explicat: *Litora* sunt humiliores orae insularum Teutonum interlabentium atque interdum superantium; *ripae* altiores et praeruptas earum crepidines secantium et interrumpentium. Equidem sensum hunc subiicio: Qua terram adtingit, ubi sunt proprie litora, in primis hoc accidit, ut coartetur. Insulae enim ibi vicinae adiacent, quae propter altitudinem ripis suis illud mare continent

et coercent, ne dilatari et expandi possit. Litora igitur dat oris maritimis, ripas insulis, quarum praeruptae solent esse orae, et explicat distinctius, quod antea omnino indicaverat.

curvansque) Cluver. pag. 650. sic explicat: Verissime. Nam primum, ubi terrarum gremium intrat in proximum Norwegiae promontorium, quod vulgo *Lindesnes* adpellatur, et obiectum ei Daniae promontorium *Hanwith*, versus orientem porrigitur, postquam Cimbrorum promontorium superavit, quod nunc vocatur incolis *Skage*, in meridiem ad Mecklebnrgensem Ducatum se extendit; inde in ortum vergit aequinoctionalem ad Prussiam, usque — Sed et hoc et reliqua Mela non adtigit, qui in prima parte maris huius et Suecici consistit. Attamen ne illa quidem huc pertinere, eumque terminos a Mela positos excedere puto, qui, dum ad supercilium procedit, infra illas curvaturas intelligit, quae et ibi sunt.

supercilio) Graecorum more et usu, quibus ὀφρὺς dicitur de verticibus et culminibus, quod deinde imitati sunt Latini et ab Ammiano maxime in fluviis usurpatur. Sic Strabo 12. p. 369. s. 536. ὀφρῦς ὑψηλὰς καὶ ὀρθίας de lacu, qui sensim decrescit, uti post explicat, Sic ὀφρῦς ὄρους notat Eustath. ad Homer. Il. 1, 44. p. m. 29. ubi similes metaphoras ab hominum membris petitas recenset. Cf. Suarti analecta lib. 2. cap. 8. p. 88. Hinc ὀφρύεις Κόρινθος Strabo 8. pag. 263. s. 382. Λευκόφρυς de Tenedo, de quo ad 2, 7, 4. ὀφρῦς αἰγιαλοῖο Apollon. Rhod. 1, 178. quod Valer. Flacc. 1, 365. reddit: *molle litus* i. e. leviter, molliter declive. Hinc *Orientis limes ad usque supercilia porrigitur Nili* Ammian. 14, 8. et Hirtius de B. Afr. cap. 58. in *supercilium excelsum nacti*, ubi Davisius explicat locum eminentiorem, summitatem, ut Servius in Virgil. Georg. 1, 108. ubi plura loca conlegit Cerda. Cf. etiam Rittershus. ad Oppiani Halieut. 4. pag. 303. Incurvam autem

esse eam eminentiam, verbo *inflexum* declarat, et hinc apte dixit *supercilium*, quod alias est cornu. Plinio 4, 27. f. 13. est promontorium Cimbrorum.

In eo) Non referendum est ad sinum, sed ad supercilium, ut Plin. 6, 5. dixit: *promontorium Crunoe, a quo supercilium arduum tenent Toretae.* Omnes vero in illa Chersoneso ponunt Cimbros, quae inde post *Cimbrica* dicta est. Ex quo simul adparet, hic insulam *Codanoniam* f. *Scandinaviam* cum Schoeningio minime quaeri posse.

Cimbri) Gr. etiam Κίμβροι. Populum tamen peculiarem fuisse, item Chersonesum Cimbricam, negat Nicolai Reisen Vol. 11. adp. 1. p. 44 sqq. Proprie enim esse *Krieger*, Festi *latrones.* A Cimmeriis quidam deducunt, ut Misnios a Mysiis et porro, decepti nuda vocabulorum adfinitate et adlusione, quos irridet Cluver. in Germ. ant. 1, 3 pag. 29. et refutat Bayerus in diss. de Cimmeriis in opusc. p. 130 squ. Ita vero tradit ex veteribus Plutarch. in Mario cap. 11. ubi multa, incerta quamvis, referuntur. Contra Strabo 7. p. 203. f. 293. a Graecis *Cimmerios* vocatos pro *Cimbris* tradit, et inde nomen Bospori Cimmerii repetit. Cf. Stephanus f. v. Ἄβροι, et Diodor. 5, 32. Tum Plutarchus cum Festo sub h. v. notat, Germanis sic vocatos esse latrones. De illis fabulose multa referri, monet Strabo, et, quae certiora putat, ex Posidonio de variis illorum migrationibus commemorat. Plura dabit Bayer. pag. 133. c. l. quae tamen minus probabilia undique videntur, etsi Posidonium etiam omnia commiscuisse censet. In Gallia ante Marii aetatem commoratos esse, inde adparet, quod multi auctores Latini *Gallos*, Graeci Κελτοὺς f. Γαλάτας adpellant, in primis Appianus in excerptis p. 73. ed. Schw. Aliorum loca congesserunt Spener. in not. Germ. ant. 3, 4. p. 127. et 5, 1. p. 2 sqq. Oberlin ad Vib. Sequ.

p. 420. Schweighaeuser. ad Appian. Vol. 3. p. 171. et, qui id cupide adripit, Martin in hist. des Gaules T. 1. p. 104. Hinc etiam apud Ciceronem de provinc. consul. cap. 8. *bellum Gallicum* a Mario gestum dicitur, uti post et Tusc. Qu. 5, 19. *victoria Cimbrica.* Nempe ex Gallia in Italiam irruperunt, et a Mario repressi sunt, ut refert Cicero de provinc. cons. cap. 13. Causa haec est, quod erant Galli s. Celtae Cimbricae originis. Priscae eorum sedes, Strabone teste aliisque, fuerunt, ubi Noster indicat, ille etiam, Augusti aetate fuisse, certo indicio docet. Nostro est *supercilium* sinus Codani, Plinio 4, 27. s. 13. est *promontorium Cimbrorum*, quod longe in maria excurrens paene insulam efficit, quae *Cartris* adpellatur; h. *Skage* a proximo pago. Paene insula autem illa sine dubio est *Chersonesus*, quam Strabo 7. p. 202. s. 293. et tantum non omnes alii vocant. Spenerus enim 5, 1. p. 5. c. l. extremam tantum paene insulae partem intelligit. At promontorium illud paene insulam facit, eamque hic finit. Primus autem Ptolemaeus 2, 11. Chersonesum illam vocavit *Cimbricam*, et, quod gradus docent, super Albim ponit, Cimbros autem ipsos diserte omnium facit ἀρκτικωτέρους. Quae cum optime cum Mela consentiant, qui in supercilio ponit, non video, quomodo Martin in hist. des Gaules T. 1. p. 101. contendere recte possit, Chersonesum Cimbricam nunquam a veteribus in Germania fuisse positam, nec inde Cimbros in alia loca migrasse, quia innotuerit saeculis fere demum 2 post expeditionem Cimbricam. Strabo enim c. l. diserte memorat sedes pristinas eos tenuisse in Chersoneso; et, quamquam Cimbricam non adpellat, eadem tamen illa fuit. Neque tamen contendam, penitus illam nosse et accuratius notasse, cum ultra Albim sita Romanos adiisse neget 7. p. 203. s. 294. ubi, cum addit πρὸς τῷ Ὠκεανῷ, quia et Albis ostium est ad Oceanum, alteram Oceani partem ultra Albim intelligere debet. Temere igitur Suffridus Petrus de orig. Frisor. 6, 6. negat, Cimbros ex

mente Strabonis Cherſoneſum tenuiſſe. Vid. Pontanus in Chorogr. Daniae deſcr. p. 644 ſqq. ubi de hac Cherſoneſo variorum narrationes exigit et inluſtrat. Diverſos tamen hos Cimbros ab iis, quos Marius fugavit, exiſtimat Schloezer ad Schoeningii diſſ. pag. 166. not. D. c. l. Equidem ſic capio, alios inde migraſſe fuſosque a Mario, alios ſedes ſuas tenuiſſe. Quae diverſitas ſi concedatur, lubens conſentio. Cicero quidem de provinc. conſ. cap. 13. eorum ſedes et urbes in Gallia ponere videtur, quia dicit a Iul. Caeſare bellum Gallicum antea geſtum, tantummodo repulſum eſſe; Marium repreſſiſſe quidem maximas Gallorum copias, ſed ad eorum ſedes non penetraſſe, quod propter praecedentia pertinet ad Iul. Caeſaris laudem. Ita advorſum Gallos male pugnatum dicit Salluſt. de B. Iug. cap. 114. in. a Caepione et Manlio, quod ad Cimbros refert Florus 3, 3, 4. Cf. Oroſius 5, 16. Hinc *bellum Gallicum*, ut ſupra notavi. Florus c. l. ab extremis Galliae profugos dicit, Gallia Hiſpaniaque excluſos, in Italiam remigraſſe. (immo *demigraſſe.*) Extremas igitur Gallias dicit, quia, quae ultra erant, non ſatis cognita haberet, vel definire poſſet. At Caeſar de B. G. 1, 33. diſerte docet, primos fuiſſe Germanorum, qui Rhenum transgreſſi Galliam petere auſi eſſent. Poſt fugam a Mario inlatam, Gallia relicta, alio conceſſiſſe videntur, quia Critognatus, qui noſſe, ſummo loco in Arvernis natus, poſſet, apud Iul. Caeſ. de B. G. 7, 77. f. dicit, Cimbros aliquando finibus ſuis exceſſiſſe, depopulata Gallia, magnaque inlata calamitate. Igitur Iul. Caeſaris tempore Galliam reliquerant, et per Noricum, fruſtra licet, in Italiam irrumpere, auctore Floro 3, 3. aliisque, conati erant, cum iam antea ad aquas Sextias a Mario pulſi eſſent. Cf. Vellei. 2, 12. unde et Gallicum illud bellum vocatur. Iul. Caeſ. 2, 29. f. dicit, quosdam, cum reliqui in Galliam Narbonenſem et Italiam iter feciſſent, reſediſſe circa Rhenum, et tandem, pace facta, locum ſibi domicilio delegiſſe, vel potius eorum prognatos. In ipſam vero Cher-

ſoneſum illam ex Aſia veniſſe, populorum omnium migratio docet, et tunc ad Maeotida conſediſſe videntur, ubi κώμη Κιμβρικὴ commemoratur a Strabone 11. p. 340. ſ. 494. poſt a Scythis exacti Germaniam adiiſſe, unde a quibusdam Κελτοσκύθαι dicti ſunt. Cf. Plutarch. in Mario c. l. Celtas enim vel Gallos gentes ad Scythiam usque vocatas eſſe olim, teſtatur Diodor. 5, 32. qui et eos Scythiae finitimos facit. Cimmerios eosdem dictos inde putat Spener. p. 5. c. l. quod in Cimmeriorum ſedes invaſerint, Cimmeriosque adeo Germanica ſtirpe fuiſſe Leibnitius ad Tacit. de Germ. cap. 37. Contra Spener, p. 35. c. l. ex Strabone coniicit, Cimbros et Teutonos in Sarmatiam et inde ad Maeotim progreſſos eſſe. Eo igitur ducit, ut reducat. Alia aliis diſcutienda relinquo. Ex omnibus minime audiendus eſt Rudbeck in Atlantica cap. 21. qui, ex more, Cherſoneſum Cimbricam Scandinaviae ſuae vindicare conatur. Sed de Cimbris vid. quae conlegerunt, aut diſſeruerunt Cluver. in Germ. ant. 2, 4. p. 344 ſq. 3, 22. p. 590. Cellarius in ſylloge diſſertation. 5. et 6. quem vel repetit, vel emendat, vel ſubplet Ancherſen in Orig. Dan. P. 1. cap. 7. de valle Deae Herthae pag. 221 ſqq. de Cimbrica expeditione et bello Pontanus in hiſt. Dan. lib. 1. in. et in peculiari libello Müller, Turici 1772. qui 214 loca veterum de eo bello conlegit, nec tamen omnia exhauſit, ut docet Allgem. Welt-Geſch. Vol. 17. T. 1. p. 15. De Cherſoneſo Cimbrica conſuli poteſt, ſi quis plura cupit, Grammius ad Molleri Cimbriam literatam in praefat. ad f. et p. 34. ubi Tacitum eam noviſſe negat, Spener. pag. 5. c. l. Cimbri autem, ut hic, coniunguntur fere cum Teutonis, ut in Iul. Caeſ. de B. G. 1, 33. Oroſ. 5, 16. Cic. pro L. Manil. cap. 20. Tacito Hiſtor. 4, 73. ſed et ſeparantur, uti ſit a Floro c. l. Iul. Caeſ. de B. G. 7, 77. Ille quidem alteram Marii in Cimbros irruptionem et cladem diſerte memorat.

Teutoni) De duplici terminatione cf. not. crit. p. 101 sq. Quidam deducunt a Germanorum Deo *Thuisto*; *Tuisco* s. *Teut*; plerique a *Theut*, *Thiod* i. e. *Volk*. Cf. Leibnit. ad Tacit. cap. 2. Plerique a *Theuth*, quod dialectis variatum putat Cluver. in Germ. ant. 1, 26. p. 185. 3, 40. pag. 663. in *Theut*, *Dan*, *Codan*, *Gwodan* et *Wodan*. Cf. etiam Spener. in not. Germ. ant. 5, 2, 11 pag. 14 sqq. Ptolemaeus 2, 11. eos Pharadenis et Suevis adscribit. Cum Cimbris consociari, antea notatum est, iidemque comites fuerunt irruptionis in Galliam, et calamitatis. Vid. Ciaccon. et Davis. ad Iul. Caes. de B. G. 1, 33. et quos laudant, praeter superiores. Antiquitatem gentis docet facta eius mentio a Pythea apud Plin. 37, 2. An Codani iam primo aevo adpellati fuerint, quod adfirmat Spener 5, 2. pag. 15. c. l. incertum est perinde, atque id, quod addit, alibique repetit, Danos inde nomen traxisse, quod sic invertit Schoening p. 56. c. l. ut a Danis derivet, praefixo *Co*, nomina *Codanus* et *Codanonia*, refragante tamen recte Schloezero ad c. l. not. H. Sedes prope Cimbros habuisse ex Mela satis intelligitur, sed latius per insulas vicinas dispersos vixisse infra cap. 6, 7. docet.

ultra) Cum ultra supercilium sinus Codani terra illa extendi non possit, porro Mela ab occidente versus orientem hic progrediatur, et Sarmaticarum confinio gentium et Vistula amne Germaniam terminet, in qua ultimi incolae fuerunt Hermiones, quaeri debent iuxta Sarmatiam, ut recte etiam docuit Schoening p. 58. c. l. Dissentire quidem videntur alii, qui eorum meminerunt, quod ex migrationibus vagis et incertis sedibus ortum esse videtur. Tacitus enim de Germ. cap. 2. *medios* facit Germaniae, et Plin. 4, 28. s. 14. in illorum populis etiam Suevos commemorat. Cum tamen Mela litora soleat legere, in Pomerania tunc potius habitasse ex mente Melae videntur.

Hermiones) Althamerus ad Tacit. de Germ. p. 90. derivat ab *Her* f. *Hert* i. e. terra, Germanorum feptemtrionalium lingua, quafi qui mediterranea Germaniae incoluerint. Mavult tamen *Herduvones* pr. dictos, et fic inde corruptos, putatque fuiffe Lufatos, Silefios, Bohemos, Misnenfes, Thuringos, Saxones. Cf. Plin. 4, 14. ubi Suevos Hermionum partem fieri ad noftrum locum putat Voffius. Nodum ita ex Plinio 4, 59. folvere tentat Ancherfen c. l. P. 1. cap. 4. p. 103. ut dicat, eum proprio nomine Suevorum veteres Moraviae incolas ex Hermionum genere infigniviffe, et hinc artiori fenfu ea voce ufum effe, cum ceteri communiter Suevorum vocabulum de Hermionibus adhibuerint. Sed vid. quae antea notavi.

CAP. IV.

DE SARMATIA.

§. 1. *Sarmatia)* Sic et Graece vocatur. Inde *Sarmatae* dicti utraque lingua, et *Sarmaticus.* Graeci tamen eos *Sauromatas* frequentius adpellaffe, monet Plinius 4, 25. f. 12. et hinc, quae de Sauromatis narrat Herodotus 4, 117. Sarmatis tribuit Mela 1, 19, 19. Utrumque nomen adponit Stephanus. De Etymologia eius disquirit Iablonowsky in Empire des Sarmates fect. 5. p. 63 fq. Quod Stephanus Scythicam gentem vocat, confirmat Plinius c. l. qui Scytharum nomen usquequaque transiiffe ait in Sarmatas et Germanos, de quo prolixius disferit Praetorius in orbe Gothico 1, 10. Hinc Sarmatiam Europaeam ad Scythiam refert Herodot. 4, 99. et Diodor. Sic. 2, 43. coloniam Scytharum ad Tanaim conlocat, eiusque populos Sauromatas nominatos effe fcribit. Poft commemorata feminarum eius gentis virtute, quam Scytharum reginae exemplo in expeditione et nece Cyri inluftrat, Amazones inde coaluiffe et magnam Afiae

et Europae partem occupasse addit. Ex quo, opinor, intelligi potest Avienus v. 854. ubi, *trux Sarmata*, inquit, *bellica quondam Gentis Amazonidum soboles*, cuius caussam subministrat Herodotus 4, 113. f. ex Amazonum cum Scythis commistione. Cf. ad Melam 1, 19, 19. Inde vero etiam intelligitur, cur Mela hic de Sarmatarum feminis narret, quae alias Sauromatis et Amazonibus tribuuntur. Posterior etiam aetas Sauromatas vocavit, ut Vibius Sequ. p. 36. Geogr. Ravenn. 4, 4. qui per ipsos Vistulam transire scribit. Fuit autem Sarmatia duplex, Asiatica inter Tanaim et Rha, Europaea inter Pontum Euxinum et Tanaim ad Vistulam usque. Utramque descripsit Ptolemaeus 3, 5. et 5, 5. De illa hic ad explicationem Melae. A septemtrione igitur definit Oceano Sarmatico, iuxta sinum Venedicum, et parte terrae incognitae, ad orientem Sarmatiae plagam prope Tanaim; ad occasum Vistula; ab austro Sarmaticis montibus, Iazygibus, Metanastis, Dacis, Borysthene et Carcinite. Quae Ptolemaeus definitius designat, Noster brevius omninoque indicat. Habet enim terminos nominibus suis notatos Vistulam et Istrum, reliqua verbo *intus* complexus, in primis versus orientem, ubi latior est iuxta Tanaim et Ixamatas, quam ad mare. Plures vero Ptolemaeus recenset populos, in quibus aliqui etiam alibi Sarmatis diserte adcensentur, ut *Iazyges Sarmatae.* (Strabo 7. p. 212. f. 306. Plin. 4, 28. f. 12. Tacit. Ann. 12, 29. — de quo Harduinus ad Plin. c. l.) In illo tractu cum Ptolemaeo Strabo ponit etiam *Basiarnas*, *Roxolanos* aliosque praeterea. Sic aliquos Scythiae Europaeae adscribit Mela 2, 1. qui in Sarmatia occurrunt apud Ptolemaeum, uti docet comparatio utriusque facta. Mela igitur vel male divisit Sarmatiam, vel partem eam, quae adtingit paludem et Pontum, a Sarmatia distinxit, ita ut interiora definire non sustinuerit, praeterquam a Vistula ad Danubium. Hinc de Danubio 2, 1, 8. *At ille*, inquit, *qui Scythiae populos a sequentibus dirimit*, et Sarmatia Melae tempore, vel ex eius opinione ad occasum

Danubio adiacebat, dextra, vel ad orientem Scythia erat ad Thraciam usque, et tum Tyra erat Sarmatiae ab hac parte terminus. Vid. 2, 1, 7. et quae de Sarmatia ex Ptolemaeo docte et acute disseruit Gatterer in Comment. societ. Goetting. T. 12. et de Melae Sarmatia monuit Iordan in origin. Slavic. T. 2. p. 178.

Vistula) De scriptura varia dictum est in not. crit. p. 105 sq. Cf. etiam Cluver. de Germ. ant. 3, 49. p. 717. et Praetorius in orbe Gothico 1, 10, 5. p. 107. Veteres Eridanum putarunt, quia verus Eridanus s. Rhodanus prope Gedanum in Vistulam effunditur, sc. *Raddaune.* Vid. ad 2, 4, 4. Fontem verum ignoravit Ptolemaeus 3, 11. Quos enim secutus est peregrinantes, fl. *Pilcza* falso fontem putarunt. Vid. Gatterer c. l.

Parthicae) Quod non mirum est, cum et Parthicam gentem et Sarmaticam constet fuisse coloniam Scythicam, unde istud utrique ritum detulerunt. I. GRONOVIUS *MS.* Ritus Parthicae gentis delineavit Iustin. 41, 2. 3. quorum quidem pauci tantum ad hoc referri possunt. Praedicantur tamen *equitare, sagittare, venari.* Cf. Herodian. 6, 5. et Sueton. in Calig. cap. 5. f. ubi summi luctus indicium narratur, abstinere a venandi exercitatione. Iustinus 41, 2. omnino notat in Parthis armorum patrium ac Scythicum morem; vestitum fluitantem, i. e. laxum, Parthis aeque ac Sarmatis tribuit Tacitus in Germ. cap. 17. in. *laxas Sarmatis bracas* Ovid. Trist. 5, 7, 49. quas Graeci ἀναξυρίδας adpellant, quibus etiam Persae et Celtae usi sunt. Ita vero Sarmatarum vestitum strictiori Germanorum Tacitus obponit, qui singulos artus exprimeret. Vid. Cluver. in Germ. ant. 1, 16. p. 115.

ingenii) Quod solet multum trahere ab aere, sub quo natum et educatum est. I. GRONOVIUS *MS.* 1. Hoc quidem commode expressit Mela; dum utriusque artissi-

mum nexum una voce *asperioris* indicavit, ut alibi solet. De ipso connexu plures et ex veteribus Hippocrates de aeribus — in primis, quatenus Sarmatae spectantur c. 10.

urbibus) Tamquam quas potuerint tunc habere Sarmatae, licet ignoraverint Germaniam. Nimirum Sarmatae apud Scythas non viderant, aut noverant oppida, vel urbes Graecas in Scythia conditas ad Pontum Euxinum et Moeotida. I. GRONOVIUS *MS.* Quod si est, ante Graecorum in illa loca adventum urbiumque aedificationem emigraverant. Addit Noster, ut augeat, *ne statis quidem sedibus*, hoc est ex interpretatione I. Gronovii in notis MSStis, stabilem domum non habent, qualis potest etiam esse in vicis et pagis; sed ne hanc quidem illis esse, innuit auctor. In silvis egisse et errasse declarat Avienus v. 858. *Longas exercet Sarmata silvas.* In castris autem bellicosam illam gentem conlectam fuisse, paullo post Noster indicat. Tempore vero etiam pacis, si quando fuit, vagatos esse, ex verbis efficitur, *ut invitavere pabula.* Nam sequentia belli tempora spectant. Cf. Hippocrates c. l.

§. 2. *cum viris)* I. e. simul cum viris, aeque ac viri, Gr. ἅμα, ut Nepos in Chabria 3, 1. Nempe coniunctionem, consociationem saepe ea particula indicat, ut apud Liv. 38, 48. f. *negaretis hoc mihi cum Diis immortalibus*, i. e. mihi aeque ac Diis. De re sic Herodot. 4, 116. de Amazonibus: ἅμα τοῖς ἀνδράσιν ἐπὶ θήρην ἐπὶ ἵππων ἐκφοιτῶσι. Plato de legibus lib. 7. p. 355. Bipont. οἶδα, ὅτι μυριάδες ἀναρίθμητοι γυναικῶν εἰσι, τῶν περὶ τὸν Πόντον, ἃς Σαυροματίδας καλοῦσιν, αἷς οὐχ ἵππων μόνον, ἀλλὰ καὶ τόξων καὶ τῶν ἄλλων ὅπλων κοινωνία καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἴση προστεταγμένη ἴσως ἀσκεῖται. Cf. Schol. Villois. ad Homer. Il. 18, 515. Hippocrates c. l. μάχονται τοῖς πολεμίοις. Plura aliarum in aliis populis feminarum exempla dabit Bochart. de Gog et Magog.

aduritur) Τῶν θηλυτερῶν τὸν δεξιὸν μαζὸν ἐπικαίειν, ἵνα μὴ κατὰ τὰς μάχας τῶν σωμάτων ἐπαιρόμενος ἐνοχλῇ de Amazonibus Diodor. Sic. 2, 45. m. Etymol. M. f. v. Ἀμαζόνες ufurpat verba κόπτειν et καίειν, Euftath. ad Homer. Il. 3, 189. πηροῦν, Strabo 11. p. 347. f. 504. ἐπικαίειν —. Ipfa res ceteroquin eft notiffima, et, qui teftimonia veterum defiderat, adeat Petit in traité fur les Amazones c. 22. Addi tamen poteft, quod Euftathius ad Homer. Il. 4, 118. p. m. 343. notat, ideo factum effe, quod ex vetufto more nervum mammae admovebant, cum recentiores ad dextram usque aurem arcum intenderent, tefte Procopio in Perficis 1, 1. Scythas ad humeros, Cretas ad mammas admoviffe, ex Neotele refert Schol. Villoif. ad Homer. Il. 8, 323. Cf. etiam Euftath. ad c. l. pag. 602. et Bayeri opufc. p. 138. ed. Klotz. Hippocrates c. l. ideo factum effe fcribit, ut ad dextrum humerum et brachium vis deferretur.

exferitur) Profertur, eminet, ut confpici poffit et libere iactari, ut Corippus 1, 288. *addidit antiquam tendentem brachia Romam Exferto et nudam geftantem pectore mammam;* ubi alia loca de hac imagine adferuntur, in quibus ex Symmacho 2, 7. verba *exferto et pleno ubere Roma.* Sic vero in dicendo *brachia* exferebant oratores et philofophi, de quo habitu multa conlegit Savaro ad Sidon. Apollinar. 9. epift. 9. p. 586. ubi Ariftoteles dicitur in Prytaneo pictus fuiffe *exferto brachio.* In primis autem hic geftus notatur de bellantibus, in proelium ituris, aut ad pugnam fe componentibus. Sic Frontinus 2, 1, 3. dicit: *depofcentes pugnam humerosque exferentes,* ubi male codd. quidam adferunt *exercentes.* Cf. Sil. Ital. 8, 587. Statius Theb. 4, 235. ubi vid. Barthius, Oudendorp. ad Frontin. c. l. idemque ad Lucan. 3, 693. Broukhuf. ad Propert. 1, 20, 44. et quos laudant, omninoque de vi et ufu huius verbi viri docti ad Iul. Caef. de B. G. 7, 50. ubi Davifius quidem et

Oudendorp. explicant *nudare, expedire, veste liberare*, ut *brachia* Ovid. Metam. 2, 270. 9, 57. *mammam, latus* Virgil. Aen. 1, 492. 11, 649. Sic explicat de Amazonibus Ouwens in noctibus Hagan. 2, 17. pag. 309. ut dextram pectoris partem gesserint exsertam i. e. nudam, et exemplis probat, laudat etiam Broukhus. ad Propert. c. l. et Burmann. ad Ovid. A. A. 3, 307. Certe sic ceperunt *exsertas mammas* apud Virgil. Aen. 1, 492. Servius et alii interpretes. Nudasse mammas diserte etiam dicit Propert. 3, 12, 15. aliique, probantque monumenta. At in eo videtur errare Ouwens, quod dextras nudatas scribit, cum diserte tradat Curtius 6, 5, 27. *laeva pars ad pectus est nuda.* Si de mammis intellexit, quae non aderant, nudari etiam non poterant. Ita quidem auctores, dissentientibus tamen monumentis. Fuerunt praeterea, teste Arriano de exp. Alex. M. 7, 13. qui dicerent, dextras mammas minores habuisse, easque nudatas (ἔξω) in proelio gessisse. Hoc loco autem nihil aliud valet, quam *protrudere, proferre*, et sic optime accommodari possunt, quae de Amazonibus tradita passim reperiuntur, et Melae verba adprime inlustrat Orosius 1, 15. *inustis infantium dexterioribus mammis, ne sagittarum ictus impedirentur; unde Amazones dictae;* quod duxit ex Iustino 2, 4, 11. Vult igitur Mela: *Virile sit pectus* i. e. non protuberat mammis. Potest tamen etiam referri ad Amazones, quas *Sauromatidas* vocarunt. Cf. Mela 3, 5, 4.

§. 3. *puellaria pensa)* Apud Sarmatas eo loco habentur, quo apud Graecos et Romanos lanificia, quibus deditas esse honestas et sobrias feminas volebant; et quidem, ut certe partes quotidie absolverent. Hoc enim erat pensum. I. GRONOVIUS *MS.* 2. Idem omnino adfirmat Hippocrates c. l.

stipendium) H. e. debitum, quod tenentur patriae praestare, eodem plane modo, quo civis Romanus tot

ſtipendia, vel annuas expeditiones civitati cogebatur praeſtare. I. GRONOVIVS *MS.* 1.

ferire) Gr. πατάσσειν. Sic Hannibal in poeta apud Cicer. pro L. Corn. Balbo c. 22. *hoſtem qui feriet, erit mihi Karthaginienſis;* Frontinus 4, 1, 4. obponit *civem ſervare.* Rem ipſam Noſter duxit ex Herodoto 4, 117. qui de Sauromatarum feminis id refert. Cf. ad 1, 19, 17.

CAP. V.

DE SCYTHIA.

§. 1. *inde)* Ex Sarmatia, quae Scythas adtingit. OLIVARIVS. Progreditur hic ultra Tanaim in Aſiam, et quae reliquerat lib. 2. cap. 19. et lib. 1. cap. 1. curſu per Tanaim relecto, verſus Aſiam ſeptemtrionalem et inde ad Eoum Oceanum converſus emetitur, perluſtratis iis, quae interiacent, ut ab hac parte Aſiae deſcriptionem conficiat. Magna enim, quod dicit Plin. 6, 14. ſ. 13. portio Aſiae ſeptemtrioni adpoſita eſt. Tanaim autem in illo tractu Aſiae et Europae terminum conſtituere, ex ſuperioribus conſtat.

ſedent) Eleganter ſuſtinet, vel adiuvat vocem *perpetuae. Sedere* enim, *haerere* et ſimilia de rebus dicuntur, quae firmiter ſuoque loco quaſi adfixae ſtant et manent. Sic Seneca in Hercule furente v. 704. *Immotus aër haeret, et pigro ſedet nox atra mundo.* Sic Solin. 20. ſ. 15. *regio adſiduis obſeſſa nivibus* de hoc tractu. Sic *haſta ſedet in adverſo pectore* Ovid. Metam. 15, 162. *tela in ſcuto* Florus 4, 2, 41. ubi vid. Duker. et quos laudat. Contra Damaſtes ſ. v. Ὑπερβόρειοι, χιόνα αὐτὰ (Ῥιπαῖα ὄρη) μήποτε ἐλλείπειν dicit. Hinc de otioſis,

quietis, nihil agentibus usitata est vis verbi et translatio, de quo usu multa Arntzenius ad Aurel. Victor. de Caes. 16, 2. Klotzius ad Tyrtaeum p. m. 143. et quos laudant.

rigor) Auget hiemis atrocitatem. Sic Plin. 6, 14. s. 13. *iniuriam sideris rigentis* in hac plaga commemorat. Dionys. v. 669. *αἰεί σφιν ψυχρή τε χιὼν, κρυμός τε δυςαής.* Priscian. v. 732. *quos prope sunt tristes ventis et frigore terrae. Namque nives semper pulsant has grandine mixtae.*

Scythici —) Quos etiam Plin. c. l. ab extremo aquilone ad initium orientis aestivi habitare scribit, extra quos ultraque Aquilonis initia aliquos ponere Hyperboreos subiicit. In Scythis autem commemorat *Cimmerios, Cissianthos, Georgos* et *Amazonum gentem* ad Caspium mare, post alios ad Scythicum mare. Cf. Mela 1, 2, 3. Late enim patuit olim Scytharum nomen, de quo aliqua ad 2, 1, 2. De nostris Dionys. v. 728. Πρῶτοι μὲν Σκύθαι εἰσὶν, ὅσοι Κρονίης ἁλὸς ἄγχι Παῤῥαλίην ναίουσιν ἀνὰ στόμα Κασπίδος ἅλμης, cum νότιοι sint prope Indum v. 1088. et apud Melam 3, 7, 1. Utrosque describit Avienus v. 1288 sqq. *flumen ad Indum Auroraeque latus Scytha miti proximus austro Accolit; australis certe Scytha dicitur ille. Namque alii dura pulsantur desuper arcto.* De nostris cf. etiam Priscian. v. 696. 731 sq. praeter alios. At confinia Asiae et Europae faciunt, ut Scythiae non eosdem terminos faciant, et Scythiae Asiaticae dent populos, quos Mela ponit in Europaea. Sic Solinus cap. 20. s. 15. Idem adfirmat de Hyperboreis 21. s. 16. cum Plinio 4, 26. s. 12. qui tamen monet, a quibusdam in prima parte Asiae litorum poni, non in Europa, caussa subnexa, quia sint ibi simili consuetudine et situ, Attacorum nomine. Cf. 6, 20. s. 17. Pomponium autem Plinio de Asiae Hyperboreis innui putat Salmas. ad Solin. 16. s. 21. p. m. 146. At Asiam sibi Hyperboreos vindicasse,

contendit Martian. Capella lib. 6. p. m. 214. Nempe gentes septemtrionales Graeci communi Scytharum nomine designarunt, ut notat Strabo 11. p. 349. f. 507.

Belcae) De his dictum est in notis criticis, aut potius de lectione vocis. Quis praeter Melam commemoraverit, nescio. *Bergos* insula occurrit in Plinio 4, 30. f. 16. circa mare Cronium, cui subiicit Nerigon, ex qua in Thulen navigetur. Tum Mela, qui et Thulen 3, 6, 9. Belcarum litori obponit, turbavit Europae et Asiae loca, et Scythici populi non de omni gente, sed tantum de eius uno populo, qui *Belcae* dictus est, intelligi debet, et Sacae recte repudiatur cum Codicibus. Alio situ Thulen ostendit Mela, quam prope Belcas in Asiae confinio ponit, de quo ad 3, 6, 9. De Belgis ad Rhenum nemo hic temere cogitarit. *Belg* autem, si quidem huc pertineat, a Schloezero explicatur: *ein Fremder.* Cf. Neue allgem. Welt-Gesch. T. 13. p. 62.

Hyperborei) Stephanus Ὑπερβόρεοι cum aliis multis. Notat tamen Hellanicum scripsisse per ει Ὑπερβόρειοι. Sed et alii sic efferunt, ut Maximus Tyrius diss. 17, 4. in. Schol. Apollonii ad 2, 677. Suidas h. v. Ptolem. 5, 9. Aelian. V. H. 2, 26. et alii quidam, nisi quis velit tunc adiectivum esse. Etsi etiam sic per ε Apollon. 2, 675. Poetae tamen penultimam corripere solent, unde prior scriptura magis firmatur. Loca veterum, in quibus eorum mentio iniicitur, diligenter notavit Cerda ad Virgil. Georg. 3, 196. cui addi potest Martin in hist. des Gaules diss. 4. p. 50 sq. etsi falsa et incerta admiscuit. Veterum aliquas opiniones refert Schol. Apollonii ad 2, 677. Magna enim fuit olim et multiplex fama de Hyperboreis, quam etiam in libris seorsum et antiqui et recentiores exposuerunt. Scripsit de iis olim Hecataeus, testibus Plinio 6, 20. f. 17. Diodoro 2, 47. Schol. Apollonii c. l. Eorum mentionem Homerum adtigisse in Epigonis,

adfirmat Herodot. 4, 32. etsi dubium auctorem esse Homerum subiicit. Ex recentioribus maxime hanc de iis quaestionem excusserunt Gedoyn in Memoires — de Paris Vol. 7. p. 113 sqq. Banier c. l. p. 127 sqq. Freret Memoires — de Paris Tom. 18. p. 192 sqq. Penzelius in differt. Halae 1771. Bayerus diss. de Hyperboreis T. 11. commentar. Academ. Petropol. Spanhem. ad Callimach. in Delum v. 281. Gesnerus ad calcem Orphei p. 460 sqq. Plures dabit Meuselii bibl. histor. Vol. 2. P. 2. p. 267 sqq. Vagum fuit nomen, et ad diversi situs populos translatum. Qui verbi etymon sequuntur, quasi ὑπὲρ τὸν ἄνεμον βορέαν οἰκοῦντας, uti explicat Pausan. 5, 7. intelligunt, quo sensu etiam ὑπερνοτίους esse posse, dicit Herodot. 4, 36. quod verbum, etsi ille ridet, ponit tamen Dionys. v. 151. et ultra aquilonem eos ponunt, veluti Plin. 4, 26. s. 12. 6, 14. s. 13. Pausan. 5, 7. Solin. cap. 21. s. 16. Diodor. 2, 47. Martianus Capella lib. 6. p. m. 214. Festus h. v. Suidas h. v. (ἔθνος ἀρκτικώτερον, κ. ἐνδότερον τ. Σκυθῶν.) Ita vero in primis solent poetae aquilonem commemorare, et oras Hyperboreas pro septemtrionalibus dicere, veluti Pindarus Olymp. 3, 55. Callimach. in Del. v. 281. Virgil. Georg. 3, 196. ubi cf. Heyne, aliique. Cf. etiam Spener. in notitia Germ. antiqu. 2, 2, 4. pag. 61. Hinc Nili fontes et Hyperboreos obponit Pindar. Isthm. 6, 34. Et sic τοὺς βορειοτάτους dici scribit Eratosthenes apud Strabon. 1. p. 42. s. 62. Nempe τὸ ὑπὲρ superlativum, quem vocant, saepe indicat, ut ὑπέρπικρος i. e. πικρότατος, ὑπέρλαμπρος — Sic ὑπερνοτίην Carambin facit Dionys. v. 151. et βορειότερον Κριοῦ μέτωπον. Alii a populis aliis illorum sedes designant. Sic versus septemtrionem ex Aristeae narratione Herodotus 4, 13. ponit *Issedonas*, post *Arimaspos*, inde *Grypas* et super eos ad mare usque *Hyperboreos*, a quibus Scythas separat 4, 33. quibus alii adtribuunt. Quod mare intelligat, ex populorum sedibus intelligitur, etsi alios discrepare post dicam. Damastes

apud Stephanum c. l. hoc ordine recenset, *Scythas*, *Issedonas*, *Arimaspos*, *Rhipaeos* montes, et hinc *Hyperboreos* ad alterum usque mare. Antimachus apud Stephanum eosdem Arimaspos dicit. Cf. Pherenicum apud Schol. Pindari ad Olymp. 3, 28. Secundum Strabonem 11. p. 349. s. 507. antiquissimi Graecorum Scythas sic descripserunt, ut, qui supra Istrum, Euxinum pontum et mare Hadriaticum habitarent, Hyperboreos, Sauromatas et Arimaspos dicerent. Sic Scythas vocat Schol. Callimachi in Delum v. 292. Alii in Europa, alii in Asia sedes iis adsignant, uti refert Plin. 4, 26. s. 12. De Europa contendit Solinus cap. 16. s. 21. Ultra Sarmatiam eorum terram ad Oceanum Hyperboreum ponit Marcianus in periplo p. 56. (Hudſ.) ubi etiam commemorat Rhipaeos montes, et post p. 57. s. supra Hiberniam. Πρὸς τοῖς Ἀρκτῴοις Hyperboreos ponit Schol. Pindari ad Pyth. 10, 72. Iuxta Sarmatiam Asiaticam in terra incognita habitare scribit Ptolem. 5, 9. Sic de Sarmatica Domitiani expeditione Hyperboreos commemorat passim Martialis. Vid. in primis 7, 6. Ad Istri fontes Pindarus Olymp. 3, 25. ubi vid. Schol. Nec consentiunt Argonauticae expeditionis scriptores, quod solet fieri in mythicis narrationibus, etsi inde Hyperboreorum fama maxime vulgata est. Versus septemtrionem habet Orpheus v. 1075. et 1080. ad Eridani ripas, ubi electrum, Apollon. Rhod. 4, 614. Sic notante Schol. ad 2, 677. Posidonius ad Italiae Alpes eos habitare scripserat, et Protarchus apud Stephanum Rhipaeos montes, ubi alii commemorant, de Alpibus intelligit. Cf. ad 2, 4, 10. Hyperboreos aliquorum in Hispaniae Libyaeve litore occidentali quaerendos esse multis probare nititur Gesnerus ad calcem Orphei pag. 474 sqq. Gallos etiam, qui Romam expugnarunt, Hyperboreos dixit Heraclides Ponticus, teste Plutarcho in Camillo cap. 22. de quo cf. ad 2, 4, 10. Contra Celticam antiquo sensu in Oceani insula Arctis subiecta Hecataeus apud Diodor. Sic. 2, 47. in. ubi cf. Wesseling, qui Cel-

ticam de maritima et in ſeptemtrionem porrecta Germaniae regione intelligit; Geſnerus ad calcem Orphei p. 468. de Hiſpania et Hyperboreis ad Atlanta inde ſitis. Prope Atlantem et Heſperidum hortos conlocat Apollodorus 2, 5, 11. ubi cf. Heyne. Incertas autem ferri Hyperboreorum ſedes, non mirum cenſet Geſnerus c. l. pag. 464. cum nec ipſe Boreas, vel Aquilo, ultra quem locantur, certas habeat in auctoribus, in quam rem aliqua adtulit. Vulgo et plerumque Thraciae tribui notum eſt. Eſſe talem populum omnino negat Herodot. 4, 72. quem tamen refutat Eratoſthenes apud Strabon. 1. p. 42. ſ. 61. Et ſic Plinius 4, 27. ſ. 13. propter tot auctorum teſtimonia negare non audet. Ex fabulis eos adierunt Argonautae, (Orpheus v. 1075. —) Medea, disſimulata forma, (Diodor. Sic. 4, 51.) Perſeus, (Pindarus Pyth. 10, 48.) Hercules. (Pindar. Olymp. 3, 55. Apollodor. 2, 5, 11.) De illorum antiquis ſedibus non minus hodie variae proſtant virorum doctorum opiniones, quarum aliquae adferendae videntur. Sic Rudbeckius Atlant. P. 1. cap. 9. p. 366. a Suevonum gente et eorum antiquiſſimo rege *Borea* ſ. *Boreo* nomen arceſſit, ab eoque *Oſerborne* dictos eſſe, quaſi celſiſſima ſtirpe genitos. Rudbeckio ſuffragari videtur Hecataeus apud Diod. Sic. 2, 47. etſi repugnant, quos alii eis vicinos faciunt, Iſſedones, Arimaſpi. Sueoniam autem Rudbeckius Hyperboreorum inſulam eſſe contendit c. l. ubi plurima congeſſit. Eum ridet Perizon. ad Aelian. V. H. 2, 26. Ultra Thraciam ponit Banier c. l. pag. 130. quia ultra Aquilonem terrae veteribus incognitae fuerunt, et in Thracia Aquilonis ſedes ponitur. Cf. Ovid. Metam. 6. extr. et quae paullo ſuperius. Alii cum Strabone omnino ſeptemtrionales populos intelligunt, et quidem maxime colonos Graecorum in Ponti ſeptemtrionali litore, cuius cauſas petunt ex Graecis ritibus, Apollinis Delii cultu, et veſtigiis ſermonis in nominibus propriis. Vid. Weſſeling. ad Diodor. Sic. 2, 47. Herodot. 4, 32. Bayerus in diſſert. de Hyperboreis T. 11.

commentar. Petropolit. pag. 330 ſqq. (ubi et multa de ſacris in Delum miſſis) et in Chronol. Scyth. c. l. T. 3. p. 345. Erneſti ad Callimach. in Delum v. 281. Commune omnium gentium Graecis ignotarum et in ſeptemtrionem remotiſſimarum nomen fuiſſe, probabiliter exiſtimat Perizon. ad Aelian. 2, 26. Et ſic Strabo 7. p. 204. ſ. 295. nomen Hyperboreorum et Rhipaeorum ignorationi illarum regionum deberi adfirmat. Freret (vid. Memoires — de Paris T. 18. p. 192 ſqq.) ita dictos videri putat, quoniam ultra montem *Boram*, quem Livius (45, 29, 8.) in Macedoniae et Paeoniae finibus ponit, incoluerint, de quo vid. Weſſeling. ad Herodot. c. l. et de monte Drakenb. ad Liv. c. l. TZSCHVCKE. Adparet hic, certe ultra Thraciam aquiloni datam fuiſſe ſedem, unde etiam pontus Euxinus 1, 19, 6. dicitur *vicinus aquilonibus*, non qui flarent ex Thracia, ſed ex ulteriore ſeptemtrione, quorum ſedem hic patet illos admoviſſe ipſi principio globi terreſtris. I. GRONOVIVS *MS.*

Rhipaeos) De iis dictum ad 1, 19. extr. Ultra, vel ſuper eos montes etiam ab aliis poni, docuit Salmaſ. ad Solin. cap. 16. ſ. 21. p. m. 145. aliorumque fide refert Glycas Annal. P. 3. p. 181. (Ven.) Hinc Stephanus h. v. Ῥίπαια, ὄρος Ὑπερβορέων.

cardine) Ita refert ex noſtro, quod videtur, Boccatius de montibus h. v. Plinius 4, 26. ſ. 12. *Ibi creduntur eſſe cardines mundi, extremique ſiderum ambitus*, uti ex eo Solin. cap. 16. ſ. 21. Pro eo Martianus Capella lib. 6. p. 214. *apud quos axis continua motione torquetur*. Hinc *Hyperboreus ſeptemtrio* Virgil. Georg. 3, 381. et *finem habitationis humanae* illis adtribuit Martian. Capella lib. 6. pag. 214. TZSCHVCKE. Diximus ſupra [ad 1, 1.] ſub polo alterutro commodam habitationem eſſe non poſſe propter omnem illic naturae varietatem, vicibus rerum temporumque renaſcentem, abiectam.

Ideo non dubitarim falſum eſſe, quod Pomponius de ſitu tradidit. Nam ipſi etiam Ptolemaeo ultra 70 gradum declinationis ab aequatore non vergunt. Quamquam veriſſimum eſt, conſequens eſſe, ut 6 menſibus dies duret his, qui ſub polo agerent, ſi illic commodus locus habitationis foret, et e regione 6 menſium nox. Cauſa eſt, quod aequinoctialis horizon eſt polorum, hic autem per primum gradum arietis et obpoſitum primum gradum librae procurrit maximus parallelus cognominatus. Intelligo autem polos, ne quis obiter aliud ſentiat, duo illa in firmamento fixa immotaque puncta axem ſphaerae terminantia, ad quos circumagi mundum et ſiderum cardines eſſe eos, Aſtronomi tradidere, ne quis circulos me intelligere putet cum Varrone, qui, ut Gellius 3, 10. ſcribit, πόλου circulos vocavit, qui in ſphaera κρικωτῇ, hoc eſt pertuſa, ſive plana videri vix queant, velut hodie in aſtrolabiorum inſtrumentis minimi paralleli cernuntur circa punctum zenith, quos orbiculos Vitruvius quoque lib. 9. a Graecis πόλους nominari tradit; recentioribus non ipſa cardinum puncta, hoc eſt parallelorum centra intelligentibus. Plinius quoque [4, 26. ſ. 12.] in eandem ſententiam ſic habet: *Ibi creduntur eſſe cardines mundi extremique ſiderum ambitus, ſemeſtri luce et una die Solis averſi, ut non* (ita etiam verba invertit Harduinus; vulgo *non ut* —) *imperiti dixere, ab aequinoctio verno in auctumnum. Semel in anno ſolſtitio oriuntur iis Soles, brumaque ſemel occidunt.* Eum Solinus, [16. ſ. 21.] ut ſolet, ſecutus eſt. Per extremos ille ſiderum ambitus, circuitus extimarum ſtellarum in minimis parallelis intelligit, *una* vero *die* dixit, hoc eſt, continua, id quod Solini verba teſtantur. Quamquam non neſcio, maius eſſe id tempus aliquot diebus, quo ſolſtitialia, ſive aeſtiva ſigna ſol permeat, quam hoc ſit, quod ei per brumalia ſigna transeunti reſpondeat. Cauſa eius eſt *eccentricitas.* — Bene igitur verba Pomponii penſanda, ne quis putet parem omnino eſſe eius diei noctisque quanti-

tatem. Ceterum solstitio latus solstitii nimirum intellexit, sicut bruma latus brumae, hoc est, hemicyclum brumalium signorum. A solstitio enim ad usque maximum parallelum tota solis circumvolutio apud illos occasu caret, sicut e regione eius ambitus a brumalis solstitii parallelo ad usque mediatorem ortu caret et e regione, ut 2, 77. [s. 79.] Plinius. Solstitiales dies dixit eos, qui ab aequatore in solstitium usque vergunt. Alioqui cum tantum unus sit solstitialis, unius lateris dies improprie solstitiales dicerentur. *Aversum* vero doctissime dixit, [Plinius] quod illis propter maximam elongationem semper ad latera immineat, nunquam ad zenith, quemadmodum nobis inclinet. — VADIANVS. Plinius [c. l.] manifeste erravit, et Hyperboreos cum Thulitis confudit, cum tamen Hyperborei sub ipso mundi cardine describantur, hoc est, sub polo mundi, Thule vero directe polo Zodiaci subsit, iuxta hypothesin Melae. Recte vero de illis, qui in Thule habitant, hoc est, de Norwagis, Lapponibus et Islandis, sub arctico sitis circulo, dicitur, solstitio iis solem semel oriri, bruma vero semel occidere. Cum enim per totum annum sol iis quotidie oriatur et occidat, duobus tantum temporibus id non contingit, solstitio nempe et bruma. Solstitio quippe cum sol 47 gradibus supra horizontem exstat, tum non occidit, sed toto suo circulo conspicuus est, totusque quodammodo oritur simili atque fabulosis Hyperboreis ortu, licet ad breve spatium. Bruma vero sol iis occidit, quia tum non oritur; toto enim suo circulo sub terram conditur. Itaque Thulitae uno tantum die solem aversum habebant, quod perperam Hyperboreis tribuit Plinius. VOSSIVS. Plinii loco succurrere studuit etiam Caelius Rhodiginus lection. antiqu. 16, 22. dum verbis transpositis sic rescribit: *Semestri luce et una die ab aequinoctio verno in auctumnum, non, ut imperiti dixere, solis aversi;* solstitiales enim dies esse aestivos, brumamque pro hieme intelligendam. Alia illi ratione mederi studet Salmas. in Solin.

16. f. 21. p. m. 146. dum reponit *adverſi*. Si enim ſemeſtrem habeant diem, ſolem iis eſſe debere adverſum, cum averſus noctem inferat. Poſt autem tacite reprehendit Melam, qui id tempus ſtatuat ab aequinoctio verno ad auctumnum, cum Plinius malit ab ſolſtitio ad brumam; ſolem igitur iis fuiſſe totos 6 menſes adverſum, totidemque averſum. Eius tamen explicationem nec probat ad Melam Voſſius, nec Rudbeckius in Atlantica P. 1. c. 9. §. 2. cui lux ſemeſtris eſt crepuſculum 6 menſium, cum ſit 72 gradus latitudinis, et Plinius recte dixiſſe videtur. Potiora etiam dabit Harduinus ad Plin. c. l.

iacent) De ſitu locorum non ſolum, ſed et de gentibus, ut hic. Sic Nepos 14, 4. in. 13, 2, 1.

verno) Sc. menſe Martio. Sed qui ex noſtris ultimum ſeptemtrionem navigarunt, quoad licuit, teſtantur, ſe amiſiſſe ſolem pridie nonas Novembris, nec recepiſſe niſi menſe Februario. I. GRONOVIUS *MS.* 1.

§. 2. *auguſta)* Non magna et ampla, ſed ſancta et venerabilis propter ſequentia. Nempe, quod Ovid. Faſtor. 1, 609. canit: *Sancta vocant Auguſta Patres, auguſta vocantur templa, Sacerdotum rite dicata manu.* Et ſic Dio Caſſius 53, 16. πάντα τὰ ἐντιμότατα καὶ τὰ ἱερώτατα αὔγουστα προσαγορεύεται. Sueton. in Aug. cap. 7. explicat *loca religioſa*, etſi haec, et in primis ſubiecta, a viris doctis recte cenſentur ex gloſſa irrepſiſſe. Plura dabunt de verbo, quos laudat Fabricius ad Dion. c. l. Ceterum hunc Melae locum fere reddit Boccatius de maribus ſ. v. Hyperboreus Oceanus.

aprica) Aut loci privata poſitione naturave, quemadmodum C. Caeſar [de B. G. 5, 12. extr.] Britanniae loca temperatiora eſſe ait, quam in Gallia, remiſſio-

ribus frigoribus, cum longe tamen amplius in feptemtrionem abeant alicubi Britanniae; aut, quod verius duxero, fama pollicente, quod re ipfa non fit. VADIANVS. Immo quamvis foli expofita, non tamen aprica, cum fol ibi ultra gradus 33 et 40 minuta appareat fupra horizontem, unde radii eius, non nifi leviter, eam perftringunt, immo neque terrae vapores, aut nebulae illic fefe poffint diffipare. I. GRONOVIVS *MS.* 1. Nec noftri eam temperiem norunt. Plinius 4, 26. f. 12. cum augmento noftrum reddidit: *Regio aprica, felici temperie, omni adflatu noxio carens.* Inde *clementiam coeli* praedicat Solinus c. l. vel *aëris* Martian. Capella lib. 6. p. m. 214. Εὔγειον καὶ πάμφορον, ἔτι δὲ εὐκρασίᾳ διαφέρουσαν eorum regionem vocat Hecataeus apud Diodor. 2, 47.

per fe) Quod de aurea aetate praedicat Ovid. Metam. 1, 101. *ipfa quoque immunis raftroque intacta, nec ullis Saucia vomeribus per fe dabat omnia tellus.* Inde vero Hyperboreorum nomen felices indicare videtur, uti apud Aefchyl. Choëphor. v. 371. ubi τύχης Ὑπερβορέου μείζων legitur. Nempe *per fe* eleganter dicitur de illis, quae fponte et fine induftria hominum, nullo cultore, fed naturae dono proveniunt, uti docuit Burmannus ad Propert. 1, 2, 13. p. 27. et quos laudat Drakenb. ad Silium 11, 477. et viri docti ad Valer. Max. 5, 7, 1. Pro eo Nofter 3, 6, 10. *fine cultu fertilis,* et, *profundere non fata* 3, 10, 5. Si alias *per fe* de factis, rebus geftis, opibus, dicitur, eft nullo adiuvante, de quo Scheffer ad Phaedr. 3, 10, 58. Graevius ad Cicer. pro Rofcio Comoedo c. 19. Cf. ad Eutrop. 3, 16. f. 10. Arborum fructibus et aqua Hyperboreos vivere, ex aliis refert Glycas Annal. P. 3. p. 181. (Venet.) De arboribus idem Plinius et Solinus cc. ll. qui tamen eos etiam ferere addunt et metere, quod bis anno fieri dicit Hecataeus apud Diodor. 2, 47., Μὴ κρεωφαγεῖν, ἀλλ' ἀκροδρύοις χρῆσθαι dicit Clemens Alex. Strom. 1. p. 395. (Potter.)

iustissimi) *Mores* omnino eorum laudat Martian. Capella 6. p. m. 214. Innocentiam Solinus c. l. Discordiam iis ignotam scribit Plin. c. l. δικαιοσύνην ἀσκεῖν aliorum fide Glycas Annal. P. 3. p. 181. (Ven.) δικαιοσύνην διδάσκεσθαι Clemens c. l. Iustissimos mores supra (1, 19, 20.) Arymphaeis tribuebat etiam Noster, ut Seribus 3, 7, 1. omninoque Scytharum innatam praedicat Iustitiam et minime invidiosam libertatem Nicephorus Gregoras.

diutius) Mile annos vivere, teste Strabone 15. p. 489. s. 711. scripserunt Megasthenes, Simonides, Pindarus aliique mythographi. *Prolixitatem vitae* iis etiam adtribuit Martianus Capella c. l. et Plin. 4, 26. s. 12. *gens annoso degit aevo.* Idem alii de Seribus, (cf. ad 3, 7, 1.) et Noster de Aethiopibus 3, 9, 1. Ceterum de hoc Melae loco exposuit Gesnerus ad calcem Orphei in praelus. 2, 5. de veterum navigationibus extra columnas Herculis p. 467.

festa) Sic *pax festa* apud auctores. Vid. Burmann. ad Gratii Falisci Cyneget. v. 487. Infert notionem laetitiae solemnioris et augustae, quare et *laetus* coniungit Tacitus hist. 5, 5. extr.

iurgia) Hinc Plin. c. l. *discordia ignota et aegritudo omnis.* Pherenicus apud Schol. Pindari Olymp. 3, 28. ἀπείρητοι πολέμοιο.

sacris) Deorum cultum viritim gregatimque praedicant etiam Plinius et Martianus Capella cc. ll.

Apollinis) Ἀπόλλω μάλιστα τ. ἄλλων θεῶν παρ' αὐτοῖς τιμᾶσθαι etiam Diodor. 2, 47. Nempe Latonam ibi natam fabulabantur, unde Apollinis cultum arcessit Diodor. Sic. 2, 47. Apollinem etiam tertium Iove tertio natum et Latona ex Hyperboreis Delum venisse,

fabularum fide scribit Cicero de nat. Deor. 3, 23. Schol. Apollonii ad 2, 677. διὸ κ. ἐκεῖσε χωρῶν (Apollo) ὤφθη. Lucum, templum, urbem Apollinis apud eos commemorat Diodor. c. l. templum Pherenicus apud Schol. Pindari ad Olymp. 3, 28. et Tzetzes Chil. 7, 144. v. 677. Aelianus hist. an. 11, 1. ex Hecataeo, etiam de sacrificio. Hinc Ἀπόλλωνος θεράποντα populum illum vocat Pindarus Olymp. 3, 29. Ex veterum Titanum sanguine germinasse, tradit Pherenicus c. l. Titana autem de Apolline dici notum. Hinc Apollo undevigenis annis semel eorum insulam adire, quo temporis spatio astra ad eundem ordinem redeant magnusque fiat annus, scribit ex Hecataeo Diod. c. l. item in ipsa adparitione Deum noctu cithara psallere, choreasque agitare ab aequinoctio verno ad Pleiadum exordium, (de quo cf. Gesner. c. l. p. 469 sq.) urbis autem imperium templique curam esse penes Boreadas, Boreae progeniem, qui successione se excipiant. De Boreae filiis, Apollini sacris, etiam Aelian. c. l. Antiquitatem fabulae de commeatu illo Apollinis adtigit etiam Apollon. Rhod. 2, 677. ubi et Schol. de cultu eius. Commemorantur autem in victimis praecipue asini, veluti apud Pindar. Pyth. 10, 51. (ubi ὄνων ἑκατόμβαι) Callimach. fragm. 187. 188. (ubi ὀνοσφαγίαι) Eustath. ad Homer. Il. 1, 40. pag. 27. Bas. ex Pindaro, Antonin. Liberal. cap. 20. Clement. in Protreptico p. 8. et quae habet Gesnerus T. 2. commentar. Goetting. p. 33 sq. etsi de eo dubitat Bochart. in Hierozoico 2, 19, 230. quod in Scythia, cuius populum cum aliis facit Hyperboreos, nec asinus, nec mulus reperiatur, illaque animalia frigoris sint impatientia. Cf. tamen Verheyk. ad Antonin. Lib. cap. 20. p. 129. et Gesnerus ad calcem Orphei pag. 477. qui et hac de causa Hyperboreos in Hispaniae, vel Libyae occidentali litore quaerit.

operati) Verbum de sacrificiis solemne, ut Gr. ἔρδειν, ῥέζειν. Sic *operari sacris* Liv. 1, 31. f. 21, 22, 6.

divis Horat. 3. od. 14, 6. *Deo* Tibull. 2, 1, 9. et 5, 95. *Cereri* Virgil. Georg. 1, 339. Sed praeter viros doctos ad c. l. plura dabunt Lipfius ad Taciti Annal. 2, 14. in. Barth. et Vlitius ad Gratii Cyneg. v. 42. Tennulius ad Frontin. 4, 7, 44. Oudend. ad Obfequ. cap. 71. p. 57. ubi et hic locus adfertur, Drakenb. ad Liv. 10, 39, 2. et quos laudat Bentleius ad Horat. odd. 3, 14, 6. ubi exempla fat multa.

primitias) Frugum primitias vocat Plin. 4, 26. f. 12. Solin. 16. f. 21. At Mela de facris intellexit, ut fint facrorum primitiae, quod tuetur Salmaf. ad Solin. c. l. p. m. 147. Explicat autem *θυμάτων*, proficias ex immolata hoftia extorumque partes. Has enim innexas ftipula frumenti Delum mittebant. Adparet ex Herodoto 4, 33. ubi vocantur ἱρὰ ἐνδεδεμένα (al. ἐνδεδυμένα) ἐν καλάμῃ πυρῶν. Sic Paufan. 1, 31. τ. ἀπαρχὰς κεκρύφθαι ἐν καλάμῃ πυρῶν dicit, γινώσκεσθαι δὲ ὑπ' οὐδενῶν, et Servius ad Virgil. Aen. 11, 532. facra in infulam Delum occultata in fafcibus mergitum pertuliffe, qui fic de involucris paullum discrepat. Callimachus in Delum v. 283. ἱερὰ δράγματα ἀσταχύων vocat. Inde vero Plinii errorem natum putat Salmafius. Porphyr. de abftinentia animal. 2, 19. Hyperboreos vocat ἀμαλλοφόρους, Servius ad Aen. 11, 858. οὐλοφόρους. Plura de iis facris dabit Spanhemius ad Callimachum c. l. qui fimul impugnat Salmafium, quod de proficiis ex immolata hoftia explicet, cum omnes auctores tantum commemorent ἱρὰ f. ἱερὰ aut ἀπαρχὰς fimpliciter, aut facrorum primitias, Plinius etiam diferte *frugum primitias* dicat, quo fenfu ἱερὰ intelligi ex ufu linguae poffe. Spanhemio adfentitur Valckenarius ad Herodot. c. l. Et iam ante Thomas Graevius ad Callim. c. l. monuerat, propter ὀνοσφαγίαν ferri non poffe Salmafii explicationem, et Melae facrorum primitias intelligit de primitiis ad facra facienda. Vid. etiam, quae contra Salmafium disputavit Gedoyn in recherches

sur les Hyperboréens in memoires — de Paris Vol. 7. p. 123. ubi et de primitiis frugum explicat *gerbes de bled* s. *javelles*. Ceterum praeter superiores auctores de iis sacris et ritu narrant etiam alii, quos recensuit Spanhem. c. l. Vid. etiam Valckenar. ad Herod. 4, 33. Heraldus in animadvers. ad Iamblichum p. 169 sq. ubi plurima loca conlegit; et quos supra laudavi de Hyperboreis, Bayerus, Gedoyn, Banier, Freret, qui multa de his sacrificiis eorumque ritu adtulerunt. Ceterum ex Callimacho sua Melam hausisse putat Stephanus in praefatione. Ita vero etiam Abaris Scytha a popularibus suis Athenas legatus cum ἀπαρχαῖς missus est, ut Cererem Athenienses pro Scythis exorta per terrarum orbem sterilitate et fame expiarent, quae sacrificia Προηρόσια dicta sunt, uti narrant Suidas s. v. Ἄβαρις et Schol. Aristoph. ad Equit. v. 725. An in eadem causa quaeri possit origo eius ritus, ignoro.

virgines) Sic omnino cum Mela Plinius et Solinus. Alii earum nomina adferunt. Ab Herodoto 4, 33. duae commemorantur, quae primum tulerunt, *Hyperoche* et *Laodice*, quem secutus est Clemens c. l. Subiicit tamen aliam Deliorum narrationem Herodotus, qua antea id fecerint *Arge* et *Opis*. Pro *Opis* in Callimacho in Delum v. 292. est *Upis*, pro *Arge* est *Hecaerge*, quas et agnoscunt alii, uti Pausan. 5, 7. Servius ad Virgil. Aen. 11, 532. et 858. quae omnia pluribus exponuntur a Salmasio ad duas inscrr. Herodis — p. 17 sq. et Spanhemio ad Callimach. v. 292. Opin ex Hyperboreis advenisse scribit et Apollodor. 1, 4, 4. in Deloque mansisse putat Heyne ad Virgil. Aen. 11, 532. Ab ipso Callimacho additur tertia *Loxo*, omnes Boreae filiae. Virginibus autem iis comites fuerunt viri, de quibus deinde.

per populos) Ab Hyperboreis ad Scythas et inde ad finitimos transire, narrat Herodot. 4, 33. Arimaspos

habet Pauſan. 1, 312. hinc Iſſedones, quos ſequantur Scythae et deinceps alii. At pro Scythis omnino Arimaſpos ponit Callimach. in Del. v. 291. ad quem etiam de curſu hoc plura Spanhemius. Primum autem detulerunt virgines, additis quinque viae comitibus maribus, popularibus iisdem, qui cum non rediiſſent, inde per populos miſerunt, ut refert Herodot. 4, 33. Adhibitis autem tibiis, citharis et fiſtulis ſacra Delum miſiſſe, narrat Plutarch. de muſica p. 665. (Opp. Vol. 10. Lipſ.)

vitio) Plinius 4, 26. ſ. 12. *donec violata fide in proximis accolarum finibus deponere ſacra ea inſtituere, hique ad conterminos deferre, atque ita Delon usque.* Solinus 16. ſ. 21. *Virgines quoniam perfidia hoſpitum non illibatae reveniſſent, devotionis, quam peregre proſequebantur, pontificium mox intra fines ſuos receperunt.* Iuvenes illos non rediiſſe refert etiam Callimachus in Del. v. 294. At cum diu ſervatum illum morem per populos mittendi Noſter tradat, diſcedit ab Herodoto, quem ſequitur et Plinius. *Temerare* autem quorſum pertineat, ex Herodoto et Plinio intelligitur. Eſt enim h. l. violare res ſacras, iisque manus impias inferre, uti pluribus docuerunt viri docti, quos laudat ad Sil. Ital. 1, 11. Ruperti, et quae ipſe adfert ad 3, 499. Hinc etiam ex gloſſa cum *violare* commutatur, de quo Heinſ. ad Ovid. Amor. 1, 8, 19. Faſt. 1, 630. et alibi. Mox et hoc ipſum, quod per populos mittebant, exoleviſſe adfirmat Plinius c. l. idemque de ſuo tempore adfirmat Iamblichus c. l. TZSCH. Quod Apollodorus lib. 1. [c. 4. f.] ſcribit, contigiſſe per Orionem, unde patet non dicenda, non credenda antiquitas. I. GRONOVIVS *MS.*

Habitant) Plin. 4, 26. ſ. 12. *domus iis nemora lucique*, et ex eo Solinus c. l. Idem de Arymphaeis Noſter 1, 19. extr. ubi vid. notata.

fatietas) Plinius c. l. fic: *Mors non nifi fatietate vitae, epulatis delibutoque fenio luxu ex quadam rupe in mare falientibus.* Solinus c. l. *quos fatietas tenet vitae, epulati delibutique de rupe nota praecipitem cafum in mare profundum deftinant.* Ita Ceos, fenectute confectos, cicutam bibere narrat Aelian. V. H. 3, 37.

fertis) Tamquam in re laeta, folemni et facra; ubi coronarum ufus valuit. Sic Cei apud Aelian. c. l. ubi vid. Perizon. et ad 3, 3.

§. 3. *mare Cafpium)* Gr. Κασπία θάλασσα, uti Herodot. 1, 203. Stephanus h. v. aliique. Poetae ex more varia mutatione pro mari alia fubftituunt, veluti Dionyf. v. 53. 706. Κασπίη Ἀμφιτρίτη, Avienus in ora maritima v. 891. *Cafpia Tethys.* Sic Curtius 7, 3, 19. *Cafpium fretum.* ἅλς Κασπίη Dionyf. v. 719. Sed haec ufitata et nota in adpellativo nomine. Κασπὶς etiam fimpliciter eft apud Dionyf. v. 748. vel addito ἅλμη v. 729. A *Cafpius* autem Stephanus ducit Κασπιανὸς, quod et auctores probant. Et fic Κασπιανὴ θάλασσα Eratofthenes apud Schol. Apollonii ad 2, 1251. Κασπιὰς praeterea habet Dionyf. v. 1064. Latini *Cafpiacus.* Modo late, modo angufte dici, nofter ipfe monuit. Arabibus dicitur mare *Chozar*, ut adparet ex Geogr. Nub. clim. 5. part. 7. A Cafpiis accolis nomen ducit Euftathius ad Dionyf. v. 730. ubi etiam fimul monet, ab Hyrcanis dici Ὑρκανίαν θάλατταν, quod praefert Ptolemaeus 5, 13. 6, 9. et de utroque adfirmat diferte Strabo 2. p. 83. f. 121. et Agathemerus 1, 3. Dionyf. v. 50. Ptolem. 5, 9. aliique. Latini *mare Hyrcanum*, ut Propert. 2, 30, 26. (f. 2, 23, 66.) vel *Hyrcanium*, uti mox. Nofter addit *Scythicum*, et de fingulorum nominum ratione et ufu exponit. Hinc Plinius 6, 14. f. 13. *Hyrcanium* et *Cafpium* mare diftinguit. Poft primum *finum* eius vocat *Scythicum*, ob Scythas accolas; *Albanum mare*,

ubi habitant Albani, quos ad Hyrcanum ponit Mela. Sinum Caspium vocat etiam cum Nostro Plin. 2, 68. qui inde a Cyro Caspium mare vocari scribit 6, 15. f. 13. Καυκασίη θάλασσα, etsi Κασπία esse videatur, apud Apollon. 4, 135. διὰ τὸ συνάπτειν τῷ Καυκάσῳ, melius tamen ad Pontum Euxinum referri monuit etiam Scholiastes. Formam eius et ambitum varie describunt veteres. Dionys. v. 718. eius σχῆμα facit περίδρομον ἀμφιέλικτον. Ptolemaeus, teste ibi Eustathio, σφενδόνῃ ἐοικυῖαν dixit. Agathemero 1, 3. est μηνοειδής, aliis, quod addit, προμήκης. Strabo 11. p. 349. f. 507. primo artum facit, unde sensim ad latitudinem 5000 stadiorum distendatur. Ibi etiam de ambitu ex Eratosthenis sententia, cuius et repetitionem habes in Plinio 4, 15. f. 13. Herodotus 1, 203. longius porrectum pro portione latitudinis prodit, probante Bayero in opusculis (ed. Klotzii) p. 85. quod ita se habere a Russis initio saeculi deprensum sit. Ante etiam magis ab occidente ad orientem, quam a septemtrione ad meridiem extentum esse putabatur, donec de l'Isle veram formam ex Russorum commentariis in tabula sua exhiberet. Cf. hist. de l'academie — de Paris T. 12. p. 64. Computat autem dimensionem Herodotus ex cursu navis, quae remis agatur, ut longitudo sit dierum 15, latitudo 8. Plinius 6, 10. f. 13. ex Agrippa de longitudine adfert 490 M. P. de latitudine 290 M. P. Agathemer. 2, 14. ab ostiis Cyri ad ostia Iaxartis stadiorum facit 8200 i. e. 1025 M. P. seu ipsius calculo 1094. latitudinem non excedere vult stadia 2500 i. e. 312 M. P. (ipse 334.) Quod trium mensium navigatione in eo lustrando opus sit, poetice adfirmat Dionys. v. 721. eiusque interpretes. Hodie putatur extendi in longitudinem a septemtrione versus austrum 140 miliaria Geographica, latitudinem, ubi maxime coartatur, 24. De eius emensionibus et tabulis recentiora dabit Borhek Erdbeschreibung von Asien T. 1. p. 103 sq. De eius ambitu testis αὐτόπτης Adam Olearius in Moscovitischen und Persi-

fchen Reifebefchr. T. 4. cap. 16. p. 405 fq. qui adfirmat, longitudinem a feptemtrione (*Aftrakan*) ad meridiem (*Ferabath*) effe 8° f. 120 miliarium, latitudinem ab oriente ad occafum f. a *Churefm* ad *montes Circaffios* 6° f. 90 miliarium. Veteres aliter. TZSCHUCKE. Quod Olearius ait, mare hoc extendi, non ab ortu in occafum, fed a meridie boream verfus, in eo omnino fallitur. Occiduam tantum maris Cafpii partem exploravit, nempe litus, quod ab oftiis Volgae usque ad Ferabath oppidum dirigitur, ac fummam maris latitudinem efficit. Intervallum hoc componit cum 120 leucjs Germanicis. Haec menfura convenit fatis bene cum illa Herodoti. Navigationem namque unius diei Graeci includunt ftadiis quingentis. Occidui itaque navigatio efficit ftadia quater mile, quae conficiunt leucas Germanicas 125. Convenit quoque Geographus Nubienfis, qui feptem dierum navigatione latitudinem huius maris emetiri fcribit. Nempe fpatium, quod eft a promuntorio *Tabruftan*, in exftantiffimum *Nagajae* promuntorium, ideoque unum diem abstulit. Longitudinem maris non perluftravit Olearius, fed perluftrarunt cum alii, tum quoque Antonius Ienkinfonus, Anglus, ante centum circiter annos, qui totum litus feptemtrionale, quod ab oftiis Volgae ad Iaxartis oftia extenditur, enavigavit. Scribit is, mare hoc porrigi ad 200 leucas Germanicas, cum Olearius non ultra 90 leucas numeret; adeo nempe fpatia et intervalla omnia contraxit. Ab oftiis *Volgae* ad *Boglatan* promuntorium numerat Ienkinfonus 74 leucas. At vero in tabulis Olearii ne dimidia quidem portio huius intervalli exprimitur, unde apparet, illum mediam partem maris Cafpii amputaffe, et terris attribuiffe. — Maneat igitur hoc mare porrectum ab ortu in occafum, fi non ad 15 dierum navigationem, faltem ne in tam arcta fpatia, atque Olearius aut Scaliger fecere, conftringatur eius longitudo. Non veteres tantum, fed et Arabes in eo conveniunt. Quod autem in menfura non conveniant,

id eo evenit, quod minus exploratum habuerint latus ſeptemtrionale. Non displicet Eratoſthenis menſura, verum ita, uti eſt apud Strabonem, non apud Plinium, cuius numeri ex Strabone emendandi, alias ne ſibi quidem ipſi conſtaret Plinius. Eratoſthenes vero partis ſibi compertae menſuram prodit ſtadiorum 12600, ſive millium paſſuum 1575, ut habet Plinius. Verum hic deeſt ſpatium, quod ab oſtiis Volgae ſive Rha fluminis usque ad Iaxartem excurrit. Huic ſi iuxta Ienkinſonum tribueris 166 leucas Germanicas, habebis totum maris Caſpii ambitum leucarum quingentarum fere et ſexaginta. VOSSIVS. Tum de eo duplex fertur auctorum narratio, utrum ſeparatum ſit mare, an cum aliis coniunctum. Prius exiſtimant Herodot. 1, 203. (θάλασσα ἐπ' ἑωϋτῆς) Ariſtoteles Meteorol. 2, 1. Diodor. 18, 5. Ptolemaeus apud Euſtathium ad Dionyſ. v. 48. et 718. Ceteri fere omnes ex Oceano ſeptemtrionali (Κρονίαν ἅλα etiam vocat Dionyſ. v. 48. *Scythicum Oceanum* Plin. 6, 15. ſ. 13.) derivant et ſinum eius faciunt. Cf. Mela 1, 1, 3. et Strabo 11. p. 349. ſ. 506. — Secundum Stephanum h. v. barbari *Oceanum* vocant, Aſiae populi *mare magnum*, Graeci *Atlanticum*. Hinc et Ariſtoteli falſo adſcribi iudicant librum de mundo, quippe in quo (cap. 3.) idem tradit, cum priorem ſententiam praeferat Meteorol. 2, 1. Cf. Kappius in excurſu 1. ad illum librum pag. 345. Hinc Oceanus eius *pater* vocatur ab Avieno v. 903. Utramque opinionem conciliare quidam ſic tentarunt, ut dicerent, ſubterraneis meatibus cum Oceano coniunctum eſſe hoc mare, uti diſcitur ex Euſtathio c. l. Anſam dedit illi opinioni Alexandri expeditio in Indiam, et in primis praefectus eius Patrocles, uti adparet ex Strabone 2. p. 51. ſ. 74. Plinio 6, 21. ſ. 17. Cf. Cluver. in Germ. ant. 1, 1. p. 15. Is nempe ad Indiam navigari poſſe adfirmaverat, eiusque auctoritatem et geographiae peritiam laudat Strabo lib. 2. in. et ſq. quam et cum Eratoſthene hic ſequi maluit, quam aliorum narrationes.

Post etiam partem, quae ex Indico mari in Caspium vergit, Macedonum armis pernavigatam, Seleuco et Antiocho regnantibus, qui et Seleucida atque Antiochida ab ipsis adpellari voluere, refert Plin. 2, 67. At plus ille se vidisse iactabat, quam videre potuerat. Quod putat Harduinus ad Plin. 6, 15. s. 13. Volgae (Rha) fl. ostium fretum angustum credidit, quo se Scythicum mare s. septemtrionale in Caspium effunderet. Diligentius hanc veterum opinionem eiusque originem excussit Penzel. ad Strabon. T. 1. pag. 542. Cum veteres utramque eius oram adierint, et ad Volgae ostium certe penetrarint, diserteque ostium satis latum commemorent cum accolis, putat ostium eos profecto vidisse. Si quis, quale illud sit, quaerat, aut, sic ille porro, orientis, inquit, hiberni latus cohaesit olim cum lacu *Aral*, quem Oceani partem credebant, eiusque canalis nunc est exsiccatus, aut in exitu Volgae errarunt et pro parte maris habuerunt. Posterius probat, cum priori sententiae obstent montanae inter Aral et mare Caspium regiones. At adblanditur, quod veteres cum Mela Iaxarten (h. Sir Darja) in Scythicum huius maris sinum educunt, unde in his terris rerum conversio accidisse videtur. Nec magis recentiores consentiunt. Quidam enim commeatum eius cum aliis probant. Ita Pallas (Reise durch das Russische Reich T. 3. p. 569 sqq.) suspicatur, cum Ponto Euxino coniunctum fuisse, idque pluribus evincere nititur. Tum vero Don et Volgam fluvios (Tanain et Rha) alia ostia habuisse, hunc fere circa *Dmitrefsk*, illum in confluente *Donez*, quod adparere dicit ex hodierno situ excelsioris terrae. (Vid. p. 575.) Aliter Sauveboeuf, (Reisen T. 1. p. 232.) qui putat per hiatum prope Astarabad in Masanderan, Persidis provincia, cum sinu Persico cohaerere, quod quidem credatur et videatur. De illo hiatu, in quem se praecipitet, unde subter montes absorbeatur, ante eum iam retulit Olearius c. l. Denique, quod equidem cognovi,

per canalem, quem inchoaverat Petrus I. perfecerat Catharina II. prope *Wischnei-Wolotschok* connectitur cum mari Baltico. Describit eum prolixe testis αὐτόπτης Coxe. (Reisen Vol. 2. p. 197 sq.) At hinc apud veteres sinus adpellatur, eiusque ostium et os commemoratur. Ceterum adulatores Alex. M. paludem Maeotida iactarunt, ut ad Tanain adeo penetrasse videretur, de quo vid. Strabo 11. p. 351. s. 509. et Curtius 6, 4, 18 sq. qui ideo misere miscet. Melius Arrianus de exped. Alex. 7, 16. qui Alexandrum refert maris eius initia tum nondum cognita explorare voluisse. Cf. Salmas. ad Solin. cap. 38. s. 41. p. m. 560. Sec. Plutarch. in Alex. cap. 44. Alexander credidit ipse, Maeotida lacum illuc restagnare. Minime tamen audiendus est Rudbeck in Atlantica P. 3. cap. 10. §. 18. p. 329. quippe qui putat, mare Balticum a Mela cum Caspio confundi, quod non hoc, sed illud 3 habeat sinus. Nuper Caspium mare in tabula proposuit Zach. (in monatliche Correspondenz T. 3.) Hodie dicitur Persis *Kolsum*, Turcis *Bahri Gase*, Russis *Chwalinskoi More*, Georgiis *Sgwao*, Armeniis *Soof*. Alia etiam nomina traxit ab accolentibus. Cf. Borhek. Erdbeschr. von Asien T. 1. p. 103. In medio aevo *Deria Baku* ab urbe cum portu. Vid. Herbelot bibl. Orient. h. v.

irrumpit) Plinius 6, 15. s. 13. sic etiam fert: *irrumpit artis faucibus, et in longitudinem spatiosis. At ubi coepit in latitudinem pandi, lunatis obliquatur cornibus.* Irrumpere autem usitatum de maribus, quae ex Oceano terris infunduntur, ut exemplis docuit Salmas. ad Solin. 17. s. 21. p. m. 148.

atrox) Navigationem esse periculosam, saxis molestam, et tempestatibus expositam, adfirmat etiam Sauveboeuf. (Reisen T. 1. p. 232 sq.) De ipsa navigatione olim in utramque partem narratum esse, adparet ex Strabone 11. p. 350 sq. s. 509.

portubus) Salluſt. Iug. cap. 17, 5. *Mare ſaevum, importuoſum*, ubi Corte exponit *importuoſum*, quod procellis eſt expoſitum, et in litore nullos portus habet. Poſterius proprie huc pertinet, uti ſequentia in Noſtro docent, et priora aliunde arceſſuntur. Portus tamen hodie inveniri, adfirmant recentiores.

beluis) Curtius 6, 4, 18. Diodor. Sic. 17, 75. ingentis magnitudinis ſerpentes commemorant. At, quod iam monui, Curtius in hoc mari egregie erravit et hallucinatus eſt. Qui de illo hodie retulerunt, unum piſcem gravem eſſe et metuendum, *Nacke* i. e. abſorbentem, adeo vaſtum et validum, ut, cum caput in aquam immerſit, arrecta cauda, navigium, non navim quidem, evertere poſſit. Canes etiam marini conſpiciuntur. Ceterum etſi piſcoſum mare non ſit, capi tamen adfirmant in primis ſturiones, (Störe) huſones (Hauſen). Cf. Borhek. c. l, et Sauveboeuf. (Reiſen T. 1. p. 233.) Piſces tamen omnis generis in eo gigni narravit Diodor. Sic. 17, 75.

§. 4. *Scythae)* Ultra ſinum Scythas Nomadas habitare tunc incognitos, refert etiam Arrianus de exped. Alex. 7, 16. Magis expoſite Strabo 11. p. 349. ſ. 507. Εἰσπλέοντι ἐν δεξιᾷ μὲν τοῖς Εὐρωπαίοις οἱ συνεχεῖς Σκύθαι νέμονται καὶ Σαρμάται οἱ μεταξὺ τοῦ Ταναΐδος καὶ τῆς θαλάσσης ταύτης, νομάδες οἱ πλείους· ἐν ἀριστερᾷ δ' οἱ πρὸς ἕω Σκύθαι νομάδες, καὶ οὕτω μέχρι τῆς πρὸς ἕω θαλάττης καὶ τῆς Ἰνδικῆς παρατείνοντες. Tum monet, ſeptemtrionales populos omnes a priſcis Graecis vocatos eſſe Scythas et Celto-Scythas. Plinius 6, 15. ſ. 13. ab introitu dextra ponit Udinos, Scytharum populum. Adparet autem ex ſequentibus, ſitum horum populorum non ad Scythicum maris ſinum, vel partem referendum eſſe, quae eſt ad ſiniſtram, ſed ad aditum maris, vel oſtium. Ceterum de populis, qui ipſum mare accolunt, expoſuerunt Strabo c. l. et ſqq. Plin. 6, 15 ſq.

f. 13 fq. Dionyf. v. 728 fqq. Ex fcriptoribus Byzantinis recenfuit Stritterus in memoriis populorum.

freti litoribus) Hoc eft, invitati et fuftentati litorum fertilitate et amoenitate ad paftum pecorum. SOONVS.

Cafpii) Gr. Κάσπιοι, ut Strabo 11. p. 354. f. 514. et alibi cum aliis. Κάσπιοι ἄνδρες Dionyf. v. 730. *Cafpiadae* funt Valerio Flacco 6, 107. *Cafpiani* apud Noftrum 1, 2, 4. ubi disputatur, an fint iidem, qui Cafpii. Inde Κασπιανὴ de eorum regione, quam ad Albaniam refert Strabo 11. p. 346. f. 502. Ab his dictum effe Cafpium mare, Strabo notat c. l. aliique. Scythicam gentem facit Euftathius ad Dionyf. v. 730. et multa ex aliorum narrationibus adfert de fertilitate mellis, vitium et ficuum. Ipfi fenes, in quibus etiam parentes, 70 annorum inclufos fame necabant. Strabo 11. p. 356. f. 517. et paullo inferius. In exercitu olim Xerxis militaffe, fcribit Herodot. 7, 67. et 87. At Strabonis aetate ἔθνος erat ἀφανές, uti adfirmat 11. p. 346. f. 502. Illorum antiqua fedes ad Cafpium mare commemoratur a Mela, concinentibus aliis. Strabo c. l. ad Albaniam refert; ipfam gentem fuo tempore obfcuram fuiffe addit. Discedit Ptolemaeus 6, 2. qui Mediae occidentalem partem verfus Armeniam habitare dicit. Si Uphagenium in parergis hiftoricis p. 120. audiamus, Cafpii f. Kapzakii olim magnam Afiae partem tenuerunt. (Strabo 11. Stephanus p. 457.) Polybio (lib. 10.) funt Afpafiacae. Reliquiae poft acceflerunt partim Bafchkiriis, partim Kirgis-Kaifakkis. Equidem fententiae eius partes tuendae minime fufceperim. Nihil eiusmodi habent Strabo et Stephanus, et Polybii lib. 10. cap. 48: (Schweigh.) Afpafiacae habitarunt intra Oxum et Iaxarten, quem ille male pro Tanai habet, longe hinc remoti ad Scythicum, quem Nofter facit, finum.

Sauromatides) Sic adpellat cum Plinio 6, 15. f. 13. ut distinguat ab iis, quas ad Thermodontem in Ponto 1, 19. descripserat. Simpliciter eas Amazonas vocat, ultra quas Hyperborei sint, 1, 2, 4. et sic Plinius 6, 14. f. 13. qui cum aliis populis in hac etiam serie ponit. Cf. etiam 6, 15. f. 13. Ephorus apud Stephanum Amazones, quas tunc Sauromatides vocatas esse adfirmat, ad Thermodontem producit, ubi quidem olim habitasse multi auctores scribunt, de quo alibi dictum est. *Sauromatides* autem, quam vocem Scholiastae Iuvenalis ad 2. in. restituit Holsten. ad Stephanum pag. 29. dictae sunt ex congressu cum Sauromatis, de quo Herodot. 4, 110 sqq. Dionys. v. 657. et ibi Eustathius, auctor anonym. in periplo Ponti Euxini ex Ephoro in. At iidem id factum esse narrant, relicta antiqua circa Thermodontem sede, et Herodotus diserte addit, postea traiecto Tanai, trium dierum itinere confecto, concessisse versus orientem et trium a Maeotide versus aquilonem. Ita Amazones ponuntur in montibus ultra Albaniam sitis, vel ad Caucasum, qua mare Hyrcanum spectat, interiectique iis et Albanis habitarunt Gelae et Leges. vid. Theophanes apud Strabon. 11, p. 347. f. 503. et Plutarch. in Pompeio cap. 35. Gelae autem, teste Plinio 6, 18. f. 16. iidem sunt, quos Graeci Cadusios adpellavere, et super Caspium sinum ponit Mela 1, 2, 5. uti Cadusiam et Albaniam in ora maris Caspii Plin. 6, 15. f. 13. Inferius versus meridiem Gelas ponit, ut Cadusios, Ptolemaeus 6, 2. Sunt tamen, qui quasi Σαυρὸπάτιδες dictas putent, uti Eustath. ad Dionys. v. 828. quia non μάζαις, sed carnibus (κρέασιν) vescerentur. Atque sic ipsum Amazonum nomen ortum volunt Etymol. M. et Eustath. ad Homer. Il. 3, 189. p. m. 305. qui testudinibus, lacertis, serpentibus vesci solitas fuisse scribit. De ipsis Amazonibus, qui omnino scripserunt, et veteres, et recentiores, cf. Fischer. ad Palaephat. cap. 33. et in indice h. v. quibus accessit nuper Lüne-

mann in descriptione Caucasi pag. 39. qui putat fuisse feminas bellatrices.

Albani) Gr. Ἀλβανοί. Ipsorum regio Ἀλβανία. Strabo 11. pag. 345. f. 501. de his sic: τοῦ νομαδικοῦ γένους ἐγγυτέρω, πλὴν οὐκ ἀλλότριοι. Plinius 6, 15. f. 13. ab Iasone ortos putat, ut Solinus cap. 15. f. 20. qui a capillorum colore genti nomen datum esse addit, quod refutat Salmas. ad c. l. p. m. 134. cum illorum populorum nullus habeat nomen Latinum, porro non omnes, sed quidam tantum a pueritia statim cani fiant, (Plin. 7, 2. Gellius 9, 4.) denique *album*, aut *albanum* pro cano Latinis non dicatur, sed album magis de colore cutis. De origine Thessalica ex Iasone vid. etiam Tacit. Ann. 6, 34. Iustin. 42, 3, 4. Herculem ex Italia ab Albano monte, cum, Geryone exstincto, eius armenta per Italiam duceret, secutos esse ex quorundam opinione refert. *Alanos* eosdem post dictos esse putant quidam, uti et diserte adfirmat Zonaras lib. 15. in. At Alani diverso situ in auctoribus adparent, etsi in eo non omnes consentiunt. Ponunt tamen plerique ad Maeotida paludem et Tanaim, velut Claudian. in Rufin. 1, 314. Iosephus de B. Iud. 7, 27, (7.) 4. et quos produxit Cellarius in Geogr. ant. 2, 6, 22. Sic Alanos ad paludem Maeotida ponit Constantinus Porphyrog. de administr. imperii cap. 43. et infra ad Pontum Abasgiam; prope Boan (Phasida) ad Caucasum Procop. de bello Pers. 2, 29. a Caucaso ad portas Caspias idem de B. Goth. 4, 3. quae ulitate inter Mediam et Parthiam ponuntur. Vid. Cellarius in Geogr. ant. 3, 18, 21. Finitimos eis facit Zonaras 15, 1. Abasgos, quos ad oram Ponti et Caucasum habitasse narrat Procop. de B. Goth. 4, 3. Quae si compararis inter se, addito Plinio 4, 25. f. 12. Alani a Danubio ulterius progressi ea loca occuparunt. Sic qui utrumque populum commemorant, in diversis locis ponunt, Albanos quidem ad occidentem paludis Maeo-

fidos, ad orientem Albanos, veluti Plinius, Dionysius, Iosephus — At Ptolemaeus, qui utrumque populum agnoscit, 6, 14. Alanos Scythas intra montem Imaum ponit. Neque tamen abnuerim, Alanos cum Albanis sensim coaluisse, cum ad illorum terras postea progressos esse ex situ eorum in auctoribus adpareat. Cf. quae de situ Alaniae veteris et novae conlegit Stritterus in memoriis populorum — Tom. 4. p. 232. et p. 395 sqq. De Vespasiani tempore habes testimonium Iosephi c. l. Quidam faciunt Massagetas, veluti Dio 69, 15. et ex eo Zonaras 11, 24. in. Ammian. Marcellin. 23, 5. ubi vid. Lindenbrogius et Valesius, apud quem tamen locus ex Tzetze in Lycophronem (v. 174.) de Abasgis (finitimis) Massagetis dubius est. At Massagetae ad orientem Caspii maris, Albani ad occidentem habitarunt, uti pluribus auctorum locis docuit Cellarius in Geogr. ant. 3, 21, 29 sq. Iunguntur recte et usitate cum Iberis et Caspiis, uti apud Strabon. 11. p. 345. s. 501. Flor. 3, 5, 21. Spartian. in Hadriano cap. 21. f. Ioseph. antiqu. Iud. 18, 4, 4. Dion. cuius loca notavit Reimarus ad Dionem 69, 15. et alios. Ad mare Caspium ponit Zonaras 10, 4. ex Plutarcho, quod adparet, in Pompeio cap. 34. Agathemer. 2, 6. — pro quo mare Scythicum dicit Oros. 1, 2. pag. 19. (Haverc.) Inde vero Albanum mare Caspii pars sec. Plin. 6, 15. s. 13. Accuratius fines describunt Strabo c. l. et Ptolemaeus 5, 12. Reges olim suos habuisse, discitur ex Ptolemaei expeditione apud Plutarch. in vita cap. 34. Appiano in Mithridat. c. 103. Spartiano in Hadriano c. 21. f. Floro 3, 5, 28. et in primis Strabone c. l. qui etiam, dum ibi Albaniam et incolas describit, eos indigenas esse refert, alendis pecoribus deditos, et vagos, et μετρίως πολεμικοὺς, sed μαχιμωτέρους τῶν ἑτέρων (vicinorum, Iberorum habet Zonaras 10, 4.) Plutarch. c. l. Cf. ad Pacatii panegyr. c. 22, 3. Ἀρηΐους vocat Dionys. v. 731. *feroces* Avien. v. 906. Terrae miram bonitatem et fertilitatem maxime laudat Strabo c. l. et ex eo Eustath. ad Dionys.

v. 730. et de moribus incolarum copiose exponit. H. ibi *Candahar.* Secundum Biebersteinium (Beschr. der Länder zwischen Terek und Kur p. 45.) Georgiae hodiernae etiam partem a Cyro (Kur) ad Alazonium fl. (Alazan) complexa est.

Moschi) Ipsorum regio ἡ Μοσχικὴ apud Strabon. 11. p. 344. s. 499. Eorum nomen derivat Stuckius ad Arriani periplum Ponti Euxini pag. 106. a *Moscho*, Noachi nepote, Iapheti filio, eundemque forte fuisse putat, quem Strabo 16. p. 521. s. 757. ex Posidonio philosophum Sidonium ante Troiana tempora vixisse refert, qua de causa refutatur a Bocharto in Phäleg 3, 13. Immo a *Mosoch* Cappadoce derivat Ioseph. ant. Iud. 1, 6, (7.) 1. qui olim dicti fuerint *Mosocheni*, pro quo in Zonara 1, 5. est *Mescheni.* Possunt huc referri forte *Moscheni* Plinii 6, 10. quos in convallibus Armeniae proximis ponit. Latius enim huc patuisse Cappadociam, multis docuit Cellarius in Geogr. ant. 3, 8, 90. Hinc et Tibareni cum Moschis iunguntur apud Herod. 3, 94. et alibi, uti Mesech et Tubal (Tibareni putantur) apud Hebraeos. Bochartus ipse, etsi ex Hebraico *Mesech*, Iudaeis Alexandrinis Μοσὸχ, veluti Ies. 66, 19. derivat, et nomen populi, vel terrae esse arbitratur a משך, longus tractus montium, at latius olim patuisse a Phasi ad Pontum Cappadocium. Eandem derivationem etiam sequitur Uphagen in parergis historicis pag. 73. Mossynoecos eosdem esse, falso credit Stuckius c. l. quippe qui diversis sedibus habitarunt. De situ Moschorum auctores haec: Plinius 6, 4. in iis Phasidis fontes ponit, quos habet in Armenia Strabo 11. p. 343. s. 498. (cf. ad Melam 1, 19, 12.) eorumque tractum 6, 11. s. 10. describit ad Iberum amnem in Cyrum defluentem. Stephanus h. v. Colchorum populum facit Matianis finitimum. Accuratius descripsit Strabo 11. pag. 344. s. 499. qualis tunc erat. Nempe dividebatur Moschica in 3 partes, quarum primam tenebant Colchi,

alteram Iberes, tertiam Armenii, unde patent eius fines et vicinia. Mela, dum ponit ad Hyrcanum mare, Iberas et Armenios, certe partem eorum in ora maritima complecti videtur, ut 1, 19, 13. Moschos montes ad Caspium mare altero latere vergi dicit. Lucanus 3, 270. *saevis adfinis Sarmata Moschis, Colchorum qua rura secat ditissima Phasis;* sic ad alterum latus extendens.

Hyrcani) Gr. Ὑρκανοὶ, unde Ὑρκάνιος, Ὑρκανία et Ὑρκανὶς, teste Stephano h. v. Populi tamen etiam Ὑρκάνιοι dicuntur ab Herodoto 7, 62. Diodoro Sic. 2, 2. Xenoph. Cyr. 4, 2, 6. et alibi, Dionysio v. 733. qui v. 699. addit ἄνδρες. In Latinis *Hyrcanus* et *Hyrcanius*, uti supra monui, occurrunt in adiectivo. Regio *Hyrcania*. Habitabant olim ad mare, quod inde nomen traxit, Hyrcanium, cuius situm Noster indicat. Ab occasu contermina erat Mediae, a meridie Parthiae, (Agathemer. 2, 6.) ab oriente Margianae, de quo Ptolemaeus 6, 9. Terminabatur ad mare versus septemtrionem Oxi fluvii ostiis, uti refert idem. Cf. Eratosthenes apud Strabonem 11. p. 349. s. 507. Plin. 6, 15. s. 13. et quae disputat Salmas. ad Solin. 17, 11. p. m. 148. Inter Amardos et Paesicas Oxum os aperire, infra Noster scribit, ubi vid. notata. Ex aliis populis vicinis commemorantur *Tapyri* apud Strabon. 11. p. 358. s. 520. Dionys. v. 733. quos *Taporos* vel (uti Cod. Palat.) *Tapuros* in Margiana vocat Ptolemaeus 6, 10. Ab altera parte in maritimis erant *Mardi* s. *Amardi*. Dionys. c. l. Diodor. Sic. 17, 76. Curtius 6, 4, 11. Arrian. de exped. Alex. 3, 24. in. Diversos tamen hos esse ab Amardis Noster infra innuit. Hyrcania olim sui iuris subacta est ab Assyriis, (Xenophon in Cyropaed. 1, 5, 2.) a quibus defecerunt ad Persas sub Cyro, (Xenoph. Cyrop. 4, 2, 19. 1, 1, 4.) in quorum exercitu etiam militasse eos refert Herodotus 7, 62. Post eos subegit Alex. M. uti ex multis constat. Quo mortuo cum regnum divideretur, Hyrcaniam tulit Philippus,

(Iustin. 13, 4, 23.) vel, quod refert Diodor. Sic. 18, 3. Phrataphernes, uti et vult Freinshem. ad Curt. 10, 10, 1. in Iustino, Dexippo apud Phot. in bibl. Cod. 82. pag. 199. Radapharnes, qui cum aliis Philippo alios populos tribuunt. Post cum aliis plurimis gentibus sibi subegit Seleucus. (Appian. in Syriacis cap. 55.) Strabonis aetate in Parthorum fuit potestate. (11, p. 350. f. 509.) Ἐφίππους vocat Hyrcanos ex vulgari opinione Xenoph. Cyrop. 4, 2. in. Ex urbibus memoratu dignis a Strabone 11. pag. 350. f. 508. commemorantur *Talabroce*, *Samariane*, *Carta* et *Tape* regia, etsi in hoc nomine alii variant, et alias etiam urbes adferunt, de quibus Cellarius in Geogr. ant. 3, 20, 27. Miram eius fertilitatem praedicant Strabo c. l. Diodor. Sic. 17, 75. Plin. 15, 19. f. 18. in ficis maxime et vitibus, recidiva grana messem futuram parare, mel ex arboribus defluere, dolendumque esse, quod segniter colatur. De tigribus infra. H. *Tabarestan*. Secundum Biebersteinium p. 43. c. l. h. *Gilan* et *Masanderan*.

Amardi) Mardi et Amardi iidem sunt. Ad Oxum habitasse patet et ex aliis, et ex hoc ipso inferius. Sed non uno fuere loco Mardi aut Amardi. A Ptolemaeo (6, 2.) in Media et in Armenia maiori, (5, 13.) ab aliis etiam alibi collocantur. Puto omnes latrones et fugitivos montium incolas a Persis sic dictos fuisse. Tales omnium testimonio fuere Mardi, ubicunque essent. Sane מָרוּד Hebraei exsulem et rebellem vocant, a radice מָרַד. vossivs. Amardos et Mardos eosdem esse monet Strabo 11. p. 360. f. 523. ex emendatione quidem Casauboni, uti non solum sensus ipsius ratio declarat, qui in repetita eadem voce nullus est, sed et auctorum loca inter se comparata. Quos enim alii Mardos vocant, aliis sunt Amardi. Hoc praeferre videtur Strabo, etsi passim Codd. variant, de quo Casaubon. ad 11. p. 349. f. 507. Vid. de utraque forma etiam Freinshem. ad Curt. 6, 4, 25. ubi multa,

idemque et Snakenburg. in indice in. Sic *Aparni* et *Parni*, illud apud Strabon. 11. pag. 352. f. 511. hoc in Ptolemaeo 6, 10. Hoc amat Strabo, illud habet Diodorus, Dionyſius; utrumque Plinius. Sic utroque nomine Hyrcaniae tribuit, vel vicinos facit Stephanus, et licet idem ſine α Mardos ſcribi, qui ſunt in Perſide, notet ſ. v. Ἀμαρδοὶ, uti et hic nominat Plinius 6, 31. ſ. 27. Amardos tamen eosdem eſſe dicit Strabo c. l. Ponuntur autem Mardi vel Amardi 1) in Media. Sic diſerte Ptolemaeus 6, 2. et, quod ex ſerie populorum et ſitu adparet, Strabo 11. pag. 349 ſq. ſ. 507 ſq. Dionyſ. v. 732. et ex eo Priſcian. v. 942. et Avien. v. 1215. Diodor. 17, 76. Arrian. de exp. Alex. 3, 24. in. Plin. 6, 15. ſ. 13. Curt. 6, 4, 11. — Stephanus ſub utroque nomine vel Hyrcaniae vicinum facit populum, vel ipſi Hyrcaniae tribuit, ſed ut, ad quam partem referat, ignoretur. Nempe 2) alii cum noſtro in Margiana ponunt, uti Plin. 6, 18. ſ. 16. qui porrigit ad Bactros usque, et 6, 19. ſ. 17. ubi etiam cum Paeſicis coniungit. Forte ſunt Ptolemaei 6, 12. Mardyeni in Sogdiana, ubi etiam habet *Paeſcas* i. e. *Paeſicas*. In Margiana ab Alexandro M. victi narrantur. Vid. Bayerus de regn. Bactrian. p. 12. 3) in Perſide, vel eius vicinia, in Elymaide maxime Strabo 11. p. 360. ſ. 523. et poſt ex Nearcho Arrian. in Indicis cap. 40. Plin. 6, 31, ſ. 27. Sic Herodotus 1, 125. Perſicis gentibus adnumerat, quippe qui Perſarum regibus erant ſubiecti; (Strabo 11. p. 361. ſ. 524.) poſt domiti ſunt ab Alex. M. (idem c. l.) 4) in Armenia Strabo 11. p. 360. ſ. 523. Ptolem. 5, 13. 5) in Colchide Plin. 6, 5. Gentem omnino feram dicit Plin. 6, 18. ſ. 16. ληστρικὴν Strabo 11. p. 360. ſ. 523. ἔθνος πολυάνθρωπον, τραχεῖαν γῆν ἐποικοῦντας, ἀνίππους καὶ πένητας Suidas ſ. v. Μάρδοι. Noſtros Amardos ſui iuris fuiſſe, de ſua aetate adfirmat Plin. 6, 18. ſ. 16. Vid. Duperron ſur les migrations des Mardes in Memoires — de Paris T. 35. p. 87 ſqq. ubi prolixe de hoc populo, eius ſedibus —

Paesicae) Quos cum Amardis etiam coniungit Plinius 6, 19. s. 17. Apud Ptolemaeum 6, 12. corrupte videntur adpellari Πάσκαι in Sogdiana, quam adluit Oxus ad Oxios montes. Eosdem *Apasiacas* dictos etiam esse existimat Harduinus ad Plin. c. l. uti ante Vossius ad h. l. quos Massagetarum gentem facit Stephanus inter Oxum. Eosdem inter Tanain et Oxum ponit etiam Polyb. 10, 48. ubi plura de iis. Tanais autem ex Macedonum corruptione est Iaxartes. Massagetas ad Oxum iuxta Bactrios ponit Eratosthenes apud Strabon. 11. p. 354. s. 513. qui ipse in eo tractu etiam hos habet, etsi libri, ut in Polybio, nomen paullum depravant, de quo Casaubonus et Schweighaeuserus ad cc. ll. *Passitas* corrupte vocat Aethicus in Cosmogr. p. m. 710. et *Rasicas* p. 720. (ed. Gron.) et modo ad Oceanum orientalem, modo ad septemtrionalem ponit.

Derbices) Varie efferuntur ab auctoribus. Δέρβικες Strabo 11. p. 358. s. 520. Diodor. 2, 2. Ptolemaeus 4, 6. (etsi ibi in Libya interiori ponit) Curtius 3, 2, 7. Plin. 5, 18. s. 16. pro quo Δέρβηκες ex nota confusione apud Strabon. 11. p. 354. s. 514. *Dervicas* vocat Aethicus in Cosmogr. p. m. 710. et 720. (ed. Gron.) Δερβίκκαι Ptolem. 6, 10. (de nostris) ubi Δερκέβοι Cod. Palatin. Aelianus V. H. 4, 1. ex bonis Codd. Stephanus h. v. ubi sequentia docent per simplex κ ipsum dedisse, etsi monet Δερβίκκαι per duplex κ Apollonium recte scripsisse. De utraque terminatione cf. etiam Leopardus emendat. 12, 22. Δερκέβιοι habet Dionys. v. 734. 738. pro quo Salmas. ad Solin. cap. 48. s. 51. vult Δερβίκιοι. Holsten. ad Stephan. pag. 95. Δερβέκιοι. Illud tamen etiam agnoscunt Scholiastae et repetunt Priscianus v. 713. 717. et Avien. v. 911. Ex Ctesia adfert Stephanus h. v. Δερβίους et Δερβίσσους. At, quod iam notavit Holstenius, hodie in Ctesiae excerptis apud Photium p. m. 110. adpellantur Δέρβικες. Eosdem etiam Δυρβαίους apud

Stephanum h. v. vocari, exiſtimat Holſtenius pag. 95. atque, quod et ibi Cteſias in libro 10. Perſicorum laudatur, ſic emendat in Stephani priori loco. At nec hoc in Cteſiae excerptis hodie legitur. Vicinos Hyrcanis facit Derbices Stephanus et Strabo 11. p. 354. ſ. 514. ad oſtia Oxi in Margiana Ptolemaeus 6, 10. medios eorum fines Oxum ſecare ſcribit Plin. c. l. Dionyſius v. 734. cum ſuis eos et Bactros accolas facit Mardi fluvii, qui vel eſt Margos Ptolemaei 6, 10. quod nomen etiam quidam ſubſtituere tentarunt, vel Oxos ipſe, uti putat Wernsdorf. ad Priſcian. p. 368. Oceani modo orientalis, modo ſeptemtrionalis gentem facit Aethicus cc. ll. Reges olim habuiſſe adparet ex Cteſia c. l. qui narrat a Cyro Perſarum ditioni fuiſſe ſubiectos. De ipſorum moribus diſſerit Strabo 11. p. 358. ſ. 520. in iis mactatos fuiſſe, tamquam victimas, qui annum 70 exceſſiſſent, carnes reliquas a proximis genere fuiſſe abſumtas. Idem tradit Aelian. V. H. 4, 1. et Noſter infra 3, 7, 3. de Indis.

Caſius) Commemoratur a Plinio 6, 15. ſ. 13. qui per Albaniam eum deducit, et Ptolemaeo 6, 12. qui oſtia eius indicat. Quod enim antea legebatur *Rha*, tot adfert errores, ut in Melam cadere vix poſſint. Non enim famam illo tempore habere potuit, quia primum a Ptolemaeo 5, 9. adtingitur. Tum nec uno alveo deſcendit, nec duobus oſtiis excurrit. Cf. not. crit. p. 126 ſqq.

§. 5. *Araxes)* Gr. Ἀράξης, ου, ut diſerte monet Suidas h. v. Attamen in ſcriptoribus Byzantinis, veluti Zonara 18, 25. legitur etiam Ἄραξις, Ἀράξιδος. Cf. Stritter in memoriis populor. T. 3. p. 81. In Herodoto 4, 11. Ἀράξεα, ubi Codd. quidam habent formam vulgarem Ἀράξην. Inde *Araxeus* formavit Avien. v. 30. De cauſa nominis varia. Ab Araxo Pyli filio, qui ſe in eum miſerat, Cteſiphon de rebus Perſicis, teſte Plutarcho, de fluviis h. v. et ſic ab Araxo Stephanus ſ. v. Ἀσκάλων.

Euſtathius ad Dionyſ. v. 739. nomen explicat, ὡς ἀπαράξας τὴν συνέχειαν τῶν ἐκεῖ ὀρῶν καὶ διεκδύς. Sic etiam Strabo 11. pag. 365. ſ. 531. et Stephanus ſ. v. Ἀράξης, ſimilitudine ducta a Peneo, qui etiam olim Araxes fuerit vocatus, quia, Oſſa Olympoque montibus perruptis, Tempe effecerit. Sic Schol. Aeſchyli ad Prometh. vinctum v. 716. derivat ἀπὸ τοῦ ἀράσσω. Auctorem eius nominis facit Strabo Armenum, Iaſonis comitem. Plutarchus c. l. nomen etiam ab Araxe, Armeniorum rege, petit, qui ſe in eum proiecit, cum ante *Halmum* vocarint. Ante tamen etiam *Bactrum* vocatum eſſe dixerat. De eius fontibus et curſu in primis Plinius 6, 10. Oritur ex eodem monte, quo Euphrates, 6 M. P. intervallo. Oroſius 6, 4. f. addit *diverſis ſpecubus*. Cf. etiam Plutarch. in Pompeio cap. 33. Alii ſimpliciter ex Armenia delabi ſcribunt, uti Plutarch. ibid. cap. 34. Arrian. de exped. Alex. 7, 16. *Abum* eum eſſe montem diſerte refert Strabo 11. p. 363. ſ. 527. Cf. etiam Plin. 5, 20. ſ. 24. et quae ſupra de Euphrate notata ſunt. Prave Ἄκος nominatur ab Euſtathio ad Dionyſ. v. 988. De utriusque fontibus ex eodem monte cf. etiam Tournefort voyage T. 3. lettre 19. p. m. 243. (Lyon.) Initio deflectit orientem verſus ad fines Mediae Atropatenae, unde convertitur ad occaſum et ſeptemtrionem. (Strabo 11. p. 363. ſ. 527. Plutarch. in Pompeio cap. 33.) Hinc, quod Mediae aliqua parte adlabitur, Mediam et Armeniam disterminari ab eo ſcribunt Plin. 6, 16. ſ. 13. Strabo 11. p. 360. ſ. 523. Plutarch. in Antonio c. 49. Inde fluit per Armeniam (Mela, Strabo 11. p. 339. ſ. 491. aliique) praeterfluitque eius oppida, Azaram, Artaxata, (Strabo 11. p. 363. ſ. 527. Plin. 6, 10.) et per Ἀραξηνὸν πεδίον effluit in mare Caſpium. Strabo 11. c. l. quod inde nomen traxiſſe poſt refert, quod Armenus, Tempe imitaturus, cavum meatum illi aperuerit. Solinus cap. 15. ſ. 20. male cepit Plinii locum 6, 10. dum ex Heniochorum montibus oriri ſcribit, et brevibus intervallis ab Euphratis ortu caput.

tollere fubiicit. Plinius enim praemittit illud de Cyri fontibus. Magis turbat Herodotus 1, 202, qui in Media ex Matienis montibus defluere dicit, prope Scythas, quos et ibi ponit Diodor. 2, 43. Maffagetas, Iffedones, quae tamen in Mediae Araxeu non conveniunt, Iffedonibus minime adfinem, nec ea amplitudine, quam dicit Iftro maiorem. Nec eft in Media fluvius, qui per 40 ora in mare Cafpium effundatur. Quam difficultatem ut tollerent viri docti, alium fluvium quaefiverunt, ad quem potiora indicia transferri poffent, in primis cum de Mediae flumine propter accolas cogitari non poffit. Voffius ad h. l. de Oxo intelligit, quem ante victorias Alexandri Araxen adpellatum effe a Graecis exiftimat, cum ad orientale maris Cafpii latus illum defcribant. Quam fententiam ut ftabiliat, addit haec: „Quod Mela et alii Araxi adfcribunt, illud ipfum Polybius [10, 48.] Oxo tribuit, ut ftatim oftendemus. [Vid. mox ad verba *fublimis*.] Dionyfius quoque Alexandrinus [v. 739.] Araxem Maffagetarum facit terminum, fed perperam ab Oxo diftinguit. Iam vero, quod Herodotus c. l. fcribit Araxem 40 oftia, five potius ἐκτροπὰς, habere, illud nefcio an cuiquam flumine in Cafpium exeunti poffit adfcribi, praeterquam Volgae, vel Rha fluvio. Verum de hoc infra agemus. Quod autem Ariftoteles ait [Meteor. 1, 13.] Tanain profluere ex Araxe, et hoc quoque verum effe non poteft, nifi per Araxem fluvium Rha f. Volgam intelligamus. Hoc enim pofito, iam commodam verba Ariftotelis interpretationem admittunt, nempe ut ea capiamus de foffa illa, quae hodie quoque comparet, illic ubi Volga Tanai proximus eft, quaeque utrumque hoc flumen committit. Nefcio quid barbari foffae accolae de hac narrent; interim non dubito, quin antiquiffimus fit canalis ifte, ac is ipfe, ut puto, cuius meminit aliquoties Herodotus [4, 3. 20. 28. Vid. Weffeling. ad 4, 3.] addens, a fervis Scytharum effe effoffam. Confluentis huius quoque meminit Theophanes in chronico ad annum mundi 6170. Apparet ex

his, quam varie nomen Araxis a veteribus acceptum fuerit, et quam diversis fluminibus attributum. Hinc procul dubio factum est, ut cetera flumina Cyrus, Cambyses aliaque loco suo mota sint, alioque translata, et a Mela, et ab aliis, uti ex sequentibus manifestum fiet." Hactenus vossivs, cuius sententiam probant Cellarius in Geogr. ant. 3, 21, 6. et Wernsdorf. ad Priscian. periegef. pag. 369. Contra Bayerus in differt. de originibus et priscis sedibus Scytharum in Commentar. Petropolitan. T. 1. pag. 393. vel in eius opusculis a Klotzio editis p. 69 sqq. contendit, omnia, quae Herodotus de Araxe referat, ad Volgam tantum accommodari posse, cuius sententiae accessit Walchius in commentat. de Cyri expeditione in Massagetas, Goetting. 1767. 4. Volgam enim olim Araxen etiam, sive *Rus*, *Ros*, *Rhas* dictam esse, (pag. 69.) idque docere nititur ex iis, quae de Araxe auctores commemorant. Aristotelis (vid. supra) errorem ortum esse ex utriusque fluminis vicinitate; nec Oxum esse Araxem illum, quo traiecto Cyrus Massagetas petierit, uti putant Vossius et Cellarius, quia Massagetae longius ab Oxo habitarint. (p. 72.) Vid. de hoc Volgae nomine etiam Bouherius in diss. Herodot. cap. 18. pag. 190. et quae notavit ad Herodot. 1, 202. et Diodor. Sic. 2, 43. Wesseling. Miscuisse Herodotum docent fontes et accolae. Sunt quidem, quae ad Volgam referri possint, in primis quae de ostiis narrat, et Issedonibus, quippe qui habitarunt ad dextram Tanais ripam, quibus obpositos habitasse Massagetas scribit, Scythicum genus, notante ipso 1, 201. aliisque. Hinc et quidam Bosporum in illa expeditione transgressum, vel Istrum, etsi prave, scribunt, in quibus Philostrat. Heroic. cap. 5. ubi Massagetas et Issedones coniungit, et Ammianus 23, 6. p. m. 283. Tum alii omnino hic Scythas commemorant, veluti Iustin. 1, 8. Scythiam autem ipsam 2, 2. sic in Orientem porrigi scribit, ut includatur ab uno latere Ponto, ab altero monti-

bus Rhipaeis, a tergo Aſia et Phaſi flumine. Araxem tamen in expeditone contra Scythas Cyrum transiiſſe etiam hic ſcribit 1, 8, 3. Tum ſit Volga, quam Scythae, a Maſſagètis expulſi, recte etiam transire potuerunt. Vid. Herodot. 4, 11. et quae disputat Bochart. in Phaleg 3, 15. At interpellat id ipſum Herodotus, quod ſcribit ad auroram ſolisque ortum habitaſſe Maſſagetas, cum Cyri reſpectu, qui ex Perſide egreſſus eſt, in occaſum potius et ſeptemtrionem conlocare debuiſſet, ſi in ſitu conveniret. Porro cap. 204. ubi Caſpii maris ſitum deſcribit, eam partem, quae ad veſperam vergit, Caucaſo diſterminari, alteram, quae ſpectat auroram et orientem, planitie vaſta excipi, cuius magnam partem Maſſagetae tenuerint. In quo quidem Maſſagetarum ſitu et alii conſentiunt, quos commemorat Cellarius in Geogr. ant. 3, 21, 29. In primis huc facit Strabo 11. pag. 352. ſ. 512. qui eosdem Maſſagetas, contra quos Cyrus bellum geſſit, prope Sacas ad ortum Caſpii maris ponit, eorumque regioni tribuit Araxen, (Ἄραξον ibi quidem editur) qui in multa brachia findatur, reliquis oſtiis exeat in mare ſeptemtrionale, uno in Caſpium. Pro Araxo Oxum fl. ex Eratoſthene poſt adfert. Cf. de Maſſagetis ad 1, 2, 5. Atque ita de effluxu apud Herodot. 1, 202. ad Oxum unice pertinere putat d'Anville (vid. infra) p. 81. in hiſt. de l'academie — de Paris Tom. 36. Cf. etiam de la Nauze ſur l'Araxe des Maſſagetes ſelon Herodote T. 36. p. 69. c. l. Sic Herodotus unum habet oſtium, quo effluat, reliqua in paludes evolvi ſcribit. Quam Iſſedones obiiciunt difficultatem, ea forte ſic tolli poteſt, ſi dixeris, ſupra mare Caſpium Maſſagetas obpoſitos habuiſſe Iſſedonas, (ἀντίον Herod. 1, 201.) illos autem ex ſedibus ſuis excitatos contra Cyrum ad Araxem progreſſos fuiſſe, quod quidem innuit cap. 207 ſq. Cf. etiam quae disputarunt de la Nauze ſur l'Araxe des Maſſagetes ſelon Herodote, in memoires de l'academie — de Paris T. 36. p. 69 ſqq. et de Guignes ſur l'erreur d'Herodote ſur l'Araxe ib. p. 76 ſqq. At apud

eundem Herodot. 4, 40. Armeniae Araxes debet intelligi, quod et iudicavit de Guignes c. l. quia contra solem orientem eum fluere narrat, quod secus est in Oxo, nec de Volga adfirmari potest. Omnino autem de Guignes putat, Herodotum 4, 40. et 1, 202. discrepare, et in posteriori loco Massagetas ad Volgam fl. h. pertinere, et vastam planitiem esse prope *Terki*. Priorem autem de Araxe narrationem supra commemoratam ad Oxum etiam retulisse Strabonem 11. p. 366. s. 531. inde adparet, quod eo Scythas a Bactrianis seiungi scribit, etsi Bactriani Herodoto adfinguntur. Herodotum, quem secutus erat Callisthenes, male retulisse monet, ob fontes, puto, in Matianis montibus, cum ipse Strabo Araxen s. Araxum in iis terris agnoscat. Sic Massagetis accolis, versus orientem sitis, tribuit Araxen etiam Dionys. v. 739. et ex eo Priscian. v. 718. et Avien. v. 917. Oxum tribuit Aspasiacis Polyb. 10, 48. (aliis sunt Paesicae, ut supra dictum) quos Massagetarum gentem facit Stephanus, unde quidem sedes eorum comprobantur. Oxum autem et Araxen eundem esse putavit etiam Stritter in memor. popul. Tom. 3. p. 81. Multa praeterea de hoc nomine dabit du Fresne ad Nicephorum Caesarem Bryennium in commentar. 1, 9. p. 17. (Ven.) Potest etiam huc referri Aristotelis locus Meteorol. 1, 13. ubi Tanain ex Araxe profluere adfirmat, etsi ea verba male transposita arbitratur Wesseling. ad Herodot. 1, 202. Nempe Παρνισὸς, uti apud Dionys. v. 737. est Paropanisus, Tanais vero Macedonum intelligi debet de Iaxarte, uti apud Polyb. 10, 48. aliosque. Cf. Relandus de Paradiso cap. 17. in ei. dissert. miscell. T. 1. p. 33 sq. Dudum enim, sed frustra, tentatum est Rha et Tanain alveo effosso coniungere, uti narrat Hermann Statistische Schilderung von Rusland p. 153. nec Scytharum fossa cum Vossio tuto huc referri potest, etsi adsentiuntur interpretes Avieni ad v. 30. De Iaxarte etiam explicat Aristotelis Tanain Salmas. ad Solin. 55. s. 59. p. m. 845. Fecit tamen utriusque commistio, ut de vero et proprio

Tanai idem adfirmaret auctor anonymus peripli Ponti Euxini pag. 14. Hudſ. Neque tamen magis conſentiunt, qui de oſtiis Armenii Araxis referunt, etſi Arriano teſte de exp. Alex. 7, 16. plerique eum in mare Caſpium deducunt. Alii enim in Cyrum eum influere et cum eo coniunctum evolvi ſcripſerunt, uti adparet ex Plutarcho in Pompeio cap. 34. Appian. in Mithrid. cap. 103. et in primis Plinio 6, 10. Cf. ex Geogr. Nubienſi Bochart. in Phaleg 3, 13. Seorſum tamen utrumque evolvi adfirmat Strabo 11. p. 339. ſ. 491. nec procul ab Araxe Cyrum 11. pag. 346. ſ. 501. ad extrema Albaniae 11. p. 363. ſ. 528. Cum Strabone conſentit Mela. Ptolemaeus 5, 13. eum partim in Hyrcanum mare educit, partim Cyro admiſcet. Hodie tamen Araxes (*Aras*) influit in Cyrum, (*Kur*) et ſic in mare Caſpium prope Iavat emittitur, quod Zannoni tabula indicat de la partie ſeptentrionale de l'Empire Otoman, adfirmantque recentiores teſtes. Cf. d'Anville des fleuves du nom d'Araxe p. 81. (in Memoires — de Paris T. 36.) Bieberſtein Beſchr. der Länder zwiſchen den Flüſſen Terek und Kur am Caſpiſchen Meere p. 40. Reichardi liber zur Kunde der Völker P. 1. p. 192. et quos laudat Lünemann in deſcr. Caucaſi p. 25 ſq. At latius patuit Araxis nomen, unde turbae illae. Sic, quod nexus declarat, *Saocoram* (o) in Meſopotamia Ptolemaei 5, 18. qui in Euphraten influit, Araxen vocat Xenoph. de exped. Cyri 1, 4. extr. etſi Bayerus in opusculis (Klotz.) pag. 71. malit intelligere de Callirrhoe apud Edeſſam, Arabibus *al Chabor*. Cf. Cellar. in Geogr. ant. 3, 15, 15. Item Araxen in Perſide oſtendunt auctores, veluti Strabo 15. p. 501. ſ. 729. Diodor. 17, 69. Curtius 5, 4, 7. et alibi, qui ex Paraetacenis defluit et per Mediam cum Medo fl. coniunctus prope Perſepolin decurrens in Perſicum ſinum egreditur; *Rhogomanin* eum eſſe Ptolemaei 6, 4. et *Rhogonin* Arriani in Indicis cap. 39. (ſ. Nearchi in paraplo pag. 34. Hudſ.) ex vocabuli ſono iudicat Salmaſ. ad Solin. cap. 55. ſ. 59.

Priori nomine idem commemoratur etiam a Marciano Heracleota in periplo p. 19. (Hudſ.) et Ammiano 23, 6. Adſentiuntur Salmaſio Cellarius in Geogr. ant. 3, 19, 6. et Bochartus in Phaleg 2, 2. Ille tamen apud Arrianum Aroſin eundem eſſe putat. Pontem, quem in eo feciſſe Alexandrum narrant auctores, poſt incremento fluvii ruptum et ab Auguſto inſtauratum innuere Virgilium Aen. 8, 728. (pontem *indignatus Araxes*) putat Servius, at male ibi eum Armeniae fluvium vocat. *Oxum* etiam et Araxen quidam eundem faciunt, vel commiſcent, (vid. infra ad 52.) quos tamen alii, velut Arrianus de exped. Alex. M. 5, 16. diſtinguunt. *Peneum* porro Araxen olim dictum eſſe, ſupra iam notavi ad 2, 3, 1. p. 164. Ponti etiam cognominem fluvium commemorant Orpheus Argon. v. 747. et Apollon. Rhod. 4, 133. ubi Scholiaſtes ex Metrodoro refert, ita *Thermodontem* fuiſſe vocatum, etſi auctores illi cum aliis coniungi narrant. Cf. ad 1, 19, 9. pag. 601. Nempe *Araxes* videtur non tam proprium et peculiare olim fluvii nomen fuiſſe, ſed adpellativum, omnibus tributum fluviis, qui cum ſtrepitu et fragore devolverentur. *Eras* enim ſ. *Aras* Perſice fluvium notat, unde tot Araxes exſtitiſſe bene explicat Relandus in diſſert. de paradiſo c. 17. et in Palaeſtina 1, 43. Cf. Weſſeling. ad Diodor. Sic. 14, 29. in. Geſner. ad Orpheum c. l. et qui data opera de eo quaeſivit d'Anville des fleuves du nom d'Araxe p. 79 ſq. (in memoires — de Paris Tom. 36.) Manſit et poſtea nomen *Erax* de Phaſide, uti adparet ex Conſtantino Porphyrog. de adminiſtratione imp. cap. 45. *Eras* de noſtro ſaec. 6. Vid. Theophylactus Simocatta p. 70. Theophanes p. 221. et Anaſtaſius pag. 74. Inde varia etiam, quae confuſionem obiiciunt in antiquis auctoribus, intelligi et explicari poſſunt. Hinc forte de Oxo Polyb. c. l. quae noſter de Araxe, narrat. Noſter h. *Araſſow* ſ. *Aras*.

Armeniae) Cf. ad 3, 8, 5.

demissus) Καταβὰς Strabo 11. p. 368. s. 531. Alias καταφέρεσθαι et similia.

silens) Sic *tacitas undas* Virgil. Aen. 10, 227. dixit, et *undam silentem* Valer. Flacc. 5, 523. *tacitum liquorem* eodem, quo hic, sensu de Arare Sil. Ital. 3, 451. Infra noster *tacitus*.

in utram) Eodem modo Caes. de B. G. 1, 12. in. de Arare: *in Rhodanum influit incredibili lenitate, ita ut oculis, in utram partem fluat, iudicari non possit.* Hinc *stanti similem* eum dicit Sil. Ital. 3, 451. et Vibius Sequester h. v. *ita lene decurrit, ut vix intelligi possit eius decursus.*

eat) De fluviis dicitur. Exempla conlegit Oudendorp. ad Lucan. 6, 372. in quibus et hic Melae locus indicatur. Sic noster supra 2, 4, 4. *qua utrimque amnes eunt.* Plura dabunt Broukhus. ad Tibull. 1, 10, 36. et Barthius ad Statii Theb. 4, 778. quos laudat Burmann. ad Ovidii epist. 19, 81. Ita similia, vel adfinia passim occurrunt, veluti apud Plin. 5, 21. s. 25. *Euphrates vadit — permeat.*

magis pernix) Sic solet in nexu comparativum variare, ut 1, 10. in. *Arabia magis laeta et ditior.* Cf. ad 1, 6. in.

frangit) De aquis, quae obiecto obice, vel vi inlata diffinduntur, et in diversa distrahuntur. Vid. Drakenb. et Ernesti ad Sil. Ital. 3, 457. et Oudendorp. ad Lucan. 1, 222.

sonansque) Μεγαβρεμέτης Orpheus v. 747. etsi de alio Araxe.

canalem) Alvei fundum, ductum inter montes instar canalis. IAC. GRONOVIVS *MS.*

sublimis) Prodigiosum et incredibile prorsus videtur, quod hic Mela scribit de Araxe flumine. Dubito, an hoc de Araxe nostro intelligendum sit. Insignem quidem is lapsum habet prope oppidum *Ordabat*, cuius fragor ad leucae et amplius spatium exaudiri potest, verum non id est aquarum ingenium, ut toto agmine resiliant, sed guttatim tantum. At videtur Mela hoc Araxis miraculum ex antiquioribus Graecis, qui Alexandri tempora praecessere, hausisse. Illi vero per Araxem Oxum amnem intelligunt. Sic quoque Polybius, [10, 48.] qui miraculum hoc auget, et Oxo amni tribuit. Scribit enim, Oxum tanto impetu e sublimi deorsum ferri, ut aqua eius plus stadio a saxo absiliat. Aspasiacarum autem tam pedestres, quam equestres turmas per spatium rupi vicinum in Hyrcaniam transire, ac pendulas fluvii aquas sine noxa subire et evadere. Verum Theophylactus in Oecumenica historia eandem scribens historiam, nec Araxis, nec Oxi facit mentionem, sed maris Caspii litorum. Verba eius, quia nondum lucem viderunt, adscribam: Ἐν τῇ θαλάσσῃ Ὑρκανίᾳ, τῇ καὶ Κασπίᾳ καλουμένῃ, ἀκταὶ παρὰ τῷ αἰγιαλῷ ἀνέχουσαι ὑψηλαὶ ἄγαν καὶ ὕπαντροι μήκει διαστήματι ἡμισταδιαίῳ τυχὸν ἢ καὶ τρίτῳ τοῦ σταδίου τῷ καὶ εἰς αἰγιαλὸν χρηματίζοντι, τῆς θαλάσσης ἀπέχουσι. Ὕπερθεν ποταμοὶ κατιόντες ἄνωθεν ἀπὸ ὑψηλοτέρων ὀρέων τοσαύτῃ καταφέρονται τῇ ῥύμῃ, ὥστε ἐν τῷ μέλλειν εἰσβάλλειν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν ἀκτῶν, πρὸς αὐτὴν τὴν θάλασσαν τὸ ὕδωρ ἀκοντίζουσι, τὸν ἐν μέσῳ ὑποκείμενον χῶρον, ἤτοι τὸν αἰγιαλὸν ἄβροχον εἰσάπαν καταλιμπάνοντες· ὡς εἶναι βάσιμον αὐτὸν καὶ ὁδεύσιμον τοῖς ἐκεῖσε διερχομένοις, κἂν στρατὸς ὁλόκληρος εἴη, σκεπομένοις μᾶλλον ὑπὸ τῶν ῥεόντων ποταμῶν, καὶ ἀβρόχοις ἐν τῷ διέρχεσθαι συντηρουμένοις. Nihil verius hoc Theophylacti loco,

quem unice confirmat Matthias a Michou lib. 1. cap. 7. de Sarmatia Asiatica; agens enim de Caspio mari dicit: *Fluere multa ac magna flumina in id mare, quae de ripis altis impetuose et quasi per saltum ex alto in medium decidant, et iuxta ripas subtus transeuntibus iter praebeant. Unde fiat, ut ibi in aestate a Persis et Medis refrigerium quaeratur.* Simile est, quod in Aethiopia fieri tradit Ioannes Barros, fide dignus auctor, qui Lusitanice complexus est navigationes suae gentis. Dicit is lib. 3. c. 8. decadis primae, Nigrum fluvium, qui vulgo *Zanaga* dicitur, circa regionem Huaba e rupe excelsa tam longe undas suas in subiectam planitiem eiaculari, ut sub volantibus istis in aere aquis siccus semper pateat transitus, nisi quando adversus ventus undam retroagat, et ad rupem allidat. Lapsum vero istum ait ab indigenis *burto* vocari, quod arcum significat, quia arcuatim de summo labitur flumen, nisi potius existimemus, ab arcu caelesti sic nominari. — Atque haec quidem certa esse existimo; verum mera est fabula, quam narrat Chronici Hirsaugiensis auctor ad ann. 1117. nempe quod tantus fuerit terrae motus, *ut Padus, unus de quatuor Europae maioribus fluviis, e terra elevatus fuerit, in modum fornicis, ita ut inter terram et aquam via pateret transeuntibus.* Eadem habet Dodechinus in appendice ad Marianum Scotum. At vero Robertus Montensis ad an. 1118. longe aliter hoc miraculum narrat, et Mosae, non Pado, tribuit: *Mosa fluvius iuxta abbatiam, quae dicitur Susteula,* (vulgo *Susteren* appellatur) *quasi pendens in aere fundum suum visus est deseruisse.* Idem habet Anselmus Gemblacensis in continuatione Sigeberti. Hoc postremum credo, cum multo etiam maiora miracula terrae motu contingant. Sed ut flumen aliquod tam diu supra alveum elevatum maneat, ut subtus transeuntibus transitus pateat, calidum sane videtur mendacium. VOSSIVS. Polybii locus sic habet de Oxo: ἐξωθεῖ τὸ ῥεῦμα τῇ βίᾳ— ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τῆς πέτρας ἐν τοῖς κάτω μέρεσι

πλεῖον ἢ στάδιον ἀφάλλεσθαι τὴν καταφορὰν αὐτοῦ. Διὰ δὴ τούτου τοῦ τόπου φασὶ τ. Ἀσπασιάκας παρ' αὐτὴν τὴν πέτραν ὑπὸ τὴν καταφορὰν τοῦ ποταμοῦ πεζεύειν μετὰ τῶν ἵππων εἰς τὴν Ὑρκανίαν. Ita vero Araxes cum Oxo etiam a ſcriptoribus Byzantinis confundi videtur, uti docuit du Cange in notis ad Nicephorum Bryennium lib. 1. n. 7. pag. 201 ſq. et inde Stritter in memorr. populor. T. 3. pag. 80. not. At omnino id Strabo 11. p. 351. ſ. 510. de Hyrcaniae fluviis in mare eiectis, unde ſua hauſiſſe videtur Theophylactus a Voſſio commemoratus. Ita vero illo: ἐκ τῶν ὕπερθεν κρημνῶν ποταμοὶ ῥέοντες τοσαύτην προσφέρονται βίαν, ὥστε ταῖς ἀκταῖς συνάψαντες ἐξακοντίζουσι τὸ ὕδωρ εἰς τὴν θάλατταν ἄῤῥαντον φυλάττοντες τὸν αἰγιαλόν. — Subiicit ſub iis fornicibus aquarum epulatum convenire, vel ſacrificatum accolas.

pendentibus) Sic Rutilius 1, 97. de R. aquae ductibus: *Quid loquar aerio pendentes ſornice rivos, Qua vix imbriſeras tolleret Iris aquas?* ubi ſimilia dedit Wernsdorf. Ceterum totum hunc locum, commutatis ſubinde verbis, reddidit Boccatius de fluminibus ſ. v. *Araxes.*

§. 6. *Cyrus)* Valde hic peccat Mela, cum amnes hos vicinis fontibus oriri, ac tamen tam vaſta divortia facere ſcribit, ut unus per Iberas, alter per Hyrcanos fluat, priusquam coniungantur. Nempe quia Araxis appellatio tam variis attributa fuit fluminibus, ideo quoque in ſitu et nomine Cyri et Cambyſis amnium variatum fuit. Sed ſi per Araxem illud flumen intelligamus, quod ſic Romani appellarunt, quodque etiamnum nomen ſervat, iam non erunt diſtinguenda oſtia Cyri et Cambyſis ab oſtiis Araxis; confluentem enim faciunt, non divortium. Araxes influit in Cyrum, uti non tantum Plutarchus et Appianus, [vid. ſupra] ſed et hodierna

docet experientia. VOSSIVS. Varie nomen fluvii five librariorum vitio factum fit, five ufus parum conftiterit, effertur. Cum noftro faciunt plures, et in Gr. eft Κῦρος f. Κύρος. At Κύρνος habet Plutarch. in Pompeio c. 34. Dio 36, 36. et alibi. Κύρτος Appian. in Mithridat. cap. 103. ubi quidem Κῦρος reponendum cenfuerunt Reiskius et Schweighaeuferus. Κύῤῥος Ptolemaeus 5, 12. et 13. Idem habet quidem 6, 2. Κύρος, at quia huius oftia in Media commemorat, diverfa fecit flumina. Porro et alia eiusdem vel fimilis nominis vocabula leguntur, uti Κάριος, vel potius cum Cod. Palatino Κόριος apud Ptolemaeum 6, 8. in Carmania, cui fuffragatur Marcianus pag. 20. (Hudf.) Idem Κῦρος Perficus fluvius, qui in Perficum finum effluit, notatur a Strabone 15. pag. 501. f. 729. Avieno v. 1214. qui Dionyfio v. 1073. eft Κόρος, uti Prifciano v. 974. quam formam praeferunt Cafaubonus ad Strab. c. l. et Salmaf. in Solin. c. 37. f. 40. p. m. 495. At quod hic Corium Carmaniae cum hoc componit, difficilius explicatu videtur. Nova tamen hic difficultas obiicitur. Strabo enim c. l. de Cyro Perfidis fic: ἀντὶ Ἀγραδάτου μετονομασθεὶς Κύρος, auctore quidem Cyro rege. At Ammian. 23, 6. pag. 289. (Gron.) noftrum a Cyro nomen accepiffe adfirmat ob impetum fimilem, quo in Cafpium mare decurrat, ut rex in bello contra Scythas. Euftathius tamen ad Dionyf. v. 1073. huius Κόρον in Perfide poftea Cyrum vocatum effe fcribit, etfi et cognomina flumina eum mifcere inde adparet, quod Κόρον Dionyfii ex Armenia ducit, uti facit in Choafpe Perfico et Indico. Rectius, unde fua haufit, Strabo 11. p. 344. f. 500. de noftro Cyro. Fontes in Coraxicis montibus ponit Mela, confentiente Plinio 6, 10. in. qui eosdem Heniochios etiam vocari addit. Cf. 6, 15. f. 15. et quae dicta funt ad 1, 19, 13. Ibericos montes habet Plutarch. c. l. quorum narrationes inter fe conciliat et verbis tantum discrepare docet Lünemann. in defcr. Caucafi p. 23. Strabo c. l. fontes ponit omnino in

Armenia, unde in planitiem incidit, quae est inter Armeniam et Colchidem, tum per Albaniam fluit. Hinc vel in Armeniae et Albaniae confinio cursum notant auctores, velnti Dio 36, 36. et 37. 37, 3. Ptolemaeus 5, 12. 13. vel etiam Armeniae et Iberiae, uti Strabo lib. 1. p. 42. f. 61. 11. p. 339. f. 491. Plin. 6, 15. f. 13. Ptolem. 5, 12. In cursu excipit multos alios amnes, (Appianus Mithrid. cap. 103.) in quibus sunt apud Strabonem 11. p. 344. f. 500. *Arrabon*, (Codd. *Arragon*, ipse post *Aragus* habet de eodem) *Alazonius*, (Plinio 6, 11. f. 10. *Alazon*) *Sandobanes*, *Roetaces* et *Chanes*, omnes navigabiles, quibus ex Plinio c. l. addi potest *Iberus* et *Araxes*, de quo antea dixi. Labitur copiosis aquis per campos fertiles. (Strabo 11. p. 344. f. 500.) Ostia eius omnino commemorat Ptolemaeus 5, 13. Alii, ut Strabo 11. p. 345. f. 501. Appianus c. l. 12 commemorant. Addit Strabo in posteriori loco, tantum simul eum limi evolvere, ut aggeres litori praestruxerit et exiguas insulas continenti adnexuerit. Hodie vocatur *Kur*, vel quod habet Stritterus in memoriis populorum in indice Geogr. sub h. v. *Küur* f. *Gür*. De eius cum Araxe coniunctione supra. De ipso Cyro etiam ex recentiorum narrationibus multa diligenter conlegit Lünemann p. 22. c. l.

Cambyses) Gr. Καμβύσης. Commemorat etiam Plin. 6, 15. f. 13. in fluminibus, quae per Albaniam in mare decurrunt. Diversos etiam facit fontes, Cambysis Caucasios montes, Cyri Coraxicos. Harduinus ad c. l. suspicatur a Ptolemaeo 5, 9. vocari Σοάνας, etsi nimis hic distat a cursu hic notato, et suo ostio in mare evolvitur. Idem tamen 6, 2. in Media commemorat cum Cyro Cambysen etiam, sed qui suis ostiis effluunt, nec huc referri possunt. Sic Strabonis epitome pag. 148. (edit. Huds.) περὶ τὸν Καμβύσην locat gentem Caspiam citeriorem et Cadusiis proximam. Erraſse Melam iam Vossius docuit, vid. mox. Ceterum paucis mutatis hanc Melae

narrationem de utroque fluvio reddidit Boccatius de fluminibus f. v. *Cambifes* et *Cirus*. Quis fit hodie, fe nefcire fatetur Bieberftein pag. 55. c. l. et cum Araxe miftum putat a Mela.

Iberas) Hic fi Codices recte habent, aliam fecutus eft terminationem, atque in libro 1. cap. 2. ubi dicuntur *Iberi*. Sic hoc habet Plin. 3, 3. f. 1. at *Iberes* 6, 11. f. 10. et alibi. Utrumque tamen omnino recte habet et ufu comprobatur. Ἴβηρ eft apud Appian. in Mithridat. c. 117. a cuius genitivo Ἴβηρος in cafu recto ductum effe notat Stephanus f. v. Ἰβηρία. Graeci enim praeferunt Ἴβηρες, quod et habent pofteriores, ut Chron. Pafch. pag. 28. Ven. At Latini utrumque adhibent promifcue, quorum ufum notavit Servius ad Virgil. Aen. 7, 605. exempla dedit Cellarius in Geogr. ant. 3, 10, 1. Sic qui Iberi vocantur in Livii epitome 101. et Eutrop. 8, 3. in eadem narratione Graecis, veluti Dioni 37. in. Appiano in Mithr. c. 103. 117. Plutarcho in Pompeio c. 35. extr. Zonarae 10, 5. funt Ἴβηρες. Ex Latinis fimilia exempla, v. c. *elephantus*, *Arabus*, *delphinus*, *Titanus*, conlegit Pierius ad Virgil. c. l. Ipfa regio vocatur Iberia, Gr. Ἰβηρία, uti etiam Hifpania, ad cuius differentiam quaedam folent adiici a plaga coeli, vel finitimis ducta. Sic de Hifpania ἡ πρὸς ἑσπέραν Ἰβηρία Diofcorides 2, 110. de noftra Ἰβηρία ἡ ἑῴα Appian. in Mithrid. cap. 116. Sic Ἴβηρες ἑσπέριοι, uti Strabo 1. p. 42. f. 61. et alibi, et ἑωθινοὶ, Euftathius ad Dionyf. v. 695. qui ἑωθινὸν ἔθνος Ἰβήρων de noftris dicit, pro quo Prifcian. v. 679. *orientis Iberes*. Sic Ἴβηρες οἱ ἐν Ἀσίᾳ et οἱ Εὐρωπαῖοι Appian. in Mithrid. cap. 101. Sic Ἰβηρία ἡ πρὸς τὰς Ἡρακλείους στήλας et ἡ πρὸς Πέρσας Stephanus h. v. Terminabatur regio a feptemtrione Sarmatiae parte, ab occafu Colchide, a meridie parte Armeniae maioris, ab oriente Albania. (Ptolemaeus 5, 11.) Pars eius Caucafiis montibus includebatur, (Strabo 11. p. 344. f. 500.) qui

versus Pontum vocantur Moschici apud Plutarch. in Pompeio cap. 34. Fertilitatem laudat Strabo c. l. oppida recenset Plinius 6, 11. s. 10. et Ptolem. c. l. Eorum originem plerique repetunt ab Iberis Europaeis s. Hispanis, qui Pyrenaeis montibus relictis ultra Pontum et Colchidem huc commigrarunt. Vid. Strabo 1. pag. 42. s. 61. Dionys. v. 698. Priscian. v. 679. Avienus v. 883. Varro apud Plin. 3, 3. s. 1. Appianus in Mithrid. c. 101. Cf. etiam Perizon. in originibus Aegypt. c. 24. p. 469 sqq. At, quod notat Appianus, dissenserunt quidam, qui vel Europaeos ab Asiaticis derivarunt, vel gentem utramque non nisi nomine communi cognatam fuisse propter linguae et morum dissimilitudinem putarunt. De eorum moribus exposuit Strabo 11. pag. 344 sq. s. 500. et bellicosos, laboriosos, agricolas fuisse, omninoque Medorum Armeniorumque cultu vixisse refert. Iberorum mores in feminarum pensis et operibus iudicandis memorat Nicolaus Damascenus h. v. Tum Strabo ad 4 classes, in quas descripti fuerunt, progreditur, ex quarum prima reges electi duo simul, unus dignitate et honore, alter officio et munere. Hinc reges eorum commemorantur passim, veluti *Artoces* Mithridatis tempore apud Appian. in Mithrid. c. 103. et 117. et Flor. 3, 5, 28. sub Tiberio; *Mithridates* et *Pharasmanes* apud Dion. 58, 26. Tacit. Annal. 6, 32 sq. Cf. Ioseph. antiqu. 18, 4, 4. s. 18, 6. Sub Hadriano apud Spartian. in vita cap. 21. extr. H. ibi *Giurgistan* s. *Georgien*. Vid. Bieberstein p. 43. c. l. aliique, quos comparatis veteribus auctoribus producit Lämmann. p. 51 sqq.

Hyrcanos) De iis supra ad §. 4. Recte vero Cellarius in Geogr. ant. 3, 18, 10. hoc loco adposito exclamat: „Quot putas in his prodigia esse? Iberes et Hyrcani, (quanto intervallo seiuncti?) qui possunt sua flumina per unum os emittere?“ Ceterum hic gentes,

ut alibi, pro regionibus posuit. Sic Nepos in Hannib. 4, 2. *per Ligures Apenninum transit.* Et sic alii.

Iaxartes) Gr. Ἰαξάρτης. Oritur, unde Oxus, de quo post, ex montibus Indicis (Strabo 11. pag. 351. s. 510.) et magis ad septemtrionem currit. E Caucaso monte ducit, sc. Macedonico, Arrian. de exped. Alex. 3, 30. de quo alibi et infra de Oxo. Comedarum montes, qui Sugdii vocantur, in extrema Sugdiana habet Ptolemaeus 6, 12. Cf. et Ammian. 23, 6. p. m. 292. Quod recentiores narrant, oritur in monte *Ak-Tau* supra Taschkent. Vid. Borhek Asien T. 2. p. 269. In cursu admiscentur alii fluvii, (Ptolemaeus 6, 14.) e quibus nominantur *Dymus* (Ptolem. 6, 12. pro quo *Dymas* Ammian. c. l.) et *Bascatis*. (Ptolem. c. l.) Accolunt *Iaxartae*, *Caratae*, *Comari*. (Ptolem. 6, 13.) Disterminabat *Sacas* et *Sogdianos* (Eratosth. apud Strab. 11. pag. 354. s. 514.) item *Sogdianos* et *Scythas Nomadas* (idem 11. p. 356. s. 517.) *Sacas* accolas facit etiam Dionys. v. 750. Excurrit, ut plures tradunt, in mare Caspium, eiusque ostia, teste Patrocle apud Strabon. 11. p. 357. s. 518. ab ostiis Oxi distant 80 parasangis, quarum mensuram quidem incertam dicit. Eratosthenes tamen apud eundem 11. p. 349. s. 507. et Plinium 6, 15. s. 13. numerat 2400 stadia, ex quo parasangae aequant 30 stadia. Ostia autem in Scythia intra Imaum ponit Ptolemaeus 6, 14. Scythae eum vocarunt *Silin* teste Plinio 6, 18. s. 16. uti *Tanain*, quod idem tradit 6, 7. et Eustath. ad Dionys. v. 14. Nempe, quod Plinius in priori loco refert, Alexander militesque eius Iaxartem putaverunt Tanain. Vid. Martianus Capella lib. 6. p. m. 223. Solin. c. 52. s. 49. ex Plinio, aliique, quos ad Plinium laudat Harduinus notatis erroribus, qui inde in narrationes Geographicas invecti sunt. Cf. et Salm. ad Solin. 38. (41.) p. m. 555. Wesseling. ad Diodor. 18, 5. et Schweighaeuser. ad Polyb. 10, 48. 1.

Sic Tanais intelligi debet apud Polyb. 10, 48. quod et monuit Schweighaeuserus. Curtius misere miscens eodem errore 7, 7, 2. Tanain Scythas Europaeos et Bactrianos dirimere eundemque Europam et Asiam disterminare scribit. Et sic alibi. Duplicem illum Tanain diserte igitur distinguit Arrian. de exped. Alex. M. 3, 30. ubi ex Aristobulo refert, nostrum hunc a barbaris finitimis *Orxantem* vocari, quem Iaxartem esse viri docti consentiunt, Iaxartem etiam reponi vult Blancardus ad c. l. p. 236. cum Salmasio ad Solin. 38. f. 41. p. m. 555. et corruptum nomen censet Schweighaeuser ad Polyb. c. l. etsi Gronovius vulgatam minime improbat. Idem in Arriano de exp. Alex. 7, 16. est *Oxyartes*, qui per Scythas in mare Caspium fluit, et apud Plutarch. in Alex. cap. 45. extr. *Orexartes*, in Scythis, quem Alexander Tanaim esse credidit; *Araxates* apud Ammian. 23, 6. p. m. 292. (Gron.) quia cum *Dyma* (*Dymo* apud Ptol. c. l.) coniungitur. Hodie Arabes adpellant *Gi-hun*, Russi *Daria*, vel, uti notat Stritter in indice Geogr. memorr. populor. h. v. *Sir-Darja*, vel *Syr-Darja*. Quidam etiam simpliciter *Sir*. Nempe *Darja* significat fluvium.

Oxus) Gr. Ὄξος, uti Strabo, Polybius; alii Ὦξος, uti Dionysius, Plutarchus, Ptolemaeus, Arrianus, etsi hic a se ipse dissidet in editis. Illud enim 3, 29. hoc 7, 16. Suidas tamen h. v. ubi Arrianum lib. 3. reddidit, habet ω, ut id praeferendum videatur. Huc etiam pertinet Aristot. de mirabil. auscult. cap. 47. ubi male vulgo Ὦζος legitur. At in masculino genere omnes consentiunt, quare femininum librorum aliquorum reiecit Schweighaeuser. in Polyb. T. 6. p. 703. An idem etiam Graecis dictus fuerit Ὄαξος et Ὦξος, ut Ὀαρίων et Ὠρίων, et huc referendus sit Virgilii in eclog. 1, 66. *Oaxes*, prolixe disputavit contenditque Salmas. ad Solin. cap. 49. f. 52. p. m. 692. nulla tamen suffultus auctori-

tate certa. Hinc vero ad Vibium aliorum enatae ſunt disputationes, quas notis intexuit Oberlinus p. 151 ſqq. Cf. etiam Barthius ad Claudian. de bello Gildonico v. 31. ubi tamen pro *Oaxes* Heinſius ex libris pluribus tuetur *Araxes*. Boccatius de fluminibus ſ. v. Oaxis vel Oxus, ubi Melam repetit, de noſtro Oxo narrat. *Oaxus* etiam eſt in Martiano Capella lib. 6. p. 223. ubi alii *Oxus*, et Grotius vult *Oaxis* ex MS. In lacu *Oxo* oriri tradit Plin. 6, 18. ſ. 16. et ex eo Solin. 52. ſ. 49. Ὠξιανὴ λίμνη Ptolemaeo 6, 12. in Sogdiana. At cum per ſe id vix ſit credibile, tum Ptolemaeus docet, illum lacum a fluvio effici, qui ex Sogdiis montibus deſcendat. Hinc fontes ulterius quaerendi, quo et alii ducunt. Caucaſum montem habent Polyb. 10, 48. et Arrian. de exp. Alex. 3, 29. Ptolem. 6, 12. Macedonicum nempe illum, quem diſerte a Pontico diſtinguit ipſe 5, 5. et diſerte 5, 3. per Paropamiſum explicat. Atque eo etiam ducit Ptolemaeus 6, 11. Cf. ad Melam 1, 15, 2. Ulterius ex Emodo monte ducit Dionyſ. v. 747. et cum eo Priſcian. v. 724. Procul tamen Emodo monte i. e. haud longe Avien. v. 926. Recentiores in fontibus notandis memorant montes *Belur - Tagler* primumque eius nomen adferunt *Harrat*. Vid. Borhek Aſien T. 2. pag. 279. In curſu dividit Sogdios (Dionyſ. v. 747. et cum eo Priſcian. et Avienus cc. ll.) vel potius dirimit Bactrianam et Sogdianam, (Strabo 2. p. 50. ſ. 73. 11. p. 354. ſ. 513. et alibi) Derbicum medios fines ſecat, (Plin. 6, 18. ſ. 16.) et iuxta Hyrcaniam in mare Caſpium influit, (Arrian. de exped. Alex. 3, 29. Solin. c. 21. ſ. 17.) ubi Noſter ponit poſt Amardos et Paeſicas, de quibus ante dictum eſt. Excipit plures fluvios, (*incurſu aliorum grandior Mela*) quos memorat Ptolemaeus in primis 6, 10. et 11. aliique paſſim. In iis ſunt *Ochus*, (Strabo 11. p. 351. ſ. 509. Ammian. 23, 6. p. 292. Gron.) etſi de confluentis loco disputatum eſt auctore Strabone 11. pag. 357. ſ. 518. *Zariaſpa*, (Strabo 11. p. 356. ſ. 516.) qui *Zariaſpis* eſt

Ptolemaeo 6, 11. Quidam Oxum cum Araxe, (Herod. 1, 201 sq.) alii cum Ocho et Iaxarte permutarunt. (Strabo 11. p. 776 sq. et 788.) Cf. Harduin. ad Plin. 6. p. m. 597. Asiae fluviorum, exceptis Indicis, maximum habuerunt. (Strabo 11. pag. 351. s. 509. ex Aristobulo, Arrian. de exp. Alex. 3, 29.) Hinc *immania* eius *fluenta* dicit Ammian. 23, 6. pag. 292. (Gron.) et latitudo eius 6 — 7 stadiorum fertur. (Arrian. c. l. Strabo 11. p. 357. s. 518.) Cursus rapidus adeo, ut terrae infixa facile subvertat secumque rapiat, (Arrian. c. l. Priscianus v. 723.) unde *ruere* recte de eo dicit Avien. descr. v. 926. Profundus porro et sabulosus, (Arrian. c. l.) turbidus, quia limum semper vehit, et insalubris potu; (Curt. 7, 10, 13.) mollissima tamen aqua, et quae cutem lavantium pinguefaciat. (Plutarchus in Alex. cap. 57.) Auriferum etiam facit Aristoteles in mirabil. auscult. c. 47. etsi ibi vulgo *Ozus*. De eius cum Araxe commistione supra dictum est. H. Arabibus *Gichon*, *Gihon* et *Ghajon*, uti quidam volunt, veluti Harduinus ad Plin. 6, 18. s. 16. Stritter in memorr. popul. Tom. 3. p. 81. not. *Giihun* h. forte a Bactriis Aksai. Vid. Bayer in hist. regni Graecor. Bactriani p. 11. qui sic putat. d'Anville sur l'Inde p. 202. Alii habent *Iihun*. Vid. deinceps. D'Anville in hist. de l'academie — de Paris T. 36. p. 82. Persis est *Abi-Amu*, *Amu-Daria*. Aliis etiam *Ulu* vel *Amu Daria*. Cf. Borhek Asien T. 2. p. 270. et 279 sq. ubi de cursu hodierno ex historia itinerum terra marique factorum p. 242 sq. et *Iihun* Arabibus esse dicitur. Ceterum hunc Melae de Oxo locum paucis inversis expressit Boccatius de fluminib. s. v. *Oaxis* s. *Oxus*.

Sugdianorum) Duplici modo, et fere saepius per *o* scribi, in notis crit. pag. 133. monitum est. Sed varie praeterea efferuntur a Graecis. In Herodoto sunt Σογδοὶ 3, 93. 7, 66. uti et notat Stephanus. Σόγδιοι,

quod eſt apud eundem, habet Strabo 11. p. 356. ſ. 517. Idem tamen proxime poſt ſcribit Σογδιανοὶ, quod praefert Arrian. de exped. Alex. 4, 17. et alibi, Plutarch. in orat. 1. de fortitud. Alex. M. Vol. 7. p. 299. (ed. Lipſ.) Noſter 1, 2, 5. — Hinc ἡ τῶν Σογδιανῶν χώρα Arrian. de exped. Alex. 4, 16. vel ſimpliciter ſaepe ἡ Σογδιανὴ, cui vulgo additur in Arriano 3, 30. 4, 50. χώρα, (uti *regio* apud Curt. 8, 1, 35. et alibi) improbante quidem Gronovio ex bonis Codd. Eadem et Σουγδιὰς apud Dionyſ. v. 747. et ex eo apud Priſcian. v. 723. et Avien. v. 924. Incolae denique ſaepius, notante ad Stephanum Holſtenio p. 301. Σογδαῖται dicuntur apud Menandrum Protectorem in excerptis legat. pag. 106. Situm eius deſcribit Diodor. Sic. 18, 5. diligentius Ptolemaeus 6, 12. qui quidem fuit inter Iaxartem et Oxum, uti ex ſuperioribus patuit. Cf. Strabo 11. p. 356. ſ. 517. Hinc et περὶ τὴν Βακτριανὴν ponitur a Stephano h. v. Urbes recenſet Ptolemaeus c. l. in quibus *Alexandria* ab Alex. M. in extremis Sogdianae finibus condita. Plin. 6, 18. ſ. 16. ubi vid. Harduinus. Sed et praeterea commemorantur *Gabae*, (Arrianus 4, 17.) *Maracanda*, ubi fuit regia (idem 3, 30.) *Panda*. (Plin. c. l.) — Deſertam maiori ex parte regionem fuiſſe, tradit Curtius 7, 10. in. Paruit olim Perſis, (Herodot. 3, 93. —) ceſſit victa Alex. M. (plures) qui parentes interficiendi morem incolas dedocuit; (Plutarch. c. l.) quo mortuo in provinciarum ſortitione ceſſit Philippo cum Bactriana, (Diodor. 18, 3.) utramque Antipater in nova deſcriptione dedit Staſanori; (idem 18, 39.) Scythaeum habent Iuſtin. 13, 4, 23. ubi vid. Gronov. Oroſius 3, 23. p. 201. (Haverc.) unde ſibi vindicavit Seleucus. (Appian. in Syriac. c. 55.) Hodie, quod vult d'Anville antiquités geographiques de l'Inde p. 202. quia Oxo ſ. Gi-hon iaceat verſus ſeptemtrionem, eſt *Vaſh* et *Gill;* aliis *Buchareia* ſeptemtrionalis, ex parte terra Tatarorum Usbekorum, Arabibus *Maurennahr*, de quo vid. Borhek Aſien T. 2. p. 276 ſqq.

Dahas) Ita solent Latini; Graeci Δάαι, etsi in utriusque linguae auctoribus scriptura saepe variatur, ut docui in commentar. crit. p. 135 sq. In Herodoto sunt Δάοι 1, 125. s. Δάσας etiam dictos esse notat Stephanus h. v. Δαΐους, vel, quod volunt, Δάους, vocat Suidas s. v. Ἀγαθός. In Scytharum populis referendos esse, docent Strabo 11. p. 352. s. 511. Plin. 6, 19. s. 17. Servius ad Virgil. Aen. 8, 728. Stephanus h. v. qui cum Herodoto et Strabone Nomadas facit, quales fere erant omnes Scythae. Distributos fuisse in varios populos, *Aparnos*, (*Parni* Ptolem. 6, 10.) *Xanthios* et *Pissuros*, ex quibus Aparni propius Hyrcaniam et Hyrcanum mare habitarunt, reliqui versus Ariam, patet ex Strabone c. l. In situ tamen constituendo discrepant auctores, quod non mirum est in vagis populis. Sic coniunguntur, unde situs iudicetur, cum Chorasmiis, Sacis, Massagetis, a Plinio 6, 19. s. 17. 37, 33. s. 8. Curtio 7, 4, 6. 8, 1, 8. Iustin. 12, 6. extr. Ultra Sogdianos ponit Plin. 6, 19. s. 17. Inde a Caspio mari, uti praecedentia docent, eorum sedes incipit Strabo, ulterius versus orientem ponit Massagetas et Dahas. Ptolemaeus 6, 10. in Margiana prope Parnos et Massagetas, Margianae scilicet etiam incolas. Ubi Mela ponat, ex adiunctis intelligitur, qui sic maxime cum Strabone consentit, secus ac Plinius. Cum talem faciat Oxi cursum Noster, qualis commemoratur in historia itinerum terra marique factorum T. 7. p. 242. flectitur Oxus versus orientem hibernum ad fines Buchariae maioris, unde obliquo cursu mare versus transit *Charesm*, qua quidem in parte Dahas suos conlocavit Mela. Quidam Dahas posuerunt ad paludem Maeotida, uti duplicem fecerunt Caucasum et Tanain, et inde nostros duxerunt, ut narrat Strabo 11. p. 355. s. 515. dubitatione quidem adnexa. Alii Asiaticos ex Europaeis ad Istrum, qui usitate Daci vocantur, traductos esse putarunt, de quo Strabo 7. p. 210. s. 304. quem refutat Salmas. ad Solin. 38. s. 41. p. m. 559. Dacosque eosdem, qui Dai, fuisse negat,

contra atque Holſten. ad Stephanum p. 89. Inde vero, ſi qua commiſtio in libris obiicitur, vera lectio diiudicari poteſt. Europaei enim *Daci* ſ. *Dacae* ſolent dici. Ad Pontum, neſcio quo iure, conlocant prope Chalybes Solin. c. 20. ſ. 15. et Ammian. 22, 8, p. m. 241. Innotuerunt maxime Alexandri expeditione, a quo victos et ſubactos fuiſſe, narrant plures. De illorum moribus aliqua notant auctores. *Indomitos* vocat Virgil. Aen. 8, 728. ἱπποτοξότας Appian. Syr. cap. 32. *equites ſagittarios* Liv. 37, 40, 8. *iaculatores peritos* Suidas ſ. v. ἀγαθὸς, binos ab equis in proeliis vectos eſſe, ſcribit Curtius 7, 7, 32.

os aperit) H. l. de oſtio, cum alias eandem locutionem 3, 8, 35. adhibeat de fonte fluvii, ut Curtius 6, 4, 7.

§. 7. *alia — verum et)* Vid. ad 2, 6, 6.

tigres) Notus in hanc rem verſus Virgilianus Aen. 4, 367. *Hyrcanaeque admorunt ubera tigres*, de homine fero et duro. Notavit etiam Hyrcaniae tigres Plin. 8, 25. ſ. 18. ubi eandem habet narrationem. Cf. Stat. Theb. 9, 15. Claudian. de raptu Proſerp. 3, 263. ubi alios producit Barthius. Adde Ammian. 23, 6. p. m. 291. Innotuit beſtiis ſaevis Hyrcania omnino, unde Lactantius 5, 10, 4. *quae Hyrcania tam immanes, tam ſanguinarias unquam beſtias aluit?* Sed et, quod recte Mela indicat, totus ille terrarum tractus ad mare Caſpium feris ſcatuit. Hinc *Caſpia tigris* Maximian. eleg. 1, 272. *Caſpia fera* Seneca Herc. Oet. v. 145. *Armeniae tigres* Tibull. 3, 6, 15. Virgil. eclog. 5, 29. Propert. 1, 9, 19. Ovid. Met. 8, 121. Cf. Wernsdorf. ad poet. Lat. minor. T. 6. P. 1. pag. 316. Hodie etiam in iis regionibus tigres inveniri teſtatur Gmelin, qui iſta loca adiit. Ceterum Romanos ſub Auguſto tigrem in ſcena productam primum ſpectaſſe, narrat Dio 54, 9. ubi vid. Fabricius.

saevum) Recte et in primis de tigri proprie, quippe quae nec fame stimulata saevit. Vid. Büffon Natur-Gesch. der vierfüss. Thiere T. 6. (Berolini) p. 167.

pernix) Eadem Plin. 8, 25. s. 18. ubi celeritatem eius exemplo eodem probat, quam tamen Buffon pag. 173. non tam in cursu, quam in saltu quaerendam esse putat, etsi refutatur ex testibus αὐτόπταις a Forstero p. 185. qui ad cursum omnino referendam esse probat. Velocitatem etiam passim praedicant veteres, veluti Nearchus apud Arrian. in Indicis cap. 15. et quos habet ad Claudian. de raptu Proserp. 3, 267. Barthius. Hinc ἠνεμόεσσαι apud Oppian. in Cyneg. 3, 98. et 353. ubi plura dabit de Ballu. Id ipsum volunt indicare Armeniam s. Medam vocem *tigris*, de qua ad 3, 8, 5. et Buffon pag. 173.

interceptos) Quod capitur in media via, antequam ad locum petitum perveniat, in quo saepe subest insidiarum notio. Sic *flumina* intercipiuntur in cursu, (Rutil. itin. 1, 101. Curt. 8, 9, 8.) *epistola*, (Curt. 6, 9, 13. et 15. Cic. ad Qu. fratr. 3, 2.) *iumenta frumentatum egressa*, (Frontin. 3, 2, 9.) et similia in Lexicis obvia. H. l. est antequam ad maturitatem pervenerint, latebrasque suas et cubilia reliquerint. Plinius c. l. *ab insidiante rapitur fetus.* At hinc saevior rabies exsistit, unde et Iuvenalis 6, 270. *orba tigride peior.*

astu) Eandem historiam referunt Plinius c. l. et inde Solinus 21. s. 17. qui cum Mela comparari possunt, et Ambros. Hexaemer. 6, 4. Varie etiam, etsi brevius, qua pertinacia catulos repetant, in aliis legitur. Cf. Philostratus in vita Apollonii 2, 14. qui circa rubrum mare versari et ad naves usque raptores persequi scribit; Claudian. de raptu Proserp. 3, 264 sqq. Adludit Martialis 3, 44, 6. 8, 26. in. Aliam tamen technam a raptore adhi-

beri scribunt Claudianus et Ambrosius, sphaeram vitream obiici, et matrem, quae subolem putet, ludi et retardari. Quam quidem fraudem, cum veteres ignorent, post demum inventam credit Salmas. ad Solin. c. l. p. m. 149. Cf. etiam Vales. ad Ammian. c. l. Buffonius nihil eiusmodi adtulit, nec commentator. Ab equitibus tamen capi refert etiam Oppian. in Cyneg. 1, 75. Exposuerat etiam de arte capiendi Ammianus, quod dicit ipse 23, 6. De verbo *frustrari* dictum est ad 2, 7, 9.

§. 8. *ambiguum)* Infra 3, 9, 3. ubi eandem quaestionem de meridiano mari supra Aethiopiam agitat: *dubium aliquamdiu fuit, essetne ultra pelagus, caperetne terra circuitum, an exhausto fluctu sine fine se Africa extenderet.*

idemne) Aut omnino Oceanus, qui totum terrarum orbem ambit, aut mare Scythicum, unde post cap. 7. ad Eoum mare cursum flectit, et septemtrionale ad laevam, qua in Germaniam navigatur, uti sequentia docent, de cuius situ et descriptione pluribus exposuit Plinius 4, 27. s. 13. H. *mare glaciale* f. *Oceanus septemtrionalis*, de quo praeter alios Hermann Schilderung von Rusland p. 149 sqq. Navigatum autem eum et olim fuisse maiore ex parte auspiciis Augusti, uti Germaniam ad Cimbrorum promontorium, adfirmat Plin. 2, 67. Inde minime verisimile censet, illic maria deficere, ubi humoris vis superet. Subiicit hinc alia enavigati eius Oceani exempla. Cf. ad Taciti German. cap. 34. et 45. in. De navigatione septemtrionalis Oceani eadem ex Plinio refert Martian. Capella lib. 6. p. m. 200. ubi et cetera subiicit.

infesta) Sic Flor. 4, 10, 8. *infesta siti regio; infestae hostibus viae*, Sueton. Aug. cap. 8. Nempe *infestus* in hoc nexu et sensu est *infestatus*, de quo usu

vid. Drakenb. ad Liv. 39, 1, 5, et quos producit, quibus adde Abramium ad Cic. de provinc. consul. c. 3. Manut. ad Cicer. pro Coelio c. 4. et in primis Gellium 9, 12. in. ubi de utraque verbi vi activa et passiva. De ipso sensu, quo et *infestare*, vid. ad 1, 1, 2.

proiecta) I. e. porrecta. Sic Nepos in Chabria cap. 1. et alibi. Vid. ad Nepot. c. l. Burmann. ad Valer. Flacc. 4, 268. Muncker. ad Hygin. in poet. astron. 3, 5. Ad sensum similiter Iornandes de rebus Langobard. 1, 6. in. *Contra occidentalem partem,* (a Scandinavia) *qua sine fine Oceanum pelagus patet.*

circumfusum) Vid. ad 1, 1, 2.

Metellum Celerem) Pelloutier in diss. super hoc loco (vid. histoire de l'academie des sciences — de Berlin T. 1. p. 178.) contendit, eundem Romae fuisse praetorem, Cicerone consule, in cuius fidem adlegat Dionem 37, 27. Cicer. Catilin. 1, 19. Cicer. ad diverſ. 5, 2. et proconsulatum Galliae gessisse anno post consulatum Ciceronis, a. U. C. 692. D. Iunio Silano et L. Licinio Mureno CSS. Cf. Cic. ad diverſ. 5, 2. Metellum Celerem etiam in hac narratione nominat Plin. 2, 67. et de eodem intelligit, quo Pelloutier, Manut. ad Ciceron. ad diverſ. 5, 1. Addit Plinius, eundem L. Afranii in consulatu collegam fuisse, qui fuit annus U. C. 694. (Varron.) creatumque commendatione Pompeii. (Dio 37, 32. et 49.) Fuit φιλόπατρις et natura bonus, quibus nominibus laudatur a Cicerone ad Attic. 2, 1. Praetor Cicerone Consule Piceno praefectus, iter Catilinae in Galliam Transalpinam properantis cum exercitu inhibuit. (Sallust. Catil. cap. 31. et 59.) Ex praetura obtinuit Galliam, a. U. 692. (Varr.) atque ad hunc annum referri debent, quae Mela hic refert. Vid. de eo Glandorpii onomast. pag. 171. Quod proconsulem autem vocat, qui nondum

fuerat conful, neminem potest offendere, qui noverit, ita etiam saepe dici, qui ex praetura in provinciam profecti essent, uti iam docuit prolixe Manutius ad Cic. epist. ad diverf. 1, 1. Sic M. Fulvius a Livio 35, 22, 6. proconful vocatur, idemque 36, 2, 8. propraetor. Sic diserte Livius 41, 12. in. (16.) *Ti. Claudius proconful, qui praetor priore anno fuerat.* Videtur hoc in primis contigisse iis, qui Hispaniam obtinebant, uti pluribus ex Livio docuerunt Dukerus et Drakenb. ad 33, 25, 9. 39, 29, 4. 40, 39. in. Nostrum quidem hoc sensu proconsulem dici, adparet ex Ciceronis epist. ad diverf. 5, 1. 2. in inscriptione, et ex loco Plinii. Res igitur illa accidit ante Iulii Caesaris proconsulatum Galliae, quem adiisse constat statim ex consulatu, ut ipse dicit apud Dion. 38, 41. L. Pisone et A. Gabinio CSS. i. e. anno U. C. 696. (Varr.)

Indos) Intellige homines Indis similes. Stultum namque existimare, veros Indos eo usque penetrare potuisse. Cuiates vero illi fuerint, an Afri, an Americani, multum habet sollicitos nugatores quosdam. Ego neutrum puto, sed omnino arbitror istos Indici coloris homines veros fuisse Britannos. Isatis enim herba, qua olim Britanni totum fucabant corpus, non simpliciter caeruleum, sed Indicum efficit colorem. Notum vero genus quoddam caerulei nigrum paene esse, ac vocari Indicum. [Vid. Salmas. ad Solin. cap. 22. s. 25. p. m. 180. Tz.] Talis erat veterum Britannorum color. Plinius 22, 1. *simile plantagini glastum in Gallia vocatur, quo Britannorum coniuges nurusque toto corpore obitae quibusdam sacris et nudae incedunt, Aethiopum colorem imitantes.* Quid mirum vero, Metello Proconsuli, nondum noto istoc Britannorum more, Britannos pro Indis esse obtrusos? Quis etiam hodie hominem ita pictum et fucatum pro Indo, aut Leucoaethiope non accipiat? VOSSIUS. At si hi homines non fuerint Indi, sed Britanni, nulla potuit eorum fuisse erratio in iudicis manibus. I. GRO-

NOVIVS *MS.* 1. Nigros ſtatuit Voſſius, unde patet, incertiſſimos fuiſſe hos homines reſpectu ſedis et originis, quum per omnia litora Oceani Meridionalis ab India usque ad ultimum terminum Africae tales fuerint. I. GRONOVIVS *MS.* 2. De veris, ſive Aſiaticis plerique accipiunt eorum, qui iam olim totum terrarum orbem circumnavigatum volunt. Quibus facile largior, non modo Melam Pliniumque, ſed etiam Nepotem, ipſumque fortaſſe Metellum eos pro veris habuiſſe. Sed ut ex orientali India, ſive per Aethiopicum, ſive, quod plerisque placere video, per ſeptemtrionalem Oceanum ad Germaniae litora navigaſſe credam, nondum adduci poſſum, qui ſciam etiam hodie, aut impoſſibile, aut ſaltem difficillimum eſſe, per ſeptemtrionem in Indiam enavigare; in Africa vero exteriori ne unius quidem litoris aut promontorii, aut montis, nedum urbis provinciaeve apud Strabonem aliosve veterum mentionem fieri; immo adhuc Ptolemaei aetate creditum, Aſiam ultra mare Indicum Africae cohaerere. Cornelius Wietfliëtus (Wytfliet in deſcript. Ptolemaicae augmento p. 191. ſ. in fin.) conſtanter tenebat, Indos hosce non ex ultimis Orientis, aut Occidentis partibus, ſed ex Laboratoris, Eſtotilandiae, aut vicinis terris veniſſe, ea quidem fiducia, ut confideret, ſecum ſenſurum, quicumque climatis rationem, et quae de illis terris narrantur, expenderit. Sed ei obiicit Pontanus in deſcr. chorograph. Daniae p. 764. totam illam borealem plagam olim late perviam creditam, et has terras aeque ac reliquam Americam, veteribus plane incognitas fuiſſe. Verum etſi terrae aut nullae illic eſſe crederentur, aut ignotae eſſent, non tamen eo efficitur, nullos inde incolas ad litora Germaniae tempeſtatibus abripi potuiſſe. Potius illud obiecerim, non videri tum eas regiones habitatas. BOSIVS ad fragmentum 7. Nepotis. Alias coniecturas de his Indis proponit Pelloutier c. l. at tandem in eo deſinit, quod omnia vana parumque frugifera eſſe, quae dici et excogitari poſſint, pronuntiat.

Ipse quidem id vero simile putat, fuisse Indos mercatores, qui dum mercaturae causa in Indico mari navigabant, tempestatibus actos versus septemtrionem ad Germaniae tandem litora adpulsos fuisse. Quod quidem inde adstruit, quod Mela (3, 7, 5.) *atras gentes* et *quodammodo Aethiopas* vocet, conlato Strabone 15, p. 690. et 696. [s. pag. 475. et 479.] et Plinio 6, 19. [s. 22.] Ridet idem Huetium, qui hist. du commerce — cap. 52. pag. 351. Norwegios, [vel Lappones] et Vossium, qui Britannos pictos putarunt. Quod Schottus notavit, Strabonem lib. 2. [p. 67. s. 98.] non credidisse Herodoto, [4, 42.] Heraclidi Pontico, et Posidonio eadem, quae C. Nepos, adfirmantibus, ad hanc quaestionem proprie referri non potest, quod ea spectant navigationem circa Africam et per Indicum Oceanum, de qua noster infra exponit cap. 9. Etsi enim in Herodoto septemtrionale mare commemoratur, ita tamen vocare solet mediterraneum, qua parte Aegyptum adluit, uti nexus docet. Cf. etiam Wesseling ad 4, 13. Mela enim unice disputat, an ultra Caspium sinum Oceanus continuetur, atque tractum illum maris intelligit, qui ab India patet per mare boreale ad Germaniam, quod cum exemplo hoc evictum esse et probatum putet, subiungit, *restat ergo pelagus.*

rege) Non minor hic quaestio exercetur de hoc rege. Stralenberg pag. 97. 101. quem memorat Pelloutier (vid. infra) contendit, fuisse Lindormum, regem Gothorum, quem tamen veterum nullus novit. Aventinus in Annalibus Boiorum lib. 2. p. 279. ed. d'Allem. 1622. credit, Maraboduum fuisse, cuius mentionem faciunt Strabo 7. p. 201. s. 290. Velleius 108 sq. Tacitus Annal. 2, 26. et alibi. At sic tempora egregie turbat et miscet. Nempe Maraboduus diu post Q. Metellum Celerem vixit. Pelloutier, (vid. c. l. p. 181 sq.) qui *Suevorum* cum Plinio legit, Ariovistum intelligi posse putat,

qui cum I. Caesare, Pisone et Gabinio CSS. a. U. 696. (Varron.) pugnavit, de quo vid. Iul. Caes. de B. G. 1, 31 sqq. 6, 12. et Dio 38, 34 sqq. Difficultatem, quae ex voce Suevorum nascatur, cum rex Germanorum semper vocetur, sic tollere nititur, Ariovistum ex eorum Germanorum numero fuisse, quos Suevos dixerint; de quo Caes. de B. G. 1, 53. et 4, 1. Porro constare monet, Ariovistum ante, quam Rhenum cum exercitu transgressus Galliam invaserit, tenuisse terras Sequanorum et Helvetiorum, quae etiamnunc Sueviae nomen servent. Caes. de B. G. 1, 40. Strabo 4. p. 134. s. 194. Praeter Suevos proprie sic dictos Ariovistus secum habuit Harudes, Marcomanos, Triboccos, Vangiones, Nemetos, Sedusios, qui omnes commemorantur socii in proelio cum Iulio Caesare in Gallia. (Vid. 1, 51.) Ex quo adparet, eosdem trans Rhenum cum Suevis duxisse. Haec fere sunt argumenta, quibus motus Pelloutier Ariovistum regem eum fuisse existimat. Equidem nihil eiusmodi in Aventino exquirere potui, quod referri huc possit. Cf. 2, 2. ubi de illo narrat. Tum mirum utique videtur, quod, cum Germaniae sequatur, non Germanorum, sed Baetorum s. Boiorum regem nominat, si fuit Ariovistus. Mirum porro, cur Suevorum regem faciat Plinius, qui sua vel ex Mela, vel ex Nepote ipso duxit, et, si hoc est, diversa ex uno fonte uterque hauriat. Quae quidem difficultates sic removeri et expediri, etsi coniecturae tantum ope, posse videntur. Ariovistus omnino non omnium Germanorum rex fuit, sed Suevorum, quos maiorem Germaniae partem obtinuisse, (Tacit. de Germ. c. 38. in.) reliquos Germanos numero et potentia superasse, (Strabo 4. p. 134. s. 194.) et Rhenum comitantibus aliis, duce quidem Ariovisto, transiisse constat. (Vid. supra.) Hinc diserte Dio 38, 34. adfirmat, Germanis illis, qui Rheno traiecto Galliae partem occupaverant, Ariovistum praefuisse. Hinc forte Plinius Suevorum praetulit, ut auctum postea regnum indicaret suique temporis morem. Cornelius

autem Nepos eadem ipſa tempora ſervans, quibus res accidit, Baetorum ſ. Boiorum regem proprie vocavit, qualis fuit ante Iulii Caeſaris proconſulatum. Boios autem primum Hercyniam ſilvam tenuiſſe, adfirmat apud Strabonem 7. p. 203. ſ. 293. Poſidonius. Silva autem illa cum ad Helvetios usque et Rheni Danubiique fontes pertinuerit, (vid. ad 3, 3, 3.) facile horum rex, quisquis ille fuerit, dono Indos eos Metello dediſſe poteſt. Arioviſtus tamen, qui ante Caeſarem Rhenum transgreſſus erat, cum bellum Aeduis, amicis populi Romani, intuliſſet, iubente ſenatu Romano, ab Aeduis deſtitit, obtinuitque, ut, ſuffragante ipſo Caeſare conſule, amicus populi Romani et rex adpellaretur, de quo Appian. in Gallicis 16. Dio 38, 34. et ipſe Caeſar 1, 33. et 43. Quod factum eſt a. 695. cum a. 692. Metellus Galliae eſſet proconſul. Hoc unum maxime moratur, quod Boii cum Arioviſto nusquam commemorantur, immo poſt demum, cum Arioviſtus iam in Gallia conſediſſet, illi Rhenum, Helvetios ſecuti, transgreſſi ſunt L. Piſone et A. Gabinio CSS. i. e. an. U. 696. uti ipſe teſtatur tunc proconſul Galliae Caeſar 1, 6. extr. et, Helvetiis redeuntibus, manente Arioviſto, cum Aeduis in parem iuris et libertatis conditionem recepti, impetratis agris, coaluerunt. (Idem 1, 28.) Obſcura igitur haec ſunt et incerta.

vi —) Sic Frontin. 1, 1, 2. *niſi vi tempeſtatis a curſu praetoriae navis abductus.*

emenſosque) *Emetiri* curſum, iter et alia multa ſimilia conlegerunt Tennulius ad Frontin. 1, 4, 3. et Oudendorp. ad 3, 1, 2. ex Iuſtino, Curtio, Seneca.

exiſſe) Tullius quoque verbo *exire* utitur pro de navi deſcendere. Vid. Victorium caſtig. in Cicer. pag. 25. CIACCONIVS.

CAP. VI.

HISPANIAE EXTERIORIS ET SEPTEMTRIONALIS OCEANI INSULAE.

§. 1. *his oris)* Hactenus de ora in septemtriones exposita; nunc more suo ad Gaditanum fretum reversus insulas potiores, ut passim descriptae orae obiacent, enumerat. VADIANVS. Respicit libri 2. cap. 7. ubi in recensendis insulis maris interni ad Baeticae angulum processerat, et in Colubraria et Ebuso substiterat. Cf. ad 2, 7. in.

Gades) De quibus vid. notata ad 2, 7. in.

rectam) Est, uti et adiuncta in obpositione docent, quae nec in altum prominet, nec recedit obliqua. Sic 3, 5, 3. *rectus alveus* de mari Caspio, et alii *rectum litus*, *limes*, *aquae*, quae exemplis proposuit Burmann. ad Valer. Flacc. 4, 614. et ad Lucan. 3, 207. ubi etiam videndus Oudendorp.

in altero) Urbs sita erat ἐπὶ τῶν ἑσπερίων τῆς νήσου μερῶν. Strabo 3. p. 117. s. 169. In altero igitur cornu, ubi situm erat templum, spectabat orientem, quod et diserte verbis subiectis adfirmat Strabo c. l. τέτραπται πρὸς ἕω, καθ' ὃ δὴ μάλιστα τῇ ἠπείρῳ συνάπτουσα τυγχάνει ἡ νῆσος, ὅσον σταδιαῖον πορθμὸν ἀπολείπουσα. Hinc notat vulgo ferri 12 M. P. ab urbe fuisse remotum, (uti etiam est in Antonini itiner. p. m. 408.) ut numerum laborum Herculis accommodarent, cum tamen maius sit intervallum ab una insulae extremitate ad alteram. Ab oppido Gadibus remotum fuisse omnino etiam indicat Iul. Caesar de bello civili 2, 18. Recedit Philostrat. in vita Apollonii 5, 5. qui totam illud insulam occupasse tradit. Intelligit sine dubio insulam, (Erithyam), quae

Gadibus post adiuncta accessit, eamque Gades coniuncto nomine vocavit. Cf. Wesseling. ad Antonini itin. p. 408. et Strabo c. l.

templum) Celebratur a multis eiusque pecuniae et ornamenta, (ἀναθήματα) veluti a Caes. de B. Civ. 2, 18. 21. Dio 43, 49. Singulatim illa prolixius recenset Philostrat. in Apollonii vita 5, 5. et ex eo Photius p. m. 1009. veluti aras Herculis, hydras et Diomedis equas, 12 Herculis opera, lapide expressa, (quae in foribus templi caelata adparuisse canit Sil. Ital. 3, 32 sqq. miscens Herculem Thebanum et Gaditanum) Pygmalionis auream olivam, Teucri Telamonii baltheum aureum, columnas ex auro argentoque colliquatas; Strabo 3. p. 117. s. 170. duas columnas aereas 8 cubitorum, quibus sumtus in aedificando templo facti inscripti fuerint; quosdam, qui perfecta navigatione sacris Herculi factis huc venissent, maris terraeque finem iactasse. Alex. M. imaginem ibi etiam positam fuisse, eaque conspecta Caesarem ploravisse, referunt Sueton. cap. 7. et Dio 37, 52. Ossa etiam Herculis ibi sita Noster refert. Statuas tamen s. simulacra ipsius Herculis in templo non comparere, adfirmat Philostratus c. l. et Silius Ital. 3, 30. Donaria ipsa cum pecuniis inde rapuit Iul. Caesar, (vid. de B. Civ. 2, 18.) post tamen reddidit. (ibid. 2, 21.) Miras in sacris et cultu Herculis cerimonias diligenter descripsit Silius Ital. 3, 14 sqq. quas Phoenicio ritu celebratas fuisse adfirmat Appian. in Hispan. c. 2. In tanta autem fuit illud veneratione ad Diodori usque aetatem, ut multi iidemque inlustres Romani adierint, vota vel nuncupaturi, vel soluturi, uti refert ipse 5, 20. Cf. ad eum Wesseling idemque ad Antonin. p. 408. De Iulio Caesare id diserte referunt Sueton. cap. 7. et Dio 37, 52. de Fabio Maximo Aemiliano Appian. in Hispan. cap. 65. de Caecilio Aemiliano sub Caracalla, quem hic, quod oraculum ille ibi consuluisset, interfecit, Dio 77, 20. Commemeratur

praeterea Hannibal a Livio 21, 21, 9. et Silio Italico 3, 14 sq. Adiri potest Io. Baptista Suarezius, qui lib. 3. antiquit. Gaditanar. sacra, cerimonias et dignitatem templi fuse enarravit. Cf. et Bochart in Chanaan 1, 34. Contra qui id, Macrobio Saturn. 1, 20. teste, aliquando adoriri conatus erat, Theron, rex Hispaniae citerioris, graves cum exercitu et classe poenas tulit.

Herculis) Plures omnino Herculem commemorant. At Philostratus c. l. Herculem *Aegyptium* et *Thebanum* ibi cultum fuisse scribit. Eustathius ad Dionys. v. 451. dicit, aut *Thebanum*, aut *Phoenicium*, aut *Tyrium*. Tyrium, non Thebanum sua aetate eum habitum fuisse adfirmat Appianus in Hispan. cap. 2. Causas dedicati templi commemorat Philostratus has: *Thebano* ob abactas Geryonis boves, *Aegyptio* ob sapientiam, et quod totum orbem ad ultimos terrarum fines dimensus sit. Potiores igitur et plures consentiunt in Tyrio et Aegyptio. Aegyptios Herculem coluisse, idoneum testem habemus Herod. 2, 43. De Tyriis multi adfirmant. Cf. Herodot. 2, 44. Strabo 16. p. 521. s. 757. Curtius 4, 2, 3. Arrian. de exp. Alex. 2, 16. Heliodor. in Aethiop. 4, 16. p. 199. Cicero de nat. Deor. 3, 16. Macrob. Saturnal. 1, 20. — Uter intelligi debeat, cum Aegyptium diserte commemoraverit Mela, iam quaeritur. Tyrium eum fuisse contendunt Appianus in Hispan. c. 2. et Arrian. c. l. cum plerisque recentiorum. Ille etiam de suo tempore adfirmat, Tyrium, non Thebanum habitum fuisse, et Phoenicio ritu cultum fuisse notat, quod ad rem probandam facit. Addit Arrianus templi structuram Phoenicum more factam. Quod praeterea notat ex Arriano 2, 16. Eustath. ad Dionys. v. 558. Hercules Tyrius in locis illis versatus est. Alia ex similitudine utriusque templi cultusque ducta contulit Valesius ad excerpta Peiresciana p. 110. s. ad Dionem Reimari T. 2. pag. 1305. etsi probanda non censet Gronov. ad Arrian. c. l. Cf. tamen Wesseling. ad Antonini

itiner. pag. 408. Conditores in primis rem confirmant. Quem igitur Mela vocat Herculem Aegyptium, diverfus non videtur a Phoenicio, uti et exiftimat Bochart c. l. licet proprie differant et ab auctoribus fecernantur, veluti Cicerone de nat. Deor. 3, 16. aliisque. Phoenice hunc regnante vixiffe, refert Palaephatus (fpurius ille quidem) 52, 1. Minois tempore Suidas f. v. Ἡρακλῆς. Aegyptium tamen eum fecit Faber in Semeftr. 3, 4. pag. 59. etfi Aegyptium diverfum facit ab eo, quem Tyrii coluerunt, Cicero de N. D. 3, 16. et Arnob. 4. p. m. 80. cum ex vetuftioribus auctoribus intelligatur, eum, quem Tyrii coluerunt, vere fuiffe Aegyptium, uti evincere ftudet Faber. Quidquid eft, frequens adparet hac de caufa in numis Herculis imago, uti docent Rafche in Lexico num. T. 2. P. 1. pag. 1255 fqq. et Eckhel in doctrina numorum P. 1. Vol. 1. p. 19. Idem in Hadriani numis Hercules Gaditanus vocatur.

inluftre) Auget celebritatis fenfum cumulatis fubftantivis, quorum aliud aliud fine mora trudit.

queis manet —) De loci explicatione et fenfu disputatum eft in not. crit. p. 164 fq. Iacobus Gronov. ad Arrian. de exped. Alex. 2, 16. in. explicat: certis annalibus, quod apud Strabon. 1. p. 39. f. 56. fit ἐν χρόνοις μνημονευομένοις, uti omnino ea, quae memoria recoli poffunt, de quo exempla alia adtulit. Hic autem vult Mela omnino: Templum eft vetuftiffimum et Troiano bello antiquius, ante quod incerti funt anni temporumque ratio. Ad tempora Iofuae refert Bochart. in Chanaan 1, 34.

§. 2. *Erythia)* Gr. Ἐρύθεια. *Erythea* tamen dedit Wernsdorf in Avieni ora v. 309. et defcript. — v. 739. ubi prolixe Schraderus docuit, nomina Gr. in *εια* Latine per *ea* potius efferenda effe ex infcriptionibus

et bonorum Codd. maiori hodie suffragio. Secundum Stephanum etiam Ἐρύθη per synaloephen dicitur, quod falsum esse, et in aliis notari etiam, contendit Salmas. ad Solin. cap. 23. s. 26. p. m. 201. Adfert Καλλιόπη et Καλλιόπεια, ut Εὐρώπη, Πηνελόπη, ubi utrumque usum obtineat. Plura dedit Stephanus s. v. Ἐρύθεια et Ἀνάμεια, quae tamen eodem nomine distingui posse, quid vetat? Ducuntur inde Ἐρυθεύς, Ἐρυθείτης de insulanis, qui praeterea per periphrasin indicantur, notante Stephano. In Latinis *Erytheis*, veluti praeda et similia apud Ovid. Fastor. 1, 143. 5, 649. — *Erythia litora* Sil. Ital. 16, 195. ubi *Erythea* mavult Schrader. c. l. Nomen Stephanus ducit ab Erythea, Geryonis filia, in qua quidem genealogia consentit etiam Pausan. 10, 17. Ita tamen dictam esse putat Plin. 4, 36. s. 22. quod Tyrii Aborigines eorum orti ab *Erythraeo mari ferrentur*; de quo cf. etiam Martin hist. des Gaules T. 1. p. 310. not. e. Salmas. ad Solin. c. l. et de la Nauze justification de Pline sur l'etymologie de l'isle d'Erythia, in memoires — de Paris Tom. 34. p. 175 sqq. Dissentit Avienus in ora v. 310. qui conditores ex Carthagine deducit. *Aphrodisias* secundum Stephanum h. v. etiam dicta est, quod alias de Gadibus adfirmatur. Nempe Gades et Erythiam multi commiscent, de quo Plin. 4, 36. s. 22. Strabo 3. p. 117. s. 169. Apollodor. 2, 5, 10. Eustath. ad Dionys. v. 558. Cf. etiam ad 2, 7, 1. ubi de aliis nominibus. Veneri marinae consecratam fuisse, scribit Avienus in ora v. 316. unde *Aphrodisias* nomen probatur et intelligitur. Ad Gades illud refert Strabo 3. pag. 102. s. 148. cum insulis vicinis, quae fuerunt Tartessus et Erythia. Plinius etiam c. l. Gadium oppidum in insula Erythia, quam a Gadibus distinguit, prius fuisse memorat, in quo quidem propter diversas narrationes error fuit facilis. Sagaciores distinguunt, uti ipse Plinius, qui ab eo latere, quo Hispaniam Gades spectant, passibus fere centum remotam fuisse scribit; πορθμῷ σταδιαίῳ Strabo 3. p. 117.

ſ. 169. et ex eo Euſtath. ad Dionyſ. v. 558. Hinc et ex aliis, quae de eius fertilitate ſubiungit, adparet, eandem antea intellexiſſe, quando ſcribit: τοὺς δὲ τὴν περαίαν οἰκεῖν καὶ μάλιστα τὴν ἐπὶ τῆς προκειμένης (Γαδείρων) νησίδος διὰ τὴν εὐφυΐαν, ἣν ὥσπερ ἀντίπολιν πεποιήκασι τῇ Διδύμῃ. Didyma autem, quam ex Gadibus et Neapoli conflatam narrat, ſita erat in occiduis Gadium inſulae partibus, cui erat Saturni templum in extrema parte contiguum, e regione parvae inſulae (Erythiae). Herodotus 4, 8. prope Gades etiam ponit in Oceano extra columnas Herculis, atque ſic etiam occidentem indicat, cum ab oriente incipiat Oceanum. Sic prope Gades refert Sil. Ital. 16, 195. Quod mediam inter Gades et continentem ſitam fuiſſe Stephanus ſ. v. Ἀφροδισιὰς et ex Strabone et Plinio idem conficit Bochartus, non ſatis rectum videtur. Strabo enim, quod ſuperiora docent, in occidua Gadium inſulae parte Didymam poſuit, cuius quaſi ſuburbium fuerit et ἀντίπολις, et in orientali inſulae parte, qua proxime abeſt a continente unius ſtadii intervallo. Atque huc referri debet pons, h. *la puente de Suazo*, qui inſulam adnectit continenti, et a Gadibus urbe abfuit 12 M. P. teſte Antonino in itiner. p. m. 409. Quod quidem egregie conſentit cum inſulae longitudine, in cuius extrema parte verſus occidentem fuit urbs Didyma ex Gadibus poſt conflata. Strabo enim inſulae longitudinem dat 100 ſtadiorum, Plinius 12 M. P. Gades etiam, quaſi τῆς γῆς δειρὰ et ταινία fuit, et exiguo intervallo a continente remota, uti dictum ad 2, 7. in. Plinius c. l. dum ab eo latere, quo Hiſpaniam Gades ſpectarunt, paſſibus fere centum ponit Erythiam, aperte utramque commiſcuit, quippe qui et Gades urbem in ea prius fuiſſe ſcribit. Cauſa erroris haec eſſe videtur, quod utramque inſulam multi Gadium nomine communi adpellarunt. Unde efficitur, Gades ſuo nomine h. eſſe *Leon*, et Erythiam fere quaerendam eſſe, ubi h. eſt *Cadix*.

Cf. post. At ab hoc situ recedit Ptolemaeus 4, 1. magis etiam numeri, quippe qui ad occiduam exterioris Mauretaniae partem ponit. Sic Mela, dum contra Lusitaniam statuit, aliam situ Erythiam intellexit, uti et diserte notat Plinius 4, 36. f. 22. Alii vage ab Oceano situm denotant. Sic ἐν τῷ Ὠκεανῷ Stephanus h. v. (uti de Gadibus) et Solin. cap. 26. f. 23. aut erravit; πρὸς τῷ Ὠκεανῷ Schol. Pindari ad Olymp. 3, 79. quod Herodoto 4, 8. est ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ, adiunctis tamen luculentioribus notis, et de Gadibus vicinis Dionysio v. 454. ἐπὶ τέρμασιν Ὠκεανοῖο, quo Hesperium mare ex v. 63. intelligit, quod Eustathius explicat πρὸς τῇ ἑσπερίᾳ θαλάσσῃ. Sic Dionys. v. 559. de Erythia περὶ χεῦμα Ἄτλαντος, i. e. περὶ τὸ Ἀτλαντικὸν πέλαγος, fee. Eustathium. Ὠκεανῖτις νῆσος τῇ Γηρυόνου est eidem ad Homer. Il. 7, 136. p. m. 542. In his cum de insula ipsi aperte loquantur, non de urbe, πρὸς, ἐπὶ est ἐν, uti *apud* passim in Latinis, vel ita potest explicari, ut iaceat in eo marium tractu, ubi Oceanus incipit, atque sic illa comparatio non pertineat ad continentem, sed ad ipsa maria. Ita etiam intelligi potest Apollodor. 2, 5, 10. cum dicit: κειμένην πλησίον Ὠκεανοῦ, quod primo intuitu inscitum et ridiculum est, uti censuit Heynius, qui pluribus de eo disputat. Insulae εὐφυΐαν et τὸ εὔβοτον laudat Strabo et inde Eustath. cc. ll. Βοοτρόφον vocat Dionys. v. 558. Cf. et Iustin. 44, 4, 14. De Geryonis ibi sede statim. Quae sit hodie et ubi, quaeritur. Salazar in antiquitt. Gaditan. 1, 4. putat in eodem esse loco, ubi nunc *Leon*. Mari haustam, ut ne vestigium quidem eius hodie exstet, Mariana hist. Hisp. 1, 21. p. 39. Bochartus c. l. Florez in España Sagrada T. 13. p. 60. adsentitur Vossio et putat h. *de Salles* ad ostium *Anae*. De la Nauze (cf. supra) evanuisse credit, et adgesta terra Gadibus additam, quae inde factae sint longiores. Contra disputat Mannert Geographie T. 1. pag. 284. qui eodem situ reperiri, quem designarunt

veteres, et introitum portus interioris efficere adfirmat. Cf. hodiernam portus Gadium (Cadix) descriptionem luculentam, quam tabula proposuit Mentelle Geographie comparée T. 6. Quae mihi videantur, supra iam indicavi. Vossius ad h. l. aut nullam fuisse Erythiam censet, aut vera esse, quae de hac Aristoteles in Mirabilibus scripserit, nempe Erythiam fuisse in Epiro.

Geryonae) Vel a *Geryon*, vel *Geryones*, quod quidem nomen, ubicumque occurrit, ita legere malunt in Latinis viri docti, et hinc in genitivo *Geryonae*, non *Geryonis*. Vid. Burmann. ad Tiber. cap. 14. Heins. ad Ovid. epist. 8, 9. Brouckhus. et Burmannus ad Propert. 3, 21, 9. et quos hic laudat ad c. l. et ante ad Anthol. Lat. T. i. p. 325 sq. Certe ita iam praecepit Servius ad Virgil. Aen. 3, 662. qui tamen *Geryonis* ex Sallustio adfert. Hinc et in Virgilio Aen. 7, 662. pro *Geryone* quidam voluerunt *Geryona*, ubi vid. la Cerda, et sic alibi Codd. variant. Neque tamen constantem eum fuisse usum, monet Verheyk. ad Antonin. Liber. c. 4. cum in Graecis triplex invaluerit forma, Γηρυών, Γηρυόνης et Γηρυονεὺς, uti docent Eustath. ad Dionys. v. 558. et Etymol. M. s. v. Γηρυών, et exemplis probavit Verheyk. c. l. Vid. praeterea, quos notavit Fischerus in indice Palaephati h. v. *Gerionis* (sic) certe est in inscr. apud Gruter. 6, 4. De Geryone autem narratio est in fabulis celebrata. Vid. quos laudat Fischer. ad Palaephat. cap. 25. in. Tergeminum s. triplicis naturae fingunt, cuius pulcerrimas boves, interfecto ipso domino, abegit Hercules. Plinius 4, 36. s. 22. plurali numero dixit, quod quidam tres eo nomine fratres fuisse putarunt, uti est apud Iustin. 44, 4. extr. De sede discrepant auctores. Plerique insulae prope Hispaniam regem fuisse scribunt, quam Erythiam in iis multi nominant, etsi Mela Lusitaniae obiectam facit, uti supra notavi. Scylax p. 10. (Huds.) Erythiam eam Geryonis ponit prope Illyricum.

Hecataeus autem apud Arrian. de exped. 2, 16. et Eustath. ad Dionyf. c. l. fimpliciter ab Iberorum regione fabulam revocarunt et ad continentis locum prope Ambraciam et Amphilochos transtulerunt. Cf. etiam Antonin. Lib. c. 4. Niclas ad Ariftot. de mirab. aufcult. c. 145. et qui idem contendit Bochart. in Chanaan 1, 34. et 41. Ad Ponti urbem Tricareniam refert Palaephatus c. 25. atque hinc caufam adpellationis τρικάρηνος arceffit.

frumenta) Sic et alibi in plurali occurrit. Vid. Oudendorp. ad Iul. Caef. de B. G. 5, 20. extr.

recidivis) Quae excidunt, fed renafcuntur et plantam fuam inftaurant. De hac voce vid. Gronov. ad Senec. Troad. v. 472. ubi explicat: *renafcens*. Cf. etiam de h. v. Gefner. in thef. Lat. L. Eft enim a *cado*, quod profodia docet. Vid. quae adferunt viri docti ad Silium Ital. 1, 106. Eam vocem multis auctoribus reddidit Heinfius ad Claudiani Phoenicem v. 66. et Drakenb. ad Sil. Ital. c. l. Commutatur enim faepe cum *redivivus*. Cf. Iaeger ad panegyr. vett. 9, 35. 4. et alibi. De ipfa fertilitate Erythiae quidem fupra dictum eft. Verius id de agris Tago vicinis dici poffe et ufitatius effe, contendit Refendius in antiquitatibus Lufitan. lib. 2. p. m. 67. Idem vero alibi etiam evenire, notant paffim auctores. Sic de Maffaefyliorum regione Strabo 17. pag. 571. f. 831. τοῦ ἔαρος οὐδὲ σπείρουσιν, ἀλλὰ — τῷ ἐκπεσόντι στάχυϊ κατὰ τὸν θερισμὸν ἀρκοῦνται· τελεσικαρπεῖ γὰρ τὸν θερινὸν καρπόν. De Albanis idem 11. p. 346. f. 502. πολλαχοῦ σπαρεῖσαν (γῆν) ἅπαξ δὶς ἐκφέρειν καρπὸν, ἢ καὶ τρίς. Cf. etiam Euftath. ad Dionyf. v. 730. ubi ἄσπαρτος καρπὸς vocatur. De Hyrcanis 11. pag. 350. f. 508. ὁ σῖτος ἐκ τοῦ ἐκπεσόντος καρποῦ τῆς καλάμης φύεται, quod iam antea lib. 2. p. 50. f. 73. iisdem verbis narraverat. Cf. Euftath. ad Odyff. 9, 109. p. 340, 30.

septem) Sensus est: Tanta est insulae fertilitas, ut septies una satio continua fruge messem praebeat. Nam ex aristis primum maturis decidunt grana, quae secundam messem augent, mox illis alia fruges, sicque deinceps, ut in septimam usque messem nec coli, nec seri agrum sit necesse. VADIANVS.

minimum) Sic loquitur auctor Latine, ubi vulgus solet dicere *ad minimum*, quasi illud superlativum non posset per se consistere. Sed est error, quum Cicero et Livius nunquam aliter locuti sunt, quam omissa praepositione. I. GRONOVIVS *MS.*

§. 3. *plumbo)* Cuius duo faciebant genera, *nigrum* atque *candidum;* hoc pretiosissimum, κασσίτερον vocabant, unde insulis nomen. Vid. Plin. 34, 47. s. 16. et quae mox subiicientur.

Cassiterides) Gr. Καττιτερίδες ap. Strabon. 3. pag. 101. s. 147. et Ptolem. 2, 6. Κασσιτερίδες Diod. Sic. 5, 38. Herodot. 3, 115. Eustath. ad Dionys. v. 561. ut in Latinis cum Mela Plin. 4, 36. s. 22. Solinus 26. s. 23. et alii. In singulari *Cassiteris* insula Plinius 7, 57. s. 56. quae Κασσίτιρα est Stephano h. v. Nomen a fertilitate plumbi (κασσίτερον) ducit Plinius 4, 36. s. 22. quod ad Graecos inde advectum esse scribit Herodotus, quod primum fecisse Midacritum Plin. 7, 57. s. 56. narrat. At ad Midam Phrygium refert ex aliis auctoribus Harduinus, qui et sic emendat, ad Melicartum vel Melcarthum Phoenicium Herculem ex Sanchoniathone Bochart. in Chanaan 1, 39. Sprengel in Gesch. von Gross-Britannien T. 1. pag. 6. not. h. ab Hebr. *Kastira*, *Kistira*, Arab. *Kasdir* i. e. stannum deducit. Quale intelligi debeat κασσίτερον s. stannum, adparet ex Plinio 34, 47. s. 16. et quae disputavit Beckmann. ad Aristot. de mirabil. auscult. cap. 51. p. 101. qui idem

fuisse conficit, quod hodie *stannum* vocatur. Cf. eius Geschichte der Erfindung. P. 3. p. 284. Nomen tamen a stanno finxisse Ponticos et alios mercatores, qui stannum inde adtulerunt, cum terra incognita ipsis esset, existimat Bayerus de Venedis et Eridano in opuscul. pag. 524. At ex plumbi mentione adiuncta eaedem *Hesperides* dictae videntur apud Dionys. v. 563. et Priscian. v. 576. aut certe easdem habuit Dionysius, Id enim non solum agnoscit Eustathius, sed et diserte Dionysius κασσιτέροιο γενέθλην vocat. Nomen διὰ τοῦ τόπου τῆς θέσεως· δυτικαὶ γάρ εἰσιν, ut explicat Eustathius. Ita vero eaedem olim etiam dictae sunt insulae *Oestrymnides*, de quo nomine obscuro vid. Avienus in ora v. 96. et quae ibi adtulit Wernsdorf. Decem numero fuisse tradunt Strabo 3. extr. Ptolemaeus 2, 6. Eustath. ad Dionys. c. l. certe plures ipsum verbum indicat, quod et diserte scribit Plin. 4, 36. s. 22. etsi alii unam tantum commemorant. At difficilis et agitata quaestio fervet de earum situ. Mela ponit in Celticis. Iam vero Celticos ponit in Hispania septemtrionali, uti adparet ex 3, 1, 68. et 8. et ipsa insularum series et progressio cursus docet, supra Lusitanos in Hispaniae illa parte eas posuisse, et a Britannico mari removisse. Consentit Strabo 3. extr. qui ab Artabrorum portu versus septemtrionem conlocat. Sed idem in priori loco stannum nasci scribit apud populos, qui supra Lusitaniam habitant, in Cassiteridibus, item ex Britannicis Massiliam devehi, denique apud Artabros, qui Lusitaniae versus occasum et septemtrionem ultima habitant, stannum argento permistum inveniri. Celtiberiae obiectas fuisse scribit Plin. 4, 36. s. 22. et ex eo Solinus 26. s. 23. In occidentali Oceano prope Hispaniam ponit Ptolemaeus 2, 6. extr. Prope Hispaniam Hesperidas suas ostendit Dionys. v. 563. et ad occidentem, unde nomen illud tributum videtur, quia inde ad Oceanum borealem progreditur. Priscianus v. 576. contra

promontorium ſacrum. Sed magis earum ſitum deprimit Avienus v. 738. dum Aethiopibus ad mare Atlanticum adſignat. Laxe ad Hiſpaniam iacere, i. e. ſparſas, dicit idem in ora maritima v. 97. Supra Luſitaniam in obiecto Hiſpaniae mari locat Diodor. Sic. 5, 38. At longiſſime recedit Stephanus h. v. vel quem teſtem adlegat Dionyſium in Baſſaricis, quippe qui in Oceano prope Indiam ſitas fuiſſe ſcribit. Caute et ſimpliciter Herodotus 3, 115. qui plane earum ſitum ignorare ſe fatetur. Adparet tamen ex ſupra dictis propius Hiſpaniam pleroſque poſuiſſe, etſi, in qua eius plaga, parum conſtiterint. Hinc et κασσίτερον Κελτικὸν vocat Ariſtoteles de mirab. auſcult. cap. 51. Ipſa quidem narratio ad commenta referri minime poteſt, cum nihil adferat abſurdi et ab experientia alieni, etſi fabulis velit accenſere de navium ex inſulis vectura narrationem Plinius 34, 47. ſ. 16. cum certum tunc fuerit, ſtannum in Luſitania gigni et in Gallaecia. Sunt enim inſulae, quae largiores ſtanni venas oſtendant, et aliunde in Graeciam advectum eſſe, omnes teſtantur. Sic diſerte narrat Diodorus c. l. ſtannum ex inſula Britannica in obpoſitam Galliae continentem transportatum, et inde per Celticam mediterraneam a mercatoribus ad Maſſilienſes et Narbona delatum eſſe. Hinc igitur ad Graecos devehi navibus commode potuit. Quam quidem Poſidonii fuiſſe opinionem, adparet ex Strabone 3. p. 101. ſ. 147. qui eadem habet; tantum plurali Βρεττανικὰς νήσους, quas a Caſſiteridibus diſtinguit. Quod tamen ſcribit idem pag. 121. ſ. 175. Phoenices a Gadibus eas inſulas petierunt, eamque navigationem ita celarunt, ut, cum aliquando navis Romana Phoeniciam ſequeretur, haec ad vadum adlidi mallet cum Romana; dum tandem Publius Craſſus viam detexit. At de ſitu vero quaeritur. Cluverius in Germania ant. 1, 2. p. 19. putat, antiquiſſimos Graecorum Britannicas inſulas intellexiſſe, easque per errorem non procul ab Hiſpania poſuiſſe. Certe

Britanniam, quam triquetram putarunt, uno latere tam parum ab Hispania remotam esse versus austrum ferebant, ut traiectio intra dimidium unius diei absolvi posset. (Appianus in Hisp. c. 1.) Posteriores, qui eum errorem intelligerent, eas interpretati sunt, quae Trileuco promontorio (*Cabo de Ortegal*) numero complures obiacent, quarum notior in orientem h. *Isla de Cyprian*, in occidentem longius dissita *Zyzarga*. Continens obposita olim Celtiberia, h. Gallaecia, ubi Celticos ponit Mela. Ita Cluverius. Sic Ortelius ipsas insulas Britannicas esse suspicatur in thesauro h. v. ut Sprengel c. l. Insulas omnino Britannicas esse contendit Bochartus in Chanaan 1, 39. quod trans Artabros ad aquilonem nullas alias noverit insulas plumbi stannique feraces. Cui adiicit etymologicam rationem. Βρεττανικὴν, uti Strabo vocet Britanniam, esse *Barat-anac* i. e. agrum stanni et plumbi, stannum reperiri h. maxime in Cornwallia et vicinis insulis, plumbum in Coritanis, Ordovicibus, et Brigantibus. Plerique cum Cambdeno putant esse eas Britanniae insulas minores, quas h. *Soerlinges* vocant et *Silley*. Vid. Martin hist. des Gaules T. 1. liv. 1. p. 159. not. c. et pluribus Mannert in Geographie — T. 1. p. 409 sqq. qui Cassiteridas post plane in oblivionem venisse putat, quam ex Britannia, Diodoro teste, stannum in Galliam transvectum est. Cf. etiam Heeren Ideen über die Politik — der alten Welt p. 131. Contra Nonius in Hispania cap. 93. ubi plurima de iis congessit, etsi reliqua in illis Britanniae insulis congruere fatetur, numerum tamen, cum sint 140, discrepare monet, et Soerlinges potius olim adpellari *Siluram* vel *Silurum* apud Solinum (cap. 25. f. 22.) et Tacitum in Agricola. (cap. 11. Vid. et alibi.) Ipse, quales sint hodie, se ignorare profitetur, aut certe non procul a Flavio Brigantio (in Gallicia) h. *Corunna* quaerendas esse, et potiorem h. *Cizariga*. De Siluribus errat, qui fuerunt populus Britanniae in ora maritima, ut Tacitus

aliique docent. Vid. Plinius 4, 30. f. 16. et ibi Harduinus. Hinc et *Venta Silurum* commemoratur h. *Caer-Gment* in Antonini itin. Britanniar. p. 7. ad quem vid. Gale p. 131. Erraffe igitur videtur Solinus, quod quidem putant Salmafius et Harduinus, nifi quis velit infulas eas a Siluribus fuiffe etiam habitatas. Sylina Britanniae infula occurrit apud Sulpicium Severum 2, 51. quae forte huc pertinet. Silurum quidem infulas et Sylinam huc refert Bochart. in Chanaan 1, 39. et *Silly* vel *Soerlinges* h. effe putat. De infulis Soerlinges poffit etiam dubitari, quod, quae Strabo de iis narrat, vix nunc congruant. At forte terrae motibus et maris impetu mutationes factae funt; de quibus vid. philofoph. transact. Vol. 48. n. 7. p. 55. Bayerus c. l. cum ftannum in Graeciam ex infula Europae extremae fubiecta advectum effe auctorum teftimoniis conftet, ad Balticum mare eas removere videtur, quod feptemtrionale adpellent. Tum vero idem evenerit, quod de electro notatur. At nemo eas ibi pofuit, et diferte Strabo, qui ab Artabris eas verfus feptemtrionem fitas effe narrat, a Gadibus eo Phoenices navigaffe addit. A Britannia et Britannicis infulis certe feparat Dionyfius et Pofidonius apud Strabonem et Diodorum Siculum et ex iis et ex Britannia ftannum exportari fcribunt. Quod Reinoldius in tabula Hifpaniae obiicit fupra infulas fortunatas, ubi h. Azores, mirum eft, nec cum Melae fitu notato conciliari ullo modo poteft. Uphagen in parergis hiftoricis pag. 169. nec de Britannia, forte poft fub iis intellecta, nec de Hifpaniae infulis explicat, fed deperditas nunc quasdam effe putat. In Britannicis infulis ftannum repertum effe largiori proventu indicat etiam Polyb. 3, 57, 3. et fuperiora declarant. Sed an easdem habuerint veteres, dubitare finunt, quae fupra de diftinctione facta notavi. Certe Caefar de B. G. 5, 12. plumbum album (κασσίτερον) tantum in mediterraneis locis nafci, in maritimis ferrum adfirmat. Denique

Heeren c. l. etsi ex Geographorum notatione unice ad Britannicas (*Soerlinges*) pertinere existimat, Cassiterides tamen omnino malit de stanni emporiis intelligere et explicare. Strabo lib. 3. extr. novem ab hominibus vagis habitari refert, quorum vestitum describit, unam desertam esse, quae, subpresso Strabonis nomine, repetit Eustath. ad Dionys. v. 561.

Sena) De hac, quod equidem sciam, apud nullum alium legi hactenus. VADIANVS. Videtur huius quoque meminisse Antoninus in maritimo itinerario, [pag. 509. Wessel.] si quidem apud illum *Uxantisma* [quod reddidit unice Cellarius in Geogr. ant. 2, 2, 146.] scribitur pro *Uxantis Sina.* Hodie insula ista nihil continet singulare. A Gallis vocatur *Isle de Saincts*, estque Brèstae opposita. VOSSIVS. Vossii emendationem non probavit solum, sed et expressit Wesselingius in Antonino, idemque Cambdeno et Valesio in mentem venisse addit. Ortelius in thesauro Geogr. h. v. putat h. esse *Heyzant*, uti nautae vocant, aliis *Ouessant* vulgo. Contra ostia Senae, (vulgo *Seyn*) fluvii, cognominis, teste Coelio Rhodigino lect. antiqu. 2, 33. ponit Ferrarius in Lex. Geogr. h. v. ad quem Baudrandus monet h. esse *l'isle de Sain* et male ibi commemorari a Coelio Rhodigino Senam fluvium. At sic contra umbram pugnant. Coelius Rhodiginus enim 13, 33. (non 2, 33.) nihil de situ et nomine insulae adtulit, sed tantum, quae de Gallicenis dedit Mela, mutata verborum forma, reddidit. In posteriori nomine nostrae aetatis consentit etiam Wesselingius. Quod enim *Heyzant* (*Ouessant*) putavit esse Ortelius, in Antonino est *Uxantis*, in Plinio 4, 30. s. 16. *Axantos*, seriori aetati *Ossa*. Vid. Wesseling c. l. Tum vero nostra videtur esse Plinii *Siambis*, pro quo tamen *Amnis* legunt Harduini codices.

Gallici numinis) Id intelligit, quod generaliter Galli venerati sint. Quodcunque id tandem fuerit,

nam nisi aut *Hesum*, [*Esum*] aut *Theutatem* intelliges, quaerendum aliis relinquo. VADIANVS. Vid. de iis ad 3, 2, 3. Qui de Samniticis mulieribus Gallicenas explicant, uti in notis criticis p. 163. exposui, ad Bacchum referre debent, quem summo studio et fervore coluisse discitur ex Strabone 4. p. 137. s. 198. et Eustathio ad Dionys. v. 566. At illa insula ostio Ligeris erat obiecta, nec ea ille cultus adfert mulierumque illarum ritus, quae ad Melae narrationem aliquid conferant. Martin la religion des Gaulois T. 2. lib. 4. cap. 19. *Nehalenniam* (i. e. *Lunam*) fuisse putat Deam a Senis cultam, cuius in Seelandia repertae sunt imagines cum inscrr. quae eam referunt, ut et Nemausi (*Nismes*) similem a Montefalconio exhibitam; in ora omnes repertae. Vid. Martin in primis p. 98. Proximo capite idem Lunae cultum in Gallia operose adstruere nititur ex monumentis, et in festis eius personatas prodiisse existimat, unde apud Melam verba: *vertere se in animalia* intelligi posse putat. (Cf. p. 107.) Id fama fuisse auctum, ut fere idem fecisse dicerentur, quod Thessalae. (Idem pag. 108.) Forte fuit *Isis*, quae navim habuit symbolum, teste Lactantio 1, 11, 21. et, quod inscriptiones docent a Martino pag. 134. prolatae, in Gallia culta fuit. De ipsis *Gallicenis* satis disputatum est in notis crit. p. 159 sqq.

sanare) Cantu videlicet, aut verborum vi magica, quale vatum medicorumque genus in Gallia fuisse Plinius lib. 30. [c. 4. s. 1.] scribit. VADIANVS. Quod posse fieri per musicam, testantur omnes scriptores, et praesertim Macrobius in lib. 2. [in somn. Sc. c. 1.] ubi agit de Pythagora. I. GRONOVIVS *MS.*

§. 4. *Britannia*) Sic usitate scribunt Latini, et rarissime dissentiunt numi. Vid. Rasche Lex. num. T. 1. P. 1. p. 1596. In lapidum monumentis frequen-

tius *tt* legitur. Sic *Brittania* in Gudii infcrr. ant. p. 99. n. 3. p. 120. n. 2. *expeditio Brittanica* (fub Hadriano) p. 9. n. 11. et bis p. 175. n. 1. et faepius. In Graecis eft Βρεττανία, (Dio 39, 50. et alii) Βρεττανική, (Strabo 4. p. 137. f. 199. —) et fic per duplex ττ in derivatis plerique. Sic Βρεττανοὶ Schol. Mosquenf. ad Dionyf. v. 284. τὸ ἐντελέστερον putat et metri caufa ibi per fimplex τ pofitum. Idem Euftathius monet. Invenitur tamen etiam fimplex τ, uti in Dionyfio v. 566. notante hunc locum etiam Stephano. Idem etiam habet fimplex ν, uti Marcianus pag. 57. (Hudf.) Ptolem. 2, 3. T fimplex etiam numi multi Graeci. Vid. Rafche Lex. num. T. 1. P. 1. p. 1601 fq. Claudii aevo et poft fub Hadriano et Antonino Pio per t fimplex fcriptum effe, at fub Severo eam literam geminatam ex numis probat Eckhel in doctrina num. P. 2. Vol. 6. pag. 240. Hinc exiftimat Euftathium ad Dionyf. v. 284. non nifi pro fuae aetatis fcribendi lege dicere ita eum potuiffe; metri caufa alterum t eiectum. Per π etiam fcriptum inveniri notant Euftath. ad Dionyf. v. 568. et Stephanus, qui eo nomine adlegat Marcianum et Ptolemaeum. Ille fic habet pag. 57. (Hudf.) in hoc ufitata h. forma exftat, quam omnino effe in fcriptura B et duplici ν monet Euftath. ad Dionyf. v. 284. Π tamen praefert etiam Cod. Mofcov. in Strabone. Cf. de fcripturae diverfitate Cellar. in Geogr. ant. 2, 4, 2. Incolae Βρεττανοὶ, (Stephanus et auctores ipfi plures) et hinc Βρεττανικὸς faepe et Βρεττανίδες νῆσοι. Incolae dicti etiam funt *Britones* f. *Brittones*, quae nomina promifcue adhibet Aufonius epigr. 107. Pofterior aetas maxime frequentavit, etfi nec in antiquis defunt exempla, v. c. Iuven. 15, 124. Alia dabit Cellarius c. l. Invenitur etiam in plurali Britanniae, de cuius ratione vera quaeri poteft. Neque enim folum ad eius divifionem poftea factam pertinere poteft, cum ita iam in Catullo 29, 21. 45, 22. legatur. Quod enim fic dixit Antoninus in itinere Britanniarum,

etsi sic putat Galeus pag. 2. potius spurium eius fetum declarat. Cf. ad Eutropium 9, 22. in. ubi notata ex sequentibus inlustrari et perfici possunt. Nempe *Britanniae* olim dictae sunt non tam Britannia, quam cum ipsa adiacentes insulae, uti diserte tradit Plinius 4, 30. s. 16. Graecis sunt Βρεττανίδες νῆσοι, uti Dionysio v. 566. Stephano, Marciano c. l. etsi hic duas eo nomine complectitur cum Agathemero 2, 4. *Albionem* et *Hiberniam*, uti et explicat Eustath. ad Dionys. c. l. Et sic diserte Stephanus Ἰουερνίαν (vid. h. v.) Πρετανικὴν νῆσον vocat, uti Albionem Ptolem. 3, 2. Quae enim proprie dicitur Britannia, peculiari et suo nomine vocata est Albion, (Plin. c. l.) Graecis Ἀλουίων, uti Ptolem. 2, 3. Agathemer. 2, 4. et 8. Eustath. c. l. vel Ἀλβίων, ut Eustathio c. l. Marciano c. l. et complectitur h. *Angliam* et *Scotiam*. Comprobat hanc antiquam adpellationem etiam Beda in hist. gentis Anglor. c. 1. et de eius incolis adfert *Britones*. De causa nominis, quam incertam putat, vid. Cambdenus in Britannia (Amstel. 1646.) p. 10. Multa etiam dabit Macpherson critical dissertations on the origin of the ancient Caledonians; Beeverell les delices de la Grande Bretagne. (Leide 1707. 8.) Veteres ad Albiona fabulose referebant. (de quo ad 2, 5, 4.) Ipse Cambdenus putat a Gr. ἄλφον, Latinis album apud Festum h. v. ob rupes. Quidam derivant a Celtica s. Gallica voce *Alba*, unde adhuc pars Scotiae dicatur *Albain* s. *Allibawn*, de quo Hill ad Dionys. v. 566. p. 224. (Lond. 1679. 8.) Aliorum opiniones conlegit Rapin Thoyras hist. d'Angleterre T. 1. p. 3 sq. Idem etiam praestitit de nomine Britanniae, quod plerique cum Cambdeno p. 11. qui multa de eo adtulit, deducunt a *Brith* s. *Brit* i. e. coloratum, et *tania* i. e. regio, quasi pictorum, fucatorum hominum regio; suo more Bochartus in Chanaan 1, 39. quasi *Barat - anac* i. e. ager stanni et plumbi. De eius situ aliisque post Mela, ubi vide notata. In circuitu definiendo variant auctores.

Ita Apollonius Dyſcolos cap. 15. refert 4300 ſtadia, in quo mendum ſubeſſe debet, cum Strabo 4. p. 137. ſ. 199. totidem ſtadia et plura lateribus tribuat, quae componi cum illo numero nequeunt. Ipſe Strabo 2. p. 71. ſ. 104. ex Pythea habet 40,000, quae efficiunt 5000 M. P. Recedit igitur Plinius 4, 30. ſ. 16. qui ex eodem Pythea et Iſidoro tantum conficit 3825 M. P. quae aequant ſtadia 30,600. Sic inde refert Martianus lib. 6. p. m. 215. Propius ad Strabonem accedit Solinus cap. 25. ſ. 22. quippe qui habet 4875 M. P. Cf. de hac discrepantia Salmaſius ad Solin. c. l. p. m. 177. Iulius Caeſar de B. G. 5, 13. extr. in circuitu eſſe ſcribit vicies centum M. P. Diodor. Sic. 5, 21. habet 42,500 ſtadia. Ita etiam in lateribus dimetiendis discrepant, de quibus adde Dionem 76, 12. Cf. Weſſeling. ad Diodor. c. l. et quae disputat Strabo 1. p. 43. ſ. 63. In maximis inſulis igitur recte ponitur. Vid. Agathemer. 2, 8. — et teſte Eumenio in panegyr. ad Conſtantium Caeſ. cap. 11. Iulius Caeſar ſcripſit (forte in epiſtola ad Senatum) alium ſe orbem terrarum reperiſſe, tantaeque magnitudinis arbitratum, ut non circumfuſa Oceano, ſed compſexa ipſum Oceanum videretur. Olim terrarum orbi iunctam fuiſſe tradit Servius ad Virgil. ecl. 1, 67. quod verſus Galliam non temere adfirmari poſſe videtur, uti ora utriusque ſolique congeries ſimilis probat. Qui fuerint veteres eius incolae, primique eam aliunde adierint, disputatur. Iulius Caeſar de B. G. 5, 12. partem interiorem ab iis incoli dicit, quos in inſula ipſa natos memoria proditum ſit; maritimam partem ab iis, qui praedae ac belli inferendi cauſa ex Belgis tranſierant. Αὐτόχθονας putat Diodor. Sic. 5, 21. Prudentius Tacitus in Agricola cap. 11. indigenae, an advecti fuerint, ſe ignorare fatetur. Ex recentioribus Gallos et Britannos eiusdem originis putat, immo Britannos et ipſos Gallos Montfaucon ſupplément — de l'antiquité T. 4. lib. 6. c. 4. p. 139. Idem multis contendit Martin hiſt. des Gaules T. 1. liv. 1. p. 158 ſq. qui non ſolum

Britannos ex Gallia veniſſe putat, ſed et Britannorum nomen inde petit, cum Britanni in Gallia occurrant apud Plin. 4, 31. ſ. 17. refutatque Cluverium, qui in Germ. ant. 2, 27. malebat ibi *Brianni*. Cf. etiam Cambdenus in Britanniae principio, cui idem videtur. Hinc et urbes Belgarum, Atrebatum, commemorantur in Antonini itiner. p. 478. *Walles* ſ. *Galles* per ipſorum linguam huc quidam referunt, et *Kymri* ſ. *Kumri* in ea regione, de quibus Schloezer allgem. Nordiſche Geſchichte p. 282. 343. et quae omnino adtulit Schroeckhius ad Guthrie — allgem. Geſch. Vol. 13. P. 1. pag. 4 ſq. De Gallicae et Britannicae linguae cognatione diſſerit etiam Cambdenus in Britannia p. 7 ſqq. Ante Iulium Caeſarem plane incognitam fuiſſe, tradunt plures, veluti Diodor. Sic. 3, 38. Dio 39, 50. adeo, ut hic dubitatum olim eſſe ſcribat, utrum terra fuerit continens, an inſula, priſcisque Graecis et Romanis parum compertum fuerit, eam eſſe. Ille 5, 21. nec Bacchum, nec Herculem aliumve heroa eam tentaſſe, aut adiiſſe adfirmat. Cf. Sueton. in Caeſ. c. 25. et Emmeneſſius ad Virgil. ecl. 1, 67. ubi docet, extra orbem ſitam dixiſſe, Britannos ipſos ultimos. Inſulam tamen eſſe, etſi non circumnavigavit, cognovit Caeſar aliique vocant. Cf. ad Dion. 39, 50. Fabricius. Hinc alium terrarum orbem paſſim vocant. Cf. ad Flor. 3, 10, 16. Primum autem mari eam undique circumfuſam eſſe cognovit Iulius Agricola. (Dio 66, 20. Tacitus in Agricola c. 10. et 38.) Contra tamen Bochartus in Chanaan 1, 39. operoſe adſtruere nititur, Phoenices eam adiiſſe et cognoviſſe propter ſtanni commercium, quod ex Caſſiteridibus petierint, et alias quasdam cauſas, undequaque petitas. Addi poteſt, quod Solinus 25. ſ. 22. ex ara Graecis literis voto inſcripta probare conatur, Ulyſſem in Caledoniae receſſu fuiſſe adpulſum; Graecis etiam ante expeditionem I. Caeſaris innotuiſſe dicit Plinius, teſtatur linguae Graecae uſus, religionis eadem in multis ratio. Sed an commercia egerint cum Britannis Graeci olim, quod

contendunt Angli, veluti Price, Sammes, negat pluribus Melot in Memoires — de Paris T. 18. p. 159 ſqq. Reliqua deinceps ex ordine a Mela inſtituto.

progeneret) Ut *gignere*, *ferre*, *provenire* et cognata. Sic 1, 18, 1. *Pitane Arceſilan tulit.* Horat. odar. 3, 6, 46. *aetas parentum, peior avis, tulit nos nequiores.* Sic φέρειν apud Herodian. 1, 2, 7. et alios. Sic *proventus* clarorum virorum Iuſtin. 13, 1, 12. ubi plura dederunt Berneccerus et Gronov. Cf. Corte ad Salluſt. Catil. cap. 8. ubi ſic *provenire* dicitur. *Alumnus* Noſter 2, 3, 1. et alibi.

aperit) Concinne reſpondet τῷ *clauſam.* Sic vero gentes ac reges *bellum aperuiſſe* dicit Tacit. Germ. cap. 1. Sic *reſerare victoria Daciam* Frontin. in praef. de eo, qui primus provinciam domandi cauſa ingreditur, ut conſummare, qui debellat, et in provinciae formam redegit. Vid. novae miſcell. obſerv. T. 4. p. 167. Idem verbum adhibet in hac narratione Iornandes de rebus Geticis c. 2. ubi omnino multa ex noſtro depromſit, ſed ad Iulium Caeſarem refert, minus bene. Hic enim, uti ſcribit Tacitus in Agricola cap. 13. etſi primus omnium Romanorum cum exercitu eam bis quidem ingreſſus eſt, videri tamen poteſt oſtendiſſe poſteris, non tradidiſſe. Ita et alii, veluti Appian. de B. Civ. 2, 150. Oroſ. 7, 6. nunquam antea tentatum Oceanum Britannicum narrant. Nec obſtat, quod ipſe de Britanniae ſitu et forma diligenter exponit, quia non haec ſolum, ſed et, quae de interioribus Britannis ſcribit, ex fama didicit, cum ad eos nunquam eum penetraſſe ex ipſius commentariis conſtet. Idem adfirmant et alii, Strabo 4. pag. 138. ſ. 200. et in primis Dio 39, 53. et 40, 4. Cf. Daviſ. ad Caeſ. de B. G. 5, 13. in. Nimis igitur magnifice, parum recte Diodor. Sic. 5, 21. inſulam ab eo ſubactam eſſe ſcribit. Fecerunt poſt bella Gallica et civilia, ut Britanniae cura abiiceretur.

Strabonis aetate (vid. c. l.) reguli quidam Britannorum legationibus et officiis gratiam Augusti adepti, donaria in Capitolio dedicarunt, et insulam ipsam notiorem reddiderunt. Vectigalia tantum pendebant mercium utrimque ex Gallia et Britannia exportatarum et invectarum, nec tanti putabant Romani, ut praesidiorum sumtus ferrent. (Strabo c. l. et lib. 2. pag. 79. s. 115.) Post Augustus, patrem aemulaturus, expeditionem Britannicam aliquoties paraverat, sed cum primum a. u. 719. in Galliam usque progressus esset, Pannoniorum et Dalmatarum rebellione audita, consilium mutavit. (Dio 49, 38.) Idem tentavit a. u. 727. neque tamen propter Gallorum motus, et quod Britanni legatos de pace petenda misissent, perfecit. (id. 53, 22.) Anno proximo, cum de pacis conditionibus non convenisset, bellum instruxit, sed, retentus Salassorum et Cantabrorum turbis, rediit. (Dio 53, 25.) Qui quidem conatus ad duplicem expeditionem revocari possunt. Adulatorie enim magis, quam vere, ab Augusto Britannos victos et imperio adiectos esse, iactant Horat. odarr. 3, 5, 2. et Virgil. Georg. 3, 25. etsi ad eum locum etiam Servius adfirmat. Diserte enim Suetonius in Claudio cap. 17. testatur, post Iulium Caesarem ad Claudium nulli Britanniam fuisse tentatam, cui suffragatur Tacitus in Agricola cap. 13. et Eutrop. 7, 13. s. 8. cum Orosio 7, 6. Vid. Torrentius et Casaubon. ad Sueton. c. l. et in primis Reimarus ad Dion. 62, 4. Inhiaverat quidem illi Caligula, sed in stultis minis et ostentationibus ridiculis substitit. Vid. Sueton. in vita cap. 44. 46. Dio 60, 21. et 25. praeter alios. Claudius igitur post Iulium Caesarem id vere perfecit, gentes domuit, reges cepit, partem eius subegit, et in provinciae formam redegit, uti narrant Sueton. cap. 17. Tacitus in Agricola cap. 13. 14. Dio 60, 19 sqq. et quos produxit Cambdenus in Britannia pag. 19 sq. — Illi expeditioni se interfuisse scribit Scribonius Largus in compos. med. cap. 42. s. §. 163. An etiam Orcadas Romano imperio adiecerit, uti quidam

volunt, de eo cf. notata ad Eutrop. 7, 13. f. 8. Exftant in hanc expeditionem et victoriam plura epigrammata, quae praeter alios exhibuit Burmann. in anthol. Lat. lib. 2. ab epigr. 84. ad 91. Contra rebelles varia fortuna pugnavit fub Nerone Paullinus, de quo Dio 62, 1 fqq. Tacit. Ann. 14, 29 fqq. Poft fub Tito totam infulam octo annis fubegiffe Agricolam, ex eius vita apud Tacitum conftat. Vid. Dio 66, 20 fq. et quae de eius expeditione contulit Tillemontius in Tito not. 3. T. 2. pag. 852 fqq. Britannici belli fub M. Antonino meminit Capitolinus in vita c. 8. quod eius aufpiciis geffit Calphurnius Agricola. Succeffit aliud idque gravius fub Commodo, de quo in vita Lampridius cap. 6. 8. 13. Dio 72, 8. et ibi Reimarus. Inluftrior expeditio Severi, qui vel rebellantes perdomuit, vel reliquos fubiecit. Illud praefert Herodian. 3, 14. in hoc ex Dione 76, 13. intelligitur. Totam Britanniam peragratam devictamque coegit tandem, ut pacem acciperet, nec parvam partem ipfi traderet, quam muro per transverfam infulam ducto munivit. (Dio c. l. ad quem videatur Reimarus ex numis etiam, et quae notavi ad Eutropium 8, 19. f. 10.) Subfecuta eft proxime poft Britannorum defectio, in qua coercenda mors eum obpreffit, Caracalla turpiter ceffit. Herodian. 3, 15, 12. Dio 76, 15. et 77, 1. Quae inde fecuta funt, ne latius iufto evager et ultra terminos, hiftoria dabit.

propriarum — fidem) I. e. res in Britannia nafcentes, (Landesproducte) quas Claudius fecum portat, ut Romani videre poffint, et fides haberetur rerum a principe maximo (Claudio) in Britannia geftarum. KAPPIVS *in indice ad h. l.*

adfectavit) In Gloffar. explicatur: defiderare. Feftus fub h. v. pronum animum ad faciendum habere. Senfus eft: res ita gerere, ut fidem alter habeat. Hinc

enascitur *adquisita fides*, uti apud Frontin. 2, 5, 30. Sic *adfectare spem* Livius 28, 18, 10. Ovid. Metam. 5, 377. et similia. TZSCHUCKE. Nempe in historiis, quas privatus adhuc publicavit. Earum fidem dicit nunc ab eo probatum iri bello, idque ut aliquando fieri posset, eum ambiisse et desideravisse, quod est in voce *adfectavit*, prout in talibus propositis hoc amant, quae vehementer animum urgent, unde Iuvenalis 2, 106. *spolium adfectare Palati*. Et certe Claudium in hoc sibi vehementer placuisse, patet ex iactantia, qua utitur in tabula Lugdunensi: *ne nimio insolentior videar et quaesivisse iactationem gloriae prolati imperii ultra Oceanum*. IAC. GRONOVIUS *MS*. 2. Optavit, ut bello posset declarare, veram esse suam historiam, et illa, quae de Britannia scripserat. I. GRONOVIUS *MS*. 1. Historia eius commemoratur a Suetonio cap. 21. et 41. Seneca de morte Claudii p. m. 863. et de vita sua octo volumina notat Suetonius c. 41.

triumpho) Factum a. u. 797. Chr. N. 44. maximo adparatu, teste Suetonio cap. 17. Cf. et Plin. 33, 16. s. 3. Aurel. in epit. 4, 7. In numis igitur quadrigae triumphales adparent. Vid. Rasche in Lex. num. T. 1. P. 2. p. 583. Eckhel in doctrina num. P. 2. Vol. 6. p. 240 sq. Describit ex auctoribus Modius de triumphis veterum 1, 15. Numos etiam proposuit Cambden. in Britannia p. 39. Accesserunt ludi triumphales. (Dio 60, 23.) Victoriae nuntios praemiserat Magnum et Silanum, generos. Dio 60, 21. extr. et ex eo Zonaras 11, 9.

declaraturus) Recte, si Tacitum in Agricola cap. 13. audias de Iulio Caesare: *potest videri ostendisse posteris, non tradidisse*. In edit. 1696. qua usus sum, vir doctus hunc locum sic explicaverat: qui bello effecit, ne quis in posterum de Britannia et rebus suis in eo gestis dubitaret, idque triumpho declaravit; quae ex Vossii nota videntur esse repetita, vel excerpta.

portat) Possis referre ad triumphalis pompae pegmata et fercula, quibus oppida expugnata aliaque, imaginibus et picturis interdum expressa, portabantur, de quo ritu multa conlegit Bulengerus de triumphis cap. 26. At, quod gravius est, ex hoc loco intelligitur, quo tempore Mela librum suum scripserit. Romam enim rediit Claudius a. u. 797. post C. N. 44. L. Quinctio Crispino iterum et M. Statilio Tauro CSS. post sextum, quam profectus erat, mensem, uti diserte adfirmant Sueton. cap. 17. et Dio 60, 23. Superiore anno autem Romam contendisse, praemissis victoriae nunciis, Dio cap. 21. extr. refert.

proiecta) Sic et Iornandes de reb. Get. cap. 2. *inter septemtrionalem occidentalemque plagam proiecta.* Plinius 4, 30. s. 16. cum Martiano Capella lib. 6. p. m. 215. verbo *iacet* utitur. De verbo *proiecta* vid. Virgil. Aen. 2, 699. et ibi Taubmannus. Sed satis de situ ipse Mela praeter alios, etsi non omnes accurate de aliarum terrarum obiectu, Hispaniae in primis et Pyrenaeorum montium, uti Caesar de B. G. 5, 13. Strabo 4. p. 137. s. 199. Plinius c. l. aliique, de quo vid. Cluver. in Germ. ant. 2, 28. p. 446 sq. Cellarius ad Eumenii panegyr. ad Constantium Caes. cap. 18. Wesseling. ad Diodor. Sic. 5, 21. et quem laudat Io. Horsleius in Britannia Romana lib. 3. cap. 1. Minimum distabat tamen, quod ex Iulii Caesaris expeditione notum erat, a Galliae parte, ubi Morini habitabant. Plinius habet 50 M. P. Strabo 320 stadia i. e. 40 M. P. Dio 39, 50. numerat ad minimum 56 M. P. TZSCH. Romae quidem, ubi vivebat auctor noster, recte id dicebatur; sed si quis non relative, sed simpliciter dixerit, is non inusitate tantum, verum etiam absurde loquetur. Cum enim insularum locorumque longitudo et extensio describitur, designandi sunt cardines coeli e diametro sibi invicem oppositi, non vero vicini et

collaterales. Mirum tamen, quam saepe in hoc peccetur. VOSSIVS.

angulo) Prominentium litorum, non recedentium. VADIANVS. Non acuto, sed cuius incurvatura s. inflexio lente procedit. I. GRONOVIVS *MS.* 1.

margine) Orae exterioris et in Orcades versae, Ideo dixit a tergore abducta, (Sic legit) VADIANVS. *Perpetuus* in hoc nexu saepius apud Nostrum. Cf. ad 1, 5, 3. et alios, de serie non interrupta et continua. In hoc nexu debet esse margo, qui nec scopulis adtollitur, nec prominet, nec adducitur, sic ut trianguli partem faciat aequalem.

cuneat) Sic Avien. in descr. — v. 267. de Gadibus: *Oceani salum cuneo subit,* i. e. cunei forma, s. terrae in acutum fastigium exeuntis, ut explicat Schraderus. Eadem vox apud Tacitum legitur in Agricola cap. 10. *Spatium procurrentium extremo iam litore terrarum, velut in cuneum tenuatur,* et est restituenda in Iornande de reb. Get. cap. 2. ubi vulgo: *Triquetram eam plures dixere, cono similem.* Uti enim ipse nexus docet, ita Melae aperta imitatio probat. *Triquetram* autem dicit ipse Caesar de B. G. 5, 13. Strabo c. l. τρίγωνός ἐστι τῷ σχήματι. Secundum Tacitum c. l. Livius veterum, Fabius Rusticus, recentium eloquentissimi auctores, oblongae scutulae, vel bipenni adsimulavere, qualis sit facies citra Caledoniam. Adparet hinc Nostrum minus accurate sequi Caesarem. Dicitur autem *triquetra* a triangula specie, uti de Sicilia explicat Plin. 3, 14. s. 8. unde *triquetra praedia* de Siculis Horat. satyr. 2, 6, 55. et *triquetrae orae* eodem sensu Lucret. 1, 718. qui omnino 4, 657. obponit *quadrata, rotunda* et *multangula.* Hinc et Noster cum Sicilia comparat. Cf. de h. v. Oudendorp. ad Caes. B. G. 5, 13. in.

plana) Prout auctor intellexit, non utique tota, cum adſint colles et montes. I. GRONOVIVS *MS.* Et ſic montibus etiam nonnullis increſcere, ſcripſit iam Iornandes de reb. Get. cap. 2. et πολλὰ γεώλοφα cognovit Strabo 4. pag. 138. ſ. 199. cum πλείστη τ. νήσου alias ſit πεδιὰς καὶ κατάδρυμος.

ingens) Unde et in maximis inſulis poni ſupra iam notavi.

fecunda) Ex noſtro, immo cum noſtro ex Nepote, Iornandes c. l. *herbis frequens, et his feracior omnibus, quia* (quae) *pecora magis, quam homines alat* (alant). De fecunditate teſtantur et alii. Sic Tacitus in Agricola cap. 12. *ſolum patiens frugum, fecundum.* Strabo c. l. φέρει σῖτον κ. βοσκήματα. Eumenius in panegyrico ad Conſtantin. Aug. cap. 9. *ſegetum tanta fecunditas, ut muneribus utrisque ſufficiat, et Cereris et Liberi.* De colligendis frugum meſſibus refert Diodor. 5, 21. Quosdam tamen Britannos et colendorum hortorum et agrorum ignaros fuiſſe, adfirmat Strabo c. l. Et ſic Caeſar 5, 14. *Interiores plerique frumenta non ſerunt.* Cf. Dio 62, 5. et quae ibi notantur. Hinc Bunduica regina apud eundem 62, 6. γεωργεῖν μὲν, ἢ δημιουργεῖν οὐκ εἰδότες, πολεμεῖν δὲ ἀκριβῶς μεμαθηκότες. Idem 76, 12. πεδία ἔρημα κ. ἑλώδη, μήτε τείχη, μήτε πόλεις, μήτε γεωργίας ἔχοντες, ἀλλ' ἔκ τε νομῆς κ. θήρας, ἀκροδρύων τέ τινων ζῶντες. De victu ex corticibus et radicibus 76, 12. ubi vid. Reimarus. Hinc contra pecorum mitium innumerabilis multitudo lacte diſtenta et onuſta velleribus commemoratur ab Eumenio c. l. et ab eodem in panegyr. ad Conſtantium Caeſ. cap. 11. frugum ubere et numero paſcuorum laeta dicitur.

§. 5. *nemora)* Memoratur in primis *ſaltus Caledonius,* veluti a Plinio 4, 30. ſ. 16. Floro 1, 17, 3. et 3, 10, 18. Ptolemaeo 2, 3. Silio Italico 3, 598.

Nempe nomen habet a Caledonia, h. Scotia, ad quam Caefar minime penetravit, quippe qui circa Tamefin et in vicinis regionibus bellum cum Britannis geffit. Errat igitur aperte Florus 3, 10, 18. qui Caefarem Britannos in Caledonias filvas perfecutum narrat. An apud Plinium etiam filvae illae male ponantur, et circa Tamefin quaeri debeant, quod putat Harduinus, dubium videtur. Scribit enim Plinius: 30 *prope iam annis notitiam eius Romanis armis non ultra vicinitatem filvae Caledoniae propagantibus.* Cum Plinius fub Tito fcripferit, uti mentio Titi et Agrippae docet, triginta illi anni commode referri poffunt a Claudii expeditione a. u. 796. ad novam Agrippae a. u. 832. qua Caledonia innotuit, (Tacitus in vita cap. 10. 25. et alibi) et Britanni cum Caledoniis in Caledoniam fubmoti et fugati funt. (Idem c. 23 fqq.) Primus tamen Severus eam ingreffus expugnavit. (Dio 76, 13.) De fcriptura per *e* (Gr. *η*), cum vulgo praeferatur *y* vel *i*, vid. Oudendorp. ad Lucan. 6, 68. At hic tantum de filvis ad Galliae latus cogitari debet, quales paffim commemorat etiam Caefar de B. G. uti 5, 9.-15. 52. *Ferre nemora* autem i. e. gignere, pro quo Ovid. Metam. 9, 230. arbores, *quas ardua gefferat Oete*, quae verba et in libris faepe commutantur.

flumina) E quibus a Caefare B. G. 5, 11. commemoratur *Tamefis; Tamefa* (ε) Dioni 40, 3. et Tacito Annal. 14, 32. (h. *Thames*, *Themfe.*) Addit Tacitus Ann. 12, 31. in expeditione Claudii *Antonam* (alii volunt *Aufona*, h. *Avon*) et *Sabrinam*. (h. *Savern.*) Plura habet Ptolemaeus 2, 3.

alternis) Luculentum exftat de hoc teftimonium Taciti in Agricola c. 10. Hinc apud eundem Ann. 14, 32. Tamefae aeftuarium memoratur, aliaque plura apud Ptolem. 2, 3. Omnino Herodianus 3, 14, 11. τὰ πλεῖστα τῆς Βρεττανῶν χώρας, ἐπικλυζόμενα ταῖς τοῦ Ὠκεανοῦ

συνεχῶς ἀμπώτισιν, ἑλώδη γίγνεται. Aestibus enim agitatur Oceanus, quod suis militibus incognitum fuisse scribit Iul. Caes. 4, 29. Hinc *fervidum* vocat eum Oceanum Eumen. in panegyr. in Constantium Caes. cap. 14. et Ammian. 27, 8. p. 383. (Gron.) *reciprocum, adtolli horrendis aestibus adsuetum.* Cf. Plin. 2, 99. s. 97. ex Pytheae narratione.

gemmae —) Sed non eius pretii, cuius Indicae. Constat tamen, veteres in hoc opinione deceptos vel exemplo Iulii Caesaris, qui earum spe dicitur in Britanniam transiisse, ut expresse dicit Suetonius. [cap. 47.] IAC. GRONOVIVS *MS.* Commemorant et alii, veluti Tacitus in Agricola cap. 12. qui Oceano tribuit, sed subfuscas fuisse ac liventes addit. Plinius 9, 57. s. 35. *parvas* (cum earum *amplitudinem* laudet Suetonius) ac *decolores* nasci in Britannia certum pronuntiat, et inde thoracem, Veneri Genitrici dicatum in templo a Iulio Caesare, factum adfirmat. Cf. et Solin. 56. s. 53. Ammianus lib. 23. extr. qui in earum tenui pretio consentit, et quos praeterea ibi notavit Lindenbrog. Ceterum Melae locum utcunque reddidit Iornandes de rebus Get. c. 2. *labi per eam* dicit *multa quam maxima relabique flumina gemmas margaritasque volventia.* TZSCH. Quaenam sunt illae gemmae? Flumina ista gemmifera et margaritifera mera profecto sunt commenta ad apparandum stulti Imperatoris triumphum. Non desunt tamen boni viri, qui putant Britanniam opibus et divitiis istis olim instructam fuisse. Verum hoc si esset, non tam diu immunis fuisset ab avaritia Romanorum. Suffecisset praeterea haec insula unius legionis impensis, quod tamen negat Strabo. [4. p. 138. s. 200.] Thorax ille, quem Veneri genetrici dicavit Iulius Caesar, non videtur ex Britannicis margaritis fuisse compositus, sed ex parvis et decoloribus, quos tamen Britannicos credi volebat, ne frustra Britanniam petiisse videretur. Sic enim accipienda sunt verba Plinii lib. 9. cap. 35.

Mirum tamen, Originem in Matthaeum ex Iuba rege scribere, Britannicos margaritas proximum ab Indicis locum habere: δευτερεύουσι δέ πως ἐν μαργαρίταις οἱ ἐκ τοῦ κατὰ Βρεττανίαν Ὠκεανοῦ λαμβανόμενοι. Verum postea illos describens addit: Ὁ δὲ κατὰ Βρεττανίαν μαργαρίτης χρυσωπὸς μέν ἐστι τὴν ἐπίχροιαν, ὀμιχλώδης δέ τις καὶ ταῖς μαρμαρυγαῖς ἀμβλύτερος. [Vid. ad Matth. 13, 45.] Eadem quoque habet Aelianus [de nat. animal. 15, 8.] ex eodem Iuba. Etiam hodie tales reperiuntur in ostreis et musculis, non in Britannia modo, sed et in Norwagiae Finlandiaeque litoribus et alibi. Sed sane ad omnes borealis Oceani margaritas redimendos vel unus Taprobaniticus sufficiat. VOSSIVS.

generantia) Sic *gignere*, etsi propius de bestiis, ad Nilum refertur 1, 9, 3.

populos) Quos nosse Mela potuit, ex Iulio Caesare, hi fere sunt: qui *Cantium* (Kent) incolunt (5, 14. *Cantii* Ptolem. 2, 3.) *Trinobantes*, *Cenimagni*, (vox adfecta) *Segontiaci*, *Ancalites*, *Bibroci*, *Cassi*. (5, 21.) Plures sub Claudio commemorat Tacitus 12, 32 sqq. de quibus Cellarius in Geogr. ant. 2, 4, 16 sqq.

reges) Commemorantur omnino a Strabone 4. p. 138. s. 200. (δυνάσται) Diodor. 5, 21. extr. (βασιλεῖς κ. δυνάσται) et passim ab aliis. Singulorum nomina habes apud Caes. 5, 22. Tacit. Annal. 12, 33. conl. Dione 60, 20. it. Tacit. 14, 31. 35. Cf. quae de regibus disserit Buchnerus ad Taciti Agric. c. 12. Sexus nullum habitum esse discrimen, adparet ex Tacito Ann. 14, 35. Democratiam tamen Severi temporibus dat Caledoniis et Maeatis Dio 76, 12. Melam et hic reddit Iornandes c. 1. *Inculti aeque omnes populi regesque populorum.* Alias etiam reges et populi s. gentes sic separatim ponuntur, cuius exempla dabit Oudendorp. ad Lucan. 6, 443.

inculti) Hieronymus libro 2. contra Iovinianum, *Quid*, inquit, *loquar de ceteris nationibus, cum ipse adulescentulus in Gallia viderim Scotos, gentem Britannicam, humanis vesci carnibus, et pastorum nates et feminarum papillas solere abscindere, et has solas ciborum delicias arbitrari?* Cui Chrysostomus in Sermone Pentecostes ita subscribit: *ante hoc autem quotiens in Britannia humanis vescebantur carnibus?* VADIANVS.

a continenti) A litore Germaniae et Galliae. IAC. GRONOVIVS *MS.* 1.

aliarum) Diodor. Sic. 5, 21. τάς τε διαίτας εὐτελεῖς ἔχουσι, κ. τῆς ἐκ τοῦ πλούτου γινομένης τρυφῆς πολὺ διαλλάττοντες. Alia supra.

vitro) Quae herba faciebat, ut colorem quendam viridem contraherent, unde Ovidius Amor. 2, 16, 39. dicit *virides Britannos*, et huc respiciens Propert. 2, 18. 23. [2, 14, 25.] *nunc etiam infectos demens imitare Britannos*, ubi statim vocat *colorem Belgicum* certe. Viri docti petunt hinc adpellationem Britanniae, quod illa vitraria herba indicetur per primam syllabam *Brit.* IAC. GRONOVIVS *MS.* De illa herba, *vitrum*, copiose disseruit Salmasius ad Solin. 22. f. 25. p. m. 180. quem reprehendit tamen Vossius in nota, quam repetii in criticis p. 171 sq. Graecis est ἴσατις, posterioribus etiam, ut docet Metaphrastes Graecus Caesaris de B. G. 5, 14. γλαστὸν, quae Britannica vox videtur fuisse. Plura in notis criticis dicta sunt. De Ballu ad Oppiani Cyneget. p. 261. putat esse Dalecampi *herbam luteam*, quae Gallice vocetur *la gaude* et *reseda plantaginis folio* Linnei. Immo cum vitrum Latinis sit Gallorum *glastum*, Graecorum ἴσατις, est hodie *isatis tinctoria* Linnei, nobis *Waid*. Omnes vero Britannos vitro se inficere, atque inde caeruleum colorem contrahere, adfirmat Caesar 5, 14. Hinc supra

virides et *αἰολόνωτοι* apud Oppian. in Cyneget. 1, 470. Propertii locum notatum alii ad saponem referunt, quo capillos rutilare solebant, ut ibi notat Burmann. p. 344. et quos laudat. At *picta genas Britannia* dixit Claudianus de laude Stil. 2, 248. *coerulei Britanni* Martial. 11, 54. in. et hinc Schrader. emendat. cap. 9. p. 170. malit *picto Britannia vultu* pro *curru*, renitente quidem Ouwensio in noctibus Haganis 3, 18. p. 547. Invaluit ille mos non in Britannis solum, sed et omnino in Celticis populis, de quo prolixe exposuit Pelloutier in hist. des Celtes T. 1. p. 289—295. cui addi potest Boettiger in Neuem teutschen Merkur 1792. P. 6. pag. 140 sqq. De caussis Mela aliquid, etsi dubie, adiecit. Ut muscas aliarumque bestiolarum ictus eluderent, credit de Pauw in recherches sur les Americains sect. 2. p. m. 203 sqq. Heyne addit ad Virgil. Georg. 2, 115. vanitatis etiam id caussa factum, vel arcendi frigoris, vel iniiciendi hostibus terroris. Cf. Robertson history of America T. 2. p. 151. et ad 2, 1, 10. Ornatus, decoris caussa videntur fecisse in sacris quibusdam Britannorum coniuges nurusque, de quibus id refert Plin. 22, 2. s. 1. In Britannis Silurum *coloratos* quidem *vultus* commemorat Tacitus in Agric. c. 11. at quod inde eorum originem Hispanicam evincit, id ad colorem aere et sole contractum et ad posteros propagatum pertinet. Mirum videatur, quod Iornandes de rebus Get. cap. 2. Melam sic retulit: *Ob decorem nescio, an aliam ob rem ferro pingunt corpora.* Saxio notante, idem comprobat Cod. Ambros. et forte legendum est *pungunt*, quod et habet Ammianus 31, 2. si sensum spectes. Dicit enim, *interstinctos* fuisse *colore coeruleo corpora simul et crines.* At cum Melam ante oculos habuerit, nec *pingunt* ad *τὸ ferro* commode referri possit, nisi de tinctura intellexerit, corruptum hoc potius esse videtur ex *vitro*, librarii oscitantia. Alias *pingunt* leviori mutatione in *pungunt* transverti possit, nec aliorum invita narratione. Ita enim diserte Herodian. 3,

14, 13. τὰ σώματα στίζονται γραφαῖς ποικίλων ζώων παντοδαπῶν εἰκόσιν. Sic Thracibus omnino nobilibus στίγματα tribuit Herodot. 5, 6. et qui ibi nominantur. Sic Solinus 25. f. 22. *iis per artifices plagarum figuras iam inde a pueris variae animalium effigies incorporantur, inſcriptisque viſceribus hominis incremento pigmenti notae creſcunt.* — Stigmata Britonum commemorat inde Iſidorus orig. 19, 23. conſentiente Servio ad Virgil. Aen. 4, 146. etſi idem *pictos Gelonos* Georg. 2, 115. explicat: *ſtigmata habentes;* ut perinde habuiſſe videatur. Iſidori tamen vulgatam lectionem tuetur in libris omnibus Claudianus in Stilicon. 2, 248. ubi: *Britannia ferro pictá genas,* etſi et ibi quidam notante Barthio *nitrum* aut *vitrum* malunt. De ferro idem de Bello Get. v. 417. *ferro notatae figurae.* Cf. Savaro ad Sidon. Apollin. carm. 7, 244. p. 89. Hodie vocant *taettowiren*, quod in multis Americae inſulis uſum obtinet, uti conſtat ex itinerum deſcriptionibus, unde profecit Krünitz Encyklopädie T. 71. p. 733 ſq. Eadem de cauſa nudos et ſine veſtibus, ne corporis eae picturae tegerentur, inceſſiſſe commemorant, in quibus Herodianus c. l. Dio 76, 12. Caeſar tamen de B. G. 5, 14. ubi de corporum pigmentis narrat, pellibus veſtitos fuiſſe praemittit, quare nuditatem borealibus relinquendam cenſet Reimarus ad Dionem c. l. Eadem vero de aliis populis, veluti Agathyrſis, Gelonis, referunt veteres. Cf. ad 1, 19, 10. et quae congeſſit Buffon, etſi admiſtis falſis, in hiſt. naturae univerſali T. 6. p. 259 ſqq. (Berolini) unde ſua duxit Krünitz c. l. pag. 723 ſqq. Locupletiſſime de ſtigmatibus illis expoſuit Rhodius ad Scribon. Larg. compoſ. med. p. 308 ſqq.

infeſtant) Herodianus c. l. vocat omnino μαχιμωτάτους τε καὶ φονικωτάτους, *feroces* Rutilius itin. 1, 500. *diros* Avien. deſcr. orbis v. 749. Bella domeſtica memorat Caeſar de B. G. 6, 11. et Eumenius in Panegyr. ad Conſtantium Caeſ. cap. 11. extr. *Britanni ſolis Pictis*

modo et Hibernis adſueti hoſtibus. Ceterum Melae locum ſic reddidit Iornandes de B. Get. c. 2. extr. *Bellum inter ſe aut imperii cupidine, aut amplificandi, quae poſſident, ſaepius gerunt non tantum equitatu, vel pedite, verum etiam bigis, curribusque ſalcatis, quos more vulgari eſſedas vocant.* De cauſis belli plane obpoſitis apud Germanos vid. 3, 3, 3.

pedite) Per concinniorem obpóſitionem debebat eſſe *peditatu*, uti et malebat Pintianus. Sed vid. not. crit. p. 175. Ad utrumque pertinet, quod de Calidoniis et Maeatis narrat Dio 76, 12. στρατεύονται ἐπί τε ἁρμάτων, ἵππους ἔχοντες μικροὺς καὶ ταχεῖς· καὶ πεζοὶ δέ εἰσι, καὶ δραμεῖν ὀξύτατοι καὶ συστῆναι παγιώτατοι. Tacitus in Agricola c. 12. in. *In pedite robur; quaedam nationes et curru proeliantur.*

bigis) Multitudinis ſenſu per nexum. Nempe *bigae* unitatis numero veteres dixerunt, nec ſingularis *biga*, niſi ſequiori aetate poſt Varronem et Ciceronem obtinuiſſe uſum obſervat Pitiſcus ad Sueton. Tiber. c. 26. et hinc recte et ſecundum artem de uno vehiculo dixiſſe Virgil. Aen. 2, 272. notat Servius. Habet tamen *biga* ſemel iterumque Statius, et ex inſcriptione apud Gruter. 484. n. 6. adfert ad Sueton. c. l. Graevius.

covinnos) An potius *covinos*, vid. not. crit. pag. 175 ſqu. *Covina* pro — *us* ex Gloſſogr. MS. adfert Savaro ad Sidon. Apollin. carm. 23, 351. Proprie *covinnus* fuit currus Belgarum, a quibus recepere Britanni, Belgarum progenies. Hinc Lucan. 1, 426. *et docilis rector roſtrati* (al. *monſtrati*) *Belga covinni.* Vid. poſt. A Chaldaica voce Goſphan nomen derivat ſuo more Bochart. in Chanaan 1, 42. alii aliter. V. Pontanus in Gloſſario priſco Gall. h. v. Scheffer de re vehiculari 2, 22. pag. 275 ſqq. du Cange in gloſſario mediae Latin. h. v. quos laudat ad

Sil. Ital. 17, 418. Drakenborchius. Adde Vossium in Etymol. Lat. h. v. Hodie nomen remansit, etsi res ipsa periit, in voce Anglica *Kowain*, uti notat Cambdenus in Britannia pag. 8. (Amst. 1646.) Dicti inde sunt *covinnarii* apud Tacit. in Agric. cap. 35. Currum vero bellicum interpretatur Hieronymus in Ies. cap. ult. etsi in pace etiam eorum usum docet Schefferus de re vehic. 2, 22. Iornandes c. l. ubi Melam reddit, pro covinnis ponit *essedas*, ut perinde habuisse videatur. Nec minus alii, etsi seorsum ponit utrumque et distinguit Martialis 12, 24. Si praeter nomen in ipsa re fuit discrimen, leve certe fuisse videtur. Hinc *Britanna* vocat Propert. 2, 1, 86. *Belgica* Virgil. Georg. 3, 204. Fuèrunt levia, ut et puellae aurigarentur, et ad luxum converterentur, de quo Propert. c. l. At quod promiscuum usum in bellis, ut fabricam, indicat, Caesar nusquam convinnorum, sed tantum essedōrum de Britannis meminit, usumque eorum in pugna describit de B. G. 4, 32 sq. Hinc 4, 24. essedarii, qui supra covinnarii et Dioni 39, 51. ἁρματηλάται, uti omnino ἅρματα et currus de iis commemorantur. Sic ἅρματα Diodor. 5, 21. ubi eam pugnandi rationem cum Graeca heroum in bello Troiano comparat. Strabo 4. p. 138. f. 200. vocat ἀπηνείας, vel, uti est in libris, ἀπήνας. Sed plura de iis dabunt Scheffer c. l. cap. 23. et quos memorat Fabricius ad Dion. c. l. Honestior fuit autem auriga, et clientes propugnabant. (Tacit. in Agric. cap. 12. in.) At praeter Schefferum possunt de covinnis consuli Savaro ad Sidon. Apollinar. c. l. thesaurus Morellianus pag. 572. Graevius in sylloge epistolar. (Burm. edit.) ad Heinsium Tom. 4. epist. 358. p. 435. Secundum thesaurum Morellianum tab. 18. n. 24. eius forma exhibita putatur in numo familiae Iuliae.

falcatis) Falcatis curribus, quos Graeci vocant δρεπανηφόρα ἅρματα, recentiores voce hibrida *currodrepanos*, plures olim usi sunt, uti Ninus, (Diodor. 2, 5.) Cyrus,

(Xenophon in Cyrop. 6, 1, 30.) quem eorum fere inventorem faciunt, Darius, (Curtius 4, 12, 6. et alibi, Arrianus de exped. Alex. 3, 13. Diodor. 17, 53. —) Antiochus, (Appianus in Syr. cap. 32. extr. Polyb. 5, 53. extr. Liv. 37, 41.) Mithridates, (Appian. in Mithrid. c. 18.) Pharnaces, eius filius, (Dio 42, 47.) Artaxerxes, Persarum rex, contra Alexandrum Severum 1800. apud Lamprid. in vita cap. 55. — Diligenter tales quadrigas descripsit Liv. 37, 41. qui praeter alias partes de axibus sic: *ab axibus rotarum utrimque binae eodem modo diversae deligabantur falces;* ante Livium Xenophon c. l. Et sic Graeci, veluti Xenoph. de exped. 1, 8, 7. *τὰ δρέπανα ἐκ τῶν ἀξόνων εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα.* Vid. Zeunius ad Xenoph. Cyropaed. c. l. Wesseling. ad Diodor. 17, 53. Raderus et Freinshem. ad Curt. 5, 9, 4. et in primis Scheffer de re vehiculari 2, 15. Plures, qui de eorum ratione et usu dixerunt, indicat Fabricius in bibliogr. antiqu. cap. 17. §. 8. p. m. 825. Illorum formam expresserunt Scheffer c. l. et Stewechius ad Veget. de militia 3, 24. Aberrat Curtius 5, 9, 4. ab aliorum descriptione, dum falces summis rotarum orbibus haesisse scribit, et varie tentatus est. Cf. ad c. l. et in primis Wesseling ad Diodor. c. l. Hinc vero *falciferum covinnum* dixit Sil. Ital. 17, 418. uti omnino *falciferos currus*, qui aliis plerumque sunt *falcati*, Lucret. 3, 642. — De auctore eorum curruum disputatur, nec consentiunt auctores. Ad Cyrum vulgo deferunt cum Xenoph. in Cyrop. 6, 1, 29. Sed Nini exemplum supra adtuli, et vestigia eorum quidam reperiunt in literis sacris Iudic. 1, 19, 4, 3. ubi רכב ברזל, interpres certe vulgatus habet *currus falcati.* At vid. quae disputat Scheffer c. l. Mirum recte videatur, cur Iulius Caesar nihil de iis curribus Britannorum falcatis commemoret, cum tamen Frontin. strateg. 2, 3. scribat, eum Gallorum falcatas quadrigas eadem ratione palis defixis excepisse atque inhibuisse. Existimat igitur Vossius ad Caes. de B. G. 4, 24. Frontini narrationem haustam

esse ex Caesaris ephemeridibus, ipsum vero multa mutaturum fuisse, si diutius vixisset. Ita pro commentariis ephemerides et epistolas Caesaris producit Appianus, de quo disserit Schweighaeuserus ad B. C. 2, 79. p. 763 sq. Ceterum eorum usus remansit etiam post hoc tempus, neque solum de Ptolemaeo in bello Alexandrino id adfirmat Hirtius cap. 75. sed et de Artaxerxe, Persarum rege, Lampridius in Alex. Severo cap. 55. —

Iverna) De scripturae varietate in auctoribus dictum in not. crit. pag. 176 sq. Nomen ex Phoenicia lingua petit, quasi sit *ultima habitatio*, Bochart. in Chanaan 1, 39. extr. Innotuisse primum Graecis videtur per Phoenices, unde de illorum situ olim inepte et falso loquebantur. Cf. Bochartus c. l. et Schoenemann in Geographia argon. p. 39. De primis incolis Carthaginiensibus speciem veri ex Plauti Punicis ducunt. Vid. Küttner Briefe über Irland pag. 348 sq. Ita ultra promontorium sacrum ponit Orpheus v. 1164 sq. et 1179. eademque de causa videtur *sacram* vocare Avienus in Ora v. 108. uti censet Wernsdorf, etsi pro Ἰέρνη eum in Gr. Ἱερὴ legisse suspicatur Holsten. ad Stephanum p. 144. Parum certi se habere, quod de illo referat, ingenue fatetur Strabo 4. pag. 139. s. 201. etsi suo tempore nonnullis cognitam fuisse tradit 1. p. 43. s. 63. versus septemtrionem tamen iuxta Britanniam porrectam iacere, et latiorem, quam longiorem esse addit. Medio inter Britanniam et Hispaniam esse sitam, dicit Tacitus in Agricola cap. 24. quo tempore magis innotuit. Hispaniae obiicit Agathemer. 1, 4. vage; male versus septemtrionem Britanniae Strabo 1. pag. 43. s. 63. ponere videtur ex nexu, diserte 2. pag. 78. s. 115. accuratius situm describit Marcianus in periplo pag. 57 sq. (Hudf.) Britannorum insulam vocat Eustath. ad Dionys. v. 568. et maximis adnumerant Aristoteles de mundo cap. 3. s. Agathemer. 2, 8. — De forma Strabo c. l. qui latiorem facit, quam longiorem.

Dimidio minorem, quam Britanniam, putavit Caesar de B. G. 5, 13. Parem spatio Noster, proximam magnitudine cum Britannia Solin. 25. s. 22. Plinius 4, 30. s. 16. Agrippa auctore latitudinem illi dat Britanniae, longitudinem 200 M. P. minorem, quam Marcianus c. l. ducit a promontorio austrino ad Rhobogdium promontorium 2170, latitudinem facit 1834 stadiorum. Longiorem igitur facit, quam latiorem, ut Ptolemaeus, in quo consentire etiam videtur Mela. Sic Orosius 1, 2. pag. 28. (Haverc.) *longiore ab Africo in Boream spatio porrigitur.* Adortus eam primo est Agrippa, (Tacit. in vita cap. 24.) quo adludere videtur Iuvenalis 2, 159. *arma quidem ultra Litora Iuvernae promovimus.* De incultis incolarum ferisque moribus, etsi fando potius cognoverat, Strabo c. l. Cf. 2. p. 78. s. 115. ubi et frigus notat. Idem de Melae narrationibus valet, cum adsit Caesar de B. G. 5, 13.

§. 6. *luxuriosa)* Utitur vocibus in agricultura usitatis per Romanam linguam, ubi passim legimus *luxuriantem vitem* et *luxuriam vitium.* Tum quoque *pabula laeta*, quorum est maxima ubertas. Sic Virgilius Georg. 1. in. *laetas segetes* dixit, et Latini *laetari* de agro pro stercorare. I. GRONOVIVS *MS.* De *laetus* hoc usu cf. ad 1, 10. in.

dissiliant) *Rumpere* apud Phaedrum 1, 20, 5. 24, 9. Idem de Hispania Iustin. 44, 4, 14. *Tanta pabuli laetitia est, ut, nisi abstinentia interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur.* De agro Catanaeo in Sicilia Strabo 6. pag. 186. s. 269. πνίγεσθαι, de regione inter Tigrim et Euphratem Curtius 5, 1, 12. *tam uberi et pingui solo, ut a pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat*, quod ita se habere testatur Niebuhr Reisebeschr. Vol. 1. p. 371. De Iuverna idem Solin. c. 25. s. 22. *ita pabulosa, ut pecuaria, nisi interdum aestate a pastibus arceantur, in periculum agat satietas.*

ignari) Solin. c. 1. *inhumana eſt ritu incolarum aſpero — fas ac nefas eodem loco ducunt.* Britannis ſaeviores eſſe refert Strabo 4. p. 139. ſ. 201. et carnibus humanis, parentumque mortuorum corporibus veſci addit, palam etiam concumbere et cum conſanguineis.

§. 7. *Orcades)* Sic et Gr. Ὀρκάδες. In earum conſtituendo numero diſcrepant veteres. Noſter habet 30, in quo conſentit Ptolem. 2, 3. (περὶ τριάκοντα τὸν ἀριθμόν.) Plinius 4, 30. ſ. 16. *Sunt autem 40 Orcades, modicis inter ſe diſcretae ſpatiis,* quem ſequitur Martianus Cap. 6. p. 215. Iornandes de reb. Get. cap. 1. Geograph. Raven. 5, 32. numerant 34, vel, ut libri etiam volunt, 33, in quo poſteriori numero conſentit Oroſius 1, 2. p. 27. (Haverc.) qui ſcribit: *Orcades 20 deſertae ſunt, 13 coluntur;* atque hunc proxime ad verum accedere pronuntiat Cambden. in Britannia p. 25. (Amſtel. 1646.) Ex Oroſio idem repetit Vincentius Bellovac. in bibl. mundi Vol. 1. lib. 6. cap. 19. p. 381. At nimis earum numerum auget Iſidor. Orig. 14, 6. ſine dubio corruptus; ſtatuit enim 83, quarum 12 deſertae ſint, 13 colantur. Contra nimis eum imminuunt Solin. c. 25. ſ. 22. et Antonin. in itin. pag. 508. in quibus excidiſſe videtur numerus XXX, quo addito cum Oroſio conveniunt. Schoening tamen von den Begriffen und Nachrichten der alten Griechen und Römer von den Nördlichen Ländern (Allgem. Welt-Geſch. der neuern Zeiten T. 13.) p. 100. putat, vel alios auctores ſecutos eſſe, vel potius itinerariorum rationem probaſſe, quae loca ex viis et manſionibus peregrinantium retulerint, inque iis forte fuiſſe, quae ad unam inſularum, quae *Hethland* vocantur numero 3. adſcriptae tamen Orcadibus videntur, pertinuerint. Nempe differunt etiam veteres in earum ſitu notando. Noſter, qui ab occaſu ad ortum inde ab Iverna progreditur, inter hanc et Germaniam ponit, nec abnuere Plinius videtur, etſi diſerte non definit. Iſidorus, qui a Thule procedit,

inter Thulen et Britanniam latiori sensu, uti Ptolemaeus, numeris testibus, qui et in Britannia ab hac parte commemorat *Orcada* promontorium, a quo et Damnio Britanniae longitudinem metitur Marcian. in periplo p. 59. Hudf. Ab oriente Britanniae ponit Geogr. Ravenn. 5, 31. f. Longius hinc removet Antoninus, in mari Oceano, quod Gallias et Britannias interfluit, ubi proxime sequitur Vecta f. Vectis. Hodie, quod notat Büschingius, numerantur 28. Nec magis inter auctores constat, quo tempore Romanis innotuerint. Si Tacito in Agric. c. 10. fides est habenda, ad Flaviorum imperium incognitae fuerunt, et tunc demum ab Agricola inventae et domitae, Et sic Iuvenal. 2, 160. *modo captas Orcadas* memorat. At si alios audias, veluti Eutropium 7, 13. f. 8. Orosium 7, 6. Eusebium et Cassiodorum in Chronicis, iam Claudius eas Romano imperio addidit. Certe cum Mela per certa indicia Claudii aetate scripserit, incognitae hoc tempore fuisse minime potuerunt. Vid. quae de eo disputantur ad Eutrop. c. l. Desertas alias fuisse, alias cultas, supra notatum est. Secundum Solinum *vacant homine, non habent silvas, tantum iunceis herbis inhorrescunt, cetera earum nudae arenae et rupes tenent.* Quodsi vera ille retulit, mutatio haec et vastitas post Agricolam consecuta est.

Haemodae) Commemorantur etiam a Plinio 4, 30. f. 16. ubi tamen *Acmodae* vocantur, At numerus, situs prope Orcadas (quamvis numerat 40) et nomen easdem esse indicant. Nempe Plinius, ut existimat Salmas. ad Solin. p. m. 176. cum *Emodas* alibi, apud alios *Ebudas* reperisset, diversas deceptus credidit. Cf. etiam Schoening p. 50. et 89. c. l. Quod si verum est, maxime discrepat Plinius numero, minus alii. Nam Solinus cap. 25. f. 22. habet 5, cum quo consentit Ptolem. 2, 2, situ tamen multum discrepans. Nam supra Iverniam hic ponit parum inde remotas. Ille a Calidoniae promontorio

Thulen petentes bidui navigatione perfecta excipere ait Haebudes; Orcades porro ab Haebudibus esse septem dierum totidemque noctium cursu, denique ab Orcadibus Thulen usque esse quinque dierum ac noctium navigationem. At sunt turbata ea, nec sibi constant, praeterquam quod Orcades ab Haebudibus tantum remotae videantur, sed sic non utraeque perinde a Calidonia, atque adfirmat. V. omnino Pontanus in chorogr. Daniae descript. p. 745. ubi contra Solinum disputatur. Ex ipso tamen Mela gravis obiicitur difficultas. Cum enim a septemtrione, vel occasu ad orientem progrediatur, quod et insulae post in sinu Codano ostendunt, qui potest ab Orcadibus redire ad Aebudes, si sunt eaedem, et saltu facto, relictis Orcadibus, ad sinus Codani insulas relabi, uti Melam in tabula duxit Reinoldius. Quod Cluverius in Germ. ant. 3, 40. p. 663. (ubi plura adferuntur) erroris Nostrum incusat, quo actus in Codano sinu posuerit, mala librorum distinctione deceptus est. Aliter Schoening pag. 50. c. l. qui aut transposita verba putat, aut potius eum situm ex opinione veterum de Britanniae et Hiberniae situ positum esse; Hiberniam enim ad septemtrionem Britanniae conlocasse, et Britanniam inter occidentem et septemtrionem extendisse, quod quidem declaret ipse Mela supra §. 4. At *super* §. 6. saepe simplicem tantum progressionem indicat. Cf. not. crit. ad 1, 2, 5. pag. 103 sq. Quare Hebudes et Haemodae discrepare videntur, etsi Noster solas memorat Haemodas, Ptolemaeus 2, 2. solas Hebudes, unde etiam Salmasius c. l. easdem putat. Illae ultra Hiberniam, hae circa Germaniam citra sinum Codanum quaerendae ab Orcadibus profecto. Ibi vero et hodie multae sunt insulae, et olim multas fuisse ex Ptolemaeo 2, 11. intelligitur, qui 3 Saxonum insulas et Alocias nominat. Illas Cluver. in Germ. ant. 3, 23. ubi de insulis omnino exposuit, adpellat h. *Strand*, *Busen*, *Helige Land*. Danckwerth in Beschr. von Schleswig u. Holstein p. 147, *Eyderstedt*, *Everschop*, et *Utholm*. Schoening p. 165. c. l.

omnino in insulis ad ducatum Schlesvicensem quaerendas putat *Alocias*, cum ad occidentem Cimbrici promontorii nullae sint hodie. Cluver. c. l. 3, 40. p. 665. ad orientem sitas esse putat *Lesso*, *Rom*, *Anholt*. Schoening c. l. *Mors*, *Thye* et *Vendsyssel*, quarum duae ultimae, etsi hodie continenti adhaereant, olim insulae fuisse ipsi videntur. Plures vero insulas in Oceano Germanico notat Strabo 7. p. 201. s. 291. in iisque unam adfert nomine *Byrchanin*, a Druso expugnatam. Stephano h. v. est *Burchanis*, qui Strabonem testem adlegat, etsi ille aliter; Plinio 4, 27. s. 13. *Burchana*, qui nobilissimis illius tractus insulis adcenset, omninoque 23 habet, quas huc pertinere, progressio a promontorio Cimbrico ad Scaldim docet. Omnes fere summo consensu h. *Borchum* ad Amisiae ostium credunt, nomine etiam invitati. Cf. Pontanus in chorogr. Daniae descr. pag. 665. Olim etiam, teste Plinio c. l. *Fabaria* a frugis similitudine sponte provenientis dicta est. Alibi tamen 18, 30. s. 12. *Fabarias* habet insulas in Oceano septemtrionali, qui est noster hic Germanicus. Praeterea Plinius 4, 27. s. 13. notat Glessariam, post etiam *Glessarias* a succino, alio nomine *Electridas* ab electro, ex sermone recentiorum Graecorum. Qui ad Borussicam oram ponunt, sunt enim, longius a cursu et situ Plinii aberrant, decepti electri mentione, quod in Borussica ora tantum inveniri falso putarunt. De succino in Germania invento diserte Solin. cap. 23. s. 20. Sed et, qui rectius, discrepant. Ortelius h. v. *Ameren* putat, Cluver. c. l. 3, 23. p. 597. proximam illi *Strand*, quamvis *Glessarias* diversas facit 3, 40. p. 662. et prope *Shetland* versus Norvagiam, ubi *Farre*, quaerit, cum tamen, ut in *Fabaria* vidimus, idem credam cadere in Glessariam, unde Glessariae addit *Actaniam* Plinius. Vid. 4, 27. s. 13. 37, 3. Harduin. ad Plin. 4, 30. s. 16. qui recte ad ortum, sed falso in ins. *Oeland* et *Gotland* quaerit, et in primis Schoening c. l. p. 87. qui Glessariam s. *Austraniam* h. dici *Ameland* existimat, et *Glessarias* etiam ad ortum Britan-

niae ponit procul a Borussico litore p. 90. et ad calcem Schloezer p. 117. et quos laudant. Alias 3 habet etiam in hoc situ Geogr. Ravennas 5, 30. *Nordostracham*, *Eustrachiam*, *Evaniam*, quae *Eustrachia* Plinii *Austravia* videtur. Vid. ibi Porcheron et Schloezer c. l. Atque in iis fuerunt *Haemodae* auctoris nostri, quamvis nemo dixerit, quae vere sint. In rebus incertis satis est remotis erroribus ad verum adcedere. Et sic prope litus ducatus Schlesvicensis iam a Dietzio positas in interpretatione Melae Germanica p. 55. s. vidi, etsi eum impugnat vir doctus in Philologischen Bibl. Göttingen 1775. Vol. 3. pag. 311. et Schoeningii sententiam his suffulcire studet: Insulae illae etiam nunc *Hebrides* vocantur, quod nomen ex *Hebudes* per librariorum corruptionem ortum est. Ptolemaeus earum unam vocat *Epidium*, quod nomen servatum est in insula *Bute*, in lingua Gallica *Ey Bhoid*.

Scandinovia) Plinio est, quod oratio cum Nostro congrua docet, 4, 27. s. 13. *Scandinavia*, eadem etiam post 4, 30. s. 16. iudice Salmasio in exerc. Plin. p. m. 164. et ante Cluverio in Germ. ant. 3, 37. p. 651. et 654. *Scandia*, quod quidem, si hic etiam varios auctores secutus est, esse potest, quamvis connexae *Dumna* et *Bergos*, certe illa, situ diversae videntur; nam *Dumna* insula a Ptolem. 2, 3. f. iuxta *Orcada* promontorium ponitur, *Scandiamque* etiam angustioribus finibus circumscribit, quod maximam omnium *Nerigon* ibi vocat. Schoening c. l. pag. 93. titubat quidem, sed idem fere nomen putat, ita tamen, ut diversas regiones aliquo modo significent *Scandia* h. *Schonen* s. *Skaney*, et *Scandinavia* finitimas et ulteriores etiam inde regiones, quia Ptolem. 2, 11. quatuor insulas Scandias commemoret ab oriente Chersonesi Cimbricae, quarum maximam proprie etiam *Scandiam* dictam iuxta Vistulae ostia conlocat. Ibi cum Iornandes de reb. Get. c. 3. *Scanziam* suam etiam ponat, eadem sine dubio est, quod et nominis similitudo suadet.

In Geogr. Ravenn. 5, 30. occurrit insula *Scanza*, quam a plurimis cosmographis antiquam Scythiam adpellatam esse dicit. In illis enim partibus coalescere solent nomina Scytharum, Sarmatarum Ingaevonumque, vel, qui ex illa gente fuerunt, Teutonorum. Iam vero quae h. sit Scandina, Cluver. c. l. p. 654. ut Cellar. in Geogr. ant. 2, 5, 81. eandem etiam dictam esse putat antea *Baltiam* vel *Basiliam*, (hoc vitiosum habet Pontanus c. l. p. 706.) cuius immensam magnitudinem praedicent ex veterum auctoritate Plin. 4, 17. s. 13. sed si *Scandinaviam* Plin. c. l. diverso sensu dixit esse incompertae magnitudinis, porro illam a Scytharum litore tridui navigatione removet, (Diod. Sicul. 5, 23. in. etiam in Scythia ponit, et succinum eiici in eam dicit, quam Timaei Bannomannam s. Raunoniam alii putant apud Plin. 4, 27. s. 13. ubi quidem vid. Harduinus) et inde ad primam Germaniae gentem, Ingaevones, procedit, dubium facit maxime, vel incertum, uti quidem de Cluverii sententia iudicat Wesseling ad Diod. Sic. c. l. Idem porro, quia in nostro tuetur *Codanonia*, hanc diversam statuit a *Scandinavia*, illam nempe esse *Sialandiam*. Vid. 1, 26. pag. 185. Maxime autem, utpote in re obscura, differunt recentiores in notanda hac insula. Ita Cluver. Germ. ant. 3, 38. peninsulam esse compertum dicit sub nominibus *Biarmiae*, *Lappiae*, *Finnomarchiae*, *Botniae*, *Suediae*, et *Norvegiae*. Et sic Cellar. c. l. ea complectitur hodie Suediam, Norwegiam, Lapponiam, Finnmarchiam; a Wedel c. l. passim *Suediam* et *Norwegiam*, quam veteres insulam putarint, quam ad Celticam Pytheae refert. In eoque consentire fere auctores recentiores vidi. Pontanus tamen in chorogr. Daniae descr. p. 669. ad *Scaniam* (*Schonen*) tantum redigit, et, dissentiente quamvis Plinio, Baltiam olim dictam etiam credit. Idem tamen init. pag. 639. latiore sensu etiam de Norvegia et Suedia cum adiacentibus dici adfirmat. Sed nimis longum est omnia hic congerere et ab instituto alienum. Equidem haec existimo.

Sevonem montem Plinius 4, 27. f. 13. inde a Scythia egressus ad litus septemtrionalis Oceani Gades usque, immanem ad Cimbrorum promontorium sinum efficere dicit, *Codanum.* Ponit quidem ibi, ubi clarior in illo tractu incipit fieri fama ab gente Ingaevonum, quae est prima Germaniae, et Solin. c. 23. f. 20. dicit: *mons Sevo — initium Germaniae facit. Ingaevones tenent, a quibus primis post Scythas nomen Germanicum consurgit*, in quibus Plinium retulit. Inde videtur esse mons Germaniae, uti et Ferrarius in Lexico h. v. contra Ortelium existimat. Neque tamen solum Ortelius, sed et alia contra Cimbrorum promontorium ab altera parte ponunt, ubi, cum in mare excurrit, h. dicitur teste Büsching *Langfield.* Docet autem Cimbrorum promontorium, quo in loco, si sensus inesse debet Plinii verbis, quaeri debeat mons *Sevo*, et recte quaeri inter *Norvegiam* et *Sueciam.* Adami Bremensis descriptio cum eo bene convenit, quod docuit Pontanus c. l. pag. 690. Ille quidem ex prominentibus scopulis Baltici maris dicit incipere, et tandem in Rhipaeis montibus limitem facere. Nec impedit, quod *Ingaevones* memorat, quia sic gentem tantum Germaniae respicit, non eorum sedem in Germania utique, immo inde adparet ab obiecta etiam parte habitasse, et quia post in iis recenset Cimbros et Teutonos, cum Mela optime consentit, qui et in Scandanovia Teutonos suo aetate agnoscit. Plinium non recte cepit Solinus, et hinc Sevonem in Germania ponit, quae super sinum Codanum non extenditur, vel, si extendatur, ut putat Pontanus c. l. p. 671, ad indigitandam Scandanoviam facit. Quam cum Plinius c. l. in sinu Codano ponat, non potest ille mons in Scandanovia fuisse, nec hinc Scandanovia esse Suedia et Norwegia. Quare potius maior alia est insula *Sialandia*, quae ibi est maxima. Et sic diserte Agathemer. 2, 4. dicit: μεγάλη Σκανδία, ἡ κεῖται ὑπὸ τὴν Κιμβρικὴν Χερῤόνησον, ut post in re nota de Sardinia Corsicae subiecta. In Suedia, Norwegia et sequentibus contra Sarmaticas oras

sunt Melae Hippopodes, Oaeones, Panoti, et ultra ponitur *Thule*. Ita seriem Melae inferre puto. Sic Pontanus c. l. p. 690. Ingaevones etiam ultra Suevicum mare s. Balticum extendit, et Scandinaviam tenuisse adfirmat. Quod et sic dubium puto, Melae quidem tempore, si de tota gente intelligatur, ut tamen Scandinaviam ipsam Norvegiam esse dare non possim. *Selandiam* contra Plinii 4, 27. f. (13. f.) *Latrin* esse putat a Wedel c. l. p. 79. Contra Cluver. in G. A. 3, 37. p. 651. *Oesel;* nempe prout quilibet *Cylipenum sinum* Plinii, in quo fuit, intelligit. Omnino autem Scandinaviam cum Chers. Cimbrica ad Celticam Pytheae refert a Wedel c. l. passim, vid. p. 19 sqq. idoneisque argumentis probavit. Ex quo simul docet, quantum fidei huius et notioris illius Celticae ignorantia derogarit Pytheae narrationibus. Atque hinc forte Diod. Sicul. 5, 32. intelligi et diiudicari potest, ubi dicit, esse Cimbros, qui Romam ceperint, quod alios Gallis tribuere vulgatum est. Nempe Celticam Pytheae Cimbri occuparunt, unde nomen mutatum est postea. Ex ea autem Celtae vel sponte, vel depulsi aut a Cimbris, aut cataclysmo illo, (bene de hoc a Wedel c. l. p. 102 sq.) aut conferta hominum progenie in terrae angustiis, (vid. Quinctil. decl. 3, 13.) Galliam Celticam et hinc Italiam petierunt. Galli autem et Celtae iidem saepe sunt. Immo latius, quam facit a Wedel, etiam ante Pytheam patuit Celtica, quia Herodotus 2, 33. Istri fontes in Celtis ponit. Et ante Herodotum Celtas in expeditione relictos ad Hadriam consedisse narrat Scylax pag. 6. Huds. Et hos sine dubio intelligit Strabo 7. p. 208. s. 301. qui ad Alexandrum M. legatos inde miserant, teste Arriano de exped. Alex. M. 1, 4. qui Ionium sinum dicit. Cf. quae de Scandinovia etiam disputavit Praetorius in orbe Gothico lib. 4. p. 33 sqq.

Teutoni) De iis ad 3, 3. extr. Constat autem sibi, quod c. l. in Codano sinu eos etiam posuit. Multas et

diversas nationes habitare refert Iornandes de reb. Get. cap. 3. quarum 7 tantum nomina memorentur a Ptolemaeo, etsi nunc (2, 11.) sex tantum inveniantur, nempe *Chaedinos*, *Phavonas*, *Phiraesos*, *Gutas*, *Dauciones* et *Levonos*. Plures recenset Iornandes ipse, ex quibus *Finni*, *Finnaithae*, *Suethidi* — regionem et situm innuunt.

alias) Usitatius est dativum adponere.

§. 8. *Sarmatis)* Ultra Vistulam in mari etiam Baltico. Cf. 3, 4. Quia tractus hic, cui *adversa* i. e. e regione posita fuit Sarmatia, non insularis, certe hodie est, sed continens terra; Sarmatia pro hodierna rerum facie non in mare septemtrionale veteribus, nobis Ost-See dictum, prominet, sed instar cunei ad oram Prussicam terminata est. Mela igitur primus Sarmatiam Europaeam accurate descripsit, ut digito in tabula monstrare possis. Sic Vistulae primus meminit. Forte ex bello Marcomannico. Vid. Gatterer in commentatt. — Goetting. Vol. 12. p. 194.

Oaeonas) De scripturae varietate dictum est in not. crit. p. 192 sqq. Plinius 4, 27. s. 13. hoc nomine facit insulas, in quibus ovis avium et avenis incolae vivant. Cum Plinio facit Solinus c. 22. s. 19. aves marinas tantum vocat, quas palustres Noster. Uterque vero aliquantum in situ in his et sequentibus notando recedit, et versus septemtrionalem Oceanum ponit. Tum inde ad sinum Codanum, in quo Scandinavia, et Vistulam procedit Plinius. At in ipsa Scandinavia, seu, ut vocat, Scanzia, homines memorat Iornandes de reb. Get. c. 3. qui carnibus ferarum, atque ovis avium vivant, etsi pro *ovis avium* Codd. etiam legant *ovium aviumque*. Nempe Scandinavia ad sinum Codanum et mare septemtrionale utroque latere iacebat. TZSCHUCKE. Recessisse videtur hoc loco a Caesare auctor noster, et secutus esse Pythiam

Massiliensem, aut alium, cum Oaeonas in extremo septemtrione collocat. Caesar enim [de B. G. 4, 10.] illos in insulis Rheni describit, cum ait, illic esse, qui *piscibus atque ovis avium vivere existimantur.* Non potest hoc de aliis insulis, quam Batavicis et Frisicis intelligi, quarum non paucas ovis tantum et piscibus, aut pane, aut pulte ex avenis victitasse valde mihi fit verisimile. Eius rei vestigium superest etiamnum in Eyerlandia, Flia aliisque West-Frisiae insulis, ubi tanta ovorum copia in litoribus arenosis ubique invenitur, ut ea vel magnae hominum multitudini ad victum sufficiant. — VOSSIVS. Quod de Eyerlandia scribit Vossius, negat Cluver. in Germ. ant. p. 134. Vossii etiam explicationem reiicit Rudbeck. in Atlantica P. 3. c. 10. §. 2. p. 201. et has insulas ad orientale Sueoniae latus sitas esse putat. Ita vir doctus in bibl. philologica P. 3. p. 304. (Goetting. 1775.) male censet etiam a Vossio in Frisia et vicinia poni, quippe quem tractum melius nosset, quam Islandiam, et quaerit in terris septemtrionalibus et insulis, quarum oras frequentent aves plurimae marinae. Schloezer in hist. septemtrionali p. 15. conlocat in extrema parte boreali, ubi insula quaedam adhuc nomen *Fugloë* i. e. insula avium habeat. Sed cum ille terrarum tractus veteribus parum certo fuerit cognitus, et fando tantum auditus, incerta etiam poterant et vaga de eius situ commemorari. Ita de nomine etiam disputatur, uti iam dictum in not. crit. c. l. dubitatque adeo Salmas. ad Solin. c. 22. f. 19. p. m. 153. an ab ᾠὸν nomen derivandum sit, nec potius ab avenis duci potuisset, quibus etiam vescebantur.

Hippopodes) Quales sint, ipse explicat, uti Plin. 4, 27. f. 13. De iis Solin. 22. f. 19. *insulae, quarum Hippopodes indigenae, humana usque ad vestigium forma in equinos pedes desinunt.* Uterque in insulis versus mare septemtrionale, ut superiores et sequentes, ponit. Habet etiam Hippopodes Dionys. v. 310. ad Borysthe-

nem cum Neuris, Gelonis. Proprium nomen agnovit etiam Prifcian. v. 301. at Avienus v. 446. ad Gelonos refert proximos vertitque *celeres*, (quos *volucres* vocat Lucan. 3, 283.) uti Paraphrastes ad Neuros, i. e. ταχεῖς, ἢ ἰσχυροὺς πόδας ἔχοντες. Nomen tamen proprium ibi probat Schrader. ad Avien. c. l.

Panoti) De verbo et fynonymis in not. crit. pag. 196 fqq. Omnes in eo conveniunt, aures iis tam patulas fuiffe, ut interdiu pro veftimento, noctu pro ftragula, aeftus denique tempore pro umbraculo ipfis fufficerent. Mirum, quod non etiam auribus eos volare prodiderint. Porro, ut folent miracula migrare, ita quoque et haec Midae progenies ex India in feptemtrionem translata eft a Graeculis. Qui enim primi auritae huius gentis mentionem fecere, alii in India eam collocarunt, et fane illinc origo huius fabellae eft arceffenda. Conftat enim apud omnes, quam pandae et promiffae fint Malabarrorum aures. Ornatui aliquid deeffe exiftimant, nifi utrimque humeros non contingant modo, verum etiam late flagellent. VOSSIVS. Ubi Plinius ponat, ante dictum eft. Ifidor. 11, 3. in Scythia, in India Strabo 15. p. 489. f. 711. in California tales effe refert Harduinus ad Plin. 4, 17. f. 13. in Malabaria quaerit Schloetzer, apud Tataros Calmukkos Kappius. Vadianus ad h. l. eorum tractum memoria faltem, fi non praefentia rerum vernaculo *Bilappenland* vocatum putat, congelato mari proximum. Occafionem fabulae dediffe putat Dithmarus ad Taciti German. cap. 46. quod frigoris caufa homines feptemtrionales pellibus ferarum ita fe totos involverint, ut vix vultus confpiceretur.

§. 9. *Thule)* Gr. Θούλη. Paffim tamen etiam reperitur in libris *Thyle*, uti habet Cod. Rom. Virgilii Georg. 1, 30. tefte Pierio et libri apud Solinum, Martianum et Plinium notante Salmafio ad Solin. c. 22.

f. 19. p. m. 175. Ita nempe fit etiam in aliis, ut *Thyrii*, *Lathyrus* — et contra *Borufthenes*. *Thyle* etiam habent Iornandes de reb. Get. c. 1. Ifidor. Orig. 14, 6. Geogr. Ravenn. 5, 31. extr. *Tilae* Aethicus in Cofmogr. p. 730. (ad calcem ed. Gronov.) *Tyle* adfcriptum in margine Cod. Lipf. ubi alia, quam *tilos*, fimul dicitur et in Indiae Oceano fita. Quas quidem formas rêiicit Cluverius in Germania ant. 3, 39. p. 662. quippe barbaro faeculo invectas, et unice probat *Thule*. Derivat inde Stephanus *Thulaeus*, et forte *Thulites*, quod et notante ibi Berkelio legitur in Procopio de B. Gothico 2, 15. Varie derivant nomen: a *Thule*, qui toti Aegypto aliisque terris ad Oceanum praefuerit, Suidas h. v. cum quo, notante Kuftero, confentiunt Chronicon Alexandr. Malalas et Cedrenus; a *fole* Ifidor. c. l. Bochartus in Chanaan 1, 40. ex Phoenicum lingua, ut fit quafi umbrarum, tenebrarum infula, quod a tenebris veteres feptemtrionem defignent. Bocharto adftipulatur Schoening (Allg. Welt-Gefch. T. 13. p. 19.) quatenus folis Phoenicibus innotuerat. Alia dabit Bochartus c. l. plura Torfaeus in hiftor. Norw. P. 1. lib. 1. c. 5. p. 12. Carlftroem de Thule p. 20 fqq. Praetorius de orbe Gothico lib. 3. cap. 4. §. 3. pag. 33. qui Gothicam vocem putat a *Tuole*, quae longam diftantiam fignificet, neque infulam aliquam fuiffe proprio nomine ita dictam. Ita etiam d'Anville fur la navigation de Pytheas p. 439. (Memoires — de Paris Tom. 37.) nomen non proprium, fed adpellativum fuiffe cenfet de regione feptemtrionali ultra Britanniam. Sic Bayerus in opusculis (Klotz.) p. 246. non de una eademque infula hoc nomen ufurpatum effe putat. Phoenicibus autem innotuiffe, iam docet Bochartus c. l. ex antiquiffimo fcriptore Antonio Diogene, qui libros 24 incredibilium de Thule infula fcripferat, atque argumentum duxerat ex Dercyllidis tabulis, Tyri, Alexandri iuffu, effoffis, uti refert Photius Cod. 166. pag. 364. Verfatus autem erat Dercyllides in ea infula; a Phoenicibus eius cognitionem ad Graecos

venisse, qui vero quamvis omnino insulam in ultimo septemtrione ita saepe vocarint, et hinc in situ valde discrepent. Sequuntur autem fere antiquiores Graeci et Romani auctoritatem Pytheae Massiliensis, qui eam se adiisse et cognovisse scripto prodiderat, sed homo mendacissimus iudicatur et acriter impugnatur a Strabone 1. p. 43. s. 63. Plura dabunt de eo eiusque itinere histoire literaire de France P. 1. p. 71 sqq. Bougainville in memoires — de Paris Tom. 19. p. 146 sqq. d'Anville ibidem Tom. 37. p. 436 sqq. Murray in novis commentar. societ. Goetting. T. 6. P. 2. pag. 59 — 63. 82 — 86. Fournier in Hydrographie p. 222 sqq. et alii, quos laudant, uti etiam Wagner ad Guthrie allg. Welt-Gesch. T. 16. P. 1. pag. 4. Tradiderat autem, Thulen 6 dierum navigatione in septemtrionem a Britannia distare et congelato mari vicinam esse. Cf. Strabo lib. 1. c. l. Plin. 2, 77. Et sic alii varie versus septemtrionem ponunt, et ultimam faciunt insularum, uti Virgil. Georg. 1, 30. Plin. 4, 30. Solin. 25. s. 22. Martianus lib. 6. p. m. 215. Per infinitum a ceteris separatam medio Oceano et paucis notam dicit Oros. 1, 2. p. 28. (Haverc.) unde sua hausit Aethicus c. l. Maxime enim omnium versus septemtrionem sitam credebant. Cf. Strabo 4. pag. 139. s. 201. Nihil magis boreale esse, eamque 63 gradibus ab aequatore distare Agathemer. 1, 8. unius diei navigatione a mari concreto s. Cronio Plin. 4, 30. s. 16. Solin. 25. s. 22. Martian. c. l. scribunt. De mari autem illo vid. Plin. 4, 27. s. 13. unde adparet, glacialem esse Oceanum, et quae notavit Dithmar ad Taciti Germ. cap. 45. in. Inter septemtrionalem et occidentalem plagam ultra Britanniam sitam refert Isidor. c. l. ut Servius ad Virgil. c. l. At in ultimo plagae occidentalis termino Iornandes de reb. Get. cap. 1. qui in parte septemtrionali eius Oceani Scandiam ponit, et sic hanc magis borealem facit. Qui a Britannia situm indicant, non minus variant. Ab oriente eius ponit

Welt-Geſchichte T. 13. p. 14 ſqq. Murray c. l. p. 59. Wedel Abhandlung über die ältere Scandinaviſche Geſchichte pag. 32 ſq. Schlözers allgem. Nordiſche Geſch. pag. 14. 16. Atque hanc eſſe Procopii Thulen iudicat Bochartus c. l. Quam ſententiam acriter et prolixe impugnavit Cluverius in Germ. ant. 3, 39. p. 656 ſqq. Ipſe putat eſſe h. *Islandiam*, uti alii multi, veluti Harduinus ad Plin. 4, 30. ſ. 16. Dalechamp. ad Plin. 2, 77. ſ. 65. Bougainville c. l. p. 152. Hill ad Dionyſ. v. 581. Penzel ad Strabonem Vol. 1. p. 323. Pontanus in chorogr. Daniae deſcr. pag. 74. Iſaacus Thilo, Boruſſus, in ſingulari diſſert. Lipſ. a. 1660. et alii, quibus nuper gravibus cauſis motus acceſſit Mannert in Geographie — T. 1. p. 78 ſqq. Omnino, quae a variis variae prolatae ſunt opiniones, praeter ſuperiores dabit etiam Schwediſche Bibl. P. 1. §. 12. p. 22—29. Qui Pytheae narrationem et indicia reſpicit, inter Islandiam et Norwegiam fluctuari poteſt. Utraque enim, ſi a Britannia ſeptemtrionem vel occaſum, vel orientem verſus petas, 6 dierum navigatione facta aditur. Porro ad utramque convenit, quod refert apud Strabon. 2. p. 71. ſ. 104. Pytheas, circa Thulen neque terram eſſe, neque mare, neque aera, ſed aliquid ex iis concretum πλεύμονι θαλαττίῳ ſimile, in quo terra et mare in ſublimi pendeat, et tamquam vinculo aliquo connectatur. Etſi enim illam vocem varie intelligunt, de nebulis glacialibus, aqua in pollinis modum congelata, aerio fumo, aliisque frigoris effectis, vel etiam de zoophyto ſpongioſo Meduſa, noſtris Meer-Lungen, de quibus vid. Schoening et Wedel cc. ll. non aliena tamen ſunt ab utraque terra. Idem valet de mari Cronio, diei iter remoto, quod latius dictum eſt, et de circulo polari. Vid. Mannert et Penzel cc. ll. quem et cf. p. 414. Quae de die et nocte continua memorantur, etſi minus vere retulit, error tamen ille Straboni potius, quam ipſi Pytheae tribui debet, uti ex Gemino diſcitur. Vid. deinceps. De Norwegia qui-

dem favet nomen hodiernum ſupra memoratum, quod ab antiquis propagatum et exceptum videatur. At idem transferri etiam poſſit ad Islandiam, ſi, quod Pontanus c. l. p. 746. notat, exſtantes ſcopuli circa Daniae Norwegiae oras omnino *Thuyle* adpellantur. Quod obiiciunt, Islandiam hominibus vacuam et deſertam fuiſſe, nec ante annum Chriſti 874. ulli cognitam, infregit hanc dubitationem contra Ionae Arngrimi ſimiles disputationes Pontanus pag. 753. Incultam etiam ad tempus illud concedit Harduinus ad Plin. 4, 30. ſ. 16. incognitam fuiſſe negat. Quod Martin in hiſt. des Gaules T. 1. p. 159. not. c. Gallos ſuos eo ducit, facit id quidem ſuo more et patriae cupido nimis ſtudio. Nec Pytheas ex propoſito, ſed temere potius et caſu ad eam adlapſus videtur, ubi talia ad disceptationem trahi non poſſunt, etſi incolas eum ibi deprehendiſſe ex Gemini iſagoge cap. 5. adparet, ubi ipſa Pytheae verba dantur. Aliam etiam ac Norwegiam intellexit Plinius, qui 4, 30. ſ. 16. a Scandia, ſ. Scandinavia, alibi Bergo, Nerigo diſtinguit, et a Nerigo, quam Norwegiam eſſe vix dubitari poteſt, (*Noreg* in annalibus Islandicis) in Thulen navigari adfirmat. In quo argumento evertendo, cuius pondus ſentiunt, mire ſe torquent Norwegiae fautores, vel ſimpliciter negant. Tum vero egregie ſuffragetur adiuvetque Mela, ſi pro *Belcarum* legas *Bergarum*, quorum litori obpoſita, niſi alia obſtent, de quibus ad fin. Aliud argumentum de Islandia repetit Mannertus p. 82. ex Pytheae reditu, qui, ſi Norwegiam tetigiſſet, vix mare inter ipſam et Britanniam interiectum cum ſummo periculo relegiſſet, ſed potius iuxta litora renavigaſſet, quae ad Gades usque porriguntur; tum vero Thulen inſulam putare minime potuiſſet; etſi Britanniam per fretum vectus facile adtingere poterat; neque diſerte inſulam vocaverat teſte Strabone 2. p. 78. ſ. 114. Negavit tamen etiam d'Anville c. l. pag. 441. Islandiam a Pythea cognitam fuiſſe, quem vide de Islandia pluribus

pag. 436 ſqq. Iam denique, enarratis potioribus de Thule eiusque ſitu opinionibus, quorum partibus adhaeſerit Mela, disquirendum eſt. Exorſus eſt curſum in deſcribendis Oceani inſulis a Gadibus usque et in Scythicis ad mare Eoum ſubſtitit. Quem ordinem ſi tenuit, neque declinare, niſi ſaltu temerario facto, potuit, ultra Sarmatas, quibus hactenus obiectas inſulas narravit, quaerenda eſt eius Thule. Ex qua ut maritimo curſu, quippe quem inſtituerat, pervenire poſſet ad Talgen, in Caſpio mari, ultra Codanum ſinum mari omnia repleta putavit, in eo tractu, ubi hodie eſt regnum Ruſſicum. Caſpium autem mare coniungit cum Oceano ſeptemtrionali 3, 5. et Bergas, qui iterum prodeunt, in Scythia et Aſiae confinio poſuit. Dextram igitur oram perſequitur, et, quae obiectae ſint inſulae, enarrat. Ita de Sarmatis antea, et nunc de Bergis cum ſupra notato eorum ſitu apte. Inde vero conficitur, inſulam hic aliquam prope Norwegiam noſtram quaerendam eſſe. Ita etiam fere de hoc Melae curſu disſeruiſſe Schloezerum (vid. Neue Allgem. Welt-Geſch. pag. 62.) lubens cognovi, etſi ab eo disſentio, quod ille Thulen Viſtulae oſtio propius admovet, quod Bergae vix patiuntur ultra Sarmatas remoti, et quae de continua die et nocte ſcribit, cum quo congruunt, ſi ſitum diiudices, quae 3, 5. narravit. De Thule pluribus docte Keralio in Memoires de litterature — de Paris T. 45. p. 37 ſqq. qui de Hetland intelligit ex Tacito maxime; Pytheas enim cognoverat tantum fando et aberravit. Recenſet etiam aliorum opiniones. Nuper de ea disquiſivit Voſſius in Bredow Unterſuchungen über — alte Geſchichte (1800.) P. 1. p. 122 ſqq. qui prope Britanniam quaerit.

Bergarum) De iis ad 3, 5. in. TZSCHUCKE. Quos ita nominet auctor, valde ambiguum eſt et obſcurum, etſi vox ipſa prope accedat ad Bercas in Norwegia, quorum meminit Plinius 4, 30. ſ. 16. I. GRONOVIUS *MS.* i.

longo) Longo enim ambitu exstat, et, cum ad horizontem perventum est, transverso eum cursu stringit, iusto spatio, antequam mergatur. Ideo Dionysius [vel Avien. in perieg. v. 765. ex eo] *vicinior axi occiduo inclinat*, i. e. in occasum longe prospiciens radios solis longo ambitu sustinet, donec rursum exiguo intervallo ab ortu meridiem versus tendentem rursus adspiciat. Sol enim illis ortus in meridiem abire secundum latus videtur, propter magnitudinem declinationis. VADIANVS. Plura de huius loci lectione et sensu dedi in not. crit. p. 204 sqq.

aestate lucidae) Sic Plinius 2, 77. s. 75. 4, 30. f. 16. Martianus 6. p. m. 194. et 215. Solin. 25. s. 22. solstitio, cancri signum sole transeunte; contra bruma nullum fere diem esse adfirmant. Cf. etiam Servius ad Virgil. Georg. 1, 30. At id demum propius ad polum accidit, et in Norwegiae tractu Wardhusio maxime septemtrionali per duos menses et aliquot dies. Cleomedes de circulis lib. 1. p. 138. (Basil.) menstruum ibi diem esse dicit, quando sol est in cancro. Procopius de B. Goth. 2, 15. dies ibi esse dicit continuos 40, totidemque circa brumam noctes, diemque redeuntis solis festum esse addit. Nempe prout posuerunt Thulen, in his etiam variarunt. Neque tamen Plinius aliique, qui Pytheae auctoritatem praeferunt, recte eum ceperunt, aut reddiderunt, uti adparet ex Gemini isagoge cap. 5. ubi eius verba ipsa adferuntur. Retulit autem, barbaros ipsi locum monstrasse, ubi sol occidat; noctes ibi fuisse perbreves duarum, post 3 horarum, et solem non multo post occasum rediisse. Sed et senis utrumque mensibus fieri ex aliorum opinione adiectum esse, innuit Plinius 4, 30. s. 16. Totam illam narrationem de continua die et nocte fabulosam, aut certe auctam esse contendit Eustath. ad Dionys. v. 581. Ita vero in Scandinavia circa solstitium aestivum per aliquot dies

etiam noctu clarissimam lucem cerni, diesque ibi multo maiores haberi, quam alibi, contra circa brumale solstitium, refert Iornandes de gestis Langobardorum 1, 5. et Tacitus in Germ. cap. 45. in. trans Suionas ad mare pigrum edurare scribit extremum cadentis iam solis fulgorem in ortus adeo clarum, ut sidera hebetet. TZSCHUCKE. Iuxta opiniones veterum non tantum obscurae erant noctes eorum, qui in extremo degerent septemtrione, verum etiam dies. Notum est, quemadmodum Homerus [Odyss. 11, 14 sqq.] regionem describat, tectam nebulis et perpetuis damnatam tenebris. Nec tamen negabant, semestrem apud illos esse diem, sed ut est apud Geminum, [c. l.] adeo profundas nebulas locis istis incumbere existimabant, ut eas solis radii, oblique tantum incidentes, penetrare non possent. Verum nebulae istae merae sunt fabellae. Experientia comperi, et docet ipsa ratio, in septemtrione minus esse tenebrarum, atque sit in calidis et temperatis regionibus. Si quis sub polo vivere posset, is in perpetua luce versaretur. Nunquam istic sol supra 23 gr. et min. 31. infra horizontem descendit. Verum et hinc multum auferendum, nimirum quatuor aut quinque minimum gradus, propter refractiones circa polum maximas, quod experientia constat. Hinc apparet, mera esse somnia, quae de semestri nocte dicuntur, cum sub polo nulla sit nox, sed aurora et dies perpetuus. At vero Indis et Aethiopibus, qui solem pedibus subiectum habent, illis utique obscurae sunt noctes et nulla propemodum crepuscula, unde colligitur, hos in maioribus tenebris vivere, atque boreales populos, qui perpetua propemodum luce fruuntur. VOSSIUS.

solstitium) Ita veteres simpliciter, cum posteriores adiiciant aestivum. Contra illi obponunt brumam, hi solstitium brumale. Vid. Salmas. ad Solin. cap. 25. f. 22. p. m. 175. et Gronov. ad Gellium 2, 22.

Illud accidit, quando ſol eſt in ſigno cancri, hoc, quando tranſit capricornum, uti notum.

§. 10. *Talge)* Ptolemaeus 6, 9. Χαλκά, ubi Cod. Palatin. addit: καλουμένη Τάλκα. In Plinio 6, 19. ſ. 17. ex ſitu putatur eſſe *Tazata*. Si ſitum a Ptolemaeo indicatum ſpectes, prope orientem Caſpii maris iacebat. Plures inſulas, quarum tamen nomina non eduntur, cognoverat Strabo 11. p. 350. ſ. 509. auriferamque terram eas etiam habere ex fama addit.

fruge) Diſtinguit recte et ex uſu. Illud de agrorum, hoc de arborum proventu, etſi promiſcue utrumque, ſeparatim etiam poſitum dicitur. Cf. Broukhuſ. ad Tibull. 1, 1, 35. Heinſ. ad Ovid. Nuc. v. 19. et in primis Oudendorp. ad Iul. Caeſ. de B. G. 1, 28. Ita vero Cicero de off. 3, 2. in. *tota philoſophia frugifera et fructuoſa.*

diximus) Cf. 1, 2, 5. et 3, 5. extr.

CAP. VII.

OCEANUS EOUS ET INDIA.

§. 1. *Ab his)* Nempe oris Scythicis, quas proxime antea notaverat, et ultra Caſpium ſinum ponit, uti docet plane cap. 5. f. Et ſic mare apertum eſſe credidit, ex quo ad orientem curſus flecti poſſet. Hoc voluit I. Gronovius, cuius nota haec eſt: „Non aliter, quaſi ſupponeret, ſi non alios populos, certe illos, qui prope ſeptemtrionem habitant, potuiſſe illic pernavigare, adeo ut, quum venerint ad clima Caſpii maris, tunc, quia antehac tenuerant curſum verſus ſeptemtrionem, inflecterent verſus orientem, quod ſuſtinet facere auctor ex relatione de Indis per illa ſc. maria in Ger-

maniam delatis in fine cap. 5." IAC. GRONOVIVS *MS.* Nempe Mela connexum putabat Caspium mare cum Oceano Scythico, (vid. 1, 2, 1.) ut Plin. 6, 15. f. 13. et alii, de quo suo loco, atque inde quia mare Scythicum pertinebat ad Eoum, illuc cursus ad orientem, quem mari facit Noster, patebat. Ceterum Melam expresserunt Plinius 6, 20. f. 17. et Solinus cap. 50. f. 53. Ille: *A Caspio mari Scythicoque Oceano* (quibus verbis clara lux adfunditur) *in Eoum cursus inflectitur, ad orientem conversa litorum fronte.* Hic: *Qua ab Scythico Oceano et mari Caspio in Oceanum Eoum cursus inflectitur.* — Supra autem 3, 1, 9. terram toto latere a Celtico promontorio ad Scythicum usque converti ad septemtriones dicebat. Quod si cum hoc loco comparas, in Scythico promontorio adsurgit, vel excedit longissime ille tractus, atque inde demum flexus incipit, qui declinat iterum sensim, dum ad orientem spectet terra, quem terminum Taurus facit promontorio inde se adtollens, ut rursus ipse tradit 1, 15, 2. Promontorium illud infra vocat *Tamum*, si lectio sana est, alii *Imaum.* Sic vero describit tractum inde a Scythico promontorio, qui adiacet mari Eoo, uti prolixius etiam expositum est in notis crit. p. 210 sq. Ceterum orientale Asiae latus, ubi mari Eoo adluitur, populosque eius primus accuratius Noster descripsit.

invia) Ex nivibus causam adferunt Plin. et Solinus ll. cc. quam de Scythia Noster supra cap. 5. in. posuerat.

Androphagi) Qui nempe sunt, quos Gellius 9, 4. dicit in libris antiquis, sed mendaciorum plenis, dici corporibus hominum vesci solitos. IAC. GRONOVIVS *MS.* Recte huc pertinet Gellii locus iste, quippe in Scythis penitissimis sub ipsisque septemtrionibus eos homines librorum coemtorum veterum fide comme-

morat. Defcribit ex Chrefto et in Aethiopia prope Ichthyophagos ponit Io. Lydus de menfibus in Iulio cap. 3. Plin. 6, 20. f. 17. *Anthropophagi,* inquit, *Scythae infident, humanis corporibus vefcentes.* Cf. Solinus cap. 50. Martian. lib. 6. p. 225. ed. Grotii et Palaephatus c. 4. Dionyf. v. 1088. νοτίους Σκύθας habet ad Indum fl. Ceterum fic multi in America populi inculti et barbari. Vide Ifelin Gefch. der Menfchheit T. 1. pag. 222. ed. 5. et quos laudat.

Sacae) Gr. Σάκαι. Scythas ita omnino dictos fuiffe monet Stephanus h. v. et a Perfis Herod. 7, 64. ex quo alii repetierunt. Vid. Plin. 6, 19. f. 17. et ibi Harduinus quos laudat. Sic gentem Scythicam Afiae vocat Arrian. de exp. Alex. 3, 8, 5. Cf. Perizon. ad Aelian. V. H. 12, 38. Sedium ordinem tenet, inter Bactrios et Indos ponit. Strabo 11. pag. 352. f. 511. Daas inde a Cafpio mari habitaffe dicit, ulterius ad orientem Maffagetas et Sacas, omnes Scythas. Poftea de eorum excurfionibus in alias regiones plura fubiungit. Ad Iaxartem fl. ponit Dionyf. v. 750. De eorum fedibus et terra peculiari defcriptione expofuit Ptolemaeus 6, 13. ubi etiam in vicinia reperiuntur Maffagetae; Dahae apud Plin. 6, 19. f. 17. Hyrcanis finitimos facit Xenoph. in Cyropaed. 5, 2, 25. Bactrianis Ammian. 23, 6. uterque non fatis accurate ex aliorum indiciis, fi quid de vago populo conftitui poteft. Cum Perfis coniungit Mamertinus in Panegyr. in Genethl. Maximiani cap. 17. quamvis ulterius verfus orientem et feptemtrionem habitaffe ex Noftro et fuperioribus intelligitur. D'Anville in antiquité geographique de l'Inde pag. 202. putat reperiri hodie nomen Sacarum in *Sakita,* qui tractus conterminus eft iis, qui vocantur *Vash* et *Gil* ad *Oxum* f. *Gihon* verfus feptemtrionem, ubi antiqua Sogdiana, idque intelligi dicit ex Geographia Arabica *Edrifii,* adfentiente tabula illi adiuncta. Cf. idem in Memoires — de Paris

Tom. 32. p. 575. In his vero d'Anville ſequitur Ptolemaeum, qui, cum deinceps ſubiiciat Scythiam extra Imaum, aliquatenus tamen discrepat a Noſtro, cui inter Sacas et Taurum mons interiacet Tabis, qui cum mari immineat, licet falſo praedicetur, ad ſeptemtrionem tamen ſpectare debet. Colligi autem haec ex Mela poſſunt. Deſerta Scythiae ſunt, per quae ex Sogdianorum regionibus in Scythicum mare exeunt Iaxartes et Oxus. (3, 5, 6.) Oxus autem cum auctoribus aliis ex Caucaſo, Macedonum more et ſermone, fluat, Scytharum et ibi ſunt deſerta. Ultra eum ſunt Sacae, interiectisque vaſtis locis Tabis ſequitur, qui Plinio 6, 20. ſ. 17. eſt tantum *iugum mari incubans.* Ex quo vero videatur eſſe hodie *Tenkier* in Tataria *libera*, in qua etiam ante illum montem ex Melae mente Sacae quaerendi h. videntur. Forte ad Tabin pertinet Comedorum montana regio apud Ptolem. 6, 13. ad quam adſcenditur a Sogdiana, quamvis ante Sacas poſitam video, et intervallum illud tolli. Sed ſic Ptolemaeus ſecus ac Noſter omnia hic nimis coartat et adducit, niſi quis ad *vaſta loca* Noſtri Scythiam Ptolemaei extra Imaum pertinere malit. Comedorum igitur montes hodie *Tibeticos* et *Caſchcaricas* partes Tauri putat Tieffenthaler Beſchreibung von Hindoſtan T. 1. (ed. Bernoulli) p. 10. Reges Sacarum et regiam Roxanacen commemorat Nicolaus Damaſc. pag. 30. ed. Orellii.

ſcatet) Reprehendit Verderius h. v. de quo cf. ad 1, 9, 3. p. 269.

vaſta —) *Kobi* deſertum, Sinis *Chamo*, Chinam verſus ſeptemtrionem cingens, et Tabin *Corea* pene inſulam putat Heeren de Romanorum notitia Indiae P. 1. p. 95. in commentat. — Goetting. Vol. 11.

Tabin) Uti iam dictum eſt, Plinius vocat *iugum mari incubans.* Quibus verbis male acceptis Solin.

cap. 15. f. 20. mare putavit esse Tabin. Omnes enim libri, adfirmante Salmasio, legunt: *usque ad mare, quod Tabin vocant.* VOSSIVS haec: Disputant inter se eruditi, utrum hic mons idem sit, atque promuntorium extremum Tauri, quod post *Tamum* vocat. Verum ipse Mela hanc litem dirimit, cum ait, longe ab hoc monte Taurum adtolli et inter Tabin montem et extremum Tauri promuntorium sitos esse Seras. Serum itaque limes a septemtrione Tabis mons, a meridie vero Imaus Tauri promuntorium. Deinde Vossius insigniter hallucinari contendit Salmasium, [vid. exerc. Plin. p. m. 700.] qui operose ostendere conetur, Tabin situm fuisse ad septemtrionalem Oceanum, non vero ad Eoum seu Sericum. Quod mihi contra Vossium videtur. Decepit Vossium *Colis*, quod promontorium supra recepit, et ad angulum Asiae extremum versus orientem ponit. Mela enim hanc facit progressionem notatis terminis: a Scythico promontorio ad mare, ubi Taurus adtollitur (vid. infra) in promontorio Tamo. Inde ab oriente procedit ad Colida demum, unde vergere incipit India ad meridiem. Hoc satis clare post verba Melae evincunt. Quodsi vero a Tamo Tauri parte Eous Oceanus demum incipit, Tabis, a quo ad Tamum Seres interiacent, non potest Eoum mare spectare, sed praecedens Scythicum, et Tabis, ut nomine, ita situ differt a Tamo. Veteres enim crediderunt, Scythicum Oceanum, conversa ad orientem fronte, continuari cum Eoo, atque inde excipi meridionalem, ut recte adfirmat Salmasius vel ipso Mela teste. Haec debet esse Melae sententia, utrum vera, nec ne, de hoc nunc non quaeritur, sed et ipsa facile, adhibitis nostris tabulis, decernitur.

Seres) A *Ser*, qui nominativus reperitur in Sidon. Apoll. 5, 43. *Ser vellera fert.* Falso enim in Lucano 1, 19. *Seres* singularem esse putaverunt Servius et Valerius Probus, ut docet ibi Oudendorp. Σῆρας in vetere

orbis descriptione (a Gothofredo ed.) in. ubi et de eorum institutis et moribus. Alias Gr. Σῆρες vocantur. Stephanus h. v. vocat γένος Ἰνδικὸν, et Orosius 3, 23. pag. 202. ed. Haverc. inter duos amnes Hydaspem et Indum constitutos tradit. Strabo 15. p. 483. f. 702. dissentire minime videtur, qui, dum ultra Hypanin regionem optimam esse praedicat, Serum ibi mentionem iniicit. *Hypanin* enim Strabo hic et ante p. 480. f. 697. vocat, ut alii, quos adfert Popma ad Curtium 9, 1. f. qui aliis dicitur *Hypasis*, ut Plinio 6, 22. f. 20. Curtio c. l. vel *Hyphasis*, ut Arriano de exp. Alex. 6, 14. et Indic. c. 4. vel Βίβασις Ptolem. 7, 1. ex adspiratione male percepta, ut ante Βιδάσπης. Etsi enim Plinius 4, 26. f. 12. magno errore Hypanin in Asiae parte a quibusdam prodi adfirmet, factum tamen esse videtur ex Alexandrinorum militum more, qui alia etiam huc ad Indiam transtulerunt, et sequaces auctores facile habuerunt. Vid. Salmas. ad Solin. p. m. 556. qui p. 495. adeo credit, recentiores *Hypasin* tantum dixisse. Constat autem ex Ptolemaeo c. l. magisque ex Arriani priori loco, Hypasin in Acesinem excurrere, et post cum Indo coniungi, et teste posteriori eam metam fuisse progressionibus Alexandri. Ita vero Strabo in India Seras etiam habet, nec minus alii, uti ex lana Serica apud nostrum etiam intelligitur, qui modo ad Indiam, modo ad Scythiam Seras referunt. Vid. Berkelius ad Stephan. h. v. p. 666. Alii omnino in oriente ponunt prope Indos, ut Horat. 1. od. 12, 55. Brachmanibus, quos quidam circa Gangen habitasse scribunt, vicinos facit vetus orbis descriptio (Gothofr.) cap. 2. Distinguit autem Noster Seras situ etiam a Scythis et Indis, non hic solum, progressionis cursu, sed et diserte 1, 2, 3. ubi, *Seres*, inquit, *media ferme Eoae partis incolunt, Indi et Scythae ultima.* Quod dum minus recte perceperat Cellarius in N. O. A. 2, 24. f. reprehendit Melam, qui sic dicere debuisset: *Seres ultima.* Mela vero ab utraque Serum parte ultima intellexit, uti

nexus facile docet. Sic ab Indis ſeparant etiam poſteriores, uti Vopiſcus in Aureliano cap. 41. Ipſorum regio dicitur *Serica*, quam veterum ſolus et primus deſcripſit Ptolem. 6, 16. Qui in Ioſepho antiqu. Iud. 1, 2. (3.) f. legunt γῇ Σηριάς, ubi nota Sethi columna exſtitiſſe dicitur, referunt ad Sericam regionem, et ſic 1, 6, (7) 4. veluti Reland in Palaeſtina 1, 53. et ad Ioſeph. c. l. Sed dubium id faciunt et incertum librorum discrepantia doctorumque virorum ſententiae, quod ex iis adparet, quae ad utrumque locum conlegit Hudſon. De ſitu hodierno disputat ex aliis etiam d'Anville p. 200. c. l. tabulamque veterem et recentiorem comparavit, ex quibus diſcitur, non in ipſa China, ſed prope, immo ſupra Chinam, excepta regione *Schen - ſi*, quaerendam eſſe Sericam Ptolemaei. Cf. etiam eiusdem recherches ſur la Serique des anciens in Memoires — de Paris T. 32. p. 573 ſqq. Σῆρα μητρόπολις commemoratur apud Ptolem. c. l. et a d'Anvillio h. creditur eſſe *Kan - tſcheu*. At Klaproth (vid. Zach Monatliche Correſpondenz P. 1. pag. 427.) putat, d'Anvillium deceptum falſo curſu duorum fluviorum in Mercatoris tabulis ad Ptolemaeum, contra ac Graeca indicent, male conlocaſſe. Ipſe ponit, ubi h. cernitur *Lan - tſcheu*. Quae de Seribus memorabilia praedicant, quia Noſter cum Indis commiſcuit, ſuo loco exponemus. Immania eorum et Indorum corpora vitamque longaevam memorat Cteſias in fragmentis Indicis pag. 861. ad ed. Herod. Weſſeling. Ceterum a Seribus *Sericus Oceanus* dicitur, qui eſt Scythicus, vel eius pars. Vid. Geogr. Ravenn. 6, 28. 29. —

genus) I. e. *gens*. Vid. 1, 16, 1.

ex commercio) Eadem et alii varie tradunt. Plin. 6, 20. ſ. 17. *Seres mites quidem, ſed et ipſis feris perſimiles coetum reliquorum mortalium fugiunt, com-*

mercia exspectant. Quae verba, si sensum spectes, reddiderunt Solinus cap. 50. s. 53. Martian. Capella 6. p. 223. Amm. Marcellin. 23, 6. ubi plura de iis congessit. Repugnare quidem videtur Solinus, apud quem legitur: *reliquorum mortalium coetus refugiunt, adeo ut ceterarum gentium commercia abnuant.* Quod Salmasium p. m. 695. impulit etiam, ut in Plinio legendum censeret *despectant*, renitente Harduino, qui putat, Solinum Plinii verba male detorsisse, Vossio praeterea, qui Solinum commercium linguae respexisse existimat, et Salmasii emendationem Plinio indignam et frigidam iudicat. Ammianus Marcellinus c. l. diserte, *nulla*, inquit, *sermonum vice, propositarum rerum pretia solis oculis aestimantur.* Eustath. ad Dionys. v. 752. dicit: ἀναγράψαντες τὸ τίμημα σακκίοις ὑποχωροῦσι — εἰ μὲν ἀρέσκονται, λαμβάνουσι τ. τιμὴν, εἰ δὲ μή γε, τὰ ἴδια; et post simile aliquid adiicit fieri extra columnas Herculis, quod ductum est ex Herodoto 4, 196. Sic Maroccanos in Guineae finibus, ubi invicem conveniunt, negotiari mercibus commutandis sine sermone fere, testatur Hoest p. 279. Inde intelligitur, cur Plinius aliique mites et feris similes faciant, propter hospites et advenas exclusos, ut explicat Vossius et, qui ab eo sua mutuatus est, Harduinus ad Plinium. Et sic ἀπροσμιγὲς ἀνθρώποις γένος adpellat Stephanus c. l. Iustissimos autem praedicat Noster sine dubitatione, ob fidem in vendendis mercibus certam. Ceterum μακροβιώτατοι etiam dicuntur, et qui ducentorum annorum vitam adtingant. Vid. Strabo 15. p. 483. s. 702. et inde Eustath. ad Dionys. c. l. uti omnino longaeva vita Indis adscribitur a Strabone paullo ante, Seribus autem longissima. Cf. nota superior.

§. 2. *India)* Sic et Graeci. Incolis *Hindostan* s. *Hindustan*, nobis *Indien*, quod nomen vulgo a fl. Indo derivant, renitentibus tamen aliis, veluti

d'Anvillio p. 3. et Tieffenthalero p. 11. (de utroque poſt,) quia *Indi* nomen incolis plane eſt incognitum, qui vocant *Sindh.* Ille etiam nomen gentile potius putat *India*, uterque a voce *Hind* ducunt. Quod etſi hodie verum puto, tamen, an ad vetus nomen accommodari poſſit, dubitare forte licet. Vid. Arrian. Indic. cap. 3. De ſitu poſtea ad Melae deſcriptionem peculiarem. Ambitum notavit Plin. 6, 21. ſ. 17. ſic: *Quae pars orienti adverſa recto praetenditur ſpatio ad flexum et initium Indici maris* XVIII. XXXV *M. P. colligit.* Deinde qua flectitur in meridiem XXVI. LXXV M. P. ut Eratoſthenes tradit, usque ad Indum amnem, qui eſt ab occidente finis Indiae. Pluribus autem de eo disputat Strabo 15. p. 474. ſ. 689. ex variis auctoribus, quorum ſententiae valde discrepant, quippe in incerta de India cognitione, quod et fabulae docent iactatae, quas explodit Strabo. Vid. Heeren de Graecorum de India notitia p. 153 ſq. (in commentatt. — Goetting. Vol. 10.) ubi veterum narrationes de Indiae ambitu conlegit, eiusque figuram in Noſtro falſam eſſe docet. Inde vero etiam auctores plurimi cognoſci poſſunt, qui de India ſcripſerunt. Recenſuit eos Raderus ad Curtium 8, 9. in. additis recentioribus. Pertinet huc catalogus ſcriptorum hiſtoriae Alex. M. prolixior, praefixus Curtii editioni Snakenburgii, in quo et multi reperiuntur de rebus Indicis. Equidem adhibui praeter alios etiam: d'Anville antiquité Geographique de l'Inde, Paris 1775. 4. Tieffenthaler Beſchreibung von Hinduſtan, herausgegeben von Iohann Bernoulli, Berlin 1785. 8. Robertſon Unterſuchung über die Kenntniſſe der Alten von Indien, (Berlin 1792. 8.) conſulto etiam Rennell memoir of a Map of Hindooſtan — London 1783. 4. De Indorum origine, ſi quis coniecturas deſiderat, legat Tieffenthaler. pag. 13 ſqq. Latiori ſenſu, a poſterioribus maxime auctoribus ſumi Indiam de Libya, Aegypto, Aethiopia, Arabia, Palaeſtina, adſtruere exemplis conatur Cuperus obſerv. 4, 7. Cf. et Freret ſur la Cyropedie de

Xenophon in Memoires — de Paris T. 6. p. 354. (ed. Hag.) At, puto, vel negligentia, vel rerum vaga narratio, id peperit. Sic de gestis a Baccho rebus notatur, quas Arabiae alii, alii Indiae tribuunt.

non Eoo tantum) Plin. c. l. *non Eoo tantum mari adiacens, verum et meridiano, quod Indicum adpellavimus.* Strabo 15. in. πρώτη ἔκκειται πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς μεγίστη, et Curt. 8, 9. in. *tota ferme spectat orientem.* Solinus cap. 52. s. 55. *ab Emodis montibus auspicatur India a meridiano mari porrecta ad Eo,* ut Martian. Capella lib. 6. p. 223. Et sic alii auctores. Ab occasu Indo terminant, quidam a septemtrione extremis Tauri partibus, ut Strabo 15. p. 474. s. 689. qui ab Ariana porrigit ad mare Eoum. Solinus c. l. a septemtrione ad montem Caucasum extendit, quae tamen verba, cum nec Plinius habeat, auctoribus libris, expunxit Salmasius. Plinius etiam 6, 21. s. 17. longitudinem a septemtrione ad meridiem definit. Si vero nostrum intuearis, ad septemtrionem ponit Scythas, Sacas et Seras, Indiamque ab Eoo mari exorditur. Igitur de septemtrione in Indiae terminis nihil, nisi verba: *et hinc Tauri iugis*, ubi paullo ante Strabo terminos a septemtrione faciebat, eo velis referre, i. e. a Seribus, ut 4 plagas sic indicentur, et septemtrionis partem aliquam notatam habeas. Tum vero supra cursum omnino ad orientem intellexit, in cuius ultimo termino et Indi sunt. Et spectat Tauri etiam pars ad septemtrionem, maxime unde Indus delabitur. Indicum autem Oceanum ab insula Taprobane, quae ad Eurum promontorio Calligico (aliis est Colis) subiacet, incipere dicit Orosius 1, 2. p. 12. ed. Haverc.

velificantibus) Quod licet sit incertum, propter varietatem ventorum, veteres tamen passim hanc rationem tenuerunt, ut inprimis patet ex Scylacis periplo. I. GRONOVIUS *MS.* De verbo autem *velificare*, quod et

Lexica exemplis probant, vid. Salmaf. in exerc. Plin. p. m. 781. Eumenius in Paneg. ad Conftant. Caef. 14, 2. *velificationem* et *curfum* coniungit. Quae ad dierum numerum in terminando curfu faciunt, adtuli in not. crit. pag. 218.

dies noctesque) Utrumque in navigatione recte coniungunt. Sic *biduoque et noctibus tribus navigatione confumtis* Iul. Caef. de B. C. 2, 23. Supra 2, 7, 6. *curfu diei totius abducta eft*, ubi noctem complectitur.

abducta) I. e. ultra lineam coeli, fub qua terrarum noftrarum extremitates iacent, tantum procedens verfus meridiem. I. GRONOVIVS *MS.* 1.

neuter) Refpectu urfarum maioris et minoris. Sed eft error. Sunt enim illae confpicuae omnibus, qui intra lineam aequinoctialem habitant, qualis eft univerfa India continens. I. GRONOVIVS *MS.* Cf. quae de hac opinione disputat Strabo 2. pag. 53. f. 77. et ibi Penzel Vol. 1. p. 212. qui etiam negat, utramque urfam occidere ibi, quia minor iis occidere tantum poffit, qui nondum 18 gradibus a linea fint remoti, ad fummum in meridionali India vetere dimidiam eius partem, quod cadit in oras *Malabar* et *Coromandel*. Arrianus in Ind. cap. 25. ubi idem a Nearcho traditum refert, quia idem in aliis locis eveniat, confentaneum putat in Indis, qui meridianam partem habitant. Alii de Taprobane idem narrant. Plin. 6, 24. f. 22. *Septemtrio non cernitur.* Solin. cap. 53. uberius: *Neque feptemtriones illic confpiciuntur, nec Vergiliae adparent. Lunam ab octava in fextam decimam tantum fupra terram vident* — quae reddidit iisdem fere verbis Martianus Capella lib. 6. p. 224. Quare legatos inde Romam profectos admiratos effe narrat Plinius c. l. feptemtriones Vergiliasque apud Romanos

veluti novo coelo. Caussam adiicit Plinius ex solis diverso ortu et occasu, ubi vid. Harduinus.

umbrae) Id notat, quia veteres in distinguendis regionibus magnam habuerunt umbrarum rationem, ita ut inde ipsos populos adpellaverint. Vid. Plin. 6, 22. f. 19. I. GRONOVIVS *MS.* De re ipsa disputant et disquirunt multi praeter Vadianum ad nostrum locum. Vid. quos nominat Oudend. ad Lucan. 3, 248. et Palmerius in apologia pro Lucano p. 916.

formicas) Has in primis Nearcho et Megasthene auctoribus descripsit Strabo 15. p. 485. f. 705. 706. pantheris similes fuisse sec. Nearchum, vulpibus magnitudine sec. Megasthenem. Plin. 11, 36. f. 31. colorem felium, magnitudinem Aegypti luporum tribuit. Arrianus Indic. cap. 15. ex Megasthene etiam vulpibus maiores refert; ex quo recte a Mela notantur propter magnitudinem, nec repugnante nimis Herodoto 3, 102. Aurum autem effodere ait Strabo in regione Derdarum, qui montana loca ad orientem incolant. Eos Derbices esse existimat ad c. l. Cl. Penzel Vol. 4. p. 2037. Ctesiamque advocat in subsidium, ex quo tamen non peti potest. Levi enim mutatione occurrunt *Dardae* apud Stephan. h. v. in India, uti ap. Plin. 6, 22. f. 18. qui *fertilissimos auri* dicit, et diserte tradit 11, 36. f. 31. apud eos aurum ex cavernis terrae formicas egerere, quamvis secus ac Strabo in regione Indorum septemtrionali locat. Quae subiungit Noster de auri custodia acerrima, alii etiam confirmant. Inde vero Propert. 3, 13, 5. *Inda cavis aurum mittit formica metallis.* Hinc χρυσωρύχους μύρμηκας vocat Strabo 15. p. 483. f. 702. Explodit de formicis et gryphis Arrian. de exp. Alex. M. 5, 4. Aurum autem illud adpellant μυρμηκίαν. Vid. Heliodor. in Aethiop. 10, 26. f. p. 495. ed. Bourdel. et quos ibi laudat, Philostrat. in vita Apoll. 6, 1. f. et ibi Olearius. Est in Codice chartaceo bibliothecae Misnensis urbicae epistola presbyteri

Iohannis de miraculis Indiae inde missa, ubi haec: *In quadam provincia nostra sunt formicae in magnitudine catulorum, habentes 7 pedes et alas 4. — Istae formicae ab occasu solis ad ortum morantur sub terra et fodiunt purissimum aurum tota nocte — quaerunt victum suum tota die. — In nocte autem veniunt homines de cunctis civitatibus ad collegendum ipsum aurum, et imponunt elephantibus. — Quando formicae sunt supra terram, nullus ibi audet accedere, propter crudelitatem et ferocitatem ipsarum.* Strabo aliter. Ex recentioribus, qui de Hindostan scripserunt, nemo commemorat, at Arabici scriptores Herodoti verbis iisdem. Cf. notices et extraits des Manuscrits de la bibl. du Roi T. 2. p. 420. Sic Larcher ad Herodot. c. l. notat ex Thuano, qui duxisse videtur ex Busbequii ep. 4. (cf. Colomesius in opusc. cap. 14.) legatum Persicum Turcorum imperatori 1559. formicam Indicam canis mediocris magnitudine dono adtulisse. IAC. GRONOVIUS *MS.* haec adnotaverat: „Haud dubie non debet simpliciter adspici vox formica tamquam animalculum apud nos ita dictum, sed vel Graeci, vel ipsi Indi ab similitudine corporis, vel actionum tale nomen illis imposuerunt.“ Formicas aliquanto maiores, quam nostrae sint, ibi reperiri, constat, et hinc Graeco more res mota non solum, sed et pigmentis adspersa est. Strabo 16. p. 533. s. 774. prope Diram leones memorat, qui formicae fuerint dicti. Indiam vero auriferam quaerunt hodie, ut Rennel, Vincent, in *Paniab.*

canibus) Ut omnino, notante Herodoto 3, 106. et aliis, in India animalia aliquantum maiora fuerunt, quam alibi, sic canes. Cf. Plin. 7, 2. ubi grandiores ceteris narrantur. Pugnam cum leone notant auctores, ut Plin. 8, 62. s. 40. Aelian. H. An. 4, 8, 1. Curtius 9, 1, 31. ubi vid. Raderus et Freinshemius, Strabo 15. p. 481. s. 700. Themistius ap. Eustath. ad Homer. Il. 2, 231. p. 158. Bas. De *Gryphis* vid. ad 2, 1, 1. p. 4.

ſerpentes) Idem narrat Aelian. V. H. 6, 21. draconum in India cum elephantis maximam eſſe diſcordiam. Τῷ τραχήλῳ, inquit, περιερπύσας — ἀπάγχει τὸ θηρίον, et de draconibus in Aethiopia idem 2, 21. in. Cf. et Strabo 17. p. 565. ſ. 822. qui, cum nomine proprio careant, ab ipſis φονεῖς ἐλεφάντων vocantur. Plin. 8, 11. *dracones tantae magnitudinis, ut circumplexu facili* (elephantos) *ambiant, nexuque nodi praeſtringant.* Pugnam cum elephanto deſcribit prolixe Philes carm. 8, 247 ſqq. (ed. Wernsdorf. pag. 284.) *Draco* autem et *ſerpens* promiſcue ponuntur, ut in Martio illo, qui Dircen fontem cuſtodiebat. In Euripidis Phoen. 661. eſt δράκων Ἄρεος. Et ſic Palaephatus 6, 1. et alii draconem habent. Ovidio Met. 3, 32. eſt *Martius anguis*, poſt v. 38. *ſerpens.* Sic utrumque dicitur de cuſtode malorum Heſperidum. Vid. Fiſcher in indice Palaephati v. δράκων. *Immanis* autem noſter mox explicat verbis *morſu* et *ambitu.* Ceterum paſſim, veluti apud Strabonem ſerpentium immanium fit mentio, qui animalia magna deglutiant, vel, ut 16. p. 533. ſ. 775. elephantos χειροῦνται. Sic prope Gargara eſſe, qui cervos ambitu — conficiant, narrat Schol. Villoiſ. ad Il. 8, 47. De Indicorum autem magnitudine Strabo 15. pag. 483. ſ. 703. Arrian. Indic. c. 15. Curtius 9, 1, 4. et alii. Vid. quos ad Curtium c. l. laudant Raderus et Freinshemius. Quatuor cubitorum longos dicit Aelian. de N. An. 16, 42. ex Cteſia. Immaniſſimum autem Indiae ſerpentem, quem Baccho ſacrum incolae victimis oblatis etiam coluerunt Alex. M. adventu commemorat Max. Tyrius diſſ. 8, (38) 6. De tigri id tradit Arrian. in Indicis cap. 15. ex Nearcho, quae facile inſiliens elephantum ſuffocet.

lanas) Multi narrant, ſed fere Seribus adſcribunt eorumque regioni. Sic Plin. 6, 20. ſ. 17. *Seres lanicio ſilvarum nobiles.* Virg. Georg. 2, 121. *Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres.* Avien. in Perieg. v. 936. *Vellera*

per filvas Seres nemoralia carpunt. Teftatur idem Martian. Capella lib. 6. p. 223. Vid. Cerda ad Virg. c. l. et Salmafius in exerc. Plin. p. m. 701. ubi plura adferuntur. Cf. infra §. 3. Hinc *filvae fublucidae* Ammian. Marcell. 23, 6. p. m. 294. *lanigerae arbores* Plin. 12, 21. f. 10. Lanas autem εἴρια vocat Herod. 3, 106. ut alii, quorum loca difcuntur ex Salmafii enarratione. Ad Indiam autem refert Herodotus, et fic Plin. 12, 22. f. 11. *Indos fuae arbores veftiunt.* In notis I. Gronovii MS. haec erant: „Ad has res adludit Prudentius in Hamartigenia v. 287. *Eoo ex orbe repetitis ramorum fpoliis fluitantes fumere amictus gaudent.* Nam fluitantes amictus funt *ferici*, unde, quod auctor dicit *lanas*, exprimit ex inopia Latini fermonis, quum de Serico debeat intelligi, cuius frufta dicebantur Graece τολύπαι, prout ufurpat Arrian. in Indicis." [cap. 7.] Pertinent forte haec ad telam bombycis, *Serem* Graecos adpellare dicit Paufan. 6. f. apud ipfos Seras vero longe alio nomine, quod non adfert. Vid. de eo vermiculo, quae habet Plinius 11, 26. f. 22. et quae ex veterum locis ibi adtulerunt viri docti, Kuhn. ad Paufan. c. l. et Salmaf. ad Tertullian. de pallio p. 229 fq. Hinc apud Heliodor. in Aethiop. 10, 26. f. pag. 494. ed. Bourdel. Serum legati in muneribus adtuliffe etiam dicuntur τῶν παρ' αὐτοῖς ἀραχνίων νήματα καὶ ὑφάσματα. Nempe duplicis generis erat apud Seras lana, byffus alia, alia fericum. Cf. Mahudel fur la foie, in Memoires — de Paris Tom. 5. et Brotier T. 46. De bombyce, quae foliis mori alitur, et fericum fubminiftrat, uti adfirmat Ifidor. 19, 27. de eiusque filis vid. Philes carm. 9. pag. 301 fq. (Wernsdorf.) De byffo, quam cum lino multi confundunt, multa dabit Larcher ad Herodot. 2, 86. Hinc de Guignes in Memoires — de Paris T. 35. p. 556. putat, Seras in China ponendos, ubi inventa eft ex aperto commercio. Strabo 15. p. 477. f. 694. ἐριοφόρα δένδρα de iis explicat, quae cotonea mala ferunt lanis repleta, qualia etiam defcripfit Plin. 12. 21. f. 10. Tales

in India arbores, ubi byssus nascatur, describit Philostrat. in Apollon. 2, 20. et populo similes, foliis salici dicit. Alias in Arabia vidit Belon, (vid. observ. p. 125.) quarum lanam bombycinis filis subtiliorem dicit, ex qua Arabes vestes conficiant.

internodia) Partes inter duos articulos, quae in arundine nodis solent distingui. I. GRONOVIVS *MS.* I. In tali genere fruticum nodi dicuntur, quum *articuli* sint de viventibus, et tamen dicit I. Caes. de B. G. 6, 27. *Alces crura sine nodis articulisque habent.* (γόνατα ἄναρθροι Metaphrastes.) I. GRONOVIVS *MS.* 2. Sic et Ovid. Metam. 6, 256. *mollia nervosus facit internodia poples.* De ipsa re sic Plin. 7, 2. *arundines tantae proceritatis* (in India), *ut singula internodia alveo navigabili ternos interdum homines ferant.* Cf. idem 16, 65. s. 36. Herodotus 3, 98. καλάμου ἐν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιέεται. Tzetzes chil. 7, 742. ex Ctesia: τὸ ἓν γονάτιον δύο ποιεῖν ὁλκάδας. Solinus c. 52. s. 55. *arundo ita crassa, ut fissis internodiis lembi vice vectitet navigantes.* Boccatii locus post. Magnitudinem et ambitum arundinis Indicae varii celebrant, Pliniusque 16, 65. s. 36. circa Acesinem maxime nasci dicit, ubi omnino maximas arbores exsistere tradit Strabo 15. pag. 477. s. 694. Aristobulo auctore. Multa etiam conlegit Salmas. in exerc. Plin. p. m. 715. Videtur esse arundo illa Indica, *Bambus*, qua etiam hodie in exstruendis domibus, alveis, lintribus utuntur Indi. Vid. Osbeck Reise nach Ostindien — (v. Georgi) pag. 266. et quae conlecta dedit Krünitz in Encyklopädie Tom. 3. pag. 487 sqq. Sic in Aethiopia prope Astaboram fl. πορθμεῖα ἐκ καλάμου facta narrat Heliodor. in Aethiop. 10, 4. p. 460. Bourdel. eaque celerrima dicit, nec plures, quam duos vel tres homines vehere. Tum pergit: κάλαμος γάρ ἐστι δίχα τετμημένος καὶ τομὴν ἑκάστην σκάφιον παρεχόμενος; tales calamos in Meroe insula crescere. Ita ex papyro naves texi adfirmat Plinius 13,

22. f. 11. cum aliis, quos ibi producit Harduinus. Idem hodie in Abyssinia fieri narrat Bruce.

navia) Sunt μονόξυλα πλοῖα, uti vocant Polyb. 3, 42, 2. Hippocr. de aer. cap. 8. Cf. Livius 21, 26. f. Talia πλοιάρια μονόξυλα in insula Arabici sinus commemorat Arrianus in periplo maris Erythr. p. 10. Hudf. οἷς χρῶνται πρὸς ἁλίαν καὶ ἄγραν χελώνης. *Almadie* hodie vocari notat ibi Stuckius pag. 32. ex Odoardo Barbosa in descr. Angos, urbis Aethiopiae. Heliodorus 1. pag. 57. ita describit: λιμναῖα σκάφη ἀπὸ μόνου ξύλου καὶ πρέμνου παχέος ἑνὸς ἀγροικότερον κοιλαινόμενα. Ceterum hunc locum adhibito Plinio Boccatius de flum. f. v. Acesinus sic reddidit: *Circa eum ferunt arundines tantae magnitudinis atque grossiciei, ut singula earum internodia incolis praestentur navigia.*

§. 3. *Lino —)* Arrian. in Indic. c. 15. ex Nearcho haec refert de vestitu: Ἐσθῆτι λινέῃ χρέονται — λίνου τοῦ ἀπὸ τῶν δενδρέων. Linum autem candidissimum fuisse adiungit. Multa disputat de hoc Melae loco Salmas. ad Solin. p. m. 701 sq. eumque male retulisse putat de lino cumque lana miscuisse deceptum forte auctoris Graeci his verbis: Ἰνδοὶ ἐρίῳ χρῶνται, ἢ λίνῳ, qui sic linum esse ex arboribus innuisset. Et omnino lana ad linum illud utroque sensu, ut dictum est, pertinere videtur propter Arriani aliorumque testimonium. Possis tamen Melam tueri ex Curtio 8, 9, 15. ubi: *terra lini ferax, unde plerisque sunt vestes.* Diserte Strabo 15. p. 477. f. 693. in Indiae arboribus lanam innasci scribit, unde Nearcho teste sindones conficiantur, f. etiam, quae serica vocentur. De serico et bombycina pluribus disserit Cagnatus varr. observatt. 4, 11. Cf. supra. Ornatum vestium notavit idem Curtius 9, 1, 29. Cf. Strabo 15. p. 488. f. 709.

avium ferarumque) Addit Arrian. in Indicis cap. 24. f. *piscium.* *Libros arborum* habet Herod. 3, 98.

siquidem haec est ἐσθὴς φλοΐνη Herodoto, de quo audi disputantem Salmas. ad Solin. p. m. 702. Ipse Solinus cap. 55. s. 52. narrat, plurimos flexibilibus et libris circumdatos fuisse.

proceri) Adludit ad historiam Pori, reguli Indorum, quem ab Alexandro devictum scribunt fuisse 5 cubitis maiorem. IAC. GRONOVIVS *MS.* Ita quidem Arrian. de exped. Alex. 5, 19. sed Plutarchus in Alex. M. cap. 60. plerosque scriptores consentire dicit, 4 cubitos palmo tantum excessisse. Vid. Freinshem. ad Curt. 8, 14, 13. apud quem: *humanae magnitudinis propemodum excesserat formam.* Eustath. ad Dionys. v. 1107. ὑπὲρ πεντάπηχυν dicit, cum multi ibi fuerint εὐμεγέθεις καὶ πενταπήχεις, ἢ ὀλίγον ἀποδέοντες, quod propius ad Melam facit, qui de pluribus loquitur, nec unum respicere potest Porum. Et sic Arrianus Indicor. cap. 17. in. Ἰνδοὶ τὰ σώματα ἰσχνοί εἰσιν καὶ εὐμήκεες.

et ibi maximis) Ad obpositionem Africanarum, quas non ita magnas fuisse testatur [diserte] Liv. 37, 39. f. I. GRONOVIVS *MS.* Cf. Polyb. 5, 84. Strabo 15. p. 485. f. 705. Plin. 8, 11. Curt. 8, 9, 17. ubi alios laudat praeterea Raderus. De iis multa Arrianus, Strabo, Plinius et alii. Omnino autem de Indicis etiam consulendus est Buffon Natur-Geschichte der vierfüſsigen Thiere durch Otto, Berlin, B. 8. pag. 114 sqq. In Europa autem primum innotuerunt ex Alexandri M. rebus in India gestis devictoque Poro, quod et notavit Pausanias 1, 12. quare apud Homerum nondum reperiuntur. Quod in nostro sequitur, sic expressit Priscianus in periegesi Lat. Dionysii v. 1127. *Hic alti superant procero corpore tantum, Insiliant equitum faciles ut more elephantos.* Solin. c. l. *adeo proceri quidam, ut elephantos velut equos facillima insultatione transiliant.* Atque inde Melam explicat etiam Cuperus de elephantis exercit. 1. cap. 1. T. 3. in Salengre thes. antiquit. Rom. p. 20.

habiliter) Vid. de h. voce ad II. 1, 5, 2. p. 131.

occidere — vesci) Herodot. 3, 100. οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον. Solin. c. l. *plurimis placet, neque animal occidere, neque vesci carnibus.* Porphyrius de abstin. animal. 4, 17. de Brachmanibus, Indorum philosophis: θίγειν ἐμψύχου τροφῆς ἴσον καὶ τῇ ἐσχάτῃ ἀκαθαρσίᾳ τε καὶ ἀσεβείᾳ νενόμισται. Eam abstinentiam iisdem tribuit etiam Strabo 15. p. 490. f. 712. Adiecta hac moderatione ita Arrian. in Indic. cap. 17. σιτοφάγοι δὲ καὶ ἀροτῆρες Ἰνδοί εἰσιν, ὅσοι γε μὴ ὄρειοι αὐτῶν· οὗτοι δὲ καὶ τὰ θήρεια κρέα σιτέονται. Sic Niebuhr in Reisebeschr. nach Arabien Vol. 2. p. 23. adfirmat, Banianes et Bramanes nulla carne animantium vesci, contra Rasbutes ovilla. Cf. quae de aliis populis conlegit Penzel ad Strabon. T. 4. p. 2043. Sed ex superioribus *quidam* apud Nostrum qui sint, intelligitur.

pisces) Dicti Ichthyophagi, quales in pluribus locis memorantur, v. c. iuxta Elephantinen, (Herodot. 3, 20.) Carmaniam, (Strabo 15. pag. 495. f. 720. Agatharchides de rubro mari cap. 12. p. 27. Hudf.) sed et apud Indos. (Philostrat. in vita Apoll. 3, 55. Plin. 6, 25. f. 23.) Plura dabunt Buffon allgem. Natur-Gesch. T. 6. p. 149. et Iselin Gesch. der Menschheit p. 170 sq.

Quidam proximos —) Strabo 11. pag. 358. f. 520. οἱ ἄγχιστα γένους de Derbicibus; Valer. Max. 7, 8, 4. *proximi sanguine.* Hausit autem Noster hanc narrationem ex Herodoto 3, 99. etsi invertit. Ille enim de parentibus nihil, sed omnino de viris et mulieribus, quos interficiant οἱ μάλιστα οἱ ὁμιλέοντες, vel αἱ ἐπιχρεώμεναι μάλιστα. Melam autem ad verbum reddidit Solin. cap. 52. f. 55. Eundem Derbicibus fuisse morem supra notavi ad 3, 5, 4. et de aliis populis alii commemorant, ut de Hibernis Strabo 4. p. 141. f. 204. de Padaeis Herodotus 3, 99. de Erulis Procop. de B. Goth. 2, 14. et

ſic de aliis alii. Vid. Perizon. ad Aelian. V. H. 4, 1. f. Sextus Empiricus adverſ. mathem. 3, 24. p. 179. et ibi Fabricius, Pelloutier hiſt. des Celtes liv. 2. c. 2. et 11. Iſelin Geſch. der Menſchheit p. 207. Alii tamen raptos tantum occiderunt, non comederunt.

in maciem eant) Herod. 3, 99. τηκόμενον τῇ νούσῳ, qui hic omnino conferendus eſt. Eleganter autem *in maciem ire*, de quo vid. Salmaſ. in Solinum p. m. 706. Similem verbi *ire* uſum multis exemplis inluſtrat Cannegieter. ad Avieni fab. 14, 10. Notanda autem hic eſt porro vis verbi *aegritudo*, quod ad corpus transfertur, uſu apud bonos illos ſcriptores haud cognito, ſaltem rariſſimo, etſi *aeger* ad corpus referatur, falſoque Donatus ad Terent. Andr. 1, 2, 22. ubi *animus aegrotus* dicitur, *animum aegrum*, *corpus aegrotum* dici notet, quod vel Lexicorum exempla refutant. Cf. Duker. ad Flor. 4, 7, 10. Eadem exempla ſuggerunt ex argenteae aetatis ſcriptoribus certiſſima, ut theſ. Geſneri, in quo addi poteſt hoc ex Mela. Et ſic Dictys Cretenſ. 2, 30. *peſtifera aegritudo.* Quod ex Curtio 3, 5, 10. adfertur, anceps eſſe, discrepantes Codicum lectiones et Raderi Freinshemiique disputationes evincunt. Hic omnem dubitationem eximit ipſa Melae explicatio ſubiecta: *ſenectus, aut morbus.*

nihil anxii —) Nempe propter pericula a feris, quae deterrerent alios homines, ſed illi propter hoc ipſum ſe eo conferunt, ut offerant ſe ad mortem. IAC. GRONOVIVS *MS.* Eadem vero tradunt Herodotus 3, 100. qui eſt copioſior, Solin. cap. 52. ſ. 55. qui ad verbum paene Melam transtulit. De Seribus idem tradit vetus orbis deſcriptio (ed. Gothofr.) c. 1. τιθεὶς ἑαυτὸν ἐκεῖ προσδοκᾷ ἐκπνέουσαν τ. ψυχήν. De Cois Heraclides Ponticus de politiis Gr. h. v. Forte ſunt ὑλόβιοι Strabonis 15. p. 490. ſ. 713. Sed ita tantum nonnulli. Fuerunt etiam apud

Indos medici, de quibus Strabo c. l. et Arrian. Indic. cap. 15.

ingerendo —) Adludit ad historiam Calani Brachmanis apud Arrian. de exped. Alex. 7, 3. 1. GRONOVIVS *MS.* Cf. Diod. Sic. 17, 107. Strabo 15. in. et p. 493. f. 717. Plutarch. in Alex. M. cap. 69. Aelian. V. H. 5, 6. Cic. de divin. 1, 23. prolixe Valer. Max. 1, 8. ext. 10. et 3, 3. ext. 6. Alium, in cuius tamen nomine variatur, commemoravit cum aliis Strabo 15. pag. 495. f. 720. quamquam, cum in Graeciam migrasset, Athenis id fecit. Neque tamen, Calanum in primis Melam respicere, admittit notatio eiusdem de morte voluntaria apud Indos sententiae. Vid. quos laudat Wesseling. ad Diodor. Sic. c. l. Hodie, ut adfirmat Niebuhr in Reisebeschr. nach Arabien pag. 50. cremantur nobiles, alii in Gangem mortuos iaciunt, vel vulturibus devorandos exponunt.

§. 4. *Nysa)* De scriptura in litera *s* dictum est in not. crit. p. 229. Inde ducitur *Nysaeus*, ut χώρα Νυσαία. Alia dat Stephanus. Plures Nysas recenset Eustathius ad Dionys. v. 1153. et aucto numero Stephanus, Cellarius suis locis. Ex iis, quae in primis ad Bacchi natales et res gestas referuntur, notatur Nysa iuxta Aegyptum varie designata, ut σχεδὸν Αἰγύπτοιο ῥοάων, (Diodorus 1, 15. ex poeta, Schol. Apollon. ad 2, 1218. ex Herodoro) κατ' Αἴγυπτον, (Diodor. 3, 19.) μεταξὺ Φοινίκης καὶ Νείλου, (idem 4, 2.) ὑπὲρ Αἰθιοπίας. (Aristides T. 1. p. 29. ed. Iebb.) At ipsi Aethiopiae tribuit Herodotus 2, 146. et Arabiae Diodorus 1, 15. 3, 65. 64. quia, ut existimat Cuperus in observatt. 4, 7. pag. 417. Lips. Arabiam vocari Indiam vel nescirent, vel de India vera intelligerent. Plerique norunt et commemorant Indiae Nysam, quam inter Cophena et Indum fl. ponit Arrian. de exped. Alex. Lib. 5. in. sub radicibus Meri

montis Curt. 8, 12, 12. Strabo 15. pag. 472. f. 687. Arrian. in Indic. c. 1. Ex Plinio autem 6, 23. f. 21. elucet, aliquos ad Indiam ideo non retulisse, quia ad Cophenem fl. fuit sita, quem facit Indiae terminum. Diserte etiam negat Arrian. in Ind. c. l. Nysaeos Indicam gentem fuisse, sed ex Indis originem tantum traxisse. Pandaeorum genti dat Solin. c. 52. f. 55. quocum consentit Martianus 6. p. 224. Pandaei autem iuxta Sogdianos habitarunt, vel iis adeo adscribuntur a Salmasio ad Solin. p. m. 700. ubi plura conlegit de Pandaeis. Ptolemaeo, quod addi possit, sunt *Pandoi* f. *Pandovi* in cod. Palat. et prope Hydaspen. Cum apud eundem urbs *Nagara* etiam Dionysiopolis dicatur, vel eadem est, quae Nysa, vel non procul inde disfita, et h. videtur esse *Nagar*, quam et Géographi Turcorum in eodem tractu ostendunt, ut docet d'Anville p. 10 sqq. c. l. in quo tamen renititur Mannert in Geogr. T. 5. p. 38. In Geographia Indiae, quae Tamulica lingua scripta est, et a Bayero in hist. regni Bactr. pag. 4. sq. adlegatur, mentio fit urbis *Nisada-buram*, quae sita erat ad radices montis *Meru*, in quo facile *Meron* agnoscas. A Graecis, (nam illud Persicum) *τὸ pur* omissum et hinc *Nysa* remansisse videtur, uti idem existimat. Tieffenthaler pag. 11. arcem urbis *Kandhar* esse putat ad eundem montem, quod tamen dubium facit Nysae situs inter Cophenem et Indum apud Arrian. de exp. lib. 5. in. Inclaruit autem prisca haec urbs conditore suo Baccho, quem et iactant incolae apud Arrianum et Curtium. Et sic tradunt alii auctores cum iis, quos iam indicavi, veluti Plin. 6, 23. f. 21. Isidor. orig. 15, 1. Eustath. ad Dionys. v. 1159. — Vid. Popma et Freinshem. ad Curt. c. l. Atque id factum esse a Baccho in expeditione Indica, Indis domitis, narrant, de qua expeditione longam fabulam composuit Nonnus, quam explodit Strabo c. l. Aucta terrae cognitione eo prolatam putat Vossius, (Mythol. Briefe T. 1. p. 262.) contra Boettigerus (Gr. Vasen-Gemälde alicubi) inverso órdine narratam a Graecis esse, quia

Bacchus in India natus et inde egreſſus fuerit. Remanſit tamen inde memoria apud poetas in Bacchi adtributis, etſi Diodorus Siculus 1, 19. forte quia Oſirin eundem, quem Bacchum, putaret, ut ex comparatione rerum intelligitur, et Herod. 2, 42. diſerte ait, Oſiridi urbis Nyſae originem tribuit. Nomen Nyſa tulit auctore Acuphi apud Arrian. de exped. Alex. M. 5, 1. a nutrice Bacchi. Inde vero Bacchum Διόνυσον adpellatum notat Diod. Sic. 3, 63. Montem etiam prope Nyſam eodem, quo urbs, nomine antea vocitatum tradit Arrianus in Ind. in. Cf. Plin. 8, 60. ſ. 39. ubi diſerte in *Nyſa monte*, quod quidam ſollicitarunt.

clariſſima) Non aliam ob cauſam, niſi quod per expeditionem Alexandri ſumta fuit occaſio fingendi, unde celebrata fuit in Graecis fabulis, quum, quantae fuerint reliquae Indorum urbes, non modo non ſcivit auctor, ſed nemo unquam, nec Graecus, nec Romanus. IACOBVS GRONOVIVS *MS.*

Meros) Ad urbem Nyſam, ut ſupra dictum eſt, quem et adferunt laudati fere auctores. Curtius c. l. adfirmat, ita ab incolis vocari, de quo Clericus in iudicio de Curtio cap. 6. §. 4. Translata ea nomina Graeca ſunt eo a Macedonibus, vel ad analogiam Graecam inflexa et ad fabulas detorſa. Acuphis apud Arrian. de exped. Alex. M. 5, 1. f. ab ipſo Baccho nomen impoſitum dicit, quia in femore Iovis ſuccreverit. Cf. Indicor. in. Multos de hoc monte et hac eius adpellatione laudat Olearius ad Philoſtrat. vitam Apollonii 2, 9. Hedera lauroque refertum deprehendiſſe Macedonas, narrat idem priori loco cap. 2. et Curtius c. l. quod mirum viſum eſt, cum hedera alibi non creſcat in India, teſte etiam Plinio 16, 62. ſ. 34. H. *Meru,* ut ſupra dictum. Sequentia ſic expreſſit Boccatius de montibus h. v. *Meros mons Indiae Iovi ſacer, cuius in ſpecu incolae Liberum patrem fuiſſe nutri-*

tum arbitrantur. Et ſic Solinus fere cap. 52. ſ. 55. Vid. Theophr. in hiſt. plant. 4, 4. m. Penzel autem ad Strabonem Vol. 4. pag. 2019. nec urbem, nec montem unquam in India fuiſſe putat, ſed a Macedonibus omnia efficta, de quo ſupra, interim h. eſſe *Meruwa* vel *Maga-Merou.*

femori — inſitum) Res nota, ſed varie expreſſa. Herodotus 2, 146. quem repetit, levi facta mutatione, Euſtath. ad Dionyſ. v. 1159. ἐς τὸν μηρὸν ἐνεῤῥάψατο. Ariſtides T. 1. p. 29. ῥάψασθαι habet et ῥάμμα; Agatharchides de mari rubro cap. 4. p. 10. Hudſ. καταῤῥάπτω; Apollodor. 3, 4, 3. ἐνράπτω; Orpheus hymn. 47, 3. ἐγκαταράπτω. Et ſic alii modo ſimplici, modo compoſito utuntur. Cf. Weſſeling ad Herodot. c. l. et Diodor. 3, 63. Muncker. et Staveren. ad Fulgentii mythol. 2, 14. Sic ex Latinis Ovid. Metam. 3, 312. *patrioque tener — inſuitur femori.* Hinc in Graecis vocatur Bacchus εἰραφιώτης, (Dionyſ. v. 576.) vel μηρορῥαφής; de quibus cf. Rhoer ad Porphyr. de abſtin. 3, 17. et quos laudant Barneſ. ad Euripid. Bacch. v. 286. et Lennep ad Coluth. 3, 2. Alii aliis verbis utuntur, vel alio modo et forma rem indicant. Sic Diodor. Sic. 3, 64. ponit ἐγκρύψαι; Palaephatus apud Malalam in Chronogr. p. 17. Ven. Ζεὺς τὸν λοιπὸν χρόνον τῆς μητρικῆς αὐτοῦ γαστρὸς ἐν τῷ ἰδίῳ κόλπῳ ἐφύλαξε; Plin. 6, 23. ſ. 21. *Iovis femine editus;* Martian. Cap. 6. pag. 224. *Iovis femine procreatus;* Solin. cap. 52. ſ. 55. *femine natus.* Ita nempe inter *femur* et *femen* variant auctores. Cf. Freinshem. ad Curt. c. l. Iuſtin. 1, 9, 8. Ampel. cap. 30. et quae notant Muncker. et Staveren. ad Hygini poet. aſtron. 3, 5. Hinc vero Meron montem nomen traxiſſe refert Arrian. de exped. Alex. M. 5, 1. f. Ceterum fabula ſatis eſt decantata. Vid. Heyne ad Apollodor. 3, 4, 3. Explicat autem eam erudite ex Phoenicum lingua Clericus in Heſiodi Theogon. v. 940.

ingessit) Suavitas ingeniose comminiscendi ex similitudine vocis, quae aliud apud Indos notavit, aliud apud Graecos. IAC. GRONOVIVS *MS.*

§. 5. *Indo ad Gangen)* De iis vid. post.

Palibothri) De scriptura inserto *m* post *i* et *th* pro *t* vid. not. crit. pag. 232. Stephanus omnino habet urbem Indicam huius nominis, unde format Παλιμβοθηνός. Palibothri, ut Noster, etiam alii, eadem forma, qua *Bactri, Gandari.* Mela ponit inter Indum et Gangen, ut Plin. 6, 22. s. 19. ex nexu, ut recte iudicat Harduinus, qui in sequ. per illorum regionem *Iomanem* (hodie Dschumna s. Zemna) in Gangen currere dicit. Hic videtur Harduino esse Arriani in Ind. c. 4. *Omalis*, ubi legitur καὶ Ὤμαλιν. D'Anville vero pag. 54. quoniam id diserte adfirmet Arrian. in Indic. cap. 10. *Erannoboran* esse existimat h. *Jemné.* (Cf. Mannert Geographie T. 5. pag. 90.) Ptolemaeus 7, 1. Palibothra urbem iuxta Gangen et per numeros, et quod in India intra Gangen recenset, cis eum locat. Inde d'Anville h. esse putat *Helabas* s. *Elcabad,* in quibusdam fabulis olim, ut fertur, dictam *Praye*, in quo *Prasii* latere videntur, servatque vestigia antiquitatis, v. c. obeliscum. Nuper Palibothra constituit Robertson pag. 35. ubi Allahabad; Rennell in Memoir p. 49 sqq. ubi ruinae exstant urbis *Patelput-her* in vicinia urbis hodiernae *Patna* in regione *Bahor*, cui adsentitur Mannert p. 100. c. l. uti Robersono d'Anville. At nullum hic vestigium regiae viae exquiri potest, cuius meminit Strabo 15. p. 474. s. 689. quod adfirmat Forster (Reise nach Bengalen 1796.) pag. 200. Ipse igitur non alienus videtur a Rennellii sententia. Cf. pag. 55. Prasios eosdem etiam esse putat Heeren de Romanorum Indiae notitia pag. 96. (in commentatt. — Goetting. Vol. 11. P. 1.) Difficultates tamen olim movit de hoc urbis situ cis Gangen Salmas. ad Solin. p. m. 699. Cum

enim Prasiis hanc urbem adsignent auctores, veluti Strabo 15. p. 483. s. 702. Arrian. in Indic. cap. 10. — eosque Curtius 9, 2. in. (ubi pro *Pharrasios* legendum esse *Prasios* omnes contendunt) aeque ac Gangaridas ulteriorem Gangis ripam colere scribat, satis illi Salmasius fidei tribuit, ut de Melae auctoritate dubitet, ideo refutatus ab Harduino ad Plin. c. l. etsi Salmasio alii etiam suffragantur. Ita enim Diodor. Sic. 17, 93. (quem exscripsit Curtius) Prasios vel Praesios, (ut alii etiam illos vocant, quos laudat Wesseling. ad Diodor. Sic. c. l. ubi vulgo Ταπραισίων, in Codd. etiam Βρεσίων) ut Gangaridas in ulteriori Gangis ripa conlocat. Nec dissentit Plutarch. in Alex. M. cap. 62. Accedit in primis tabula Peutingeriana 12. E. in qua *Palibotra* urbs ultra Gangen ad ripam conspicitur. Nihil eorum adtigit d'Anville, quae quamvis gravia videntur, tamen, quia Arrianus c. l. Palibotra ad confluentem Gangis et Erannoboae ponit, et Ptolemaeus intra Gangen, ut alii, superiora minime infringere possunt, cum Allahabad Robertsoni p. 34. et 206. c. l. in situ unice conveniat. Et sic describit Tieffenthaler T. 1. p. 159 sq. *Elahbad*, quam a gentilibus *Peag*, *Priag* et *Prag* vocari dicit. Fluvium alterum adpellat *Zemna*, Rennell *Iumna*, (Plinio 6, 21. s. 17. *Iomanes*, qui tamen post ab *Erannoboa* distinguit) in cuius ulteriori ripa cum iaceat, facile commistio illa quorundam scriptorum oriri potuit, maxime cum Ganges imbribus auctus ad ipsam urbem accedat. Tieffenthaler etiam obeliscum descripsit, sed de vetere adpellatione nihil adtulit. Alii, quos vidi, ubi h. *Patelpoot-her*, uti Bayer hist. regni Bactr. p. 16. nomen *Palibothra* in Indicum transtulit. In primis id argumentis adstruere conatus est Rennellius in Memoirs — p. 49 sq. Nempe prope *Patna* olim illa urbs steterat. Strabo etiam 15. p. 474. s. 689. dicit ex Oceano adverso Gange quosdam vectos esse ad Palibothra usque. Post μεγίστην πόλιν adpellat, Plin. c. l. *amplissimam ditissimamque civitatem*, unde etiam *Palibothri* dicti fuerint; et Strabo c. l. p. 483.

f. 702. Prasios ἔθνος διαφορώτατον τῶν πάντων (consentit Plin. c. l.) reges suos Palibothros inde adpellasse scribit. De urbe autem ipsa optime exposuit Ameilhon in Handlungs-Gesch. von Egypten, quem ideo laudat Penzel ad Strabon. Vol. 4. p. 2022. Veteres autem, ut alia Orientis nomina, neutro pluralis usurpant, hinc μέχρι Παλιβόθρων apud Strab. 15. p. 474. f. 689.

atrae gentes) *Papuas* f. *Horaforas*, quorum reliquiae in Sumatra et vicinis insulis adhuc supersunt; olim in continente. Ita Heeren c. l. p. 96.

Aethiopes) Vid. Plin. 6, 22. f. 19. Αἰθίοπες ἀπὸ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἀναστάντες πρὸς τῇ Αἰγύπτῳ ᾤκησαν Syncell. p. 120. f. 151.

recta) Ut non habeant sinus, et ideo sint inportuosa, ut inde subponat quoque navigationem ad gentes illas non esse. I. GRONOVIVS *MS.*

marinis opibus) Sic *opes maris* Noster 1, 12, 4. *divitiae maris* Rutil. itin. 1, 532. *auriferorum opes fluminum* Pacatus in paneg. ad Theodos. Aug. cap. 4. §. 4. Liv. 21, 7. in. *creverant opes* (de Sagunto) *seu maritimis seu terrestribus fructibus.*

§. 6. *Tamus)* Vid. not. crit. pag. 237 sqq. Incerta hic sunt omnia, vel dubia. De Tauro, quem Caucasum Macedones dixisse constat, alibi. Caucasum hic deficere dicit (eo sensu) Oros. 1, 2. ubi sint *Imai* montes, etsi alii *Timani*, *Tinavi.*

Colis) Primus commemorat Mela, sed varie post exprimitur, cuius causa ex Ptolemaeo 7, 1. commode peti potest. Hic enim: Κῶρυ ἄκρον, ὃ καὶ Καλλίγικον; et Κόρου ἀκρωτηρίου mentio fit apud Marcian. Heracl.

p. m. 25. Hudſ. qui tamen poſt τῷ Κώρυ habet. Hinc depravationibus forte additis Plin. 6, 23. ſ. 20. promontorium *Calingon*. Idem tamen promontorium *Coliacum*, (antea ed. *Colaicum*, illud aptius, uti et voluerat Salmaſ. in Solin. p. m. 782. nec minus p. 783. in Ptolemaeo) 6, 24. ſ. 22. vocat. *Colis* Avien. in deſcr. orbis v. 1356. ſed idem *alta dorſa Coliadis rupis* c. l. v. 785. fere ut *Peloris* et *Pelorias* in Sicilia. Cf. Euſtath. ad Dionyſ. v. 1143. Sic Dionyſius Periegetes νῆσον Κωλιάδος v. 592. de Taprobane (ubi Paraphraſtes ἤτοι τῆς Ἀφροδίτης, de quo vid. Euſtath. ad c. l. fuſius. Κωλιὰς, inquit, ἡ Ἀφροδίτη, ſed et alias cauſas addit nominis) et v. 1148. τέρματα Κωλίδος αἴης, ubi *Colidis terrae* reddidit Priſcianus; nam in priori loco omiſit. Utrumque dici notat Euſtath. ad Dionyſ. v. 1143. In Oroſio 1, 2. pag. 12. ed. Haverc. eſt *Caligardamna*, ut fere habent Codices; ante *Calligicum* in edd. Venetis, quae ex MSS. ductae ſunt, pro *Colligicum*, quod propius accedit. Aethicus p. 724. (ad ed. Gronov. Melae) ubi Oroſium reddidit, adpellat *Calidardam*. Videtur haec variatio inde orta, quia vicina ibi fuerunt promontoria diverſa, quae vel diſtinguenda omnino ſunt, ut fecit d'Anville in tabula praefixa, vel etiam ipſi auctores ſeparatim intellexerunt. Cf. etiam d'Anville p. 123 ſq. c. l. De cauſa nominis *Colis* ſ. *Colias* prolixius diſſerit Euſtath. ad Dionyſ. v. 592. quae ducta videtur a cognomini promontorio Atticae, quod huc forte translatum, vel etiam totum nomen depravatum ſic eſt. Eius altitudo celebratur. Nam Avien. in deſcr. orbis v. 1356. *Colis vergit in aequor Oceani tantoque iugo ſubit aetheris auras, Arceat alituum ſubducta ut rupe volatum;* et altero loco: *alta Coliadis dorſa rupis.* Conſentit cum priori deſcriptione Dionyſ. v. 1148 ſq. et Ἄορνιν vocatam dicit, quae videtur eſſe *petra Aornos* ab Alexandro expugnata, cum ante Hercules fruſtra obſediſſet. Eius mentionem in primis faciunt Arrian. 4, 28. Curt. 8, 11. in Euſtath. ad Dionyſ. c. l. et quos laudant

Freinshem. et Cellarius ad Curtium. Quod vero Indum eius radices subire adiiciunt, dubitationem movet iustam, vel aliud flumen, quod in Indum excurrit, quale exemplum paulo ante habuimus, cum Indo commutarunt, quamvis Arrianus hoc non admittere videtur propter Alexandri M. progressionem inde ad Nysaeos. A Colide autem dicti sunt incolae, et gentis dignitatem adsumserunt *Calingae proximi mari* Plin. 6, 21. s. 17. Apud Strabonem 15. p. 474. s. 689. Κωνακοὶ pro Κωλιακοὶ, ut legendum vidit Salmas. in Solin. p. m. 783. probante Penzelio ad Strabonem Vol. 4. p. 2021. ubi monet Κωλίγγας Aeliani Hist. An. 16, 18. eosdem videri. An vero huc Κῶλοι Stephani h. v. quos ad Caucasum ponit, pertineant, Κόλχοι porro iidem dicti sint, ut multis probare studet Salmas. in Solin. p. m. 783. id in dubium vocavit Vossius ad Melam h. l. Incerta sunt ista quidem, et ad coniecturas redeunt. Caucasum, ad quem ponit Stephanus, in Indiam translatum esse constat, et hinc forte *Coli* et *Colchi*, quorum illi Κωλικοὶ sunt apud Scylacem p. 31. Hudf. Ita enim lego pro Κορικῇ. Situm autem Colidis satis declaravit Noster, consentiuntque alii vel diserte, ut Dionys. v. 1148. — vel adhibitis in notanda progressione verbis aliis. Sic Plin. 6, 22. s. 19. *A Gange versa ad meridiem plaga.* Priscianus in perieg. v. 595. ubi Dionysius *Colida* habet, interpretatur: *Hinc proram convertens navis ad austros.* Qui contra tendunt, ab Indo inde extremum angulum orientis faciunt, vel terminum, ut Strabo 15. p. 474. s. 689. Et sic Oros. 1, 2. p. 12. ed. Haverc. dum illi ad Eurum subiicit insulam Taprobanen, e qua vocari oceanus Indicus incipit, quem supra Noster ad Indicum spectare dixerat. D'Anville p. 123. *Colis* deprehendit in Indica voce *Koil*, quae notat templum, quod ibi Deae *Ramana* consecratum est. Inde putat esse hodie *Ramanan-Koil* refutatque pag. 124. eos, qui *Comarin* putarunt, velut Harduinum ad Plin. 6, 24. s. 22. Bochartum in Chanaan 1, 46. aliosque apud Ortelium,

cum hoc potius ſit *Comaria* Ptolemaei c. l. ut iam antea iudicavit Ferrarius in Lex. Geogr. ſ. v. *Colaicum*, ubi Baudrand aliorum ſententias adfert. Ceterum non nimis ſevere exigenda eſſe ea dicit d'Anville p. 125. quae de converſione orae in hoc promontorio narret, immo maxime mirandum eſſe, quod eam in hac ora omnino noverit, cum Ptolemaeus ignoraverit. Hic nempe multo aliter latera haec Indiae oſtendit et contra verum.

Ganges) Gr. Γάγγης. A iuvene nomen traxiſſe tradit ſpurius Plutarch. de flum. h. v. qui ſe in eum praecipitavit, cum antea *Chliarus* vocaretur. *Gangen* a *Gangaro* vetuſtiſſimo Indiae rege dictum, quosdam putaſſe, refert Boccatius de fluminibus h. v. Oritur ſec. Melam in *Hemode Indiae monte multis fontibus.* Secutus eſt Artemidorum, qui teſte Strabone 15. pag. 494. ſ. 719. idem tradidit. Ipſe vero Strabo antea p. 474. ſ. 690. eum et Indum aliosque e Caucaſo derivat. Ἀπό τινος Καυκάσου ὄρους ἀρκτικοῦ ἀνατολικοῦ Euſtath. ad Dionyſ. v. 1088. ut Indus ex eodem fonte. Sed ad v. 1143. ex Emodis montibus ducit. Plinius 6, 22. ſ. 18. *Gangen*, inquit, *alii incertis fontibus, ut Nilum, — alii in Scythicis montibus naſci dixerunt*, quae verba reddunt Solin. c. 52. ſ. 55. et Mart. Capella 6. p. 223. et poſt Boccatius de fluminibus h. v. Sed Oroſius 1, 2. p. 21. ed. Haverc. *mons*, inquit, *Oſcobares*, (variant Codd.) *ubi Ganges fluvius oritur.* (prope Dahas) Curtius 8, 9, 5. *ab ortu*, inquit, *eximius ad meridianam regionem decurrit*, ubi *ab ortu* exponitur de origine, quam ſic vage nimis indicavit Curtius. Diu et poſteriori aevo latuerunt fontes Gangis, quare haec discrepantia facile excuſatur, et recentiores etiam ſuperiori ſaeculo eſſe putarunt in montibus, qui Indiam a Thibeto dirimunt, cum tamen hinc e montibus demum progrediatur et adpareat magis. Debetur originis notitia Ieſuitis, qui iuſſu imperatoris Chinenſium *Kan-hi* illa loca explorarunt et tabulis expreſſerunt. Ex quo tem-

pore conſtat, naſci ad radices montium, qui vocantur *Kentaïſſe*, ex pluribus fontibus, (duos praecipuos fontes habet Pennant in View of Hindoſtan) duos grandes lacus transire, poſt ad occidentem labi, dum a montibus obiectis in Indiam vertere cogatur. Vid. d'Anville c. l. pag. 64 ſqq. ubi pluribus de fontibus Gangis omninoque de Gange expoſuit. Rennelliana tabula et fontes et flexum primum Gangis luculenter exhibet. In lacu tamen, cum erupit, et ex abruptis in plana devenit, hoſpitari dicit etiam Plin. c. l. Curtius c. l. eum ab obiectis rupibus, cum ad meridianam regionem decurrit, ad orientem inclinari tradit, hic, ut alibi, parum gravis auctor. Sic tamen et alii in orientem flecti tradunt, ut Strabo 15. p. 474. ſ. 690. Lucanus 3, 231. (qui adeo ad oſtia refert,) Vibius Sequeſter p. m. 16. — quod aliquatenus tantum dici poteſt. Maximus Indiae fluvius celebratur Indoque etiam maior. Vid. Arrian. in Indic. cap. 4. et ſic Euſtath. ad Dionyſ. v. 1143. maximum adeo τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ποταμῶν ἱστοροῦσιν, poſt Indum, tum Iſtrum et Nilum ſequi. Unde poſt Mela de Indo: *Hinc paene Gangen magnitudine exaequat;* et hinc minus recte Cicero de N. Deor. 2, 52. *Indum omnium fluminum maximum* dicit, quod verius de Gange Strabo 15. p. 475. ſ. 692. Curtius 9, 2, 2. et alii, quos ibi laudat Freinshemius. Idem autem Arrianus c. l. grandem iam inde ab ipſis fontibus oriri tradit. Magnitudinem eius efficiunt multi fluvii, aliqui adeo ipſi navigabiles, qui in eum ſe exonerant. Plin. c. l. omnino 19 habet, totidemque fere enumerat Arrian. in Indic. cap. 4. qui parum a Plinio discrepat. Ita vero recentiores deſcribere vidi, ut, ubi rapidus ſit, multum terrae abripiat, verſus mare vadoſus ex limo conlecto reddatur. Λευκὸν ὕδωρ illi dat Dionyſ. v. 626. Profundum facit 100,000 pedibus Martian. Cap. 6. p. 224. quamvis alii omittunt Mille. Plin. c. l. ſic: *ubi minimum 8 M. P. latitudine, ubi modicum ſtadiorum centum; altitudine nusquam minore paſſ. 20.* Solinus c. 52. *minimam lati-*

tudinem facit 8 *M. P. maximam* 20, *altitudinem, ubi vadosissimus est*, 100 *pedum*. Alios vide apud Freinshemium ad Curtium 9, 2, 2. quibus facile addi alii possunt, ut Agathemer. 2, 2, 10. Eustath. ad Dionys. v. 1144. In mare rubrum eum deducit Curtius 8. 9. 6. satis conspicuo errore, quod licet a quibusdam latius extendatur, uti docuit in admirandis 1, 3. Lipsius, ad vera Gangis ostia permitti tamen non potest. Excurrere enim constat in Gangeticum sinum, ubi Eoum mare cum Indico committitur. Hinc Avien. in Perieg. v. 1339. *Ganges sit limes cespiti Eoo.* Hinc etiam Agathemer. 2, 10. de Gange et Indo: ἐκδιδόασιν ἐπὶ τὴν πρὸς νότον θάλασσαν. In ostiis discrepant veteres, et, si recte Servius ad Aen. 9, 30. retulit, et pro *Melonem* legendum est, consentiente Burmanno et aliis, *Melam*, Noster non omnino septem ora numerat, sed 3 tantum alveos habere ex aliorum narrationibus addidit, adeo ut in recensionibus nostris quaedam desint. Ita vero μίαν ἐκβολὴν illi tribuit Strabo 15. pag. 475. s. 690. Ptolemaeus 7, 1. recenset quinque, ex vitio, quod irrepsit in Bertii tabulam Asiae 11. adiecto Tilogrammo, civitate, 6 numerantur. Quintum adfert, *Antibolen*, etiam Marcian. Heracl. p. 29. Huds. Secundum Boccatium de fluminibus h. v. alii habuerunt 7, alii 9, alii 3 tantum. Tieffenthaler c. l. Vol. 2. p. 119. illi tribuit 11 magna ostia et interiectas illis 33 insulas. De cursu eius versus meridiem ibi adnexa est magna tabula. Quod ad 7 ostia referunt Virg. Aen. 9, 30. ubi: *septem surgens amnibus altus — Ganges*, non bene factum monet Heyne propter verbum *surgens*, quod ad fontem pertinet, vel etiam alveos. Inde vero India divisa est in Indiam *intra* et *extra Gangen*, ut fecit Ptolemaeus. Dicti etiam inde accolae *Gangaridae* s. *Gangarides*, pro quibus in aliis legitur *Gandaridae*, ut Diod. Sic. 2, 37. 17, 93. Plutarch. in Alex. cap. 62. unde Γανδαρῖτις Strabo 15. pag. 479. s. 697. et post Dionys. v. 1144. etiam Γαργαρίδαι. Contendit tamen Salmasius in Solin. p. m. 698.

praeferendum eſſe Γανδαρίδαι, et ſic ſemper Graecos auctores adpellare, Latinos ſolos dicere *Gangarides*, cui ſuffragatur Weſſeling ad Diod. 2, 37. et cum Ptolemaeus duplex γ praeferat, Latinos ſecutum arbitrantur. Tuentur tamen plures Latinam formam, ut Cellarius ad Curt. 9, 2, 2. et in Geogr. ant. 3, 23, 34. Penzel ad Strab. Vol. 4. pag. 2028. Oberlin. ad Vib. Sequ. pag. 396. *Gandaros* eosdem putat, ut *Ori* et *Oritae* dicantur, Salmaſius c. l. etſi dubium videtur. Cf. ad Melam II. 1, 2, 5. pag. 72. de diſcrimine. Hinc vero *Gangetica tellus* de India Lucan. 4, 64. Diverſum denique a Gange putat cognominem fluvium in Plinii verbis 6, 23. ſ. 20. *ab oſtio Gangis ad promontorium Calingon*, D'Anville p. 136 ſq. qui hodie dicatur *Ganga*. Tieffenthaler Vol. 1. p. 326. *Gangen maiorem* et *minorem* habet, quorum ille ab indigenis vocetur *Padda* et *Paddauvati*, hic *Bhaghirthi* vel uſitatius *Bhaghirethi*. Ceterum Gangen Indis ſacrum haberi et coli adpoſita cauſa narrat Sonnerat T. 1. pag. 273 ſqq. (voyages aux Indes.) Plura de Gange dabit Bernoulli ad Tieffenthaler Vol. 2. T. 1. p. 119 ſqq.

Hemode) Graeci vel Ἠμωδὰ ὄρη, ut Strabo 15. p. 474. ſ. 689. et p. 494. ſ. 719. vel Ἠμωδὸν ὄρος, ut Diod. Sic. 2, 35. Dionyſ. v. 748. 1146. ſed, ut Strabo, v. 1162. vel Ἠμωδὸς ſimpliciter, ut Arrian. in Indic. cap. 2. Euſtath. ad Dionyſ. v. 748. notat, quosdam etiam Ἤμωδον dicere. Τὰ Ἠμωδὰ Ptolem. 6, 15. et 16. Ut monet Euſtath. ad Dionyſ. v. 1143. dicitur τὸ Ἠμωδὸν ὄρος et τὰ Ἠμωδά; alii etiam προπαροξύνουσιν. Apud Plin. 6, 21. ſ. 17. *Emodi montes*. Eius partem h. eſſe *Imaum* verſus Scythiam dicit d'Anville pag. 4. Tieffenthaler Vol. 1. pag. 12. illum vocat h. *Zambu*, hunc in montana regione *Camaun* ponit, veteresque aberrare in ſitu dicit. De *Paropamiſo* dictum ſatis puto in not. crit. pag. 245 ſq. Situs cognoſcitur vel ex ipſa Indi origine, quae ſpectat occidentem ſeptemtrionalem, vel ex aucto-

ribus. Ita enim Arrian. 5, 5. dicit, Taurum circa Bactrianos cum eo committi et in Alex. M. honorem Caucasum fuisse adpellatum, et ante cap. 3. f. Indum oriri dicit in Paropamiso, seu Caucasi montis citeriori parte i. e. versus septemtrionem occidentalem, uti ex itinere Alex. M. intelligitur. Strabo 15. pag. 474. f. 689. dum ab Ariana ad Eoum mare procedit, primum ponit *Paropamisum*, tum *Emodum*, denique *Imaum*. Cf. 11. p. 352. f. 511. Agathemer. 2, 9. μέγιστον ὄρος vocat, ut Taurum, cuius tamen ille pars est. Inde vero adparet, cum Ganges magis ad orientem fluat, Indus inde ad septemtrionem, parum certos esse et sibi constare veteres, qui, dum haec ipsi declarant, Indiam ab Emodis montibus inchoant, ut Plin. 6, 21. f. 17. De situ hodierno post. Boccat. de montibus f. v. Emodus hunc eundem credit cum iis, quos *Emochos* vocant.

conceptus) Sic *editus* 3, 5, 6. et similia, in quibus variat Noster. Sic Curtius 6, 4, 5. *alio fonte conceptus editur.* Illud etiam Lucan. 2, 403. *fontibus hic* (Apenninus) *vastis immensos concipit amnes,* ubi Oudendorp. Melae hunc locum adfert, et ib. 3, 257. *quos nunc diversis fontibus edit Persis.*

Indus) Gr. etiam Ἴνδος. Idem dictus etiam Φεισὼν sec. Chron. Paschale p. 29. (Ven.) *Sindus* auctore Plinio 6, 23. f. 20. vel *Sandus* ante Harduinum, qui ex auctore peripli maris Erythraei p. 21. 23. (Hudf.) coniicit *Sinthus.* Forte huc pertinet ostium Indi apud Ptolem. 7, 1. in. ὃ καλεῖται Σίνθων, ex quo *Sinthum* pro Indo fecisse Arrianum c. l. putat Dodwellus de aetate et auctore peripli maris Erythraei §. 13. pag. 99. (Hudf.) quia totidem eius, quot Indi, Ptolemaeus faciat ostia. Olim etiam praeterea dictum *Mausolum* tradit Plutarchus spurius de fluminibus f. v. *Indus.* Fontes in Paropamiso habet Noster. Strabo 15. p. 474. f. 690. ut omnium aliorum, in iugis

Caucasi (Tauri) montis, et sic Avien. perieg. v. 1290. *Indus Caucasiae praerumpens rupis ab antro Adversum pelago rubri procul aequoris amnem Porrigit inque Notum recto fluit agmine aquarum.* Cf. Curt. 8, 9, 3. Utrumque alii vel *Caucasum*, vel *Paropamisum* promiscue ponunt. Vid. Plin. c. l. Arrianus 5, 4. in. Diod. Sic. 2, 37. omnino ἀπὸ τ. ἄρκτων ἄρχεσθαι dicit. Addit Plinius c. l. *adversus solis ortum effusus.* Tieffenthaler Vol. 1. p. 67. dicit fontes Indi inter provincias *Caschmir* et *Caschgar* reperiri. Ex fluminibus, quae in eum excurrunt, aliqua indicat Noster, de quibus post singulatim. Plinius c. l. 19 omnino adfert, Strabo 15. pag. 482. f. 700. ἀξιολόγους 15 esse dicit, quorum aliquos nominat. Diod. Sic. 2, 37. habet ποταμοὺς οὐκ ὀλίγους πλωτούς. Et sic passim nominantur fluvii in Indum excurrentes, veluti apud Arrianum, Curtium. Hinc magnitudo eius intelligitur, quam praedicant veteres multi, Gangis tamen latitudine inferiorem, de quo antea. Diodorus tamen Sicul. 2, 55. omnium fere post Nilum maximum praedicat, Ctesiam, monente ibi Wesselingio, secutus, quem vide in Photii Cod. 73. p. 144. ubi etiam de fl. latitudine. Cf. Plin. c. l. et ibi Harduinus. In cursu divisus Patalenen cingit, et, quod Nilus in Aegypto facit, Delta format, uti tradunt Strabo 15. pag. 475. f. 690. et Arrianus c. l. et Indicor. cap. 2. Curtius 8, 9, 4. *ceteris gelidiorem* refert, et *aquas a colore maris haud multum abhorrentes.* Tandem duobus ostiis exit, ut noster refert, et Strabo 15. p. 475. f. 690. Arrian. 5, 3. f. Septem enumerat, nominibus additis, Ptolemaeus 7, 1. in. Plura etiam notantur in tabula Rennelliana. Simpliciter *oceano infunditur* Plin. c. l. Arrian. 6, 3. dicit εἰς τὴν μεγάλην θάλασσαν τὴν κατὰ Ἰνδοὺς, ὡς ἐπὶ νότον ἄνεμον, quam Strabo c. l. μεσημβρινὴν vocat. Orosius autem 1, 2. mari rubro dicit, quod quidam huc producunt, ut ante dictum est. Ceterum Melae verba sic reddidit Boccatius de fl. f. v. Indus: *demum in duobus divisus alveis inter se longe distantibus ab oceano*

recipitur. Lentum curſum Noſter indicat verbo *trahit*, unde etiam pro *niger* apud Claudian. in conſul. Olyb. et Prob. v. 170. Heinſius malebat *piger*. At Euſtath. ad Dionyſ. v. 1088. illi tribuit λαβρότατον ῥόον ὀξὺν, ubi etiam duo eius oſtia agnoſcit. Alexandri temporibus et proxime poſt credebant, Nilum et Indum communi alveo fuiſſe commiſſos. Strabo 15. p. 474. ſ. 696. Arrian. de exp. 6. in. Finxerunt etiam in Indo animalia crocodilis ſimilia, forte h. *Cayaman*. Sed ante exitum Ptolemaeorum meliora edocti ſunt per navigationes. Vid. Dodwellus de aetate et auctore peripli Erythraei maris §. 8. p. 138 ſq. H. *Soor* vel etiam *Sinde*, *Sindh*, et ubi exit, praecipuum oſtium vocatur *Mehran*. Vid. Rennel's Memoirs of a Map of Hindoſtan p. 53.

Paropamiſo) De *m* et *n*, quae variantur in penultima, dictum in not. crit. p. 245 ſq. uti de quarta a fine ſyllaba. Inde etiam incolae *Paropamiſadae* et *Paropaniſadae*. Vid. Weſſeling ad Diodor. Sic. 17, 82. et de accentus etiam variatione Euſtath. ad Dionyſ. v. 1097. Stephanus h. v. ſcribit Παροπαμισσὸς et ſic reliqua. Eius nomen ex Indorum lingua repetit Bayer. in hiſt. regni Bactr. p. 10. Incolae Παροπαμισάδαι, ut ipſum primarium nomen varie. Accolas *Paropamiſſadaeos* vocat Stephanus, vel, uti volunt Salmaſius et Holſten. *Paropamiſſadas*, ex quo quidem conſequeretur τοὺς παροικοῦντας et κατοικοῦντας eodem nomine deſignari, et Stephanum male garrire. Quod in noſtro 1, 2, 5. *Paropaniſii* vocantur, Voſſii eſt opus, non Melae. Terminabat mons ille Indiam verſus ſeptemtriones ab una parte, (Agathem. 2, 6.) ab altera Arianam, (Strabo 11. p. 497. ſ. 723.) et emittebat amnes Indum et Oxum, de quibus ſuo loco. Tauri partem fuiſſe, indicavit Noſter 1, 15, 2. et ex Ariſtobulo refert Gaza de originib. Turcorum, med. qua parte Macedones in Indiam irruperint. In gloriam Alexandri M. ut Caucaſum ſuperaſſe videretur, Macedones, quos poſtea

secuti sunt ipsi auctores, eum dixerunt *Caucasum*, uti diserte scribit Arrian. 5, 3. Aliorum loca dabit Cellarius in Geogr. ant. 3, 22, 1. Cf. etiam ad 3, 5, 6. Addit Strabo 15. pag. 474. f. 689. alios Indiae montes, in iis Emodum, Imaum. Alii, in his etiam Curtius, Arrianus, Caucasum distinguunt ab Paropamiso, uti docuit Cellarius c. l. Equidem ex Strabone explico sic, ut Paropamisus sit superiori sensu Caucasiorum montium pars, quam proprio nomine notant, passim etiam omnino Caucasi nomine complectuntur. Istam tamen adpellationem ductam esse ab Indorum voce *Khoo* s. *Khau*, putat Bayer. c. l. pag. 8. Ab Paropamiso regio finitima nomen traxit, Paropamisadarum regio, vel, uti est in Cod. Arriani 5, 3. optimo, probante Gronovio, Παροπαμισὰς χώρα. Eam descripsit Diodor. Sic. 17, 82. nivibus obpletam, maxima ex parte planam, arboribus orbam, sterilem fere et tristem, in quo consentientem habet Curtium 7, 3, 6. graviter hoc nomine castigatum a Clerico in arte Critica P. 3. Sect. 3. cap. 2. p. m. 403. cum alia omnia ibi reperiantur. At ita ex veterum fide traditum esse, docuit Perizon. ad Aelian. V. H. 12, 37. Curtiumque vindicavit etiam in eius Vindic. p. 120 sqq. Cf. item Wesseling. ad Diodor. c. l.

et alia — sed) De hac forma vid. ad 2, 6, 6.

Cophen) De varia declinatione et forma dictum est in not. crit. pag. 246. Cursum eius satis denotat iter Alexandri cis Indum versus occidentem. Ante enim ad Cophen venit, quam Indum adtigit. Vid. Strabo 15. p. 480. f. 697. Arrian. 4, 22. et 5, 1. Et hinc Plin. 6, 21. f. 17. *Inde* (a Cophete) *ad flumen Indum*, unde progreditur ad Hydaspen — et magis diserte 6, 23. f. 21. in. *Cophetem ultimum finem* (Indiae) *vocat*. Arrian. 5. in. Nysam inter eum et Indum ponit. De eo sic Avien. in perieg. v. 1345. *Tertius* (post Hydaspen et Acesinem)

amnis item secat agri proxima Cophes In medioque Sabae sunt cespite. In Ptolemaeo 7, 1. Κῶα fluvius hic memoratur, qui in Indum hac parte excurrit, eiusque divertigium. (ἐκτροπή.) Diversum autem esse a *Cophe* ex Arriano patet, qui utrumque habet, et 4, 23. Χόην hunc vocat. Ex quo simul adparet, in Alex. M. itinere ad Indum Cophen fuisse priorem. Secundum Strab. 15. pag. 479. s. 697. prior fuit Choaspes, qui in Cophen effluxit, post Cophen Indus. Si ex *Choaspa* urbe ad flumen sita in Ptolem. 6, 20. Choaspes est, uti etiam coniicit Salmas. in Solin. p. m. 495. discedit Ptolemaeus, apud quem in Indum simpliciter decurrit. D'Anville p. 6. putat, Cophen esse fluvium prope *Kandahar*, quem nomine prodit Tieffenthaler Vol. 1. pag. 15. *Nilab*, quamvis addit, ex veterum tabula esse olim *Choen.* Vid. d'Anville quae c. l. disputat, conlatis tamen supra positis, et quae habent Salmas. in Solin. p. m. 493. et Freinshem. et Cellarius ad Curt. 8, 10, 22. In tabula Rennelliana fluvii duo coeunt *Nilab* et *Hir.* Hic in illum influit et remotior est ab Indo, ita ut *Hir* videatur esse *Choes*, *Nilab Cophen*, uti et Nysae situs inter Cophen et Indum declarare videtur ex Arriano 5. in. Cum vero *Nagara* (vid. supra *Nysa*) apud Ptolemaeum ad *Suastum* ponatur, idem esse videtur, qui nostro *Cophes.*

Acesines) Sic Graece, ut inlustratum est alibi. Delabitur in Hydaspen, uti produnt Arrian. de exp. 6, 1. f. qui inde Hydaspen in Indum deducit. Fest. Avien. in descr. orb. v. 1344. ubi *magnus sorbet Hydaspes Delapsum summa saxorum mole Acesinem*, penultima igitur longa, uti ap. Dionys. v. 1138. Curt. 9, 4, 8. *a meridie Acesines Hydaspi confunditur*, loco quidem minus congruo, de quo vid. Freinshem. Diod. Sicul. 17, 96. (ubi utriusque notat συμβολήν, et sic Eustath. ad Dionys. c. l.) At Arrianus contra 5, 1. f. Indic. c. 4. apud Arispas Hydaspem in Acesinem ducit, hunc apud Mallos in Indum,

maiorique hic fide dignus est, in primis cum omnia sic bene cohaereant, quae in iis locis gessit Alexander M. ut docuit clare Freinshem. ad Curt. c. l. Addit Arrian. in Ind. c. 3. Hydraotem et Hyphasin, quos recipiat. Magno autem errore Gangen ab eo augeri tradit Curt. 8, 9, 8. et sic etiam secum pugnat. Nec magis bene Orosius 3, 19. m. Alexandrum M. per Acesinem in Oceanum devectum esse narrat. Magnum fl. fuisse intelligitur ex Arriano 5, 4. in. 6, 3. Nilo adeo et Istro maiorem in Indic. cap. 3. et rapidum 5, 20. In hodierno nomine et cursu variatur. Tieffenthaler Vol. 1. p. 16. sic constituit: *Hyphasis* Satluz, *Hydraotes* Beha, *Acesines* Ravi, *Hydaspes* Tschinab. D'Anville pag. 23. sic: *Acesines* Ravei, *Hydraotes* Biah, *Hyphasis* Caul. Rennel adcuratius, tabula geographica incolarum adhibita, sic, inde a sinistra Indi ripa exorsus: *Hydaspes* Behat s. Chelum, *Acesines* Jenaub s. Chunaub, (quod probat Mannert in Geogr. P. 5. p. 72.) *Hydraotes* Rauvee, *Hyphasis* Setlege s. Suttuluz. Alii h. *Beyah* esse volunt. Quae ex Ptolemaeo accommodat d'Anville p. 23. cum ordine et narratione aliorum non bene congruunt; *Zaradrum* enim putat esse *Acesinen*. At *Hyphasis* est ante Zaradrum versus Indum, quem tamen ulteriorem omnes faciunt. Attamen Hydaspes in eum excurrit, quare Ptolemaeus ab aliis recedit et turbat.

Hydaspes) Ὑδάσπης Graecis, pro quo in Ptolem. 7, 1. corrupte Βιδάσπης. Clarum (forte etiam propter notam Alex. M. navigationem) fluvium vocat Plin. 6, 21. s. 17. et non ignobiliorem *Hypasin*, quem Noster non adtigit, alii etiam *Hypanin* vocant, ut Strabo et in Plinio c. l. Codices quidam, ut apud Martian. Capellam 6. pag. 223. ubi Plinii verba refert. Vid. Harduin. ad Plin. c. l. et proxime antea. De omnibus sic I. GRONOVIVS *MS.* „Hos tres particulatim nominat, quia per expeditionem Alex. M. erant notissimi, qui ad Gangen non venit, et ideo de fluviis in illum influentibus nullum nominat."

De influxu in Indum Lucan. 3, 236. *Vaſtis Indus aquis mixtum non ſentit Hydaſpen.* Nomen ex Perſica lingua explicavit, ut Aceſines, Hypanis, — nuperrime (1797.) Vincent ad Nearchi paraplum. (Angl.) *Nyſaeum* vocat Lucan. 8, 227. quia, notante Scholiaſte, a Nyſa, Indiae monte, deſcendat; *ſabuloſum* Horat. 1. od. 22, 7. ob fabulas de India iactatas; πλωτὸν νήεσσιν Dionyſ. v. 1139. H. alii *Ialum*, alii *Behut* eſſe putant. De eius curſu et incurſu in Indum cf. v. Zach Monatliche Correſpondenz (an. 1801.) T. 4. p. 486.

iugum) Montem in fluvii alveum ſitum circumluit. IAC. GRONOVIVS *MS.*

duobus oſtiis) De divortiis fluvii poſt influxum aliorum, uti docet Burmann. ad Lucan. 3, 235. etſi per ſe patet.

§. 7. *Chryſe)* Vox Graeca, quaſi conveniret aureae Cherſoneſo, ut vocarunt Latini regionem prope illic poſitam, ſed magis verſus meridiem, quam Mela hanc inſulam deſcribit. IACOB. GRONOVIVS *MS.* 1. Diſtinguenda vero duo eſſe, ex Ptolemaeo adparet, *auream Cherſoneſum* 7, 2. et *auream argenteamque regionem* paulo poſt infra Hemodum, et ſupra auream Cherſoneſum trans Gangen. Diſcrepant tamen de his inter ſe auctores, non in adpellatione ſolum, ſed et in ſitu: 1) Circa Gangen auctor peripli rubri maris p. 35. Hudſ. ubi verſus orientem ἐσχάτη ἤπειρος ἡ Χρυσῆ, quam diſtinguit p. 34. ab aurea Cherroneſo, ut Ptolemaeus facit, ſic ut prior ſit in hoc aurea regio. Et ita alii. Vid. Salmaſius in Solin. p. m. 701. ubi multum diſputavit ſuper hoc. Adde Relandum in diſſert. de Ophir §. 7. in diſſert. Miſcell. T. 1. p. 173. qui *Ophir* fuiſſe putat. 2) Extra oſtium Indi; ut Plin. 6, 23. ſ. 21. ubi etiam Melam expreſſit, cum quo conſentit Curt. 10, 1, 11. qui dicit

insulam ostio amnis subiectam auro abundare. Cf. et Solin. cap. 52. s. 55. qui Plinium repetit. 3) Ad mare Eoum, ὁπόταν, relicto Oceano Scythico, πρὸς ἠώην ἄλα κάμψῃς, ut Dionys. v. 589. et sic explicat ibi Eustathius πρὸς τοῖς ἑῴοις τοῦ Ὠκεανοῦ; Avienus in perieg. v. 770. *ad ortum Scythici maris;* Martian. Capel. 6. pag. 224. *prope Nysam;* Stephanus omnino Chrysen dicit Cherronesum Indiae. D'Anville p. 166 sqq. auream Chersonesum putat esse paene insulam h. *Malaya.* Sed quae sit Nostri insula, non constat. Hill ad Dionys. v. 589. Chrysen putat h. *Malaccam*, Argyren *Sumatram.*

soli) Plin. c. l. dicit: *fertiles metallis, ut credo. Nam quod aliqui tradidere, aureum argenteumque iis solum esse, haud facile crediderim.* Mart. Capella c. l. *insulas duas praedicandas auri argentique metallis ac foetura etiam vocabulis adprobatur. Nam una Chrysea, Argyrea altera nuncupatur.* Dionys. v. 590. a sole derivat: ἔνθα καὶ αὐτοῦ Ἀντολίῃ καθαροῖο φαείνεται ἠελίοιο, et sic Avien. c. l. *Insula — aurea, quod fulvo sol hic magis orbe rubescat.* Eustath. ad Dionys. c. l. utrumque coniungit et auri fertilitatem et solis splendorem. *Ex re* autem est *ex natura,* de quo vid. Cotte ad Sallust. de B. I. cap. 78. in. ubi et hunc Melae locum adiecit.

Taprobane) Gr. Ταπροβάνη. Quis *Taprobana* dixerit, ut refert etiam d'Anville pag. 142. equidem ignoro, et ex Cellario ductum puto. Multa de illa veteres tradunt. Olim dicta est Παλαισιμούνδου, post Σαλικῆ, uti adfirmant Marcian. Heracl. pag. 26. Ptolem. 7, 4. Agathemer. 2, 6. Stephan. h. v. unde sua hausit Eustath. ad Dionys. v. 593. quidam tamen πάλαι aliis interpositis vocibus a Σιμούνδου seiungunt, et Eustathius ποτὲ Σαλικῆ dicit, ex quo elucet, hoc nomen iam tunc etiam interiisse. Plinius 6, 24. s. 22. oppidum habet Palaesimundum; et sic Salmas. in Solin. p. m. 781.

unum coniunctumque nomen cenſet. Ambitum eius deſcripſerunt Marcianus et Plinius, qui et alia memorabilia de ea adfert, cum Claudii tempore legatis inde advectis diligentius fuerit cognita. Obpoſita erat promontorio Cory, (Marcianus, Ptolemaeus) ſeu, ut Plinius ſcribit, proximum erat promontorium Coliacum quatridui navigatione. Strabo 15. p. 475. ſ. 690. ab orientali promontorio, ubi Coliaci (Coniaci) habitabant, quatridui itinere verſus Aethiopiam ponit; hoc quidem male. Poſt auctore Oneſicrito a continenti removet 20 dierum navigatione; Plinius c. l. *incipit ab Eoo mari inter ortum occaſumque ſolis Indiae praetenta;* Dionyſ. v. 592. verſus auſtrum Coliados, qui etiam magnam inſulam vocat, et eidem promontorio ad Eurum ſubiicit; Oroſius 1, 2. p. m. 12. ex ea Oceanum Indicum incipere vocari addit. Nempe ex diverſa auctorum progreſſione illa iudicari etiam debent. Avien. v. 777. *ſuper aeſtiferi torretur ſidere cancri; Haec immenſa patet.* Arrian. in periplo maris Erythr. pag. 35. Hudſ. ſitum oſtendit in occaſum verſus Gangen, et de ea plura commemorat, quibus ex recentioribus alia addidit Stuckius p. 88 ſqq. Longam facit Strabo 8 M. ſtadiorum, auctore Eratoſthene, ſed eodem Plinius 7 M. ſtadiorum, ut alii, quos ibi producit Harduinus, latam quinque. Cf. etiam Ptolemaeus, et quos ſupra indicavi. Vicos tantum, nullas urbes in ea eſſe, tradiderat, Plinio teſte, Eratoſthenes; plurimas tamen nominat Ptolemaeus, et 10 civitates illi tribuit Oroſius 1, 2. Μητέρα ἐλεφάντων vocat Dionyſ. v. 593. per excellentiam, quia, teſte Oneſicrito apud Plinium, maiores ibi et bellicoſiores, quam in India, gignantur, quod et alii referunt ab Harduino ibi laudati, veluti Avien. v. 717. Stephanus. Accedit Ptolemaeus, qui tigres addit et praeterea aurum, argentum et alia. Incolas eius *Salas* vocat Ptolemaeus, a quibus inſulae nomen inditum videtur. De nominum tamen illorum mutatione dubitat Dodwell de

aetate et auctore peripli maris Erythraei §. 8. pag. 91. (Vol. 1. Geogr. Hudſ.) et Arrianum cum Ptolemaeo Palaeſimundi inſulam confundere putat; ſitum enim docere, de Pliniana eum non loqui, quia ponat poſt regna Ceprobotis et Pandionis et ex adverſo Azaniae Aethiopicae, quae Ptolemaicae Taprobanae magis reſpondeant; ſimul vero duas commiſcere, uti Marcianum, nempe antiquam Plinii contra mediam Indiam, et novam, quam Ptolemaei aetate ſe inveniſſe putabant mercatores; nomen *Salica* ad aliam inſulam transiiſſe. Plura de illa praeter Dodwellum et Stuckium dabunt Salmaſius ad Solin. c. l. d'Anville p. 142. de Schmidt opuscul. p. 175 ſq. quae tamen fere ſpectant omnia ad Romanorum aetatem, qui, teſte Plinio, poſt Claudii demum tempora accuratius cognoverunt. Plinius optime antiquiora et recentiora tempora diſtinguit. Vid. Heeren de Graecorum de India notitia p. 146. (in commentatt. Goetting. Vol. 10.) Hinc vero etiam, quae hodie ſit, disceptatur. Olim *Sumatra* putabant, aut *Iamboli*. De illa multa Marsden in the hiſtory of Sumatra p. 4. et 7. Plerique conſentiunt in inſula *Ceylon*, ut olim iam Ortelius h. v. Cf. d'Anville pag. 142 ſqq. ubi contra *Sumatra* pugnat, quae nimis ab India diſtet, etſi Ptolemaeus nimis Taprobanen ſuam extendat. Quis *Zamatiam* vocet, uti dici ſcribit Dinothus in adverſar. hiſtor. p. 159. ignoro, cum ipſe non indicet. In *Ceylon* conſentit cum Voſſio, qui plurima congeſſit, Mannert in Geogr. T. 5. p. 275 ſqq.

Orbis alterius) I. e. Antichthonum, uti ex Mela 1, 9, 4. intelligitur: *Quod ſi eſt alter orbis, ſuntque oppoſiti nobis a meridie Antichthones.* Et ſic Plin. 6, 24. ſ. 22. explicat: *alterum terrarum orbem eſſe, diu exiſtimatum eſt, Antichthonum adpellatione,* pro quo Solin. cap. 53. *et quidem eum, quem Antichthones habitare crederentur,* quamquam hoc ex coniectura, cum aliter

legant Codices. Vossius ad Melam h. l. vult: *Antiscythas — crederent.* Salmas. in Solin. pag. 782. *Ascitas, Ascios* et alia. Sic *mundus alter* de *Antipodibus* dixit Apulei. in Metamorph. lib. 11. pag. 804. Oudendorp. et *mundi pars altera interiecto sole* Tibull. 4, 1, 150. de terris ultra tropicum. Cf. v. 166. ubi nostra terra opponitur. Accedit, quos de septemtrionibus, solis ortu occasuque et umbris narrat ex legatorum Taprobanensium commemoratione Plinius, et in hac insula observari et evenire, quod supra omnino Indiae tribuebat Noster, unde novus, vel alter orbis esse videbatur. Quod vero dicit Plinius: *diu existimatum est*, subiicit: *ut liqueret insulam esse, Alexandri Magni aetate resque praestitere.* De Hipparcho nihil. Sed sic ante Alex. M. orbis alterius initium habita ea insula videtur, quod Noster Hipparcho tribuit, quem, tamen Alex. M. temporibus posteriorem fuisse constat. Alii illo priores, vel uti Onesicritus, Megasthenes, Eratosthenes, (vid. Plin. c. l.) insulam faciunt. At ante Alex. M. ne nomine quidem cognita fuisse videtur. Quod igitur ante Alex. M. factum dicit Plinius, probabilius Mela posteriori aetati adsignat. Cf. Salmas. in Solin. p. m. 782. et quae disputata sunt in not. crit. p. 251. ad II. 1, 1, 2.

Hipparcho) Vid. Kästner über das Lob, welches Ptolemaeus dem Hipparcho ertheilt in Akademie der schönen Künste Vol. 1. P. 4. p. 5. f.

prope verum) Sic Lucilius Iun. in Aetna v. 175. *manifesta fides et proxima vero.*

§. 8. *Patalene)* Variatur in insulae huius nomine. Quidam per duplex *tt Pattalene*, Πατταληνή, ut Strabo 15. p. 482. s. 700. Cf. id. 15. p. 495. s. 720. Ptolem. 7, 1. Dionys. v. 1095. ubi Eustathius derivat ab urbe Πάταλα, insulamque etiam Παταλήνη scribi notat.

Alii habent *Patale*, ut Plin. 6, 23. f. 20. ubi forte excidit ultima fyllaba; attamen idem paullo poft *Patalam* repetit. Nam omnes reliqui infulam faciunt *Patalenen*, inque ea urbem *Patala*. Gr. Πάταλα, vel, tefte Stephano h. v. etiam Παταλή. Et fic diferte Ptolem. c. l. Arrian. de exp. Alex. 6, 18, 6. τὰ Πάτταλα diferte νῆσον etiam adpellat, ut antea urbem. Inde ducitur Ππτταλεὺς ap. Arrian. 6, 17, 9. Cf. Stephanus h. v. ubi gentile excidiffe putat Salmafius. Arrianus 5, 4, 3. originem vocis ex Indica lingua derivat, in qua fignificet τὸ Δέλτα Graecorum, cuius formam efficiat infula. (ubi quidem fimplici τ dedit Gronovius, qui alibi duplici.) De etymologia cf. etiam Relandi differtt. T. 1. p. 227. Infula autem divifo amne Indo in oftia duo formatur. Cf. Arrian. 6, 20, 2. et fic alii. Unde Avien. in defcr. orbis v. 255. *Ora — Indo duo funt mediumque per agrum infula fe vafto fundit tergo Patalene.* Sellierius ad Curt. 9, 8. f. putat h. effe *Tatta.* D'Anville c. l. pag. 37. *Tatta - nagar* in provincia *Sindi.* In tabula Remmelliana hoc fitu inveni *Tatta*, quo Nofter inter ipfa oftia oftendit, Plin. 6, 23. f. 21. in ipfis faucibus Indi, *triquetra figura*, (Delta innuit) 220 M. P. latitudine, quam 2000 ftadiorum faciunt alii. Vid. quae disputat Strabo 15. pag. 482. f. 701. Quod putat Tieffenthaler Vol. 1. p. 14. h. eft *Pakiari.* Contra *Tatta* ex Ptolemaeo pugnat Mannert p. 62. (Vol. 5. Geogr.) fitum tamen verum, propter incertam oftiorum Indi cognitionem non conftare addit. De *Tuberone* et *Aruface* fl. vid. not. crit. pag. 257.

CAP. VIII.

MARE RUBRUM ET UTERQUE HUIUS SINUS PERSICUS ET ARABICUS.

§. 1. *Rubrum)* Sic a Latinis vocari diſerte tradit Plinius 6, 28. ſ. 23. Graecis Erythraeum, ut idem vocat 4, 36. ſ. 22. in quo recedit a Mela, qui a Graecis adpellari tradit ἐρυθρὰν θάλασσαν, quod quidem ab ipſis auctoribus probatur. Rarius enim occurrit ἐρυθραῖος de hoc mari, veluti apud Dionyſ. v. 38. 597. 711. in inſcriptione Latina ſub Nerone Claudio apud Reineſium in ſyntagm. inſcrr. antiqu. 7, 31. Sic Avien. v. 67. Neque tamen id Graecis *rubrum* ſignificat, ſed eſt gentile ab ἐρυθρὰ θάλασσα, quod ex Stephano intelligitur. Hinc ἐρυθραῖος κάλαμος apud Dionyſ. v. 1127. eſt, qui ad ripas maris Erythraei, alias rubri, naſcitur, quo ſenſu etiam ἐρυθραίους Ἀριηνοὺς dixit v. 714. et *Erythraeam myrrham* de Arabica Plin. 12, 35. ſ. 16. Cf. Salmaſ. ad Solin. cap. 52. ſ. 55. p. m. 741. Multum etiam intereſſe adfirmat Agatharchides pag. 4. Hudſ. utrum mare Erythrae, quaſi viri, i. e. Erythraeum dixeris, an ἐρυθρὰν θάλασσαν, quod eſt coloris. Hebraeis dicitur ים סוף ob algae, vel iunci, quod putant, copiam, etſi ſe vidiſſe negat Shaw (voyage) T. 2. p. 89. et noſtra aetate Bruce (Reiſen) T. 1. p. 288. Cf. etiam Bochart in Phaleg 4, 29. Secundum alios ab Hebraeis etiam vocatur ים אדום, quod oras Idumaeae adluat, (cf. 1 Reg. 9, 26.) etſi ipſum provinciae nomen etiam *rubrum* ſignificare poteſt. Cf. Penzel de arte hiſtor. p. m. 74. Nec abſimile cenſet Bochartus in Chanaan 2, 16. rubri maris nomen inde tractum eſſe. Nempe in loco 1 Reg. 9, 26. mare *Suph* in terra Idumaeorum (אדום) ponitur. Quod igitur Hebraei *Suph* adpellarunt, vicini mare Edomicum ſ. Idomaeum putarunt et verterunt ἐρυθρὸς, de quo vid. Fullerus in

Miſcellan. ſacr. 4, 20. et Ludolphus in comment. hiſtor. Aethiop. 1, 26, 1 ſq. Bocharto adſentitur etiam le Grand ad Lobo voyage d'Abiſſinie diſſ. 6. T. 1. p. m. 326 ſqq. qui praeterea ſic forte dictum putat a claſſibus Salomonis. Cf. etiam Bruce (Reiſen) Vol. 1. p. 287. Dubitat tamen Reimarus ad Dion. 68, 28. cum ſic nusquam mare adpelletur. Alias eius nominis cauſas infra dabo. Idem vero etiam vocatur *mare meridionale* (νοτίη θάλασσα) ab Herodoto 2, 158. ubi quidem obponitur boreali i. e. interno ad Syriam. Cf. 4, 37. Ita Arabicus ſinus ſe effundit εἰς τὸν κατὰ μεσημβρίαν ὠκεανὸν apud Diodor. 3, 38. et ſec. Strabonem 2. p. 83. ſ. 121. uterque ſinus εἰς νοτίαν θάλασσαν; idemque Arabiam ad mare Atlanticum permittit 16. p. 528. ſ. 767. Sed in ambitu eius et finibus ſtatuendis discrepant veterum narrationes. Modo enim latiori, modo anguſtiori ſenſu ponitur. Latiori facit duos ſinus, Arabicum et Perſicum, quo intellexit Noſter, Strabo 16. p. 526. ſ. 765. aliique. Anguſtiori ſaepe de Arabico ſinu dicitur. Sic mare rubrum Perſico obponit Plin. 6, 32. ſ. 28. ubi ſcribit, Arabiam inter duo illa maria procurrere, ut de Arabia loquitur etiam Ammian. 23, 6. p. 290. Gronov. pro quo Dionyſ. v. 929. habet *mare Perſicum* et *Arabicum*, Oroſius 1, 2. pag. 14. Haverc. *ſinum Perſicum* et *Arabicum*. Eadem obpoſitio eſt in Plinio 32, 11. ſ. 2. Id porro intelligitur ex ſitu adiacentium locorum. Sic Arabiam cum Noſtro 1, 10. Plinius 5, 12. ſ. 11. ad rubrum mare et odoriferam illam beatae cognomine inclutam pertinere dicit, ubi, cum aperte Arabiam ſterilem intelligat, mare rubrum etiam ad ſinum Perſicum referri poteſt. Sic Arſinoen Plin. c. l. rubri maris oppidum facit, quod proprie erat ſinus Arabici. Sinam montem ad mare rubrum ponit Procopius de aedif. 5, 8. Cephei regnum Conon narrat. 40. a mari interno ad eam usque Arabiam, quae vicina eſt rubro mari i. e. Arabico ſinui, permittit. Cf. Procop. de bello Perſ. 1, 19. in. Salmaſ. ad Solin.

cap. 33. f. 36. p. m. 343. Sed et diserte id adfirmat Eustathius ad Dionys. v. 38. ubi sic: ἕτεροι τὸν Ἀραβικὸν κόλπον καὶ τὸν Ἐρυθραῖον ταυτίζοντες. Et sic Agatharchides mare rubrum intellexit, uti docet Salmas. p. m. 353. c. l. Sed et Herodotus 2, 8. et 158. ubi narrat, canalem deduci a Patumo, Arabiae urbe, quae alias est Ἡρώων πόλις, in mare rubrum, quod et facit Plinius 6, 33. f. 29. cum contra de his canalibus Strabo 1. p. 26. f. 38. commemoret sinum Arabicum. Alias tamen (2, 159.) Herodotus sinum Arabicum distinguit a mari rubro, ad quod illum esse scribit, in primis 2, 11. ubi ex illo etiam mari ducit. Idem 1, 203. latissime ponit et cum Atlantico coniungit. Eodem autem sensu intelligi debet, quando narratur, populum Israeliticum ים סוף, ἐρυθρὰν θάλασσαν Graecis interpretibus (Exodi 13, 18. —) transiisse. Contra alii mare rubrum de sinu Persico dicunt, ut locorum adposita nomina docent. Sic Molo, Mediae satrapa, sub Antiocho M. Seleuciam ad Tigrim capit, subactaque Babylonia et rubri maris regione, Susa contendit. (Polyb. 4, 48. Cf. ibid. cap. 46. 54. 13, 9.) Persidis partem ad mare rubrum ponit Nearchus p. 34. Huds. et terminum Persici imperii statuit Xenophon Cyrop. 8, 6, 20 sq. 8, 8, 1. cum Plinio 6, 26. Traianus per Tigrim, capta Ctesiphonte, in mare rubrum subvectus est. (Eutrop. 8, 3. Dio 68, 28. qui diserte monet, mare illud rubrum Oceani esse partem.) De Tigride idem tradunt Herodot. 1, 189. 6, 20. Diodor. Sic. 19, 17. Seneca in Troad. v, 11. Strabo 11. p. 364. f. 529. Curt. 5, 1, 15. Vibius p. m. 18. Sed plura loca conlecta dabunt Cuper. in obfervatt. 4, 8. ubi etiam de sinu Arabico disserit, Schwartz. ad Cellarii Geogr. ant. 3, 10, 46. Reimar. ad Dion. c. l. Wesseling ad Diodor. 2, 11. et Schweighaeuser. ad Polyb. 5, 46. omninoque Relandus in diss. de rubro mari in eius miscellan. P. 1. p. 59 sqq. dissert. 2, 6. Diserte vero ita Persicum sinum vocari, adfirmant

Suidas s. v. ἐρυθρὰ θάλασσα, Paraphrastes Dionysii ad v. 607. Cf. Politus in animadvers. ad Dionys. lib. 2, c. 16. p. 238. ubi plura omnino de rubro mari leguntur. Alii mare rubrum plane distinguunt a sinu Arabico et Persico, in quibus Marcianus in periplo pag. 13 sqq. (Hudson.) Cf. etiam Salmas. ad Solin. c. l. p. m. 342. et 345. qui hinc explicat, cur alii τὰ τῆς ἐρυθρᾶς στενὰ pro faucibus Arabici sinus, alii pro intimo recessu ponant, prout eum a mari rubro excludunt, vel illi adiungunt, uti et discitur in universum ex Procopio de B. P. 1, 19. Nec magis consentiunt, qui, excluso utroque sinu, de mari rubro eiusque terminis loquuntur. Herodotus 1, 203. uti iam notavi, mare illud, quod Graeci navigant extra Herculis columnas, Atlanticum et rubrum vocat, idemque et unum esse dicit, i. e. cohaerens, quia obponit Caspio, quod per se est, nec cum alio commiscetur. Strabo 16. pag. 526. s. 765. eo nomine complectitur mare austrinum extra Arabiam et utrumque sinum, Arabicum et Persicum. Marcianus in periplo p. 13. (Huds.) utrumque sinum discernit a mari rubro, Arabiam ipsam ad mare rubrum, quod incipit ab angustiis eius sinus, et Homeritas in Arabia ad initium rubri maris, quod ab Indico excipi ait, promovet. Cf. pag. 11. et 15. Ex quo conficitur, sinum Persicum, etsi eum separatim, ut Arabicum, memorat, ad Indicum potius ab ipso referri. Ita nempe diserte scribit pag. 14. egresso sinum Persicum ad sinistram occurrere mare Indicum. Agathemerus 2, 11. ab Indico mari progressus, subiicit Carmanium, rubrum, quod cum illo coniungatur, ubi ostium sinus Persici se aperit. Post rubrum mare ponit sinum Arabicum, post hunc et reliquam rubri maris partem mare Aethiopicum iuxta Barbariam. Et sic 2, 6. sinum Arabicum partem facit rubri maris, quo nomine etiam illum vocat 1, 2. Plinius, qui 6, 28. s. 24. mare rubrum in duos sinus dividi scribit, in Arabicum tamen influere addit mare Azanium, cuius quidem initium

facit 6, 34. f. 29. a Ptolemaide, cognomine Epitheras. Azania autem, unde vocatum, vicina est Aethiopiae regio secundum Ptolemaeum 4, 8. qui 4, 7. adpellat mare Barbaricum ad Raptum promontorium pertingens, et rubro mari vicinum facit, uti per nexum et feriem Plinius. Ab altera parte orientem versus mare rubrum, quod ab utroque sinu separatum describit Ptolemaeus 6, 7. idem connectit 6, 8. in. cum sinu Carmanio et hinc cum mari Indico, in quo etiam insulas Carmaniae adiacentes extra sinum Persicum ponit. Plinius 6, 28. f. 23. rubrum mare versus orientem a sinu Persico incipit, in quem irrumpat. Ita vero, quia Carmanium mare ignorat, coniungere videtur cum mari Indico, a quo etiam rubri maris terminos ad recessum sinus Arabici, Procopius de B. Persico 1, 19. ab Indico mari extendit ad Arabici sinus intimos recessus. Subiicit tamen, aliis rubrum mare dici, quod extra sinum Arabicum incipiat ab Aethiopibus Auxomitis. Latiori sensu Arrianus in periplo mare rubrum intelligit et describit. Incipit enim ab Aegypti portu Μυὸς ὅρμῳ, qui est in sinu Arabico, et complectitur inde reliqua a mari Indico. Idem tamen in Indicis separatim ponit Arabicum sinum, quem Oceani facit cap. 43. in. etsi a sinu Arabico in mare rubrum perveniri postea scribit. Ad mare rubrum ponit Persida cap. 40. sinum Persicum post Carmaniam cap. 27. Ab his omnibus separat mare Indicum c. 20. Mare igitur Erythraeum ibi post sinum est Persicum versus Indiam. Sed ea fere ex Nearchi sententia refert, qua etiam *Organa* insula, in qua Erythras regnavit, ad Carmaniam ponitur, et mare vicinum inde ἐρυθρὰ θάλασσα incolarum testimonio dictum erat. Ita et Curtius 8, 9, 14. versus Indiam illud reiicit. Cf. 3, 2, 9. ubi Bactrianos, Sogdianos et Indos eius accolas facit, et 10, 1, 13. Ita etiam diserte Livius 45, 9, 6. ubi plura indicabunt viri docti. Dionys. v. 38. prope Indicum ad austrum ponit Erythraeum et Aethiopicum.

Mare, quod totam Asiam a meridie adluit, sic veteribus dici contendit Relandus c. l. Tom. 1. pag. 65 sqq. ubi omnino plura reperies. Sic latissime Suidas s. v. Ῥωμαίων ἀρχὴ, quam ad orientem limites habuisse dicit Indos, mare rubrum, Nilum, catarrhactas et paludem Maeotida, quod quidem valet de posteriori aetate. Ita Herodotus 4, 37 sqq. modo latius de australi oceano, (cf. supra) modo artius de utroque eius sinu intelligit. Cf. de varia significatione, quos memorat Beckius ad Aristophanis aves v. 145. Adparet ex his, quam vaga olim fuerit inconstansque rubri maris adpellatio, quae ab Idumaeae litore per sinum universum Arabicum non solum, sed et per Oceanum Australem, qui Arabiam et Indiam adluit, producta est. Alias ex nexu intelligi debet, quae rubri maris pars intelligatur, quod bene docuit Ludolf in commentar. ad histor. Aethiop. 1, 26, 6 sq. Noster eius principia ducit ab Indico pelago, uti adparet ex cap. 7. et ad Aethiopiam terminat, etsi Indico mari illud latiori sensu complectitur 1, 2. in. Hodie, quod refert Iuan in Allgem. Reisen Vol. 1. pag. 226. rubri maris nomen ignorant accolae, qui unice vocant *mare Meccae*, quod quorsum valeat, inde discitur. De mari rubro praeter auctores passim commemoratos vid. d'Anville in Memoires de l'academie — de Paris Tom. 35. p. 591 sqq. et Vincent commentar. in Arriani periplum, unde excerpta leguntur in Zach Monatliche Correspondenz T. 3.

sive quia). Variae exstant auctorum de causa nominis sententiae, quarum quidem noster duas adfert. Sunt autem omnino hae: 1) a colore aquarum, quem vel omnino memorant, vel ducunt aut a solis repercussu et radiorum rubrorum in mare iactu, aut a vicinorum montium inluminatione rubra et rubri coloris effusione. Vid. Agatharchides de mari rubro p. 2. (Hudson.) ex eo Strabo 16. pag. 535. s. 779. Curtius 8, 9, 14.

Plinius 6, 28. f. 23. Beda de natura rerum c. 42. Agathemer. 2, 11. Uranius lib. 2. Arabicorum apud Stephanum f. v. ἐρυθρὰ θάλασσα, Suidas f. eadem voce, Euftathius ad Dionyf. v. 38. aliique, qui tamen fere ad unum omnes id reiiciunt. Aquas quidem rubras effe, etiam hodie negant viri, qui id explorarunt, immo perlucidas effe quidam adfirmant, fed a variis coraliorum, quae in mari rubro nafci tradit etiam Plinius 32, 11. f. 2. generibus hunc vel illum colorem aquam fumere. Cf. Iuan Allg. Reifen Vol. 1. p. 226. Lobo voyage d'Abiffinie (ed. 8.) Tom. 1. p. 51 fq. qui dicit, aquas eius non differre ab Oceano; rubram effe, ubi fubfit multa herba, *Gouemon*, qua ex imo fublata et producta, rubrum etiam colorem evanefcere. Cf. etiam Bruce Reifen Vol. 1. p. 288. etfi idem antea p. 238. a rubro fimul montium vicinorum colore petit, miraturque adeo, cum vanae fint aliae caufae, cur nullus fcriptor hanc caufam adtulerit; 2) a vicinorum montium rubro colore. Euftathius ad Dionyf. c. l. Inde terram, pluviis folutam, mare tingere. Stephanus c. l. et Euftathius; 3) a fonte quodam, qui aquam rubicundam ac minio plenam in id mare emittat. Ita Ctefias Cnidius apud Strabon. c. l. et inde Euftathius c. l. Fontem illum in litore effe, et, fi oves biberint, velleris colorem mutare addit Varro apud Solin. cap. 36. f. 33. Cf. etiam Martianus Capella lib. 6. p. 219. (Grot.) Quae quidem nemo ferio refutet, ferio minime dicta; 4) ab arena, vel terra rubra, minii colore, quae aquis fit fubiecta. Cf. Euftath. c. l. idque ex peregrinati teftimonio hic comprobat Vadianus, etfi aliorum teftimoniis coarguitur; 5) quod rubens et ἐρυθρὸν omne foleat vocari, quod aeftu calet, et fub zona torrida feu rubente pofitum eft. Coniectura haec eft Relandi diff. P. 1. p. 78 fqq. quam probabilem iudicat Reimarus ad Dionem 68, 28. fed iam olim cum aliis memoravit Strabo 16. p. 535. f. 779. Euftathius c. l. nempe διὰ τὸ πυροῦσθαι μάλιστα τῷ ἡλίῳ τὸ ἐκεῖ κλίμα;

6) ab *Edom*, de quo supra dictum est; 7) a *Suph*, alga, vel iunco. (Vid. supra.) Eam causam probat Lobo (voyage d'Abissinie ed. 8.) T. 1. p. 53. et *Suph* ad herbam refert in Aethiopia cognitam, forte *Gouemon*, quae subnascens passim undis rubrum colorem efficiat. Refutat tamen eum propter causae eius levitatem le Grand ad c. l. differt. 6. T. 1. p. 326 sq. 8) ab Erythra rege; et sic plerique veterum, reiectis aliis causis. Cf. Agatharchides c. l. ex quo Strabo repetit, Dio 68, 28. Priscian. v. 606. Curtius 8, 9, 14. Philostratus in vita Apollonii 3, 50. extr. Arrianus in Indicis cap. 37. Plinius c. l. Solinus cap. 36. f. 33. Martian. Capella 6. p. 219. aliique cum Nostro. Refutavit tamen praeter alios in primis Relandus in dissertatione notata. Neque omnino ἐρυθρὰ ab Erythra rege dici potest, ut recte Salmas. ad Solin. c. 33. p. m. 341. immo ἐρύθριος f. ἐρυθραῖος. Cf. supra in. Ceterum de nominis causis opiniones varias illas, vel omnes, vel pleraque commemorarunt Strabo, Plinius, maxime Agatharchides, Eustathius c. l. et ex iis Raderus et Freinshem. ad Curt. 8, 9, 14. De ipso Erythra deinceps.

Erythras) Gr. Ἐρύθρας, ex quo adparet, male a multis, hodie etiam vocari *Erythrum*. Cf. Salmasius ad Solin. c. 33. p. m. 341. Pro eo Ἐρυθραῖον βασιλέα dixit Dionys. v. 607. et inde *Erythraeus rex* Priscian. v. 606. et Avien. v. 796. Scilicet eodem modo, quo τὸ ἐθνικὸν, vel τοπικὸν, simplicis nominis faciunt periphrasin, uti Romana, Syracusana urbs, et alia. Cf. Salmas. c. l. At de ipso hoc Erythra, unde nomen mari adhaesit, variae narrationes feruntur. Plerique adpellant regem, ἥρωα Stephanus. Clinias Persei, qui ad filiam Cephei liberandam ex Argis in Aethiopiam et inde ad Persas profectus sit, filium facit, cui matrem Andromedam addit Martianus Capella lib. 6. pag. 219. Quod Agatharchides (p. 3.) ex Persa quodam audierat,

Erythras, Persa genere, equas a leonibus agitatas, cum fuga se per mare servassent, quaesitum in insulas traiecit illius maris, easque incolis frequentavit, in cuius facti gloriam ipsum mare sic dictum fuerit. Regnum ibi tenuisse narrat Dio 68, 28. quod ad insulam Oaractam refert Arrianus in Indicis cap. 37. Mortuum in mare, unde nomen mari, proiectum et eius monumento inscriptionem adpositam esse narrat Schol. Villois. ad Il. 18, 329. et inscript. refert. Hodie quidam volunt, eundem esse, qui in sacris literis vocetur Edom, (Esavus,) et in illis terris imperaverit. Vid. Fuller. in miscell. sacr. 4, 20. Gerh. Vossius de theologia gentil. 1, 34.

procellosum) Navigationem in rubro mari periculosam, quod plenum illud sit cautibus sub aqua latentibus, pronuntiat etiam Belon p. 132. De sinu quidem Arabico id intelligit.

animalium) Sic Avien. v. 782. *fervent Erythraei marmora Ponti Tota feris;* et post: *monstrigenae fluctus* et *monstra voracia* commemorat, Dionysium v. 597. referens, qui habet κήτεα οὔρεσιν ἠλιβάτοισιν ἐοικότα. Hinc idem Priscianus v. 598. *feras* adpellavit, Avienus *belluas marinas*, uti alii, de quo vid. Vonck. ad Corippum 1, 110. Ita vero *plenum beluarum* mare dicit Curt. 10, 1, 12. Cf. Diod. 19, 17. praeter alios. *Magis capax* autem, ut *magis laeta* 1, 10. in.

impellit) Submovet, retroagit.

arcuat) Sc. se, ut saepe, i. e. in formam arcus curvatur. *Arcus* autem ad sinus formam saepe refertur. Sic Ovid. epist. 2, 131. *est sinus, adductos modice falcatus in arcus; ultima praerupta cornua mole rigent.* Sic Metam. 11, 229. Cf. ad Melam 1, 19, 6.

bis) Hinc Plin. 6, 28. in. f. 23. *irrumpit deinde et in hac parte geminum mare in terras, quod rubrum dixere nostri.*

aperit) Eleganter et apte ad ipsam rem, pro *facit.*

Persicus) Quem Persicum mare vocant etiam, uti Plinius 6, 29. f. 26. 32. f. 28. *Persidis mare* Priscian. v. 61. Περσίδος ἅλα Dionyf. v. 981. Περσικὸν οἶδμα v. 52. et alii. Diserte in hanc rem Strabo 16. p. 526. f. 765. ὁ Περσικὸς κόλπος λέγεται καὶ ἡ κατὰ Πέρσας θάλαττα. Hoc legitur apud Diodor. 17, 67. Πόντος Περσικὸς, in quem Tigris fluit, Arrian. de exped. Alex. M. 7, 7. Sic Arrianus in periplo p. 20. (Hudson.) promiscue τὸ στόμα τ. Περσικῆς θαλάσσης et τοῦ Π. κόλπου, ita tamen, ut inversa ratione modo ad os sinus, modo ad mare extra sinum referre videatur. Sed ita de sinu Persico aperte Agathemerus 1, 3. Quae Vossius monuit, repetii in notis crit. p. 261.

dictis) Indiae, et quas proximo capite adiecerat.

§. 2. *grande ostium)* Graeci vocant στόμα et στενὰ τοῦ κόλπου, uti promiscue Marcianus in periplo p. 14. (Hudf.) Cf. Salmaf. ad Solinum c. 53. p. m. 342. qui addit πορθμόν. *Introitum* dicit Plin. 6, 28. f. 24. *ostium* Ammian. 23, 6. p. 283. (Gron.) *Traiectum* Plin. 6, 26. f. 23. ratione navigationis; Noster post de Arabico *os*. *Grande* autem vocat Noster respectu Arabici. Secundum Plinium enim c. l. latitudinis erat 5 M. P. alii quatuor tantum faciebant. Eratosthenes ap. Strabonem 16. p. 526. f. 765. os eius tam angustum fuisse scripserat, ut ex Harmozonte, (h. *Gomron*) Carmaniae promontorio, Arabiae obposita pars conspici posset, quae erat in Macis. Idem refert, quod videtur, ex Eratosthene Ammianus c. l. ubi notat Valesius, a se

ipſo diſſentire Plinium, qui 6, 26. ſ. 23. et 32. ſ. 28. intervallum faciat 50 M. P. pro quo 5 melius ſcribendum exiſtimat. At latitudinem eius inter Arabiam et Carmaniam etiam facit 400 ſtadiorum Agathemer. 1, 3. quae efficiunt 50 M. P. Arrianus in periplo maris Erythraei p. m. 20. (Hudſ.) habet 600 ſtadia circiter i. e. 75 M. P. Harmozon pr. commemoratur etiam a Marciano p. 21. quod Harmazum eſt Ptolem. 6, 8. Carmaniae omnino promontorium Plin. 6, 26. ſ. 23.

cervice) Collo. Nam Perſicus ſinus prope capitis effigiem habet, et introitus cervicis proceritatem. VADIANVS.

reddit formam) Uti Curtius 3, 2, 5. *ſcuta cetrae maxime ſpeciem reddentia,* notante hic Ciacconio. *Forma* et *ſpecies* hinc coniunguntur, de quo Garaton. ad Cicer. in agrar. 2, 13. *Exemplum et effigiem virtutis reddere* dixit Liv. 26, 14. extr. Plinius 6, 28. ſ. 24. Noſtrum ſecutus, ſic: *ſitus eius humani capitis effigie.* Hinc velut *ſpatio detornato finiri* ſcribit Ammianus c. l. Strabo 16. p. 526. ſ. 765. de forma rotunda ſic: ἀπὸ τοῦ στόματος ἡ ἐν δεξιᾷ παραλία περιφερὴς οὖσα κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπὸ τῆς Καρμανίας πρὸς ἕω μικρὸν, εἶτα πρὸς ἄρκτον νεύει, καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς τὴν ἑσπέραν μέχρι Τεριδόνος καὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Εὐφράτου. Κυκλοτερὴς vocatur ab Agathemero 1, 3. Adluit oram Carmaniae, Perſidis, Suſianae et partim Babyloniae, et ab altero latere Arabiam, paulloque minor eſt, quam Pontus Euxinus, uti monet Strabo, qui et utrumque latus ab oſtio ad Teredonem et retro pari longitudine eſſe adfirmat, unde conficiuntur 20,000 ſtadia, quod etiam habet Ammianus c. l. Ponti ambitum facit Strabo 25,000 ſtadiorum, ut alibi dictum eſt. Marcianus pag. 32. aliquantum minuit, forte corruptus, dum ponit ſtadia peripli 5760. Cum Strabone conſentiunt Agathem. 1, 3.

et Plinius 6, 28. f. 24. in 25,000 passibus, quem vel ipsi, vel librarii male reddiderunt, Solinus 58. f. 54. et Martian. Capella lib. 6. p. 225. Plura dabit d'Anville sur le Golfe Persique in memoires de l'academie — de Paris T. 30. p. 132 sqq. et de eius vetere forma vid. Heeren in Commentatt. — Goetting. Vol. 13. p. 1593 sqq.

§. 3. *Arabici)* Gr. κόλπος Ἀράβιος, saepe. In Dionysio v. 924. et alibi Ἀῤῥαβικός; *sinus Arabus* apud Avien. in descr. orb. v. 1199. Temere a quodam paludem olim habitum esse notat Strabo 1. p. 32. f. 47. *Arabiae mare* videtur, certe ex parte, vocare Plin. 12, 41. f. 18. Plura d'Anville in description du Golfe Arabique. Vid. ad calcem Memoires sur Egypte p. 219 sqq. et in primis nuper Gosselin sur la Geographie — des anciens Tomo 2. In S. S. vocatur ים־סוף; de quo supra. Arabes vocant *Bahr-Kolzum* q. e. absorbere. Vid. d'Anville c. l. pag. 220. Eius fluxum et refluxum memorat Herodot. 2, 11. cum Diodoro 3, 38. praeter alios, unde calumnia orta in transitum Israelitarum.

os artius) Στόμα eius στενὸν παντάπασιν dicit Strabo lib. 2. pag. 69. f. 100. Angustissimum est κατὰ Δειρὴν, teste Strabone 16. p. 529. f. 769. nempe 60 stadiorum, etsi addit sua aetate non illa στενὰ dicta esse, sed ultra, ubi traiectus est 200 stadiorum, sex quidem insulis sic contiguis, ut aegre transitus pateat. Sic 60 stadia habent Arrianus et Agathemerus, consentiente Timosthene apud Plinium, qui numeravit 7 M. P. ex Harduini quidem emendatione a Codd. adiuta. Mox tamen Plinius fauces hiberno orienti obversas ab aliis 6 M. P., aliis 12 M. censeri patere subiicit. Post angustias, etiam in mari rubro Δήρην (sic enim ille) urbem in promontorio ponit Ptolem. 4, 7. ex quo et Strabone discitur, fuisse in Aethiopia, cui teste Artemidoro apud Strabonem c. l. oppositum erat in Arabia ipsa *Acila*, vel, ut est in scriptis,

Ocila; in Ptolem. 6, 7. *Ocelis* (per η) emporium. In Plinio 6, 26. f. 23. eft *Ocelis*, fed 12, 42. f. 19. *Ocila*, ubi dicitur portus Gebanitarum. Ita Arrian. p. 14. (Hudf. per η) non tam vicum, quam portum et aquationem effe adfirmat. Habet etiam 60 ftadia Arrianus p. 14. (Hudf.) fed anguftias illas ponit iuxta Avalitem et Ocelin, uti p. 5. quod parum refert. Inde corrupti videntur numeri in Diodoro Sic. 3, 38. qui latitudinem et oftii et receffus facit 16 ftadiorum. Quod Lobo in voyage d'Abiffinie T. 1. p. 41. (ed. 8.) finum Arabicum incipere proprie ait a promontoriis *Gardafui* et *Fartaqui*, et inde protendi ad *Babelmandel* per fpatium miliariorum 150, (lieues) aperte id intelligit de externo mari f. parte rubri maris. At contra de finu valet, quod ante p. 43. fcribit, rubrum mare incipere ab infula *Babelmandel* et inde ad *Suez* progredi.

latitudo) Ita omnino finum Arabicum defcribunt auctores. Herodotus 2, 11. dicit μακρὸν κ. στενόν. Agathemerus 1, 3. στενὸν κ. προμήκη et Orofius 1, 2. p. 15. (Haverc.) *finum longo anguftoque fulco faxis infulisque creberrimo.* Βράχους ἔμπλεων θάλασσαν vocat Procop. de Bello P. 1, 19. Hinc etiam Strabo 2. p. 69. f. 100. comparat cum fluvio. Bidui navigatione in latitudinem taxaverat Timofthenes tefte Plinio 6, 33. f. 28. At dimidii diei navigationem, vel ubi latiffimus fit, ponit Herodot. c. l. Latitudinem a plerisque 475 M. P. prodi fubiicit Plinius 6, 33. f. 29. Neque tamen aeque lata eft undique. Ita diferte Diodor. Sic. 3, 38. dicit, a Panormo portu ad obpofitam continentem unius diei navigatione extendi, diftantiam autem maximam effe circa Tyrcaeum montem et Macariam, ubi terrae obpofitae confpici non poffint.

receffus) Graecis eft μυχὸς, ubi finus poft longum in terras excurfum definit. Μύχατον πόρον vocat

Dionyſ. v. 924. qui addit, inter Syriam Arabiamque volvi, paullumque ad orientem converti et inde ad Elanos i. e. Elanitas. Ita nempe pro Σελανῶν leg. eſſe dudum monuerat Salmaſ. ad Solin. cap. 33. p. m. 342. evincuntque Priſcian. v. 867. et Avienus v. 1103. ubi illum locum referunt. Nempe ex ἄχρις Ἐλανῶν adhaeſit τὸ σ. Receſſus autem eius vocatur Αἰλανίτης, uti diſerte notat Marcianus pag. 9. (Hudſ.) Idem μυχὸς Ἐλανίτης Straboni 17. pag. 557. ſ. 809. Promiſcue enim efferunt auctores per αι et ε, uti pluribus docuit Salmaſ. ad Solin. cap. 33. p. m. 342. Alias ſcribendi varietates adtulit Cellarius in Geogr. ant. 3, 14, 31. quarum cauſae intelliguntur ex Plinio 6, 32. ſ. 28. *Aelana* enim urbs, unde nomen aliis, aliis *Elana* dicta eſt, et ſic etiam Λαιανίτης apud Agatharchidem pag. 57. (Hudſ.) Vid. Bochart in Chan. 1, 44. Salmaſ. c. l. et Weſſeling ad Diodor. Sic. 3, 43. Omitto alias corruptiones, quas paſſim adfert Marciani periplus. Cf. etiam Holſten. ad Stephanum pag. 16. qui notat, a quibusdam κόλπον Ἀΐλα, ſ. quod vult Berkelius Ἀΐλαν vocari, uti urbs ipſa apud Procop. de B. Perſ. 1, 19. in. dicitur Ἀΐλάς, quam geographi dant in illo receſſu ſitam Arabiae. Hinc et ſinus Aelaniticus ſ. Elaniticus. Vid. de urbe Politus in animadverſ. in Euſtath. ad Dionyſ. 2, 16. p. 240. Plerique vocant κόλπον, et Procopius c. l. ibi πορθμὸν ἐς ἄγαν στενὸν γίνεσθαι ait. Spectabat orientem et adiectam habebat Arabiam Petraeam et Nabataeos. (Strabo 16. p. 534. ſ. 777.) Inde Aegyptum verſus in receſſu alter ſinus fuit, quem, teſte Plinio 6, 33. ſ. 29. *Aeant* vocarunt, in quo fuit *Heroum oppidum*, Ἡρώων πόλις apud Strabon. 16. p. 522. ſ. 759. Atque ita Geneſ. 46, 27. 28. Alexandrini vertunt Hebraicam vocem גשנה. (Goſen.) *Heroopoliticum* inde vocari refert Plin. 5, 12. ſ. 11. qui κόλπος Ἡρῶος eſt Theophraſto in hiſt. plant. 3, 8. Urbs eadem Stephano eſt Ἡρῶ, ubi et pleniorem ſcripturam Strabonis notat. Cf. ad Antonini itin. pag. 170. (Weſſel.) In eodem ſinu a

Strabone 16. p. 553. f. 804. ponitur etiam *Cleopatris* urbs, quam ab aliis idem *Arſinoen* vocari dicit. Hodie ex nonnullorum ſententia vetuſtum nomen ſervat, *Herou*. Alii *Sues* eſſe arbitrantur, uti notat Harduinus ad Plin. 6, 33. f. 29. Addit, ſe ex teſte locuplete et αὐτόπτῃ audiiſſe, in acumine ultimo leucam unam latitudine non excedere, inde per leucas 12 paullatim creſcere usque ad latitudinem 3 leucarum. Quod refert d'Anville deſcription du Golfe Arabique (vid. ad calcem memoires ſur l'Egypte) p. 222. hodie vocatur *Bahr-Aſſuez*. Nempe *Suez* creditur aliis olim *Arſinoe*, aliis *Heroum oppidum* fuiſſe. Celeberrimum hunc ſinum fecit tranſitus Iſraelitarum ex Aegypto profugorum, quem vulgo factum credunt, ubi h. eſt *Suez*. Niebuhr tamen Reiſebeſchr. nach Arabien Vol. 1. p. 254. prope rudera urbis *Kolſum* ponit, quia prope *Suez* nimis ſit ille ſinus anguſtus. Cf. idem von Arabien pag. 404. Prodigii eius memoriam apud accolas ſervatam eſſe, diſcitur ex Diodoro 3, 40. In eodem μυχῷ ſinus Arabici a Strabone 10. p. 553. f. 804. ponitur Arſinoe, Cleopatris etiam ab aliis adpellata, quae cum alia Aegypti Arſinoe non debet confundi. Vid. Weſſeling ad Hierociis ſynecdem. pag. 725. Eandem et Plinius 4, 12. f. 11. rubri maris oppidum vocat, et 6, 33. f. 29. in ſinu *Charandra* conditam dicit, unde peculiare hic μυχὸς nomen habuiſſe videtur. Iſthmus autem hic a ſinu Arabico ad mare internum pertingit, (Marcianus p. 6. Hudſ.) et a Gaza ad ſinum Elaniticum pedeſtri itinere verſus meridiem ſtadia continet 1260, (id. p. 10.) a Peluſio ad Heroopoliticum ſtadia 900, vel ſecundum Poſidonium paullo pauciora 1500. et ſerpentibus infeſto itinere. (Strabo 17. p. 552. f. 803.) Plinius 5, 12. f. 11. inter Aelana et Gazam intervallum facit 150 M. P. i. e. 1200 ſtadiorum. Idem c. l. ex Agrippae narratione a Peluſio Arſinoen, quam in intimo receſſu poſitam ſupra notavi, per deſerta 125 M. P. i. e. 1000 ſtadia removet, ſed ab Aegyptio mari 125 M. P. 2, 68. Ceterum de receſſu

vel μυχῷ diversa est in auctoribus notatio et locorum hinc conlocatio. Sic *Posidium* promontorium Diodor. Sic. 3, 42. in. ponit ἐν τῷ μυχῷ, Ptolem. μετὰ τὰ στενὰ τοῦ Ἀραβίου κόλπου. Nempe quia rubrum mare alii pro sinu Arabico usurpant, alii pro mari Oceano. Vid. pluribus Salmas. ad Solin. cap. 33. p. m. 345. ubi exemplis inlustravit.

longa) Varie longitudinem notant auctores. Herodotus 2, 11. si quis remorum ope utatur, ex recessu in apertum mare 40 diebus navigari dicit, de quo iudicari potest ex iis, quae ad 2, 7, 6. adtuli. Certiorem alii mensuram adferunt. Sic Strabo 2. pag. 69. s. 100. ad fauces usque habet stadia 10,000, quot Agathemerus 2, 14. quae efficiunt 1250 M. P. non 1333. uti falso legitur. Hic tamen 1, 3. ab Heroopoli ad Ptolemaidem ἐπὶ Ͽηρὰς habet stadia 9000, et a recessu Elanitico in Arabiae latere stadia 14,000, quod duxit vel ex Strabone 16. p. 528. s. 768. vel, quos hic testes producit, Alexandro et Anaxicrate. De longitudine etiam disserit ex aliis Plinius 6, 33. s. 28. eoque teste Timosthenes taxaverat totum sinum quatridui navigatione; Eratosthenes ab ostio XIII M. in quamque partem, Artemidorus Arabiae latere XVII quinquaginta M., Troglodytico XI 37 M. P. Agrippa XVII 22 M. P. sine differentiis laterum.

paene) Mirum hoc, cum ad recessum eius sitae sint Aegypti urbes. Constat tamen sibi infra, ubi vid. §. 7.

Casium) De eo ad 1, 10, 3. in.

fastigio) Trans ostium statim, quantam potest amplitudinem occupat, mox sese fastigat, estque angustissimus, ubi intimus. VADIANVS.

minus —) Pro magis magisque angustus. Sic Caesar de B. G. 5, 1. *minus magni fluctus.* Nepos in

Timoleonte 3, 3. *minime multa vestigia servitutis.* Ita tamen apte propter superiora ad angustias transit, quae inde contrahuntur.

§. 4. *Chelonophagi*) Qui ostreis vescuntur, s. testudine, quae Graece χελώνη dicitur. Hae, ut Plinius lib. 9. [c. 12. s. 10.] tradit, adeo in Indico mari magnae sunt, ut singularum superficie habitabiles casas integant. Strabo lib. 16. [p. 532. s. 773.] adeo magnas in alio loco reperiri scribit, ut Chelonophagi in eis navigent. VADIANVS. De navibus idem Plinius. De domibus et cibo 6, 28. s. 24. De cibo etiam Solin. cap. 54. s. 57. De magnitudine testudinum, quae cibis, vasis, domibus, navibus inserviant, multa adferunt etiam Agatharchides de mari rubro pag. 34. (Hudf. seu apud Photium cod. 250. cap. 19. pag. 1350. ed. Schotti) Diodor. Sic. 3, 21. Aelianus H. A. 16, 17. De illorum comestione vid. quos laudat Buffon allgemeine Natur-Geschichte (Berolini) T. 6. p. 311. At in illorum sedibus ponendis discrepant auctores. Cum Noster progrediatur ab Indico mari ad mare rubrum, uti docet cap. 7. quod aperte respicit verbis *ab his, quae diximus,* prope Persicum sinum eos poni intelligitur. Non igitur circa Arabiam, quod visum erat Ortelio s. v. Chelonophagi. Sic Plinius 6, 28. s. 24. iis adsignat Carmaniae angulum, ubi *Oritae* Nearchi. Cum Plinio consentiunt Solinus c. l. Marcianus in periplo p. 22. (Hudf.) et Ptolemaeus 6, 8. Contra Strabo c. l. ponit ad Arabici sinus latus, quod Aethiopiae et Troglodytis obiacet. Atque sic etiam Agatharchides et Diodorus cc. ll. Arrianus eos plane praeteriit. Causa haec est, quod tam in Aethiopiae ea parte, quam in Indico mari piscatio testudinum fuit celebris. Hinc in Indico mari prope Taprobanen maximas procreari et capi, narrat Aelianus H. A. 16, 17. et de Troglodytide 17, 3. Vid. quae disputat Salmas. ad Solin. c. 54. s. 57. p. m. 837.

Carmanii) Regio Graecis Καρμανία, incolae Καρμανοὶ vel etiam Καρμάνιοι, de quo monui in not. crit. p. 263 sq. Ducitur inde Καρμανὶς, veluti ἄκρα apud Dionyſ. v. 606. unde reddiderunt Priſcian. v. 604. et Avienus v. 795. Nomen, quod putat Bochartus in Phaleg 4, 4. traxit a *Carman*, quod apud Chaldaeos alios- que Orientis populos ſignificet *vitem*, cuius abundantia et excellentia laudatur. Vid. infra. Terminos ab una parte conſtituit Mela; ad Indicum Oceanum conterminos habe- bat Ichthyophagos, (Strabo 15. p. 495. ſ. 720. Nearchi paraplus pag. 21. Hudſ.) quos *Indos maritimos* vocari a Curtio 10, 10, 8. putat Penzelius ad Strabonem Vol. 4. p. 2052. etſi, ſi Curtium conferas cum Nearcho p. 10. (Hudſ.) proprie Oritas ſic reddidit, non tamen excluſis Ichthyophagis, cum ab Indis illis in Carmaniam transiiſſe narrat, quod de Ichthyophagis, qui erant Oritis conter- mini, refert Nearchus. Proprie ii erant Gedroſiae populi. Infra Gedroſiam enim ad mare ponit Nearchus pag. 11. (Hudſ.) Arrianus vero pro eo de exped. Alex. 6, 23. Gedroſorum regionem ad mare deſertam dicit, ibique tantum piſcatores inveniri ſub parvis tuguriis degentes. Pro Ichthyophagis ab hac parte Indicum pelagus ponit Marcianus in periplo pag. 20. (Hudſ.) Idem ab oriente habet Gedroſiam, ab occaſu Perſida. Verſus ſeptemtrio- nem erat Parthia, (Ptolemaeus 6, 5. Agathemer. 2, 6. Cf. Strabo 15. p. 499. ſ. 726.) Perſidis initium erat a pro- montorio *Temiſtea* et *Aphrodiſiade* inſula, (Plinius 6, 28. ſ. 25.) quae Nearcho p. 31. ſunt prius *Tarſias*, poſterior *Cataea*. Carmaniae oram patere duodecies centena M. P. ex Nearcho refert Plinius 6, 27. ſ. 23. cum ille habeat 3700 ſtadia, quae efficiunt 465 M. P. At ſic complecti- tur tantum Carmaniae litus ad ſinum Perſicum, cum alias cap. 28. ſ. 24. inconſtanter recentiores terminos praeferat, ubi Chelonophagos in Carmaniae angulo ponit. Marcia- nus tamen p. 20. qui cum Ptolemaeo 6, 8. a *Bagrada* fl. ad Perſida incipit, inde ad *Carpellam* promontorium

numerat ſtadia 4250, a *Carpella* porro ad *Muſarna urbem* in Gedroſiae confinio 5350, quae ſummam conficiunt ſtadiorum 9600, non, ut ibi editur, 1200. Quod igitur ex Nearchi paraplo diſcitur, habitarunt olim in ora maritima inde ab Indo fluvio *Arabies*. (aliis, quod et ibi volunt, *Arbies*, vel *Arbii*, *Arabitae*.) Vid. Harduin. ad Plin. 6, 25. ſ. 23. et Wernsdorf. ad Priſcian. v. 1002. Oritae ſub Gedroſia, Ichthyophagi ad Carpellam promontorium ſinus Perſici, Carmanii, Perſae. Ita ſeriem populorum deſcribit etiam Strabo 15. pag. 495 ſq. ſ. 720 ſq. Cf. etiam Diodor. 17, 104 ſq. De ipſis populis illis vid. Salmaſ. ad Solin. cap. 54. ſ. 57. p. m. 858. et de eorum ſitu. Poſt Oritae, qui Arbie fl. ab Arbibus diſterminabantur, et Ichthyophagi Carmaniae fuerunt adſcripti, et hinc bifariam diſpertiti Carmanii, quorum οἱ μὲν ὑπειράλιοι, τοὶ δ' ἔνδοθεν ἠπειρῶται, uti eſt apud Dionyſ. v. 1085. *Litora pars habitant, mediae pars limina terrae* Priſcian. v. 993. Poſt Carmanios ponit Gedroſios, Oceano vicinos. Etſi enim ſubiicit Oritas et Arbies citra Indum, adparet tamen Carmaniis eos tribui. Duplicem enim poſteriores auctores proferunt Carmaniam, cuius alterutram in maximis Perſiae provinciis Ammianus 23, 6. pag. 284. (Gronov.) vocat *Carmaniam maiorem;* alii deſertam unam, alteram ſimpliciter Carmaniam, in quibus Ptolemaeus 6, 6. et 8. Marcianus in periplo pag. 20. (Hudſ.) Veram Carmaniam vocat alteram Agathemer. 2, 6. Deſertam Parthiae ſubiacere dicit, veram ad mare usque hinc permitti, in quo et alii conſentiunt. Antiquo ſenſu Carmanii in Mela recte intelligi poſſunt per ſitum commemoratum. Sed quod de iis narrat, ſi alios audias, ad Oritas vel Ichthyophagos potius referri debet, ultra habitantes, uti infra notabitur. Atque ſic miſcere, vel turbare videtur. In deſerta ad Parthiam neque oppidum, neque fluvium memoravit Ptolemaeus, at frequentem iis facit Carmaniam veram. Subegit Carmaniam olim Ninus, (Diodor. 2, 2.) poſt paruit Perſis, quorum rex, Cyrus,

Tanyoxarcen (Smerden vocat conſtanter Herodotus) filium iuniorem Carmaniis dominum conſtituit. Atque hinc Perſidis provinciis maximis Carmaniam adnumerat Ammianus c. l. Indiae regionem igitur laxe facit Stephanus, cui etiam Oritas adſcribit, cum tamen utraque regio cis Indum, Indiae terminum, fuerit ſita. Sic et *Arbin* et *Arabin*, qui iidem, fluvium facit Indiae. Nempe quia teſte Nearcho in paraplo p. 4. (Hudſ.) Arbies genus fuere Indicum. Vid. Berkel. ad Stephan. p. 152. Ita Carmanios vocat Indos Philoſtrat. in vita Apollonii 3, 55. et Gedroſios Stephanus ſ. v. Γεδρωσία Indicam gentem facit, et alibi (ſ. v. Κέδρωσσοι) ad mare rubrum ponit. Sic Ὠρίτας gentem Indicam facit Stephanus h. v. Nempe, quod Plinius 6, 23. ſ. 20. adfirmat, cis Indum etiam aliquas regiones, 4 ſatrapias, adiiciunt, in quibus hac parte Gedroſia. Alexandri tempore, ſub Dario ſatrapas etiam habuiſſe, docet Nearchus pag. 29. (Hudſ.) Memoratur tunc, cum Alexander in Carmaniam veniſſet, Aſpaſtes a Curtio 9, 10, 21. 29. quem ob novarum rerum ſtudium interfecit Alexander. Succeſſit ei Sibyrtius, qui cum Thoante mortuo ad Gedroſiae et Arachoſiae ſatrapiam evectus eſſet, ipſe ſucceſſorem habuit Tlepolemum in Carmania. Ita forte componi ſeries narrationis apud utrumque ſcriptorem poteſt, in quo haeſit Freinshemius ad Curtium. De Tlepolemo ſuffragatur etiam Nearchus c. l. eidemque hanc ſatrapiam ſervavit Perdiccas poſt Alexandri mortem, (Diodorus Sic. 18, 3.) et Antipater. (idem 18, 39.) Satrapas habuiſſe etiam tempore Antiochi regis, cuius imperio hic fuit ſubiectus cum aliis, docet Polyb. 11, 34, 14. (Schweighaeuſ.) cum antea Antiochum Epiphanem in bello contra Ptolemaeum ducibus Medo et Macedone. Poſt cum Parthi Orientis regiones plurimas occupaſſent, ſui iuris fuiſſe videntur, quia a Parthis diſtinguuntur, ubi Artabanus regno Parthico a ſuis exutus, ad Hyrcanos et Carmanios, quibus per adfinitatem innexus erat, ſpe auxilii confugit. Vid. Tacit. Annal. 6, 36.

Oritas, qui ad Arbin fl. in Carmaniae posterioris angulo habitabant, ἔθνος αὐτόνομον vocat h. v. Stephanus, ex Strabone puto lib. 15. p. 495. f. 720. Parthorum regnis adscribit Plinius 6, 27. f. 23. conl. cap. 29. f. 25. et ibi Harduino. Vid. etiam Solin. c. 58. f. 55. Contra Persis, qui et tunc reges Parthis subiectos habuerunt, dat Salmas. ad Solin. c. l. p. m. 843. Certe Isidorus Characenus in Parthorum ditione ignorat Carmaniam. H. *Kerman.* *Vitium frumentique* feracem esse *arboresque pomiferas* alere praeter *oleas* narrat Nearchus p. 22. (Hudf.) Consentit, vel repetit Strabo 15. p. 499. f. 726. et Plinius 6, 27. f. 23. A vitibus nomen duxisse Bochartum supra notavi. Alias etiam Carmaniorum opes laudat Plinius, veluti *lapides pretiosos*, (36, 12. f. 8. 37, 33. f. 8. 47. et 48. f. 9.) *minium*, (33, 40. f. 7.) *arbores turiferas*, (12, 31. f. 14.) *ladanum*. (12, 37. f. 17.) Ceterum a Carmania adluens mare *Carmanium* dictum est, conterminum Indico et rubro. [Agathemer. 2, 11.] Denique totum hunc locum reddit iisdem paene verbis Boccatius de maribus f. v. *Persicus sinus*. Oram Carmaniae et Gedrosiae nuper (1797.) egregie exposuit Vincent ad Nearchi paraplum. (Angl.)

veste) Quae deinceps sequuntur, Nearchus, Arrianus, Curtius de Oritis et Ichthyophagis narrant, qui ultra Carmanios habitarunt fere, Oritae in primis, si Melae tempora spectes. Plinius 6, 28. f. 24. Nearcho et Mela conglutinato a flumine Arbi, unde Oritae incipiebant, quod ipse Plin. 7, 2. refert, promontorium ipsum Carmaniae ab hominibus inhabitari scripsit, praeter capita toto corpore hirtis, coriisque piscium vestitis, quo nomine reprehenditur a Salmasio ad Solin. cap. 50. f. 57. p. m. 839. etsi temere Harduinus diversum hunc esse fluvium velit ab eo, qui Gedrosios adluat, et iuxta Carmaniae promontorium effluere. Oritas tamen Ichthyophagos coniungit Plin. 6, 25. f. 23. et post eos ponit

Carmaniam antiquo more. Ceterum sic Agatharchides de mari rubro p. 27. (Hudſ.) Ichthyophagos ſuos, quos ab Arabia ad Indiam promovet, cum feminis nudos eſſe refert Diodorus 3, 15. qui illum ducem maxime ſequitur: τούτων τ. βαρβάρων τινὲς γυμνοὶ τὸ παράπαν βιοῦντες. Ferarum tamen pellibus ſe veſtiiſſe ſcribit Curtius 9, 10, 10. grandium piſcium Nearchus p. m. 10. (Hudſ.) διφθέρας ἰχθύων μεγίστων dicit Philoſtratus in vita Apollonii 3, 55. Ferarum δορὰς commemorat etiam Diodor. 17, 105. Ita vero noſtrum intellexiſſe, ſubiecta docent.

ac fruge) Deſertam et vaſtam regionem vocat Curtius 9, 10, 8. atque hac de cauſa Macedonas eam ingreſſos, ad famem redactos eſſe, ſcribit. Conſentit Nearchus pag. 13. (Hudſ.) σῖτός τε αὐτόθι οὐκ ἐνῆν. Idem p. 18. ὀλίγοι σπείρουσι, ubi et regionem vocat ἄδενδρόν τε καὶ ἄφορον καρπῶν ἡμέρων. Nec gramen habere Ichthyophagorum terram adfirmat p. 12. Farinam ex piſcibus toſtis molitam, frumenti parum habuiſſe idem p. 16. Pecoribus adeo pabuli loco farinam ex toſtis piſcibus praebet Nearch. p. m. 12. 18. pro quo Philoſtratus in vita Apollonii 3, 55. piſcibus pecora ali, ut ficubus in Caria, narrat. Cf. etiam Aelian. in H. An. 15, 25. Idem in Thraciae loco fieri, narrat Athenaeus 8, 7. et apud Celtas Aelian. c. l. In locis deſertis regionem nec arborum, nec fructuum feracem eſſe, adfirmat Nearchus pag. 18. Conſentit cum Nearcho, duce ſuo, Strabo 15. p. 495. ſ. 720. Sic Gedroſiam, ſub qua ponendam eſſe hanc Carmaniae partem in Mela ſupra monui, verſus mare deſertam dicit Arrian. de exped. Alex. 6, 23. Contra Carmaniam antiquo ſenſu fertiliorem eſſe praedicat, quam Ichthyophagorum et Oritarum regionem, diſerte adfirmat Nearchus p. 22. (Hudſ.)

ſine pecore) Alia omnia ex Nearcho diſcuntur, etſi pecora piſcibus, vel facta ex piſcibus farina ali refert,

de quo proxime antea, Plutarchus in Alexandro cap. 66. ὀλίγα κ. ἀγεννῆ πρόβατα κεκτῆσθαι ſcribit, ſed piſcibus adſuetos fuiſſe addit.

ſedibus) Tamen οἰκεῖα eis tribuit Nearchus pag. 17. refertque p. 18. ditiores ea confeciſſe ex balaenarum oſſibus, tenuiores ex ſpinis piſcium. Ex conchis tuguria conſtruere refert Curtius 9, 10, 9.

velant) Vid. ſupra.

carne) Spectat id praecipue Ichthyophagos, quos inde nomen traxiſſe dicit Nearchus p. 17. ἰχθύας σιτέονται, καθότι περ κληΐζονται, etſi etiam Oritas nullum alium cibum noviſſe adfirmat Plinius 7, 2. quam piſcium, quos unguibus disſectos ſole torreant, et ſic panem, teſte Clitarcho, ex iis conficiant. De pane, item polenta, ex toſtis piſcibus molitis idem Nearchus p. 16 ſq. De comeſtione carnis piſcium, quos ſole durant, etiam Curtius 9, 10, 10. De modo, quo piſces capiunt, aeſtu nempe maris recedente, Nearchus p. 17. et Diodorus 3, 15. quo farinam conficiunt, Diodor. 3, 16. ex Agatharchide maxime de mari rubro pag. 28. (Hudſ.) pluribus. Id vero maxime fieri in regionibus deſertis, ubi penuria ſit frumenti, cuius vicem praebeant, adfirmat Nearchus p. 18. Duplicem tamen rationem idem adfert p. 15. Qui verſus Oritas erant, crudis piſcibus alebantur, qui Carmaniis erant contermini, aſſatis in clibano. De utroque etiam Diodor. 3, 16 ſqq. Pecoribus adeo frumenti loco farinam abiici, antea dictum eſt. Alexandrum omnes Ichthyophagos piſcibus vivere vetuiſſe, refert Plin. 6, 25. extr. ſ. 23. et ex eo Solin. cap. 57. ſ. 54. Neque tamen noſtri Ichthyophagi cum aliis commiſceri debent, qui ad ſinum Arabicum ab Arriano in periplo rubri maris ponuntur, et ab Agatharchide p. 27. (Hudſ.) et Diodoro 3, 15. inde ad Carmaniam et Gedroſiam extenduntur. In aliis etiam

regionibus a Ptolemaeo Ichthyophagi commemorantur, qui in eo loco, ubi Nearchus habet Oritas, commemorat fere 6, 8. Chelonophagos, omninoque Carmaniae populi illius utriusque antiqui regionem adtribuit. De Chelonophagis res manifesta est in Plinio 6, 28. f. 24. Ad Gedrosiam refert Ichthyophagos Diodorus Sic. etsi diserte non nominat, uti docet series narrationis et morum descriptio 17, 105. Solinum, qui cap. 57. f. 54. scribit, Ichthyophagos post Indos montanas regiones tenere, castigavit Salmas. ad c. l. p. m. 828. Plinius 6, 26. f. 25. inde a Tubero (alii aliter) incipit longo tractu, ut dierum 20 spatio Nearchus praenavigaverit.

hirsuti) Plinius 6, 28. f. 24. Nostrum sic reddit: *praeter capita toto corpore hirti.* Eadem mutatio huius verbi alibi. Ubi enim Noster 3, 9, 5. dicit: *feminae toto corpore hirsutae*, Ille 6, 36. f. 31. habet: *hirta feminarum corpora.* Atque sic reddidit Mela, quod in Nearcho p. 10. (Hudf.) est: τὰ ἄλλα σώματα δασέες, κ. τὰς κεφαλὰς, vel uti ex Nostro et Plinio recte emendat Salmasius ad Solin. c. 54. f. 57. p. m. 838. τὰ ἄλλα σώματος δασέες ἐκτὸς κεφαλῆς, ut κεφαλὴ sit facies. Blancardus ad Arriani Indica p. 557. hunc esse verbi δασὺς usum, ut hirtus sit, et λεῖος obponatur, pluribus docuit. Potest addi Hanno in periplo pag. 5. (Hudf.) qui δασεῖαι τ. σώμασι dixit, quae Mela *hirsutus*, Plinius *hirtus*. Curtius 9, 10, 9. illis tribuit *comas hirsutas et intonsas*, *et ungues nunquam recisos*. Conf. Diodor. Sic. 17, 105. Sic in extrema India hirtis corporibus homines esse tradit Gellius 8, 4. quos Plinius 7, 2. eadem voce usus vocat *Astomos*.

Cedrosii) Regio Graecis Γεδρωσία vel Κεδρωσία, Latinis *Gedrosia* et *Cedrosia*. Variatur enim. Illud plerique malunt, in his Strabo 15. pag. 496. f. 721. et alibi, epitomator lib. 15. p. 200. (Hudf.) Dionyf. v. 1086. et

ex eo Priscian. v. 994. et Avien. v. 1286. Nearchus p. 11. 21. Theophr. hist. plantar. 4, 5. f. Plutarch. in Alex. c. 67. Arrian. de exp. Alex. 6, 22. et alibi, Aelian. H. A. 17, 6. Marcianus in periplo p. 14. et alibi — ex Latinis Plinius 6, 23. f. 21. et alibi, Orosius 3, 23. — Per K efferunt Diodor. 3, 15. 18, 3. (ubi quidam Codd. Γ) 17, 104. Agatharchides p. 27. (Vol. 1. Geogr. min. Hudf.) Suidas h. v. ubi πόλις prave vocatur, certe obscure. Stephanus utramque scripturam adfert sub vocibus Γεδρωσία, et Κέδρωσσοι; monet tamen in priori loco, se apud Polyhistorem (Alexandrum, vid. f. v. Κοτιάσιον) per K invenisse, sed codicem non satis fuisse emendatum. Immo ex superioribus adparet, utramque scripturam in usu fuisse, de qua vid. etiam Valef. ad Ammian. 23, 6, pag. 285. (Gron.) et Wesseling. ad Diodor. 3, 15. Arrianus ab aliis sic recedit, ut in prima syllaba ponat constanter α, uti de exped. Alex. 6, 23. quod et in adiectivo facit. Hinc Γαδρωσίων χώρα et γῆ 6, 23, 25. pro quo Γεδρωσῶν αἶα Dionyf. v. 1086. quem tamen ideo notat Stephanus, et Γεδρωσία χώρα Aelian. H. An. 17, 6. Denique in Plinio 6, 25. f. 23. dicuntur etiam *Gedrusi*, si recte habet. Gentile item variatur: *Gedrosii* et *Gedrosi*. Illud Nearchus in paraplo p. 11. 21. (Hudf.) Strabo 15. p. 498. f. 724. — *Gedrosi* Dionyf. v. 1086. Plin. 6, 23. f. 21. et alibi. In utroque variatur in Arriano de exped. Alex. 6, 23 fq. Quare non est, quod miretur Stephanus f. v. Γεδρωσία, cur Dionysius Gedrosos declinaverit. Aptius tamen et magis proprie dicendum esse monet Eustath. ad Dionyf. c. l. Γεδρωσιανοὶ, pro quo et in aliis Γεδρωσηνοὶ, quod est apud Strabonem hodie 15. p. 498. f. 724. etsi prius ex Strabone adfert. Nostro 1, 2. f. 4. *Cedrosis* insolita forma dicitur. Vid. ibi. Sita est Gedrosia inter Carmaniam et Indiam. (Marcianus in periplo p. 14. et 24. ubi prolixe describit, Agathemer. 2, 6. aliique.) A Masarna prope Arbin fl. ad Indum promovet Marcianus pag. 24. Supra erat Drangiana et Arachosia, uti docent Strabo 15.

p. 497. f. 723. Ptolemaeus 7, 21. Latius olim patuisse, adparet inde, quod Oritae et Ichthyophagi etiam sub Gedrosia habitasse narrantur a Nearcho in paraplo pag. 11. (Hudf.) cum post ii populi Carmaniae fuerint accensiti, ut supra notatum est. Paruit etiam olim cum Arachosiis et populis aliis cis Indum Persis, secund. Strabonem 15. p. 498. f. 724. quos omnes fere suo tempore sub Indorum ditione fuisse addit. Satrapae ante et post Alexandrum commemorantur, uti de Carmania supra, apud Arrian. de exped. 6, 27. Diodor. 18, 3. In Persidis maximis provinciis etiam hanc ponit Ammian. c. l. Ad mare sterilem dicit Arrianus de exped. Alex. 6, 23. frugum omnino indigam, nec Ichthyophagorum terra meliorem, ceterum ἀρωματοφόρον κ. μάλιστα νάρδου κ. σμύρνης, Strabo 15. p. 496. f. 721. item p. 499. f. 726. et ex eo Eustathius ad Dionys. v. 1086. Idem de arboribus, etiam ubi deserta alias loca sunt, Arrian. de exped. Alex. 6, 22. H. *Circan* et *Mäckeran;* aliis *Mecraa.*

Persae) Ipsa regio Gr. Περσίς, quam formam fere retinuerunt Latini, ex cuius accusativo *Persida* et hic posteriores in casu recto dixerunt *Persida*, Rarius *Persia*, ut in Plauti Pers. 4, 3, 28. Incolae *Persae* utrisque, a Πέρσης, pro quo Graecos etiam Πέρσα dixisse notat Stephanus, ad quem Holsten. p. 252. addit Περσίδαι (l. Περσεῖδαι ἄνδρες) ex oraculo apud Herodot. 7, 220. quod tamen rectius censetur patronymicum ex Περσεὺς, gentis auctore, de quo deinceps. Περσᾶς tamen, quam Πέρσας, maluit scribere Agatharchides de mari rubro cap. 3. p. 5. (ed. Hudf.) ut ipse notat diserte. Bochartus in Phaleg 4, 10. id nomen ducit a voce Arabica פרס equus, Hebraeis פרש eques, quia Cyrus eos populos primum equitandi artem docuerit, eamque praeceperit; (cf. Xenophon in Cyrop. 4, 3.) quare ante Cyri tempora, qui vixerunt auctores sacri, illud nomen ignorare; antiquiora fuisse *Chut* et *Elam*, quae quidem Persidis magnam partem

incluserint. Sic certe Iosephus antiqu. Iud. 1, 6, (7.) 4. ab Elamo ducit Elamaeos, quos Περσῶν facit ἀρχηγέτας. Idem ibi 9, 14, 3. Χουθᾶς χώρας ἐν τῇ Περσίδι facit mentionem, et fluvii cognominis, unde Salmanasares colonos in captam et denudatam incolis Samariam deduxit. Alia adfert Herodotus 7, 61. quo auctore olim dicti sunt Persae Κηφῆνες a Graecis, a se ipsis et accolis Ἀρταῖοι. Cum postea Perseus ad Cepheum venisset, ductaque eius filia Andromeda Persen filium suscepisset, nomen ab hoc sortiti sunt Persae. Cf. etiam cap. 150. et Stephanus sub v. Πέρσαι, apud quem tamen Medea pro Andromeda, quod recte habet s. v. Χαλδαῖοι et Ἀρταία, et quae conlegit Berkel. ad Stephan. p. 218. Utrumque fabulis accenset Bochartus c. l. et Artaeos, principes, optimates esse contendit. A Perseo dictos negat etiam Agatharchides de mari rubro cap. 3. p. 5. (Hudf.) *Chorsaros* a Scythis vocatos esse, scribit Plinius 6, 19. s. 17. et ex eo Solin. c. 52. s. 49. quod probri causa factum arbitratur Bochartus c. l. repugnante Harduino ad Plinium c. l. Aliud nomen addi, ab Achaemene prisco quodam rege petitum, notat Cellarius in Geographia ant. 3, 19, 2. Inde enim Achaemenia Persis, seu pars eius, sec. Stephanum h. v. Certe Achaemenius in poetis pro Persicus frequentatur, etsi potius tribum indicare videtur apud Pasargardas, teste Herodoto 1, 125. quod nomen patronymicum ab Achaemene, Persei nepote, unde Persidis reges orti sunt. Vid. Salmas. ad Solin. cap. 57. s. 54. et Hyde in hist. relig. Pers. p. 416. ubi plura habebis. Ipsa Persis modo latiori sensu, de Persarum imperio, veluti apud Plinium, Ammian. 23, 6. quod recensitae provinciae docent, modo strictiori, ut hic, de Perside propria ponitur, quod quidem ex adiunctis iudicari debet. Marcianus huius terminos sic constituit p. 18. (Hudf.) sq. A septemtrione erat Media, ab occasu Susiana, ab oriente Carmania, a meridie sinus Persicus, atque hic eius initium petit Plinius 6, 28. s. 25. a Temistea promontorio post Daram

fluvium ad Oroatin fl. quo dividitur ab Elymaide. Ita parvo discrimine Marcianus c. l. et Ptolemaeus 6, 4. Cf. etiam praeter alios, Strabo 15. p. 500. f. 727. qui duce Eratosthene longitudinem facit in feptemtrionem et Cafpias portas 8000 ftadiorum, latitudinem a Sufis ad Perfepolin 4200, et inde ad Carmaniae fines 1600. Marcianus c. l. latitudinem facit 4000 ftadiorum, totidemque longitudinem, nempe quia in terminis discrepant, quos Strabo promovet. Maritimae orae fpatia definit Ammian. 23, 6. Cinctam fuiffe totam montibus altis refert Dionyf. v. 1063. ipfam ὀρεινὴν χώραν Xenophon Cyrop. 1, 3. 3. cuius etiam τραχύτητα praeter ipfum c. l. 7, 5, 67. memorant Herodotus 1, 71. 9. ult. Plato de legibus 3. pag. 143. Bipont. (f. p. 695.) Arrianus de exped. Alex. 5, 4. Hinc etiam de prifca Perfarum inopia, tenuiori victu, habitu viliori, frugalitate et difciplinae feveritate multa in auctoribus commemorantur, quae quidem inde a Medorum confociatione degenerarunt magis magisque in molliffimam luxuriam; de quibus fingulatim exponere prolixum eft, cum fat multi exftent libri, qui data opera Perfarum res inluftrarunt, uti docet Meufelii bibl. hift. Vol. 1. P. 2. Paucis igitur complectar Perfici regni, quod plurimas gentes continuit, fummam, verbis ufus maxime Ammian. 23, 6. *Hoc regnum quondam exiguum, cum apud Babylona magnum Alexandrum fata rapuiffent, in vocabulum Parthi conceffit Arfacis, obfcure geniti.* Hactenus. Poft veluti poftliminio Perfarum imperium reftitutum eft ab Artaxerxe, Alexandri Severi temporibus, uti refert Zofimus 1, 18. Herodianus 6, 2. aliique. Sub Parthorum tamen etiam imperio fuos reges habuit Perfis, qui quidem nomine magis, quam potentia erant, et Parthorum arbitrio obnoxii. Vid. Strabo 15. p. 501. f. 728. qui de fua aetate id adfirmat. Omnino Satrapiarum omnium rectoribus hunc honoris titulum Parthorum reges conceffiffe, ut meliori iure ipfi *reges regum* vocarentur, contendit et docere nititur Dodwell. in diff. de Ifidoro

Characeno §. 1. p. 58. (Geogr. min. Hudf. Vol. 2.) etsi Salmaf. ad Solin. cap. 55. f. 58. inde intelligi posse putat, cur Persis postea sub Parthorum regnis non commemoretur. Ea vero de causa etiam Parthi et Persae promiscue a posterioribus maxime auctoribus dici solent. Vid. ad Eutrop. 6, 8. f. 7. et alibi. Hodie *Farsistan* in ea parte cernitur.

Sabis) Vid. not. crit. pag. 265 sqq. Quaeritur, utrum ab aliis *Sagis* vocetur f. *Saganus*, uti contendit Vossius, an Ptolemaei sit *Sarus*, quod placet Ciacconio. Plinius etiam *Sabin* habet 6, 27. f. 23. et *Saganum* c. 28. f. 23. et diversos facere videtur. Ut, quatenus potest, iudicium adiuvetur, proponam, quae de Carmania Plinius adtulit. Ponit autem Carmaniam sensu antiquo, quia praemittit Ichthyophagos Oritas, subiicit Persida cap. 25. f. 23. oramque Carmaniae ex Nearchi sententia et computatione repetit cap. 27. f. 23. a cuius initio ostendit *Sabin* fl. remotum 100 M. P. Inde vineas coli et arva ad flumen *Andanin* 25 M. spatio. At ipsa Nearchi narratio p. 22 sq. Hudf. (apud Arrianum in Indicis c. 32.) a *Badi*, quem locum vitibus consitum dicit, ad *Anamin* fl. (qui sine dubio est *Anamis* Plinii) in Armuzia, numerat, si singula computes, stadia 1600 i. e. 200 M. P. quae a Plinii mensura maxime recedunt, qui Onesicriti narrationem secutus videtur. Cum Ptolemaeus 6, 8. *Sabin* oppidum commemoret, quod forte ad cognominem fl. fuit situm, et *Sabas* Dionysii v. 1069. in hoc tractu suspicatur inde Salmasius ad Solin. c. 54. f. 57. ab Arriano scriptum esse pro *Badi Sabin*. Attamen et sic numerorum discrepantia remanet, nisi verba 25 M. spatio ad agrum vitiferum unice referas, etsi hoc efficitur, *Andanin* non esse nostrum *Sabin*. Accedit, quod Nearchus et Plinius Armuziam, vel Armoziam vocant regionem, per quam Andanis effluebat. Marcianus p. 21. (Hudf.) enim ab Addani (sic pro Andani) ad Armozusam promontorium numerat stadia 1400, sic ut cum Arriano, vel Nearcho in cursu maritimo

et aetatis intervallo comparari poſſit. Armozuſa autem, cum illum *Addanin* vocet a Carpella, Carmaniae antiquae promontorio, removet 2100 ſtadiis Marcianus in periplo p. 21. Nunc de *Sagano*, quem Plinius habet 6, 28. ſ. 25. a promontorio incipiens praemiſſa Armozeorum mentione, *Saganum* fl. unde ad alios Perſida verſus progreditur. Quod ſi eſt Armozon promontorium, inde ad Saganum fluvium Marcianus c. l. numerat ſtadia 1000, et ſic Plinius, qui ſupra ab initio Carmaniae ad Sabin habebat 100 M. P. Carmaniam ab illo promontorio incipit. Sin a Carpella, inde ad Armozonta Marcianus habet ſtadia 750, nullo quidem interpoſito flumine, quod et ignorat Ptolemaeus. Plinius enim Arbis, et Arbii ex male intellecto Oneſicrito, vel Nearcho temere interponit, uti docuit Salmaſius ad Solin. cap. 54. ſ. 57. p. m. 838. Ex notis igitur fluviis remanet Saganus, qui accommodari huc poſſit, et Plinius ſuo ſaepe more diverſos auctores in eadem re narranda prave intellexit, et diverſa fecit, quae erant eadem. Nec renuit Mela, qui Carmanios ad dextram Perſici ſinus locat, et Sabin per eos deducit. At ſi Mela ſibi conſtat, *Sarus* Ptolemaei, *Salarus* in ed. Argent. 1520. vel *Saralis* interpretum, intelligi cum Ciacconio nequit. Hic enim ultra Carpellam fluebat ad Chelonophagos Gedroſiam verſus, uti docet Marcianus p. 22. (Hudſ.) qui vocat *Salarum*, uti edit. Argentorat. 1520. Ptolemaei. Ceterum *Sabin* h. *Bindamir* vocari ad Plin. 6, 27. ſ. 23. ſcribit Harduinus.

Andanis) De hoc et Coro dictum in not. crit. p. 267 ſqq. *De Coro* haec Voſſius: Quod Corum flumen attinet, iſtud eodem quidem, quo Mela, ordine recenſet Ptolemaeus, verum hic nimis oſtio ſinus Perſici vicinum facit, cum e Mela hoc tantum colligi poſſit, ſitum eſſe inter Euphratis et Andanis fluminum oſtia. Sed profecto videtur Ptolemaeus in Corii fluminis ſitu erraſſe, cum *Corus*, *Corius* ſive *Cyrus* idem ſit, atque is, qui vulgo

Brandemir nominatur. Amnis vero, qui huic coniungitur, *Araxes* appellatur ab auctoribus, qui Alexandri res geſtas ſcripſerunt. Nempe ubicunque veteres Cyrum fluvium deſcripſere, illic quoque addidere Araxem aliquem et Cyropolim, ſive Cyreſchatam, quod in multis locis contigit. VOSSIVS.

§. 6. *In parte)* Intimi ſinus, quae obpoſito tractu ſinus faucibus reſpondet. Vid. Ptolemaei quintam tabulam Aſiae. VADIANVS. Ipſe ſatis declaravit Mela ſubnexis verbis: *quae pelagi oſtio adverſa eſt.*

Babyloniorum) De quibus aliqua ad 1, 11. De Chaldaeis nunc igitur potiora ſummatim. Regio Gr. Χαλδαία, etſi rarius, monente etiam Cellario in Geogr. ant. 3, 16, 17. qui Hieronymum ad Ezechiel. 16. unum teſtem producit. Ita vero etiam Ioſephus in antiquit. Iud. 1, 7. ſ. 8. in. Stephano dicitur Χαλδαία χώρα, uſitatius nomen ſuo tempore antea fuiſſe notat Χαλδαϊκή. Χαλδία regio Ponti, cuius incolae Chaldaei etiam, apud Euſtath. ad Dionyſ. v. 767. Conſtantin. Porphyrog. de themat. 1, 8. et alibi. Uſitatius eſt γῆ Χαλδαίων, uti אֶרֶץ כַּשְׂדִּים reddunt interpretes Alexandrini, et habet Lucas Act. Apoſt. 7, 4. pro quo vulgatus etiam habet *Chaldaea*, notante Cellario. Sic γῆ Χαλδαίων Ioſeph. antiqu. Iud. 1, 7. ſ. 8. Incolae Chaldaei ſaepe, unde Χαλδαϊκός, veluti apud Ioſeph. ant. Iud. 1, 2. ſ. De Chaldaeorum nomine et ſedibus antiquis non una eſt doctorum virorum ſententia, quorum ſummam adtingere hic breviter liceat. Olim dictos eſſe *Arphaxadaeos* ab Arphaxade eorum principe, Semi filio, Noae nepote, tradit Ioſephus antiqu. Iud. 1, 6, ſ. 7, 4. At ſecundum Stephanum ſ. v. Χαλδαῖοι et Euſtathium c. l. nomen antiquum fuit Κηφῆνες, a Cepheo, patre Andromedae, quam Perſeus liberavit, unde regio Κηφηνία, veluti apud Agatharchid. de mari rubro p. m. 3. (Hudſ.) et Stephanum

f. v. Χαλδαῖοι. Sed parum in hoc sibi constant auctores, et varie dispertiuntur hoc nomen, veluti Persidis populo, de quo supra, Aethiopibus, (Agatharchides c. l.) quorum regem faciunt Cephea (Apollodorus 2, 4, 3. Stephan. f. v. Ἰόπη, Tzetzes ad Lycophron. v. 834. — quod duce Clinia historicos, maxime poetas, adfirmare scribit Agatharchides c. l.) et Aegyptiis, (Eustathius ad Dionys. v. 910.) forte propter Aethiopiae viciniam, unde *Cephea Meroe* dicitur a Propertio 4, 6, 78. Vulgo tamen Aethiopiae rex fuisse narratur. At cum Andromedae a Perseo liberatae fabulam ad Iopen Palaestinae, vel Phoenices referri soleat, eo potius videtur pertinere. Ita quidem Conon narrat. 40. scribit, Cephei regnum post Phoenices nomen sortitum esse. Sed de Cepheo vid. ad 1, 11, 3. De origine nominis Chaldaei prolixe disserit Stephanus h. v. qui Cephenes etiam Chaldaeos vocatos esse a Cepheo scribit, nisi forte transpositae sunt utraeque voces, ut cum praecedentibus narratio congrueret. Hellanicus scripserat, mortuo Cepheo, cum milites ex Babylone profecti Cepheniam occupassent, nomen mutatum esse. Nomen a Chaldaeo quodam duxerat Dicaearchus de Graeciae statu, ex quo natus fuerit Ninus, Babylonis conditor, huncque omnes Chaldaeos in unum congregasse. Hieronymus in quaest. ad Genes. 22, 22. a *Chased* ducit *Chasdim*, i. e. Chaldaeos, uti nimirum etiam Alexandrini interpretantur. Atque hanc opinionem plerique sequuntur. Vid. Perizon. in addendis ad origin. Babylon. pag. 366 sqq. Illorum antiquissimas sedes, duce Iosepho antiqu. Iud. 1, 6, (7.) 4. quaerunt aliqui in *Arphachsad* regione, (vide supra de nomine) quae Ptolemaei 6, 1. *Arrapachitis* ex corruptione usitata nominum esse videatur, inter Assyriam et Armeniam, ubi Plinius 6, 10. *Saphenos* i. e. *Cephenes* ponit. Sic prope Armeniam Xenophon de expedit. Cyri 4, 3. deprehendit Chaldaeos, quos liberos et fortes fuisse scribit. Armeniae finitimos idem facit in Cyropaed. 3, 1. et post coactos fuisse narrat pacem

cum Armeniis inire, et in Cyri exercitu militare; Persas etiam olim a Graecis Cephenes vocatos esse, ex Herodoto 7, 61. supra notavi. Addunt porro, quod fama propagavit, Noachi arcam in Armeniae montibus consedisse. Quae quidem, additis aliis, prolixe persequuntur Schloetzerus in Repertorium für Bibl. und Morgenländische Literatur Tom. 8. p. 113 — 176. et Ditmarus über das Vaterland der Chaldäer. (Berolini 1786. 8.) Aliam viam ingressus est Michaelis, qui in spicilegio Geographiae Hebraeorum exterae P. 2. p. 77 sqq. septemtrionalem Chaldaeam ad Pontum, ubi Chalybes, Chaldaei iidem dicti, de quo ad 1, 19, 9. veram et antiquissimam patriam Chaldaeorum Orientalium fuisse censet; paullo illos ante Nabochodonosarem inde erupisse, et Babylone, post etiam Asia potitos esse, quia Ieremias 1, 14. et alibi dicat, Palaestinam, a septemtrione motos, invasisse, quod de Chaldaeis ad Pontum unice valeat; porro Babylonem a Cuschitis conditam adfirmari Genes. 10, 8. 10. recentem autem eam Chaldaeorum in Oriente coloniam esse, disci ex Iesaia 23, 13. 14. cum tamen Chaldaei omnino fuerint antiquissimi. (Ierem. 5, 15.) Forsterus in epistola subnexa pag. 95 sqq. non refragatur quidem, sed ad tempora Mosis circa Exodum coloniam illam reiicit. Maxime id mihi quidem evincere videtur, quod de loco eruptionis in Palaestinam adtulit Michaelis, etsi eius sententiam infringere superiores conati sunt, et sui temporis narrationes secutus est Iosephus c. l. dum scripsit, Semi illos filios, in quibus Arphachsad, Asiam ab Euphrate ad Indicum Oceanum tenuisse. Post habitarunt in Mesopotamia, et inde in Babylonia, supra quam ponit Iosephus antiqu. Iud. 1, 7. s. 8. s. cum Ammiano 23, 6. Vid. Perizon. c. l. Ita in Babylonia conlocat Diodor. 2, 29. 15, 50. et in priori loco antiquissimos Babyloniorum vocat Chaldaeos. Incoluisse eam Babyloniae partem, quae contermina erat Arabiae et mari Persico, refert Strabo 16. p. 509. s. 739. Cf. etiam Vitringa in Iesaiam cap. 13.

pag. 413. Prope Scenitas etiam in Arabia, quos Nomadas vocat et Chaldaeorum infestatores, produxit Plinius 6, 32. f. 28. Inclaruit maxime in illis Berosus, qui Χαλδαϊκὰς ἱστορίας scripsit, quas passim adlegat Iosephus, veluti antiqu. 1, 2. f. 10, 11. in. Postea, quod gentis erat nomen, factum est artis et sectae, quae diserte distingnit Cicero de nat. Deor. 1, 1. Nempe Chaldaei apud Babylonios sacrorum ministerio fungebantur, qualem *Belesyn* producit Diodor. Sic. 2, 24. In primis autem astrorum scientiam colebant et divinandi vaticinandique artem cupide et cum fama sectabantur. Hinc Chaldaei apud Sueton. in Vitellio cap. 24. qui proxime antea erant mathematici. Hinc Chaldaeorum doctrina simpliciter pro *astronomia* apud Plin. 6, 30. f. 26. qui Hippareni, oppido, eam doctrinam maxime viguisse addit. At in utraque lingua vulgatus est hic usus, cuius etiam in Hebraica exstant vestigia apud Danielem 2, 1. Vid. Gellius 1, 9. 14, 1. et Vossius de Idololatria 2, 47. quos ideo laudavit Wesseling. ad Diodor. 2, 29.

Tigris). Sic Graeci et Latini, qui quidem in masculino consentiunt, non item in scripturae forma et in casibus obliquis, etsi Suidas h. v. adfirmat: Τίγρις τὸ ζῶον, Τίγρης τὸ ὄνομα ποταμοῦ, suae forte aetatis consuetudinem spectans, quae tamen in eo sibi minime constitit. Τίγρης habent ex aliis Strabo 2, p. 54. f. 79. qui tamen subiicit Τίγριδος, quod et alibi legitur, ex librariorum alterutrum vitio, cum et epitome libri 11. p. 150. (Hudf.) et ipse Strabo aliquoties Τίγρις scribat, v. c. lib. 11. p. 364. f. 529. ut hoc in illo loco praeferendum videatur, etsi et Τίγρης dedit Siebenkees. Τίγρης est apud Arrianum de exped. Alex. 7, 7. et in Indicis cap. 42. Herodot. 5, 52. 6, 20. etsi in priori loco Codd. etiam scribunt Τίγρις, Iosephus de antiqu. Iud. 1, 1. f. 2, 3. ubi etiam variatur, Stephan. f. v. Ἀπάμεια. Vid. de utraque terminatione Wesseling. ad Diodor. 2, 11. Inde vero Τίγρητος Arrian.

de exped. Alex. 7, 7. Xenoph. de exp. Cyri 4, 1, 5. Procop. de B. P. 1, 17. uti quidem dedit Hoeſchelius; alii Τίγριδος. Liban. orat. 9. pag. 304. (Reisk.) ubi tamen Codex Bavar. ſupra ſcripſerat Τίγρῖδος, orat. 12. p. 392. (ſine nota variationis.) Τίγρητα Liban. orat. 12. p. m. 384. Τίγρητι Zonaras 12, 30. Plerique ſcribunt Τίγρις, at obliquos variant. Sic Τίγριδος Strabo 2. p. 54. ſ. 79. et alibi, Strabonis epitome lib. 11. p. 145. (Hudſ.) Dio 35, 6. et alibi, Agathemer. 2, 6. Procop. de B. Perſ. 1, 17. Ptolem. 5, 20. Marcian. pag. 14 ſqq. (Hudſ.) — Τίγριδι Strabo 11. p. 360. ſ. 522. epitome 11. p. 148. (Hudſ.) Dio 68, 26. — Plutarchus in Lucullo cap. 22. Neque tamen in his caſibus obliquis eſt conſtans vel lectio, vel auctorum ſcriptura. Ita in Strabone lib. 15. p. 502. ſ. 728. bis eſt Τίγριος, et ſic Codices lib. 11. c. l. cum Moſcovienſi, quem conſuluit Matthaei, Τίγριος et Τίγρι. Τίγριος conſtanter in Dionyſio v. 992. ad quem etiam Euſtathius v. 976. adfert Τίγρει (quod ipſe habet Strabo 16. pag. 511. ſ. 743.) et Τίγρεως ad analogiam aliorum verborum. Accuſativum plerique, etſi non ſine librorum diſcrepantia, faciunt Τίγριν, ut Herodot. 1, 188. Strabo 2. p. 55. ſ. 80. et alibi, Diodor. 2, 11. 19, 17. Dio 68, 28. 78, 1. Strabo epit. 11. p. 150. (Hudſ.) Procopius de B. Perſ. 1, 11. 17. Libanius in anthol. Gr. Tom. 3. p. 112. (Iacobs.) cum in orationibus aliter ſoleat. Vid. de his variationibus Weſſeling ad Herodot. 1, 188. et Diodor. 2, 11. et in primis, quae prolixe diſputavit Euſtathius ad Dionyſ. v. 976. qui adeo notat ex libris Πίγρητος, quod ſe etiam in Arriano inveniſſe teſtatur Blancardus ad Arrian. de exped. Alex. p. 453. — Latini conſentiunt in caſu recto; in obliquis non item. Uſitate *Tigris*, (genit. ut Plin. 6, 31. ſ. 26. et 27. —) *Tigri*, (Plin. 6, 16. ſ. 13. 31. ſ. 27. — et ſic in ablativo) *Tigrim* vel *Tigrin*, quia libri variant. (Lucan. 3, 261. Seneca Troad. v. 10. Virgil. ecl. 1, 63. Curt. 4, 5. 4. et alibi.) *Tigridis* tamen habet

Orof. 1, 2. pag. 19. (Haverc.) ubi quidam MSS. et edd. etiam *Tigris*. *Tigridem* Ammian. 23, 6. p. 286. (Gron.) Eutrop. 9, 18. (12.). *Tigridis* Solinus c. 40. f. 37. *Tigride* Lucan. 3, 256. Penultimam poetae fere producere folent; Corripit tamen Manilius 4, 806. Nomen traxit ex Perfica voce, vel, uti plerumque fcribunt, ex promifcuo ufu, quod Medi fic adpellent fagittam. Ita Plin. 6, 31. f. 27. Strabo 11. p. 364. f. 529. Curt. 4, 9, 16. Solin. c. 40. f. 37. Euftathius ad Dionyf. c. l. qui eadem de caufa Acida Siciliae fluvium vocatum effe addit, de quo idem etiam Schol. Theocr. ad 1, 69. Cf. Hyde veteris Linguae Perficae λείψανα pag. 99 fq. qui Angliae fluvium in Siluribus *Arrow* ob rapacitatem ita dici narrat. Hinc diferte auctores eius ὠκύτητα memorant, uti Strabo c. l. Dio 68, 28. Hinc ἀγάῤῥοος epigr. Libanii in Anthol. Gr. T. 3. p. 112. (Iacobs) *rapidus* Horat. Odd. 4, 14, 46. et Lucan. 3, 256. ποταμῶν ὤκιστος ἁπάντων Dionyf. v. 983. Poeticis coloribus rapiditatem inluftravit Avien. in defcr. orbis v. 1164 fqq. Vid. Relandi differt. mifcell. P. 1. p. 43 fq. et Philoftorg. hift. ecclef. 3, 7. et 8. ibique Gothofredus, quos laudarunt viri docti ad Dionem et Lucanum. Tir Perfis fagittam effe, notat Tieffenthaler Befchreibung von Hindoftan (ed. 4.) Vol. 2. P. 1. p. 177. Hinc a *Tiris* nomen, quod fic corruptum fit a Graecis et Latinis. Pietro della Valle tamen in viaggi epift. 17. uti monet ad Strabonem fuum pag. 1844. Penzel, celerem eum effe negat. Sed vide inferius paullo. Contra tigrem feram a fagitta apud Perfas et Medos vocatam, et ab hac fluvium exiftimat Ifidor. Orig. 12, 2. Et fic alios idem voluiffe, ex Euftathio ad Dionyf. c. l. difcitur, qui eo etiam adlufiffe dicit oraculum Iuliano datum. Cf. Lactantii Sympofium 38. et ibi Heumann. p. 71. At fabulae funt, quae de nominis caufa ex aliis adfert fpurius ille Plutarchus de fluminibus h. v. nempe a tigri, quam Iupiter Baccho fubmifit, ut Tigrim traiiceret, vel a Baccho ipfo in tigrim mutato. Nomen antiquius fuit, tefte Iofepho antiqu. Iud. 1, 1.

f. 2, 3. *Diglad*, ex quo refert idem Zonaras Annal. 1, 2. eoque nomine indicatur τὸ μετὰ στενότητας ὀξύ. Hebraicum est *Hiddekel*. Prioris nominis vestigia servavit Plin. 6, 31. in. f. 27. in. ubi haec: *Ipsius nomen, qua tardior fluit, Diglito, unde concitatur, a celeritate Tigris incipit vocari.* Igitur illud nomen gessit ab ortu, quod etiam testibus idoneis in hodierno apud accolas nomine *Daghelé* remansisse ad Plinium notat Harduinus. Plutarchus c. l. illi antiquius nomen tribuit Σόλλαξ, quod sit κατωφερὴς, pro quo Eustathius ad Dionys. c. l. habet Σύλλαξ. Sed properandum est ad ipsius fontes et cursum enarrandum, in quo quidem potissimum ducem sequar Plinium, qui 6, 31. f. 27. prolixe de iis exposuit. *Oritur in regione Armeniae maioris fonte conspicuo in planitie: loco nomen Elegosine est;* quod tamen varie efferunt libri, uti in Solino cap. 40. f. 37. qui Plinium expressit, quod docet Salmas. p. m. 487. At discrepant de eius fontibus auctorum narrationes. Ex Armenia, vel eius montibus fluere tradunt Xenophon de exped. Cyri 4, 1, 3. Iustin. 42, 3, 9. Curtius 5, 1, 13. Eratosthenes apud Strabonem 2. p. 55. f. 80. Ptolemaeus 5, 13. Herodot. 5, 52. Procop. de B. Pers. 1, 17. Nearchus p. m. 37. (Hudf.) Eorum aliqui vel omnino ex Armeniis montibus simul deducunt Euphraten, uti Eratosthenes, vel certe prope remotos esse utriusque fontes narrant, veluti Xenophon, qui et ita se habere, cum antea ab accolis didicisset, addit, si cum Larcherio pro ἔστιν οὗ τὸ στενὸν legas: ἔστιν οὕτως ἔχον, vel diserte in uno eodemque monte stadiis 42 a Theodosiopoli (quae h. putatur esse *Erzeron*, ab aliis *Hassan-cala*. Vid. Tournefort voyage T. 3. lettr. 18. p. m. 125.) fontes ponunt, quorum unus ad dextram Euphraten reddat, alter Tigrim. Sic Procopius, quem hoc nomine reprehendit Tournefort voyage T. 3. lettre 18. pag. 124. (Lyon 1727.) Contra idem probat Strabonem, qui lib. 16. pag. 359. f. 521. utriusque fluvii fontes distare dicit 2500 stadiis. Etsi enim antea

ex eodem monte, quo Euphrates, q. e. ex Tauro, Tigrim oriri scribit, satis tamen ipse postea explicat, quam Tauri partem intellectam velit, sc. Niphatem, quem et diserte nominat. Idem adfirmat 11. pag. 364. s. 529. et inde epitomator lib. 11. p. 150. (Hudf.) Strabonem sequitur, uti solet fere, Eustathius ad Dionyf. v. 988. Sic vero uterque discrepant Strabo et Plinius cum suis. Niphates enim, Tauri pars, propius adiacet Mesopotamiae. Discrepat porro a Plinio Strabo, quod 11. p. 364. s. 529. de origine dicit: ὁρμηθεὶς ἄμικτον φυλάττων τὸ ῥεῦμα διὰ τὴν ὀξύτητα. Plinius enim ab initio tardius eum fluere adfirmat, quod et fonte in planitie indicato probatur. Quae enim contra disputat Salmaf. ad Solin. c. 37. f. 40. p. m. 487. aut arguta sunt, aut ipso disputationis eventu vana. Porro non diversis fontibus in Perside edi cum Euphrate canit Lucan. 3, 257. ubi Persis de Persico regno intelligi potest, vel debet. De iisdem autem fontibus utriusque aliorum similes opiniones ibi adtulit Grotius. Ita vero Vibius Parthiae dat hunc fluvium. Quod vero e montibus Uxiorum oriri scribit Diodorus 17, 67. vel ipsius, vel librariorum, quod putat Wesselingius, error est. Uxii enim in interiori Perside habitabant, uti constat ex Strabone 16. p. 512. s. 744. Susiisque erant finitimi. (Nearchus apud Arrian. in Indicis cap. 40.) Immo hoc valet de Pasitigri, uti docent Strabo 15. p. 501. s. 729. Arrianus de exped. 3, 17. m. et Curtius 5, 3. in. — Sic tamen etiam Diodor. 17, 110. prope Susa Tigrim vocat, ubi etiam volunt docti Pasitigris. Vid. tamen, quae monuit Oberlin. ad Vibium p. m. 198. et antea Cellarius in Geogr. ant. 3, 9, 5. Inde vero Plinius illum ducit in *Arethusam* lacum, quem transvectus cum impetu dissimilique colore, occurrente Tauro, in specu mergitur, unde prope *Zoroanda*, locum ita vocat, (ubi h. *Hazur*) erumpit, quod inde probat, quod demersa perferat. Plinium breviter reddit Solinus c. 40. s. 37. De lapsu hoc subterraneo multi loquuntur, uti Strabo 16. pag. 514.

ſ. 746. Dionyſ. v. 989. et eius interpretes Latini, Seneca epiſt. 104. Nat. Qu. 3, 26. et 6, 8. Iuſtin. 42, 3, 9. (qui poſt 25 M. P. grande flumen demum in regione Sophene emergere addit; *deſideratus diu emergit* Seneca N. Qu. 3, 26.) Plin. 2, 106. ſ. 103. Ammian. 23, 6. p. 285. (Gron.) Lucan. 3, 261 ſq. Tanto vero magis disſentiunt in nomine lacus, ex quo terras ſubit. In Plinio eſt *Arethuſa*, in Strabone 16. c. l. Θωνῖτις; et ſic Dionyſ. c. l. Priſcian. v. 913. — Eundem etiam *Thonitin* vocari *Arſenen*, (η) adfirmat Strabo 11. pag. 364. ſ. 529. Ammian. c. l. vocat *Soſingiten*, Avien. v. 1171. *Thoſpitim*, quem tamen teſte quidem Plinio emerſus demum intrat, et alterum facit. Ptolemaeus 5, 13. omnino tres lacus facit, *Thoſpitim* propius fontes, *Lychnitim* et *Areſam;* (η) Plutarchus de fluminibus h. v. unum commemorat *Arſacida*. Ex quibus adparet, quantum ferveat auctorum disſenſio de fontis loco aeque, ac de lacu, quo traiecto in terram demerſus prodeat. Cf. etiam, quae habet Wernsdorf cum Ortelio ad Avien. c. l. Disſenſum tamen illum dirimit Plinius c. l. qui eum bis paludes intrare, *Arethuſam* et *Thoſpitem*, bis terram ſubire et erumpere adfirmat, cumque eo Solinus c. 40. ſ. 37. Nec a ſe recedit Plinius, dum ſcribit, teſte Claudio Caeſare, Arſaniae fluvio tam vicinum fluere in regione Arrhene, ut, cum intumuere, confluant, nec tamen miſceantur. Fuit autem *Arrhene* in Armenia maiori, (vid. ibi Harduin.) et Arſania eiusdem regionis fluvius, uti diſcitur ex Plinio 6, 20. ſ. 24. Quód quidem intelligi debet ante meatum ſubterraneum, quem fieri, uti emerſum, in Meſopotamia, ſcribit 2, 106. ſ. 103. cum Strabone 6. p. 190. ſ. 275. Alterum etiam Plinii lacum intelligere debet Strabo, quis refert 11. p. 364. ſ. 529. ex illo apud *Chalonitim* emergere et *Opim*, relictis ad dextram (inverſo ſcilicet curſus ſitu) *Gordyaeis* montibus, procurrere, cum lib. 16. p. 514. ſ. 746. haud procul a Gordyaea eum prodire ſcribat. Ubi ſita autem fuerit *Chalonitis*, optime docet Plinius 6, 30.

f. 26. qui in eo tractu ponit Ctesiphontem, a Parthis conditam. Vid. Cellarius in Geogr. ant. 3, 17, 23. et Schweighaeuser. ad Polyb. 5, 54, 7. Quod in altero loco de Gordyaea scribit, Persidis haec erat (i. e. Persici regni) pars, notante Stephano, qui item Tigridis ἐκβολὴν, i. e. scaturiginem, ut docet Berkelius, iuxta ponit. Situs ex Gordyaeis montibus apud Plin. 6, 17. f. 15. 31. f. 27. cognosci potest, etsi variant in eorum situ auctores, uti docuit Bochartus in Phaleg 1, 3. Innuit certe Strabo Assyriae et Mesopotamiae partem. Sub iis etiam, etsi in Armenia maiori ponit, et Tigris fontes, et Thospitim lacum Ptolemaeus 5, 13. forte quia sic utramque opinionem de fontibus conglutinaverat. Conferri cum superioribus possunt, quae prolixe disputavit Salmas. ad Solin. c. l. p. m. 487 sqq. Hodie fontes in Assyriae ea parte, quae *Kiürdistan* vocatur, in provincia *Scherezur* versus meridiem Mesopotamiae, ubi Diarbekir. Vid. Büsching T. 5. P. 1. p. 198. et 238. D'Anville in tabula de cursu Euphratis et Tigris in Niphate monte eos ostendit. — Sed, age, protrudamus hinc Tigrin, ex Armenia cum Plinio. Acceptis ibi duobus fluminibus *Assyriam* ingreditur, et *Adiabenos* disterminans, *Mesopotamiam* facit. Procopius de B. Pers. 1, 17. qui cum Plinio consentit, recto cursu et sine flexu alienis aquis parum auctum ad Amidam urbem deducit, unde in Assyriam devolvatur. In Assyria excipit tres fluvios, *Leucum*, *Caprum* et *Gorgum*, (Ptolem. 6, 1.) de quibus vid. Cellarius in Geogr. ant. 3, 17, 5. *Ninum*que praeterfluit. (Nearchus p. 37. Huds. Plin. 6, 16. f. 13.) Quod per *Mediam* ducunt Diodor. 2, 11. et Curtius 5, 1, 14. longe aberrant, uti monuerunt ad utrumque locum Wesseling. et Glareanus, quem falli temere putat Raderus. Circa *Seleuciam* Babyloniam 125 M. P. divisus in alveos duos, altero meridiem ac *Seleuciam* petit, *Mesenen* perfundens, altero ad septemtrionem flexus eiusdem gentis tergo campos *Cauchas* secat. (Plin. c. l.) Alveus, quo meridiem petit, *Delas*, diversus Tigris dictus est, uti

tradit Stephanus s. v. Ἀπάμεια, ubi tamen pro Delas in Cod. Palatino Salmas. invenit Σέλλας, quod praefert, cum in Isidori mansionibus Parthicis pag. 5. (Hudf.) Σίλλα fl. in ea parte memoretur. *Seleuciam* autem et *Ctesiphontem* dirimebat, nullo agro interiacente. (Procop. de B. Perf. 2, 28.) Ibidem, Seleuciae Babyloniae eundem et Euphraten restagnare et agros rigare, cuius modus manu temperetur, refert idem Plin. 18, 47. s. 18. Idem loco superiori sic pergit: *Ubi remeavere aquas, Pasitigris appellatur. Postea recipit ex Media Choaspem, atque, inter Seleuciam et Ctesiphontem vectus, in lacus Chaldaicos se fundit, eosque* 70 *M. P. amplitudine implet; mox vasto alveo profusus dextra Characis oppidi infertur mari Persico* 10 *M. P. ore.* Huic narrationi variae obiiciuntur aliunde difficultates. Plinius *Pasitigrim* ex Tigris alveis coeuntibus efficit, et sic ad plenam Tigris aquam conlectam nomen revocat. Alii, notante Strabone 15. p. 501. s. 729. Tigrim prope ostia sic vocari voluerunt, cum omnes ex Susiana decurrentes fluvii cum interiectis Euphratis fossis in Tigrim coierunt. Ipse post tamquam singularem fluvium producit, qui in Uxiorum regione oriatur. Consentit Curtius 5, 3. in. et qui simpliciter illum Tigrim nominat, ut supra dixi. Diodor. 17, 67. in Persicum sinum exonerat. Singularem etiam fluvium Pasitigrim facit Nearchus p. m. 37. apud Arrian. in Indicis cap. 42. qui in mare excurrat, unde revectus ille Susa subiit. Remotum illum fuisse ab Euphratis ostiis, inde adparet, quod retro navigarunt, ut Alexandrum in Susiana iungerent, nec a Tigri Susa perveniri potest. In ipso cursu porro ad laevam habuerunt Susianam, praetervectique sunt lacum, in quem Tigris se infundit, cuius et Plinius supra meminit. Praeter oram Susianae ad Pasitigris exitum navigatio fuit 2000 stadiorum, i. e. 255 M. P. At Marcianus p. m. 18. a Tigridis ostiis ad Oroatida fluvium, unde Persidis est initium, facit 3430 stadiorum, i. e. 429 M. P. a quo parum recedit Strabo 15.

p. 501. f. 728. Quaesitum igitur hinc est a viris doctis et disputatum, qualis hic esset fluvius, de quo vid. Salmas. ad Solin. cap. 37. f. 40. p. m. 494. cap. 54. f. 58. p. m. 830. Cellarius in Geogr. ant. 3, 16, 20. et 3, 19, 5. Causa profectionis fuit, ut Alexandrum iungeret, quem in Susianam contendere audierat. Diserte autem narrat Nearchus, per Pasitigrim revectos consedisse ad eum locum, ubi pontem fecerat Alexander, cum Susa exercitum traiicere vellet. Igitur Susis fluvius ille aberat. Atque id confirmant aliorum loca, ubi Alexander moto exercitu spatium itineris etiam longioris emensus Susis ad Pasitigrim venisse dicitur. Vid. Arrian. 3, 17. Diodor. 17, 67. 19, 17. Ipsa Susa adluit *Choaspes*, uti volunt Herodotus 1, 188. 5, 49. et Strabo 15. p. 501. f. 728. vel *Eulaeus*, uti scribit Marcianus p. 18. (Hudf.) sic ut vel idem fluvius esse videatur, vel uterque ad Susa concurrere. Certe duplices fontes Eulaei in Susiana et Media commemorat Ptolemaeus 6, 3. quorum rivi in Susiana coëant. Cum vero neuter Pasitigris Nearchi esse possit, nec ultra Eulaeum Persidem versus alius praeter Oroatidem ab auctoribus, veluti Ptolemaeo, Marciano, commemoretur, in illo Pasitigrim Nearchi quaesierunt Salmasius et Cellarius, atque Persicum vocant. At turbare Strabo videtur, qui 15. p. 501. f. 729. Pasitigrim non solum ab Oroatide distinguit, sed et duobus fere milibus stadiorum separat. Oroatidem autem antea p. 500. f. 727. terminum Susianae et Persidis statuit, ex Nearchi quidem sententia, teste Onesicrito, quod videtur. Tum pontem, (σχεδία) cuius supra memini, ad quem subvecti Pasitigri veniant, abesse a Susis 60 stadiis addit. Idem in sequentibus post Choaspen ponit Copratam, et hinc Pasitigrim. Sic Diodorus 19, 17. Tigrim i. e. Pasitigrim unius diei itinere a Susis distare adfirmat, et in mare rubrum i. e. Persicum sinum excurrere, Copratam ante Pasitigrim statuit; et in hunc excurrere dicit 19, 18. Eulaeum versus Mediam ostendit 19, 19. unde eius

fontem alterum ponit etiam Ptolemaeus 6, 3. Ex quibus evinci posse videtur, etsi diversus hic est a Pasitigride Plinii, non tamen esse Oroatidem, et dissentire inter se et vage fluxum eius indicare. Ita Choaspen et Eulaeum, quem ex Media deducit 6, 31. s. 27. ab Eulaeo separat Plinius, qui narrat 31, 21. s. 3. Parthorum reges ex Choaspe et Eulaeo tantum bibere, quod Herod. 1, 188. de solo habet Choaspe, Plinius ipse 6, 31. s. 27. de Eulaeo refert. At gravius est, quod hic Choaspen supra Characem oppidum, Eulaeum 6, 26. s. 23. iuxta Characem in Tigrim deducit. Vid. Harduin. ad Plinii priorem locum. Dissensiones illae partim natae videntur ex alveis pluribus, varie mutatis, quibus amnes alii, vel Euphratis rivi in Tigrim feruntur, de quibus postea. De lacu, in quem ante exitum se effundit, Plinius etiam 6, 26. s. 23. ubi ex Eulaeo simul fluvio illum effici scribit, cui addit Polycletus apud Strabonem 15. pag. 501. s. 728. Choaspen. Eius etiam meminit Nearchus p. 37. (Huds.) in Arriano de Indicis cap. 42. Plinius c. l. prope Characem urbem ponit. Idem 6, 31. s. 27. exitum in mare deducit dextra Characis, quod, si superiora valent, de loco infra Characem intelligi debet. De Charace autem, quem Characem Pasinis, alii Spasinis vocant, oppidum Persici sinus intimum, conditum ab Alexandro M. restitutum ab Antiocho, post a Pasine, unde nomen adhaesit, vid. ex antiquis Plin. 6, 31. s. 27. ex recentioribus, qui veterum loca conlegit, Salmas. ad Solin. cap. 33. s. 36. p. m. 347. qui Σπασίνου defendit, etsi alterum plures habent. Illud tamen Stephani maxime auctoritate firmatur. Duobus alii ostiis Tigrim in sinum Persicum emittunt, ad cuius ostium occidentale ponunt Teredonem urbem, veluti Ptolemaeus 5, 20. quam tamen alii ad ostia Euphratis transferunt, in quibus Strabo 2. p. 55. s. 80. 16. p. 526. s. 765. ex Eratosthenis sententia, Dionys. v. 982. Strabonis epit. 11. p. 146. 16. p. 212. (Huds.) Quae quidem de antiquioribus temporibus valent. Euphratem

enim, teste Plinio 6, 31. s. 27. longo tempore praecluserant Orcheni et accolae, agros rigantes, ut non nisi Pasitigri in mare deferretur. Cf. Salmas. ad Solin. c. I. p. m. 495. Si igitur olim ibi fuit eius ostium, a Tigris ostiis remotum aliquatenus fuit, et Ptolemaeus ad Tigrim revocavit. Quod Plinius 6, 32. f. 28. Teredonem infra confluentem Tigridis et Euphratis ponit, nec, quod sequentia maxime declarant, ad ostia ponit, sed ad medium fluvii cursum, fallitur, uti pluribus docuit Cellarius in Geogr. ant. 3, 16, 20. Inter duo autem illa ostia insula erat *Mesene*, in qua et Characem ponit Stephanus c. I. Cf. etiam Dio 68, 28. et qui diligenter de ostiis Tigris exposuit Philostorgius hist. eccles. 3, 7. ubi consulendus Gothofredus. De exitu prope Teredonem cf. etiam Tieffenthaler Beschr. v. Hindostan Vol. 2. P. 1. p. 177. Mesene tamen haec non confundi debet cum ea, quae fuit inter Euphratem et Tigrim, et a Stephano sub v. Ἀπάμεια discernitur. Vid. Salmasius ad Solin. cap. 37. s. 40. p. m. 492. cum quo cf. Holsten. ad Stephan. pag. 206. Hinc forte Plinius 6, 31. s. 28. ad Apameam restagnationem Euphratis cum Tigri, quae ostia respicere videtur, confluere dicit, quippe quae Apamia Mesenes quidem (6, 31. f. 27.) fuit, sed in altera Mesene sita. Potest tamen restagnatio ad ipsos fluvios referri, uti 18, 47. s. 18. Babyloniae Seleuciae Euphratem ac Tigrim restagnare dicit, quod ibi rigandi modus manu temperatur. Praeter fluvios alios, quos in eum influere supra monui, coniungitur etiam cum Euphratis uno alveo prope Seleuciam, cum alter eius alveus Babylonem petens inde post in paludes distrahatur. (Plin. 5, 21. s. 26.) In Assyria utrumque confluere scribit Procopius de B. Pers. 1, 17. nempe quia fit ad eius fines. Notandus maxime canalis ille, inter Seleuciam et Babyloniam, quem *regium* vocant auctores, quia regia cura erat effossus. Ita βασίλειος ποταμὸς Ptolem. 5, 18. et 20. βασιλικὴ διῶρυξ Polyb. 5, 51, 61. flumen

regium Plinius 6, 30. f. 26. Ammian. 23, 6. pag. 287. (Gron.) Idem 24, 6. in. *amnis regum* et *fossile flumen* dicit. Nomen fuisse ei *Naarmalcha* addit. Ναρμάλχαν habet Isidorus Characenus pag. 5. (Hudf.) Plinius c. l. *Armalchar*, pro quo tamen Cellarius vult *Naarmalcha* adsentiente Gaetano d'Ancora della economia fisica degli antichi — cap. 3. pag. 87. Plura dabunt Bochart. in Phaleg 1, 8. Harduin. ad Plin. c. l. et Reimarus ad Dion. 68, 28. Hodie Arabibus *Nahr al Malk* sec. Reiske ad Polyb. c. l. Büsching Vol. 1. p. m. 197. habet *Nehrül Melik*, eiusque termini ponuntur infra urbes *Sarsar* et *Medain*. De situ, quem veteres notant, vid. Bochart. c. l. Diductum vero Euphraten Gobaris praefecti opere, ne praecipiti cursu Babyloniam infestaret, scribit Plin. c. l. Nitocridi, Assyriae reginae, id tribuit Herodot. 1, 185. Certe fossas depressisse supra Babylonem dicit, ut tracto impetu tardius mearet et per flexus. Inde quidam *Chobar* hanc fossam dici putant apud Ezechielem 1, 3. et alibi. Vid. Bochart. c. l. et Harduin. ad Plin. c. l. Ipse rex, cuius iussu fossa illa deducta est, fuit Seleucus Nicator, factumque eo tempore, quo Seleuciam condebat, ut discitur ex Plinio c. l. Fossam hanc, ut narrat Ammian. 24, 6. in. antehac Traianus (vid. Dio c. l. et ibi Reimarus) posteaque Severus, egesto solo, fodi in modum canalis amplissimi studio curaverat summo, ut, aquis illuc ab Euphrate transfusis, naves ad Tigridem commigrarent. Purgavit tunc aridum Iulianus, cum in Persas expeditionem suscepisset. (Cf. Libanius in orat. funebri in Iulian. p. 604. ed. Reisk.) Eandem etiam post mansisse nec a Persis obrutam, testatur Theophylactus 5, 6. Fossam tamen eam regiam intelligit Oudendorp. ad Frontin. 3, 7, 4. de eo alveo, quo in obpugnatione Babylonis Euphraten derivavit, qui vero fuit propius Babylonem. (Herodot. 1, 191.) Multos praeterea alveos ex Euphrate, quo est humilior, Tigrim recipere adfirmat Arrianus de

exped. Alex. M. 7, 7. Et sic hodie multos reperiri, qui per Mesopotamiam ab Euphrate aquam in Tigrim, vel contra inferant, testatur Niebuhr Reisebeschr. nach Arabien Vol. 2. p. 223. Quod vero Arrianus addit, terram ipsum non irrigare, hodie secus habere narrant auctores recentiores. Sic talis est canalis a parte Mesopotamiae, qui prope Bagdad remeat. Vid. Tavernier voyage (ed. 1724.) T. 1. p. 284. Porro infra eandem urbem in duo brachia finditur, quae insulam grandem includunt. (idem p. 296.) Cum Euphrate autem vere miscetur prope pagum *Gorno*, (id. p. 297.) vel *Corny*, et ibi ab Arabibus vocatur *Shat-Frate*, uti nuper (1790) retulit Howel. Cf. etiam Büsching Vol. 1. p. m. 198. 233. Qualis sit hodie prope Bagdad, describit Niebuhr Reisebeschr. nach Arabien Vol. 2. pag. 298. Maximum esse cum Euphrate in Asia australi fluvium, nec nisi ab Indicis superari, scribit Strabo 16. pag. 509. s. 739. et ἐπισημότατον τῶν ποταμῶν eum et Euphraten dicit Diodor. Sic. 2, 11. Navigabilis erat ad Opin et Seleuciam. (Strabo et Arrian. cc. ll.) Persae, qui timerent, ne classes hostium hac via in ipsorum terras penetrarent, catarrhactis, arte factis, obstruxerunt, (Arrian. de exped. Alex. 7, 7.) quas quidem delevit Alexander. (Idem et Strabo cc. ll.) Ceterum praeter hunc Tigrim in hoc tractu duos alios cognomines fluvios ex diverso loco effluentes memorat Herodot. 5, 52. et ex eo Eustath. ad Dionys. v. 976. Idem vero Eustathius, cum ex Xenophonte de exp. Cyri 5, 6, 3. in Paphlagonia cognominem indicat, falsa lectione deceptus est, cum ibi legatur *Iris*.

ut natus est, ita) Igitur cursu rapido, cum alii quidam auctores tardiorem eum fluere adfirment, de quo supra. Nempe Noster cum Strabone et aliis ortum Tigris ponit, non ubi primum nascitur, sed ubi hoc nomen demum sumit. Vid. Salmas. ad Solin. 37. s. 40.

p. m. 487. Idem p. m. 489. hinc etiam Solinum refutat, qui scribit, ab exordio non statim totum esse, cum diversis alveis minime dissipetur. Quae tamen ex praecedentibus patebunt.

Euphrates) Gr. Εὐφράτης, poetis etiam Εὐφρήτης, uti Dionysio v. 977. et sequ. Penultima producitur, quam cum poeta quidam corripuisset, quod et hodie vulgo fit, distichon lepidum retulit appositum hic Vadianus: *Venit ad Euphraten, undis perterritus haesit: Ut cito transiret, corripuit fluvium.* In genitivo reperitur etiam apud Avien. v. 1157. *Euphratae*, quod et praeferunt libri apud Solin. 37. f. 40. teste Salmasio, uti *Orestae, Alcibiadae, Philoctetae* — de qua forma Wernsdorf ad eum adlegat Salmas. ad Solin. p. 295. Heinsium ad Ovid. epist. 8, 9. quibus adde Oudendorp. ad Frontin. 1, 8, 12. Inde Commagene post dicta est Εὐφρατησία. Vid. Procop. de B. Pers. 1, 17. et alibi. Ammiano 14, 8. f. 26. *Euphratensis*, aliis etiam, ut ibi notat Lindenbrogius, *Euphratesia*. Secundum Plutarch. de fluviis h. v. olim dictus est *Zaranda*, post *Medus* ab Medo, Artaxerxis filio, qui poenam metuens, vitiatae virginis caussa, se in eum praecipitem dedit. Denique *Euphrates*, ab Euphrate, qui cum imprudens filium occidisset, moerore fractus, in eum decidit. Hebraeis est פרת, pro quo Iosephus antiqu. Iud. 1, 1. f. 2, 3. habet Φορὰ, ubi vid. Relandus. H. *Forat* f. *Phrat*, *Frat*, quem et Arabes vocant *Nahar al Kiufa*, et Turci *Morad Sui*. De singulis duce Mela deinceps.

ore) De fonte, uti passim. Vid. Heins. ad Ovid. Metam. 15, 274. ubi exempla habes. Luculentum est hoc de Timavo apud Nostrum 2, 4, 3. *novem capitibus* (more poetarum) *exsurgens*, pro quo Claudian. 4 consul. Honor. v. 197. *inque novem consurgens ora Timavus.* Sic *caput* de Euphratis fonte Avienus v. 1158. quod

alibi de fluminibus, ut ibi docuit Wernsdorfi. Sic de Euphrate Lucan. 3, 256. Similia loca adtulit hic Ciacconius ex Curtio 6, 4, 7. de Rhidago *os aperire* et Ovidio Metam. 15, 274. de Lyco *renasci alio ore*, quem repetit Seneca N. Qu. 3, 26. Fontes autem Euphratis diversis locis ponunt auctores. Plerique omnino Armenios montes memorant, veluti Herodotus 1, 180. Arrianus 7, 21., Dionys. v. 978. et ex eo Priscian. v. 903. et Avienus v. 1158. Diodor. Sicul. 2, 11. Procop. de B. Pers. 1, 17. Curtius 5, 1, 13. Polyb. 9, 43. (qui Armeniam simpliciter habet) Geogr. Ravenn. 1, 8. qui etiam inde Tigrim nasci scribunt cum aliis, veluti Lucano 3, 257. et quos habet Camers ad Avien. c. l. At qui Armeniae locum indicant, minime consentiunt, aut varie locum designant. Sic Strabo 11, pag. 367. s. 527. scaturire eum dicit in septemtrionali Tauri latere, unde per Armeniam primum ortum petit. Idem 11. p. 359. s. 521. Tauri eam partem vocat in priori loco *Abum* montem, unde et Araxem deducit, pro quo Eustath. ad Dionys. v. 988. scribit Ἄκος. At non solum ibi Codd. quidam Ἄβος, sed et eo nomine mons commemoratur in hoc tractu a Ptolemaeo 5, 13. In Plinio 5, 20. s. 24. vocatur mons Abas s. Aba, qui de fontibus ita refert: *Oritur in praefectura Armeniae maioris Caranitide, ut prodidere ex iis, qui proxime viderant, Domitius Corbulo in monte Aba; Licinius Mucianus sub radicibus montis, quem Capoten adpellant supra Zimaram* 12 *M. P. initio Pyxirates nominatus.* Posteriora repetit inde Solin. 40. s. 37. Cf. etiam Martian. lib. 6. p. 220. et quae ad Plinium notavit de iis locis Harduinus. Consentiunt igitur Plinius et Strabo in fontis loco, at in primo eius cursu dissentiunt, quod ex sequentibus adparebit, atque hinc etiam in montis eius parte, ut docuit Cellarius in Geogr. ant. 3, 15, 5. p. m. 318. Armeniae montem, ubi fontes sunt, non nominat Procopius c. l. sed stadiis 42 a Theodosiopoli dissitum illique a septemtrione obver-

sum dicit. Illa autem urbs aliis h. *Arzerum*, aliis *Hassan-Kala* esse putatur. Dextra eius montis, qui per situm de Abo intelligi potest, Euphraten, laeva Tigrim oriri tradit. Dextram Strabo 11. p. 359. s. 521. vocat borealem, laevam australem, quia ex eodem monte utrumque fluvium ducit, fontibus 2500 stadia, i. e. 312 M.P. distantibus. Orosius 1, 2. pag. 19. (Haverc.) ex radice Armeniae montis *Parchoatrae* effundi refert cum Araxe, eumque montem a Tauro discernit. Urbem, ad quam oritur, vocat Orosius pag. 15. *Dacusam*, etsi Codd. variant. Plinio sine dubio est *Dascusa*, c. l. uti et pro Δασκοῦτα habet Cod. Palatinus Ptolemaei 5, 7. qui et Zimaram memorat. Cf. de utraque Wesseling ad Antonini itiner. pag. 208 sq. At male ibi fontes Euphratis ponit, qui longius hinc absunt. Tabula Peutingeriana 10. ducit a monte, quem vocat *Parverdem* i. e. Paryadrem, uti iam coniecit Salmas. ad Solin. p. m. 440. Esse autem hunc fluvium docet cursus praeter Samosata. Mons ille ultra Abum iacet versus Iberiam et Albaniam, uti patet ex Strabone 11. p. 359. s. 521. et aliis locis, etiam ex Ptolemaeo 5, 6. aliquatenus. Ubi fontes ponat Ptolemaeus, etsi accuratius statui nequit, cum et numeri incertae sint fidei, docet tamen cursus et notatio locorum, ulterius et magis ad septemtrionem ab eo removeri. Vid. 5, 13. et quae pluribus disputat Salmas. ad Solin. 37. s. 40. p. m. 437 sqq. paucioribus Cellarius in Geogr. ant. 3, 11, 5. Errat Aethicus p. 725. (Gron.) qui eum haud procul *Adcusa* urbe nasci refert, quae cum *Dascusa* procul dubio sit, error hic iam antea notatus est. At longius ille vagatur, et p. 709. in Indiae campis eius fontem commemorat. Aperte etiam, etsi levius, errat Ptolemaeus 5, 13. dum Artaxata ad Euphratem ponit, miscens eum cum Araxe. Multa porro de origine eius congessit Boccatius de fluminibus h. v. ubi Melae hunc locum praeterea auctum reddit. Sed audiendi nunc sunt recentiores testes. Tournefort voyage

au Levant T. 3. lettre 18. p. m. 114. (ed. 1727. 8.) fontes esse adfirmat duos, quorum unus ab urbe hodierna *Artzerum* diei unius, alter fere duorum dierum iter versus orientem distet, in montibus nive tectis, sed, quam Alpes, depressioribus. Prior fons fluit ab oriente ad meridiem, et praeteriens dorsum montium, ad quorum radices iacet *Artzerum*, tendit meridiem versus ad exiguum vicum, quem vocat *Mommacotum*. Posterior, aliquamdiu cum petiit septemtrionem, subit pontem *Elijae*, unde conversus ad occasum iuxta viam, qua itur *Tocatum* urbem, et per naturam situmque locorum cogitur petere meridiem versus *Mommacotum*, ubi coniungitur priori trium dierum iter ab Artzero. Uterque vocatur *Frat*, quod nomen, ubi confluxit, retinet. Artzerum autem, uti supra dixi, est Theodosiopolis antiqua, vel haud longe ab ea fuit dissita. Vid. Tournefort c. l. pag. 125. Aliquatenus igitur recte Procopius indicavit fontem, etsi, dum nimis vicinos facere videtur Tigridis fonti, quem aliquantum removet Strabo, (vid. supra) erroris coarguitur a Tournefortio p. m. 124. Quid alii referant, in quibus Tavernierius, Otterus, dabit Büschingius Vol. 5. P. 1. p. m. 177. unde adparet, in eo consentire, ex diversis fontibus Euphratem nasci, vel ex diversis fluviis, quorum unus *Mürad*, ex duobus fontibus ortus, et Euphrate proprie sic dicto, atque cursum diversum ab auctoribus memoratum melius hinc intelligi et explicari posse.

secat) Vid. ad I. 1, 9. Gronov. Sic Mamertinus in genethliaco Maxim. cap. 16. f. Plin. epist. 5, 6, 12. alii.

in stagna) Ignorant id fere alii versus fontem, nec recentiores eiusmodi aliquid adferunt. Qua sensum idem fere Arrianus de exped. Alex. 5, 6. extr. εἰς τεναγώδη ἀναχεόμενος ἀφανίζεται, sed posterius verbum ad

ea respici docet, quae Mela habet de exitu. Quod referunt Dio Cassius 68, 28. Arrian. de exped. Alex. 7, 21, 5. et ex recentioribus Büsching, Vol. 5. P. 1. p. m. 198. fit ante confluentem Tigridis et Euphratis. At solus Melae fidem adstruit Procopius de B. P. 1, 17. in. qui prolixa narratione refert, primum per angusta spatia labi, unde, ubi prorupit, oculis subduci, non quidem subterraneo meatu, sed aqua densissimo coactoque limo tecta per stadia 50 in longitudinem, et 20 in latitudinem, adeo ut transiri tuto equis etiam possit; casu quondam, arundineto incenso et ad radices combusto, aquam subiectam per hiatum exiguum adparuisse, sed brevi post locum iterum limo tectum coiisse. Inde ducit in Acisilenen cum Strabone, qui inde ad meridiem vertit, de quo infra.

piger) Poetice. Sic Ovid. ex Ponto 4, 10, 61. de Ponto: *Quin etiam stagno similis pigraeque paludi.* Eodem modo *sedet*, quae verba egregie se sustinent invicem et firmant. Sic *Arar pigerrimus undae* Sil. Ital. 15, 501. de leni cursu.

margine) Bene et proprie de stagno, uti mox *ripis* de flumine, quod alveo suo labitur. Vid. Scheffer et Burmann. ad Phaedrum 4, 8, 4.

celer et fremens) Βαθὺς καὶ ταχὺς vocatur ab Herodoto 1, 180. Πολὺς καὶ μέγας φέρεται Procop. de B. Pers. 1, 17. *saxosus ac violentus* Plin. 5, 20. s. 24. Sic *celer* Claudian. Cons. Honor. 4, 387. et *tumidus* 3, 70. Eius ut rapiditatem frangeret, Nitocris, Assyriae regina, factis fossis eum coercuit sic, ut Assyriae pagum aliquem ter influeret. (Herodot. 1, 185.) Intumescit autem, cum hiberno tempore sit vadosus, vere ineunte maximeque sub solstitium aestivum adauctusque Armeniorum montium liquefactis nivibus ripas excedit, Assy-

riaeque campos inundat. Vid. Polyb. 9, 43. Arrianus de exped. Alex. 7, 21. et quos ibi adfert Gronovius, etsi Flori locum 3, 11, 3. ubi turbines commemorantur, non ad fluvium, sed ad ventos ex aliorum testimonio referendos censet Dukerus. Testatur in primis Libanius in oratione funebri in Iulian. T. 1. p. 597. (Reisk.) cui addi possunt Plin. 5, 21. s. 25. et Solinus cap. 37. s. 40. Unde etiam accolae canalibus egestis eo, ut Aegyptii Nilo, utebantur, cuius modo crescere putabatur. Strabo 16. pag. 509. s. 740. Plin. 5, 21. s. 25. Liban. c. l. De fertilitate inde orta etiam Lucan. 3, 260. Cicero de nat. Deor. 2, 52. Sextus Ruf. cap. 20. f. Mense Aprili et Octobri intumescere cum ex aquis pluvialibus notavit Cartwrightus. Vid. Büsching Vol. 5. P. 1. p. m. 239.

per Armenios —) Utrosque dividit. Vid. Plin. 5, 20. s. 24. Martian. Capella lib. 6. pag. 222. Quod idem de Armenia et Cilicia refert Herodot. 5, 52. Ciliciam nimis extendit. De Armeniis et Cappadocibus vid. ad 1, 2, 5.

obstet) De eo Plin. 5, 20. s. 24. *Apud Elegiam occurrit ei Taurus mons, nec resistit, quamquam 12 M. P. latitudine praevalens.* Sic Taurum ibi eum scindere scribit ex Plinio Solinus c. 37. s. 40. Strabo 11. p. 363. s. 527. εἶτ' ἐπιστρέφει πρὸς νότον καὶ διακόπτει τὸν Ταῦρον, quod fieri dicit inter Armeniam, Cappadociam et Commagenen. Quod Plinius c. l. tradit, irrumpentem vocant *Omiram*, mox ubi perfregit *Euphraten*, *Ommam* legit ex libris Salmas. ad Solin. cap. 37. l. 40. p. m. 441. et Harduin. ad Plin. c. l. putat in libro Iudith. 2, 24. torrentem vocari *Mambren*. In Graecis est Ἀβρῶνα. Pergit post Plinius sic, quod ad Melam proxime facit: *Apud Claudiopolin Cappadociae cursum ad occasum solis agit. Primum hunc illi in pugna Taurus aufert, victusque et abscissus sibimet, alio modo vincit*

ac fractum expellit in meridiem. Ex quo adparet, irruptionem omisisse Melam, et solam flexionem et conversionem, quam facit Taurus obiectus, adtigisse. Contra vero de Tauro eodem fere modo Martianus Capella lib. 6. p. 220. *orbem peragraret, nisi maria restitissent,* praeeunte Plinio 5, 27. *mediam distrahens Asiam, nisi obprimenti terras occurrerent maria.*

avertitur) Solet hoc verbum et cognata cum contrariis praepositionibus iungi, quo duplex motus eius et terminus indicatur breviter. Exempla non rara. *Avertere* autem sic simpliciter de fluminibus apud Liv. 22, 5. extr. ubi alii addunt *cursu*, quod et in textu posuit Drakenborch, quem vide. Quod addit Noster *ad meridiem*, declarat progressionem cursus, quem facit. Deducit enim Euphratis cursum ab oriente in occidentem, unde Tauri obiectu in meridiem avertitur, in quo consentit cum Strabone 11. p. 359. s. 521. p. 363. s. 527. At Plinius 5, 20. s. 24. a fonte, i. e. a septemtrione in meridiem, sine ullo flexu inter Armeniam et Cappadocium decurrentem post Tauri etiam irruptionem apud Elegiam, apud Claudiopolim Cappadociae ad occasum primo cursum agere, sed obstante Tauro in meridiem expelli dicit. Dionys. v. 979. ad meridiem statim ducit et post flexo cursu ad orientem per Babyloniam, ubi etiam Strabo 11. p. 359. s. 521. novum eius flexum indicat. Quam opinionem secutus sit Ptolemaeus, haud liquet, et quatenus investigare datur, prolixa disputatione studuit Salmas. ad Solin. c. 37. s. 40. p. m. 441 sq. unde, si quis desideret, peti ea possunt. Certe flexus eius ad meridiem, quod numeri volunt, differt ab eo, quem Mela aliique Tauri obiectu statuunt.

per Syros) Ita et alii, v. c. Polyb. 9, 43. Intelligitur autem eius pars *Commagene*, cuius praecipuam urbem *Samosata* praeterfluit. Plin. 5, 20. s. 24. aliique

apud Cellarium in Geogr. ant. 3, 12, 9. Dio 35, 2. Commagenen inde nomen nactam esse supra notavi. In Syria maxime hinc notum est oppidum Zeugma, transitu Euphratis nobile, ut dicit Plin. 5, 21. s. 24. Strabo 16. pag. 513. s. 746. Tacitus 12, 12. Ammian. 18, 8. — Transiit hic Alexander (Strabo et alii) et post multi. Vid. Dio 40, 17. et qui ibi adducuntur, et a Cellario in Geogr. ant. 3, 12, 16 sqq. Maximum vero in Syria habere alveum, notat Polyb. c. l. Hactenus enim plures amnes exceperat, in quibus ad Armeniam usque Plinius c. l. habet *Lycum*, *Arsaniam* (cf. de hoc 6, 31. s. 27.) et *Arsanum*, qui videtur *Arsinus* esse Procopii de B. Pers. 1, 17. etsi de eo silere ceteros scriptores ad Plinium putabat Harduinus. Alios praeterea omnino, omissis nominibus, influere adfirmat Procopius, in quibus *Chaborras* s. *Aborras* prope Circesium, (Procop. de B. Pers. 2, 5. Ptolem. 5, 18.) *Singas* ex Commagene, (Ptolem. 5, 15.) *Saocoras* in Mesopotamia. (Ptolem. 5, 18. —)

Arabas) Adluit Arabiam desertam. Urbes ad Euphratem sitas enumerat Ptolemaeus 5, 19. At sic addere poterat Mesopotamiam, quam Euphrate et Tigri contineri notum est. Forte tamen Arabum mentione tacite indicavit, quia Arabes Scenitae Mesopotamiae partes meridionales tenebant. Vid. Strabo 16. p. 514. s. 747. et Plin. 6, 32. s. 28. Petit inde Babyloniam, ubi novo flexu agitur versus orientem hibernum. Strabo lib. 11. cc. ll. Cursus eius etiam ex urbibus iudicari potest, quas ab eo adlui scribunt auctores, veluti in Syria Ptolemaeus 5, 15. et passim Strabo et in primis Plinius; de Arabia antea. In Mesopotamia *Nicephorium* praeterfluebat. (Plin. 6, 30. s. 26. et Isidor. Characen. p. 3. Hudf. qui et alias nominat.) In Palmyrene *Philiscum* est, (Plin. 5, 21. s. 24.) cui adduntur *Alalis*, *Sura*, *Alamata* a Ptolemaeo 5, 15. *Babylonem* interfluebat. (Plin. 6, 30. s. 26. et alii.) De canalibus, qui ex

eo plures derivantur, ut et de coniunctione cum Tigri supra dictum est. Altior enim erat Tigri. (Arrian. de exped. Alex. 7, 7. Dio 68, 28.) Factos autem eos canales ideo dicit Strabo 16. pag. 509. s. 740. ne solutis nivibus auctus campos inundaret, eorumque numerus modo auctus, modo minutus est. De eius autem divisione Plinius 5, 21. s. 25. haec: *Scinditur Euphrates a Zeugmate 83 M. P. circa vicum Massicen, (Mesopotamiae) et parte laeva in Mesopotamiam vadit per ipsam Seleuciam, circa eum praefluenti infusus Tigri.* (Cf. 6, 30. s. 26. Strabo 11. p. 359. s. 521.) *Dexteriore autem alveo Babylonem petit, mediamque permeans, distrahitur in paludes.* Idem paulo mutatis verbis inde repetit Martian. Capella 6. p. m. 220. Ita etiam duo Euphratis brachia facit Ptolem. 5, 18. quorum unum porrigatur ad Babyloniam, alterum ad Seleuciam, inter quae ponit flumen regium, de quo supra. Ita vero tripartitum facit Euphraten, ut Ammian. 23, 6. p. m. 387. Attamen Procopius de B. Pers. 1, 17. totius Euphratis confluxum omnino cum Tigri, cuius solum postea nomen maneat, agnoscit. Mela silentio praeteriit, quod forte Euphraten solum et verum ipsum spectaret, igitur partem eius alteram, quae Babylonem influxit, et inde processit. At praeter plures eius scissiones Euphratis cum ea, quae fit supra Babyloniam, recentiores etiam commemorant. Vid. Büsching Vol. 5. T. 1. p. m. 197 sq. A Babylone avertit olim, egesta fossa, Cyrus, ut per alveum exsiccatum urbem invadere citius posset, uti narrant Herodot. 1, 191. Xenophon Cyrop. 7, 5, 15. Polyaen. 7, 6, 5. Orosius 2, 6. quod falso Alex. M. tribuit Frontinus 3, 7, 4. Adtingendus hic restat *Pallacopas*, (Παλλακόπας) de quo gravis lis exorta est inter Vossium et I. Gronovium, quam hic prolixius exagitavit in singulari exercitatione de fossa ex Euphrate, quam editioni suae Arriani de exped. Alex. M. p. 361 sqq. adiecit; insertis simul aliorum de eo opinionibus. Παλλακόττας scribunt

libri Appiani de B. Civ. 2, 153. sed in Arriano de exp. Alex. M. 7, 21. unde sua duxit Appianus, legitur Παλλακόπας. Idem Appianus in Syriacis cap. 56. omisso nomine indicavit, praetermisit Plutarchus in Alex. c. 73. aut certe Euphratis nomine omnino comprehendit. Strabo subpresso quidem nomine ipsam rem fusius describit lib. 16. p. 510. s. 741. In tanto disputantium vel dissensu, vel fervore, quid ipsi auctores adferant, breviter proponam. Alex. M. Cossaeis, Mediae vel Susianae populo, subactis, (Diodor. 17, 112.) traiecto Tigri, (Arrian. 7, 16.) contra Chaldaeorum monita (idem c. l. aliique multi) Babylonem contendit, unde, nam Euphrates influit, secundo hoc flumine (Appian. de B. C. 2, 153.) ad Pallacopam amnem devectus est. (Appian. c. l. Arrian. c. l.) Distabat is a Babylone stadiis ferme 800 et erat alveus ex Euphrate perfossus, (Arrian. c. l.) qui Euphratem excipiens in paludes et stagna devehebat, et, quo minus Assyriorum s. Chaldaeorum campos perflueret et inundaret, impediebat, (Appianus c. l.) quod quidem sub solstitium aestivum facere solebat. (Arrian. c. l.) Paludes autem illae, in quas ab hoc alveo deducebatur, pertinebant usque ad contiguam regionem Arabiae, (Strabo 16. pag. 510. s. 741. Arrianus c. l.) quare et Diodorus Sic. 17, 116. Pallacopam omisso nomine proprio dicit τὴν περὶ τὴν Βαβυλωνίαν λίμνην: At cum sic Chaldaea irrigationis beneficio privaretur, satrapa Pallacopam obstruxit, etsi magno labore, propter terram coenosam et mollem. (Strabo et Arrianus) Alexander M. non solum opus rectius perfecit, sed stadia fere 30 progressus novum alveum in petrosa terra effodi iussit, ne aqua diffunderetur, et emissio stato anni tempore peragi posset, Arabia autem non amplius paludibus invia redderetur, quippe quam occupare constituisset. (Strabo et Arrianus.) Ex quibus adparet, duplicem olim fuisse Pallacopam, eiusque locum infra Babylonem quaerendum esse. Quae de eo disputarunt Salmasius ad

Solin. 37. f. 40. p. m. 495. ex eo Hoffmannus in Lexico h. v. Vossius ad Melam h. l. Huetius, Vossium secutus, de situ paradisi pag. 85. Marshamus in canone p. 184; ea conlegit et diligenter excussit I. Gronovius in exercitatione supra memorata de fossa ex Euphrate. Vid. etiam Reimarus ad Dion. 68, 28. in. qui Pallacopae obstructionem tentatam, non perfectam esse ab Alex. M. dicit ex Arriano, nec unquam postea perfectam, quare et fossa regia (de qua supra) rursus navigabilis facta fuerit, etsi non semper parem aquae copiam acceperit. Pluribus Niebuhr Reisebeschr. nach Arabien Vol. 2. p. 223. docere studet, supra et infra Babylonem Pallacopam cum Euphrate fuisse coniunctum, ubi h. sit *Dsjaerri Zaade.* Pallacopam a Plinio aliisque Euphratem dictum videri putat. Plures autem olim alvei ex eo deducti erant, vel semper, vel certo illi tantum anni tempore aperti, unde vadosus saepe et exigua aqua Euphrates fluebat. Vid. Arrian. de exped. Alex. 7, 7.

non perdurat) Plinius confluere eos et in Persicum elabi tradit, in qua sententia etiam est Ptolemaeus. Philostratus primo libro [cap. 20. in vita Apollonii]; de utroque amne locutus, flumina, inquit, ubi eam, quam diximus, continentis partem ambierunt, in idem mare decurrunt. Sunt, qui dicant, in paludem quandam partem maximam Euphratis dilabi, ita ut ad mare non perveniat, sed in terra rursus sui finem recipiat. Quidam, audacius de eo loquentes, adferunt, ipsum, cum diutius sub terra fluxerit, rursus in Aegypto adparere, et Nilo compleri. Haec Philostratus. Pomponio Lucanus videtur suffragari libro tertio [v. 257 sqq.] *quos non diversis fontibus edit Persis, et incertum est, tellus si misceat amnes, Quod potius sit nomen aquis, sed sparsus in agros Fertilis Euphrates Phariae vice fungitur undas. At Tigrim subito tellus absorbet hiatu Occultosque regit cursus rursusque renatum Fonte novo flumen pelagi non*

alibi de fluminibus, ut ibi docuit Wernsdorf. Sic de Euphrate Lucan. 3, 256. Similia loca adtulit hic Ciacconius ex Curtio 6, 4, 7. de Rhidago *os aperire* et Ovidio Metam. 15, 274. de Lyco *renasci alio ore*, quem repetit Seneca N. Qu. 3, 26. Fontes autem Euphratis diversis locis ponunt auctores. Plerique omnino Armenios montes memorant, veluti Herodotus 1, 180. Arrianus 7, 21. Dionys. v. 978. et ex eo Priscian. v. 903. et Avienus v. 1158. Diodor. Sicul. 2, 11. Procop. de B. Pers. 1, 17. Curtius 5, 1, 13. Polyb. 9, 43. (qui Armeniam simpliciter habet) Geogr. Ravenn. 1, 8. qui etiam inde Tigrim nasci scribunt cum aliis, veluti Lucano 3, 257. et quos habet Camers ad Avien. c. l. At qui Armeniae locum indicant, minime consentiunt, aut varie locum designant. Sic Strabo 11, pag. 367. f. 527. scaturire eum dicit in septemtrionali Tauri latere, unde per Armeniam primum ortum petit. Idem 11. p. 359. f. 521. Tauri eam partem vocat in priori loco *Abum* montem, unde et Araxem deducit, pro quo Eustath. ad Dionys. v. 988. scribit Ἄκος. At non solum ibi Codd. quidam Ἄβος, sed et eo nomine mons commemoratur in hoc tractu a Ptolemaeo 5, 13. In Plinio 5, 20. f. 24. vocatur mons Abas f. Aba, qui de fontibus ita refert: *Oritur in praefectura Armeniae maioris Caranitide, ut prodidere ex iis, qui proxime viderant, Domitius Corbulo in monte Aba; Licinius Mucianus sub radicibus montis, quem Capoten adpellant supra Zimaram* 12 *M. P. initio Pyxirates nominatus.* Posteriora repetit inde Solin. 40. f. 37. Cf. etiam Martian. lib. 6, p. 220. et quae ad Plinium notavit de iis locis Harduinus. Consentiunt igitur Plinius et Strabo in fontis loco, at in primo eius cursu dissentiunt, quod ex sequentibus adparebit, atque hinc etiam in montis eius parte, ut docuit Cellarius in Geogr. ant. 3, 15, 5. p. m. 318. Armeniae montem, ubi fontes sunt, non nominat Procopius c. l. sed stadiis 42 a Theodosiopoli dissitum illique a septemtrione obver-

caecis meatibus aliquando in mare effluxisse. vossivs: Recte monetur, narrationes auctorum inter se de exitu Euphratis discrepare. Praeter superiores ostia eius commemorant Nearchus in paraplo pag. 37. (Hudf.) Strabo c. l. pag. 55. f. 80. sive ibi Eratosthenes, et 15. p. 501. f. 729. Alii locum designant, uti omnino in Arabia Plinius 6, 32. f. 28. iuxta *Teredohem*; h. *Balsara*, Dionys. v. 982. et ex eo Priscianus v. 908. et Avienus v. 1162. Consentiunt Strabo 16. pag. 526. f. 765. et Plin. 6, 32. f. 28. qui confluentem ibi commemorat Euphratis et Tigris, de quo supra. Arrianus de exp. Alex. 7, 20. ad duas insulas ostia ponit, a quibus una 120 stadiis distet, *Icarus* ab Alex. M. nominata, altera, *Tylus*, unius diei ac noctis navigatione. Alii, uti Philostratus in vita Apollonii 1, 20. utramque opinionem commemorant, sed quod de distractione in paludes scribit, ad eius tantum partem magnam refert, quod Plinius 5, 21. f. 26. de dexteriori eius alveo, qui Babylonem petit, adfirmat, cum a parte laeva circa Seleuciam Tigridi infundatur, de quo intelligendi sunt Dionysius et Strabo, qui per Babylonem et hinc in mare deducunt. At cum praeclusissent Orcheni accolaeque, agros rigantes, Pasitigri tantum deferebatur in mare, ut refert Plinius 6, 31. f. 27. Quae ex priori Plinii loco intelliguntur, et de diversis temporibus valent. Non igitur, quod putat Tellier ad Curt. 9, 10, 3. Mela ex Curtio c. l. et Arriano refellitur. De defectus causis variis prolixe d'Anville in Memoires de litterature — de Paris T. 30. p. 171 sqq. et de eius cursu. Quidam per flumen in Arabia emergere putarunt, notante Plinio 6, 32. f. 28. alii adeo sub terras dilapsum in Aegypto prodire et Nilo misceri, uti adfirmat Philostratus c. l. Vid. quae disputat d'Anville sur le Golfe Persique et sur les bouches de l'Euphrate et du Tigre in memoires — de Paris Tom. 30. p. 132 sqq. Nuperrime (1797) ex recentioribus testis tabula egregie

de hodierno ostio Euphratis exposuit Vincent ad Nearchi paraplum. (Angl.)

emoritur) Eleganti et vivida metaphora, qua ex languore consecutum rei defectum indicant. Sic *sterilis et emoriens terra* Curt. 4, 7, 10. *Morientia flumina* dixit etiam Petron. 122. 133. Sic de oppidis, i. e. interire, Rutil. itin. 1, 414. ubi πόλεως θάνατος ex Lycurgo apte comparat Wernsdorf. *lingua diserti* Samon. 264. Exempla alia multa conlegit Barthius ad Claudian. de Olyb. et Prob. Conf. v. 218. De Euphrate Plin. 5, 21. f. 25. simpliciter: *distrahitur in paludes.* Propius ad Melam accedit Philostratus in vita Apollonii 1, 20. εἰσὶ δ', οὗ φασιν, ἐς ἕλος ἀφανίζεσθαι τὸ πολὺ τοῦ Εὐφράτου, καὶ τελευτᾷν τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐν τῇ γῇ. Unde etiam Olearius putat, Melam a Philostrato expressum esse.

§. 6. *Alterum latus)* Sinus Persici, quod trans confluentem est amnium in occasum. VADIANVS.

excurrit) Sic Arrianus in periplo maris Erythraei pag. 11. (Hudf.) κατὰ μῆκος ἐπὶ πολὺ παρατείνουσα τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ. Magis Melam explicant Plinius 6, 32. f. 28. qui sic: *Ipsa peninsula Arabia inter duo maria Rubrum Persicumque procurrens;* Oros. 1, 2. pag. 14. (Haverc.) *quae inter sinum Persicum et sinum Arabicum angusto terrae tractu orientem versus extenditur.* Excurrebat autem ad Characem, oppidum Persici sinus intimum. (Plin. 6, 31. f. 27.)

Eudaemon) Praetulit vocem Graecam, quam et posuit Plin. 6, 31. f. 27. Solinus cap. 56. f. 33. *Hanc Arabiam Graeci εὐδαίμονα, nostri beatam nominaverunt,* Plinius Latine et *felicem* et *Beatam* reddit. Cf. 12, 30. f. 14. 41. f. 18. 5, 12. f. 11. — Hinc Arabes, quos

Eudaemones vocat Capitolinus in Opilio Macrino c. 12. et ſic Vopiſcus in Aureliano cap. 33. *Arabes Eudaemones* memorat, ut Marcianus in periplo p. 17. (Hudſ.) Dionyſ. v. 802. et 925. vocat ἐρατεινήν, ubi Euſtathius εὐδαίμων explicat ὄλβιστος, et εὐδαιμονία per ὄλβον, quae vox, ut *beatus* Latinis, ſaepe de opulentis, divitibus dicitur. Et ſic Strabo 1. p. 27. ſ. 39. πλουσίαν explicat, obponitque ἄπορον, quare etiam Penzelius in verſione Vol. 1. pag. 396. vernacula lingua minus recte verti cenſet *das glückliche Arabien*, cum debeat: *das reiche*. Nomen diſerte dicit impoſitum eſſe Diodor. 3, 49. in. διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ φυομένων καρπῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν. Notat per eam occaſionem Strabo, Homeri aetate minime fuiſſe divitem, ſed incolarum induſtria et odorum maxime fertilitate poſtea factam. At male hinc ἐρατεινὴν illam Dionyſii verſus occidentem Aegypto, verſus ſeptemtrionem Syriae conterminam facit Stephanus ſ. v. Ἀραβία, et odoriferam inter ſinum Perſicum et Arabicum, etſi Dionyſ. v. 802. et v. 925. Syriam Arabiae ἐρατεινῇ omnino adnectit, forte quod Arabia Petraea in nomen et cenſum conceſſerat tertiae Palaeſtinae. Vid. Procopius de aedificiis 5, 8. in. Weſſeling ad Hieroclem p. 721. idem ad Diodor. 3, 42. et in primis Salmaſ. ad Solin. c. 33. ſ. 36. p. m. 347. Eadem paſſim etiam adpellatur ἡ ἄνω Ἀραβία, uti a Diodoro 5, 42. extr. quod ex Oceano ſinus influit in terras obponiturque illi, quae Aegyptum adtingebat. Ita Servius ad Virgil. Aen. 1, 416. diſerte tres enumerat, *inferiorem*, *Petrodem*, et *Eudaemona*. Plura disſerit Salmaſ. ad Solin. c. l. p. m. 343. Ita autem dicebatur ea Arabia, quae ad meridiem vergebat. (Diodor. 2, 54. in.) Strabo 16. pag. 526. ſ. 765. terminari ait verſus ſeptemtrionem ſolitudine vaſta, alibi utroque ſinu et Oceano. Excurrit autem a Charace, Perſici ſinus oppido intimo, (Plinius 6, 31. ſ. 27.) et a receſſu intimo ſinus Arabici, ſinu Elanitico, (Dionyſ. v. 924. Agathemer. 2, 6.) quo usque pertinebat Arabia Petraea.

(Agathem. 2, 6.) Verſus ſinum Perſicum adtingebat Arabiam deſertam. (Idem 2, 11.) Ita nempe ex triplici poſteriorum diviſione. Igitur reliquae duae Arabiae erant ad ſeptemtrionem ſitae, de quo vid. Marcianus in periplo pag. 15. (ed. Hudſ.) qui fines deſcribit accuratius, uti Ptolemaeus 6, 7. De aliis poſtea. Hodie ab Arabibus vocatur *Iaman*, vel *Iemen*, vel *Yemen*. Olim ſecundum Strabonem 16. p. 538. ſ. 782. quidam Arabiam felicem in 5 regna, vel pagos (βασιλείας) diviſerunt, quorum unus bellatores habuit, alius agricolas, tertius artifices et opifices, quartus myrrham tulit, ultimus tus. Regum antea fit mentio, et ex populis, qui ſupra Syriam primi eam incolunt, memorantur Nabataei et Sabaei. Illorum metropolim dum dicit *Petram*, latius ſic extendi Arabiam felicem adparet. Nabataei enim habitabant ad ſinum Aelaniticum et inde ſuperius in mediterraneis, ubi Arabia Petraea poſt ponitur. Vid. Diodor. Sic. 2, 48. 3, 43. Plin. 5, 12. ſ. 11. 6, 32. ſ. 28. et quae conlegit Relandus in Palaeſtina 1, 17. p. 66. Ceterum plures Arabiae felicis populos recenſet Ptolemaeus 6, 7. et Plin. 6, 32. ſ. 28. aliique, etſi parum nec in nominibus eorum, nec in ſitu ſibi conſtant. De illorum moribus plura adfert idem in ſequentibus, quae vel reddidit, vel aliunde auxit Caelius Rhodiginus in lectt. antiquis 18, 35. Nota eſt infelix Aelii Galli ſub Auguſto expeditio, quam prolixe Strabo deſcribit 16. p. 536. ſ. 780.

anguſta) Secundum Marcian. in periplo pag. 16. (Hudſ.) πλάτος στάδια 8850. Latiſſima eſt, teſte Plinio 6, 32. ſ. 28. a ſeptemtrione inter oppida Heroum et Characem.

cinnami) Idem quod *cinnamomum*, unde etiam in libris variatur apud Solin. cap. 30. ſ. 33. notante Salmaſio p. m. 283. Immo Graecis ſolum uſitatum eſt κιννάμωμον, quod etiam adparet ex locis parallelis, in quibus

utriusque linguae auctores de hoc frutice loquuntur. Locus in hanc rem classicus est apud Plin. 12, 42. s. 19. Cf. etiam Theophrastus in hist. plantar. 12, 14. et quae de cinnamo disputantur ad Herodotum 3, 111. et in primis a Barthio ad Statii Theb. 6, 61. Salmasio ad Solin. 30. s. 33. p. m. 283 sq. et passim alibi, et Beckmanno ad Antigonum cap. 49. qui omnibus diligenter exploratis existimat casiam et cinnamomum veterum esse prorsus eandem rem, neque differre a *canella*, quam hodie vocamus. Ubi nasceretur olim, quod adfirmat Herodotus c. l. ipsi ignorabant, et festucas eius ab avibus ad nidos construendos adferri iactabant, quas aves *cinnamomos* vel *cinnamologos* vocant auctores. Cf. de iis Beckmann. c. l. In Aethiopia prope Troglodytas nasci et inde alio devehi scribit Plin. 12, 42. s. 19. Sabaeorum regionem eius feracem facit Strabo 16. pag. 535. s. 778. Et sic antea Herodot. 3, 107. in Arabia nasci scribit.

turis) Gr. θυμίαμα, λιβανωτός. Idem vero adfirmant plurimi. Conligendi modum admistis fabulis describit Herodot. 3, 107. et Plinius maxime 12, 30. s. 14. Hinc *turifera Saba* Plin. c. l. Hinc etiam in numis quibusdam turis ramus conspicitur. Vid. Patinus in num. Imper. R. p. 175. et omnino Rasche in Lexico num. T. 1. P. 1. p. 1019. De ture multa Salmas. ad Solin. 33. s. 36. p. m. 355. et alibi.

odorum) De herbis odoriferis, aromatibus. Vid. quae dicta sunt ad 1, 11, in. Iis maxime inclaruit Sabaeorum regio. Vid. Plin. 6, 32. s. 28. Strabo 16. p. 535. s. 778. Agatharchides de rubro mari p. 26 sqq. Hudf. alii. Addunt autem superioribus auctores myrrham, ladanum, casiam aliaque, de quibus plura auctores commemorant, maxime Plinius lib. 12. Cf. etiam Diodor. 2, 48 sqq.

Sabaei) Gr. Σαβαῖοι, ita dicti ab urbe, vel regione, quae varie scribitur: Σαβαὶ, (Stephanus h. v.)

Σαβᾶς, (Agatharchides de mari rubro c. 50. p. 63. Hudſ.) Σάβας, (Diodor. Sicul. 3, 47. qui ſua hauſit ex Agatharchide; vulgo ibi Σάβα) Σαβά, (Suidas h. v. et Theophr. hiſt. plantar. 8, 4. in. in plurali) Σάβα, (Philoſtorg. in hiſt. eccleſ. 3, 4.) Σαύη βασίλειον, (Ptolemaeus 6, 7. qui et habet Σαβὴ) *Saba.* (Plin. 12, 30. ſ. 14.) Eius mentio occurrit in literis ſacris, veluti 1 Reg. 10, 1. — ubi שׁבא, Graeci interpretes Σαβά. Occurrunt ſimilia nomina ad ſinum Arabicum, vel in Arabia felici, uti Σάβω et Σαύη apud Stephanum h. v. Σαβαὶ infra Berenicen apud Strabon. 16. p. 531. ſ. 771. *Save*, vel, uti etiam volunt, *Sabe*, apud Plin. 6, 26. ſ. 23. de quibus diſputat Salmaſ. ad Solin. 33. ſ. 36. p. m. 349. uti etiam de diverſa terminatione Bochartus in Phaleg 2, 26. Uterque eandem Stephani putat Σαβαὶ et Σαβὼ, propter idem gentile inde ductum, renitente tamen Holſtenio in notis p. 277. Σαβὰ πόλις βασίλειος τ. Αἰθιοπίας, quam poſt Meroen a ſorore adpellavit Cambyſes, commemoratur a Ioſepho antiqu. Iud. 2, 10, 2. ubi de ſcriptura varia Bernardus. Vid. tamen, quae contra monet Bochartus in Phaleg 2, 26. At ſunt praeterea alia, quae in diſceptationem venerunt. Ita nempe Salmaſio c. l. Saba aliorum et Sabatha Plinii 6, 32. ſ. 28. eadem urbs eſſe videtur, quod alias Plinius urbem praetermiſiſſet, unde toti genti nomen impoſitum. Addit et alia, quibus opinionem ſuam ſtabiliat, etſi Ptolemaeus 6, 7. (in quo Σαυβάθα vel ex Cod. Palat. Σαυδάθα) utramque diſtinguit, et ſitus utriusque in auctoribus minus addicit. Hinc vero ab Avieno v. 1137. *Sabathas* pro *Sabaeis* dictos cenſet. Certe in eodem nexu Dionyſ. v. 959. commemorat Σάβας, quos Euſtathius explicat ab aliis dictos Σαβαίους. *Sabae* etiam eſt in Priſciano v. 889. Salmaſio ad Avienum adſentitur Schraderus. Tum *Sabatha* et *Sabotha* an eadem ſit urbs, disquiritur, quod quidem putant Salmaſius c. l. et Harduinus ad Plin. 6, 32. ſ. 28. 12, 32. ſ. 14. etſi diverſas facit Plinius, nec librorum lectio 12, 30.

s. 14. constat. Videntur ipsi auctores in his tenebris errasse, nominum similitudine decepti, aut Saba, et urbem et regionem, commiscuisse, de quo discrimine deinceps; nisi velimus, vere diversa eiusdem urbis nomina fuisse. Aliud urbis nomen *Meriaba* s. *Mariaba* fuisse contendit Bochartus in Phaleg 2, 26. quia Artemidorus et Eratosthenes apud Strabonem 16. p. 528. s. 768. et p. 535. s. 778. metropolin faciunt Sabaeorum. Plinius tamen 6, 32. s. 28. Calingiis tribuit. Neque ob situm diversum insistit Bochartus. Saba tamen Philostorgius c. l. metropolin Sabaeorum dicit, unde duas regias habuisse eos putat Ludolfus in commentar. hist. Aethiop. 1, 20, 3. p. 65. cum Saba fuerit prope mare rubrum, illa in mediterraneis. Salmasius ad Solin. 53. s. 56. p. m. 786. sic expedit, ut contendat, Saba antiquitus metropolin fuisse, in eiusque postea locum successisse *Mariabam*. Idem narrant quidem de regibus, quorum regia fuit Mariaba, vel Saba, Strabo 16. p. 535. s. 778. et Diodor. Sic. 3, 47. ex Agatharchide c. l. *Sabaei* omnino fuit gentis nomen, quae dividebatur in varios populos, quibus sui erant pagi. Multas etiam Sabaeorum fuisse insulas discitur ex Plinio 6, 32. s. 28. Idem 12, 30. s. 14. Graecorum fide adfirmat, nomen *Saba* significare *mysterium*. Harduinus tamen ad c. l. coniicit forte a σέβειν dictam urbem, quia in cultu Deorum praecipuus turis usus, et Σάβους adpellatos, qui Deo Sabasio s. Sabazio, i. e. Baccho initiati forent, teste Harpocratione s. v. Σαβοῖ. Vid. quae ibi disputat Maussacus, et notat Schol. Aristophanis ad aves v. 874. unde sua hausit Suidas s. v. Σεβάζιος. Bochartus tamen in Phaleg 2, 26. magis probat Hesychii explicationem σαβὰ αἰχμαλωσία ex lingua Hebraica, etsi subsistere malit in Arabico שבא eminere. Nuper tamen Bruce (Reisen) Vol. 1. p. 427. conf. p. 516 sq. *Saba* s. *Azab* s. *Azaba* explicat austrum, quia Saba sita erant ad australem oram sinus Arabici, et inde ab Arabia et Aegypto prima erat terra versus austrum Africae contermina. Quod iam

ſupra indicavi, non urbs ſolum erat Saba, ſed eo etiam nomine continebatur regio, uti eſt apud Plin. 12, 30. ſ. 14. quae pagis conſtabat, in quibus Atramitae Minaeique commemorantur a Plinio c. l. omninoque quatuor magnae gentes, quae Arabiam felicem tenuere, a Strabone 16. p. 528. ſ. 768. in quibus Sabaei, cum plurimi populi ab Plinio, Ptolemaeo — recenſeantur. Vid. Bochart. c. l. Salmaſ. ad Solin. 33. ſ. 36. p. m. 348. Quod ille quatuor populos nomine *Seba* conſtituit, de eo vid. quae monuit Michaelis in Geogr. Hebr. P. 1. p. 197 ſq. Urbs ipſa monti fuit impoſita, (Agatharchides et Diodor. cc. ll.) at regio ipſa latius patebat a media Arabia, ubi Atramitae, (Plin. 12, 30. ſ. 14.) ad mare rubrum, ſinum Arabicum maxime. Vid. Plin. c. l. Dionyſ. v. 959. ex eo Priſcian. v. 889. Avien. v. 1137. Euſtath. ad Dionyſ. v. 954. aliique. Quod Melam reprehendit Bochartus c. l. falſam loci huius diſtinctionem ſecutus eſt, qua ſublata ad ordinem conſenſumque Mela cum aliis revocatur, qui mare rubrum de ſinu Arabico potiſſimum hic intelligunt. An iidem (Sabaei) dicti fuerint *Homeritae*, quaeritur. Adfirmant id quidem Philoſtorgius in hiſt. eccleſ. 2, 6. 3, 4. aliique, quos producit Bochartus in Phaleg 2, 15. Plinius, Ptolemaeus, Arrianus aliique diſtinguunt. At ſi factum eſt, de poſterioribus temporibus valet, quibus latius diffuſi vicinarum gentium priſcum nomen aboleverunt, uti exiſtimat Bochart. c. l. cum quo conſentit in eo Ludolf in comment. hiſt. Aethiop. 1, 20. 5. p. 64. qui credit praeterea, ſive errore Plinium alioſque diſtinxiſſe, ſive Sabaeos de urbis tantum incolis dixiſſe, quod tamen loca auctorum, Plinii maxime, convincunt. Cf. Salmaſ. ad Solin. 33. ſ. 36. p. m. 355. Holſtenius ad Stephanum p. 235. et in primis Berkelius p. 614. Regionem fuiſſe turiferam, uti Plinius 12, 30. ſ. 14. vocat, iam ſupra notatum eſt. Hinc *Sabaei turiferi, Sabaei flores, myrrha, odor, ros*, quae in Geſneri theſauro proſtant. Sic praeterea *Sabaeum medicamen* Prudent. Cathemer. 10, 51.

tura Corippus 3, 22. commemorant. — Disputatum hic eſt de regina Sabae, quae ad Salomonem venit, et Aegypti et Aethiopiae regina vocatur a Ioſepho antiqu. Iud. 8, 6, 5. repugnantibus multis. Vid. Bochart. in Phaleg 2, 26. Salmaſ. in Solin. 33. ſ. 36. p. m. 355. Harduin. ad Plin. 6, 32. ſ. 28. le Grand ad Lobo voyage d'Abyſſinie T. 1. diſſ. 7. p. 337 ſq. aliique.

Macae) Gr. Μάκαι. Eorum plures mentionem faciunt, unde mirum eſt, quod Cellarius in recenſu Arabiae felicis ne adtigit quidem. Conſentiunt autem cum Mela in eo, quod Carmaniae obpoſitam Arabiae partem incoluerunt, etſi varie ſitum indicant. Sic contra Carmaniae promontorium Harmozon, de quo ſupra, ponunt Strabo 16. pag. 526. ſ. 765. Plin. 6, 26. ſ. 23. in Ichthyophagorum ſinu ampliſſimo Ptolemaeus 6, 7. quem quidem contrarium facit etiam Carmaniae; contra Perſidis aequor Priſcianus v. 887. et Avienus v. 1135. etſi hic in ipſa voce variatur, quam nec hodie certe agnoſcit Dionyſius, apud quem v. 957. reponendam cenſet ideo Bochartus in Phaleg 2, 20. Vid. ad c. l. Avieni Schraderus, et quae disputat Salmaſ. ad Solin. 33. ſ. 36. p. m. 350. Minus accurate inter Carmaniam et Arabiam et hinc quaſi in inſula ſinus Perſici locat Stephanus. Macarum promontorium Μάκετα commemoratur in Nearchi paraplo p. 22. (Hudſ.) Eratoſthenes apud Strabonem c. l. ἀκρωτήριον vocat τὸ ἐν Μάκαις, pro quo *Maces* habet Ammian. 23, 6. p. 284. (Gron.) *Aſaborum* videtur idem adpellare Ptolemaeus c. l. uti etiam placet Ortelio ſub h. v. Cf. deinceps. In Plinio 6, 32. ſ. 28. Naumachaeorum promontorium Carmaniae obponitur, quod pro eodem haberi poſſet, ſi lectio apud omnes conſtaret.

Frontem) Mela, quemadmodum etiam alibi, vocat promuntorium; illud nempe, quod Ptolemaeus [c. l.] *Aſaborum* ab Aſabis, alii *Macarum* [vid. antea]

a Macis populis nominant. Vulgo *Mocandan* appellatur. Verum autem est id, quod dicit hic Mela, promuntorium id asperum esse cautibus silvisque. Nec promuntorium tantum, sed et totum Arabiae litus, quod ab intimo sinus Persici recessu usque ad insulas *Curiamuria* [d'Anville *Curian* et *Murian*] dictas extenditur, admodum est excelsum. Ipsum tamen promuntorium *Mocandan*, alterumque quod sequitur *Rosalgatae* [*Ras al Gat* vel *Had*, ut d'Anville] dictum, multo depressiora sunt reliquo litore, quod vastis, arduis et inaccessis ubique adsurgit rupibus, quibus turifera illa regio tamquam vallo armatur. VOSSIVS. Niebuhr in tabula Arabiae vocat *Ras Mussendom*, in aliis varie inflectitur. Vid. Büsching P. 5. Tom. 1. p. m. 718. qui et p. m. 643. et 712. de tractu litorali idem refert. *Exasperant* graphice, uti solet, pro simplici *sunt*.

aliquot) Insulas aliquot inter duos sinus e regione Eudaemonis, uti τὸ *medio* explicat Vadianus, nominatim commemorat Plinius 6, 34. s. 29. et Ptolemaeus 6, 7. *Sporades*, uti vocat, versus Indiam et Gedrosiam, Agatharchides de rubro mari c. 19. p. 54. (ed. Hudf.)

Ogyris) Gr. Ὤγυρις, uti vocant Dionys. v. 607. ex eo Priscian. v. 605. et Avienus v. 794. Plinius 6, 32. s. 28. Stephanus h. v. qui cum Mela Erythrae regis in ea sepulcrum ponunt. Ὤγυρις in Suida sub h. v. Tom. 2. p. 752. (Kuster.) simpliciter λίμνη vocatur. Variant alii in hac insula nominanda, quae Erythrae tumulum habuit. Strabo enim 16. p. 527. s. 766. vocat Τυῤῥίνην, Nearcho et Orthagora testibus, eamque versus austrum a Carmaniae promontorio (Harmozonte) removet 2000 stadiis. Nearchus tamen in paraplo apud Arrian. in Indicis c. 37. sive p. 30. (Hudf.) vocat Ὀάρακτα, ubi Erythrae sepulcrum, ex quo Harduinus ad Plin. 6, 32. s. 28. coniicit, in Strabone reponendum esse Δοράκτα. Strabo paullo

post habet quidem Δοράκτα, sed nihil ibi de Erythra, et ponit in Persico sinu. Salmasius ad Solinum 54. f. 57. p. m. 831. pro Ogyri pugnat. Sed quod Orthagoram nullum in veteribus auctoribus agnoscit, eum in Aeliano [hist. anim. 16, 35.] et Philostrato in vita Apollonii 3, 15. [3, 53.] inveniri notavit hic Vossius, qui in Strabone emendat Ὠγυρίνην, vel mutatione minima Γυρίνην, aliis tamen repugnantibus, ut ibi monebitur. Pro *Organa*, quae et in Arriano c. l. legitur prope Oaracta, Cod. Palatin. in margine habuit Οὔγυρις apud Ptolem. 6, 7. Distabat haec insula, quocunque illa est nomine, teste Strabone c. l. fide quidem Nearchi sui et Orthagorae 2000 stadiis a Carmaniae promontorio in alto mari sita, quod cum Plinio 6, 32. f. 28. proxime consentit, si cum Vossio pro 125 M. P. ex Codd. legas 225, etsi nihil eiusmodi notavit Harduinus. Τὸ *in medio* indicat, quo situ posuerit Mela Ogyrin. In circuitu Plinius habet 112 M. P. quae parum discrepant ab 800 stadiis Oaractae apud Nearchum in Arriano c. l. etsi hic de longitudine id refert. Καρμανίδος ἔκτοθεν ἄκρης Ogyrin ponit Dionys. c. l. Discrepat Curtius 10, 1, 14. vel errat, dum ex Nearcho refert, haud procul a continente remotam insulam hanc fuisse, cuius quidem nomen omittit. Sic et hodie de insulae nomine et situ disputatur. Ex recentioribus Vossius *Gerun* hodie esse putat. (non *Ormus*, ut refert Seidelius ad Eratosthenis fragm. p. 182.) Quae quia non amplius 36 M. P. a continente abest, sita in ipso sinus Persici ostio, ut rem breviter conficiat, omnes erraſse putat. Harduinus ad Plin. c. l. *Maziram* putat, Arabiae lateri australi obiectam, quod tamen negat d'Anville sur le Golfe Persique — (Memoires de Paris Tom. 30. p. 146 sqq.) quia et haec parum dissita sit ab Arabiae ora. Plura ibi disputantur, quae consule, si lubet. Cf. etiam praeter superiores Tellier ad Curt. 10, 1, 14. In *Gerun* hodie consentit Gosselin recherches sur la Geographie Tom. 2. pag. 76.

§. 7. *undique*) Fuerunt tamen, qui Aegyptum rubro mari terminarunt, ut libro ultimo Strabo fcribit. [Vid. 17. pag. 535. f. 806. Et fic Marcianus in periplo pag. 11. (Hndf.) πρώτη ἐστὶν ἡ Αἴγυπτος μέρει τινὶ γειτνιῶσα τῷ κόλπῳ.] Horum fententia Aegyptii partem orae occiduae tenent, fed rectius Arabibus tribueris. Ptolemaeus [4, 5.] contractis nominibus Arabes Aegyptios toto litore adusque Aethiopes, qui fub Aegypto funt, vocat, mox Arabes *Adeos* cognominatos Troglodyticae, quos Arabes *Auteos* et *Gnebadeos* [alii *Gebadeos*] Plinius [6, 35. f. 20.] vocat. Addo, quod eodem auctore [6, 34. f. 29.] rex Iuba tradidit, accolas Nili a Syene non Aethiopum populos, fed Arabum effe usque ad Meroen. VADIANVS. Arabiae nomon in Aegypto habet etiam Ptolemaeus 4, 5. et extra Delta verfus Arabiam duos alios. De Arabibus Aegyptiis vid. etiam Salmaf. ad Solin. 33. f. 36. p. m. 344 fq. Sic urbs Aegypti *Heroopolis*, unde finus Heroopoliticus dictus, ad intimum receffum Arabici finus erat. *Cleopatris*, *Arfinoe* et aliae Aegypti urbes ad Arabicum finum iacebant. Aegyptiis fubiicit Marcianus a. l. Ἀραβαιγυπτίους Ἰχθυοφάγους. Supra tamen etiam: *Init penitus, introrfusque, dum Aegyptum paene et montem Arabiae Cafium adtingat.* Aut igitur Arabibus illas urbes tribuit, aut de potiori accolarum parte dixit.

incingunt) I. e. circum habitant. Sic *cingere loca* i. e. circuire. Vid. Gronov. obferv. 2, 3.

Ab ea parte) Sic 1, 4, 17. *ab* (al. *in*) *ea parte, quae Libyco obiacet.* (al. *adiacet.*) Et faepe alibi. CIACCONIVS.

Cana) De lectionis varietate disceptatur in not. crit. pag. 278 fqq. Κάνη autem emporium et promontorium diferte in Ptolem. 6, 7. fic commemoratur, ut de

ſitu ad mare apto hic dubitari nequeat. Docet id etiam Plin. 6, 26. ſ. 23. ubi eſt *Cane* in turifera regione. Luculentiſſime autem de eius ſitu Arrianus in periplo p. 5. (ed. Hudſ.) qui non ſolum emporium vocat in regione turifera, ſed et iuxta ponit inſulas duas deſertas, unam *Avium*, alteram *Trullas*, ſupra Canen Sabbatha, et poſt Sachaliten ſinum, quae ſitu optime conſentiunt cum Ptolemaei notatione, qui et verſus occidentem ſubiungit Arabiam urbem. Unum reſtat, quod obiicit Salmaſius ad Solin. 33. ſ. 36. p. m. 350. Atramitas a Plinio 6, 32. ſ. 28. poni in media fere Arabia felici, ubi Ptolemaeus 6, 7. habet Chatramitas, quos a Climace monte ad Sachalitas pertinuiſſe ſcribit. Inde vero putat eosdem eſſe populos diverſis nominibus editos, uti operoſe adſtruere nititur p. m. 348. ubi et de varia ſcriptura, qua auctores eos efferunt. In utroque etiam aderit Bochartus in Phaleg 2, 17. cum quo cf. Michaelis Geogr. Hebr. P. 2. p. 156. Accedit Geographus Arabs Clim. 1. P. 6. in quo populi *Hadhramauth* ſoli occupant, quidquid terrarum utrisque adſignat Ptolemaeus. Videtur itaque cum Plinio, in quo Chatramatitae, diverſos auctores ſecutus eſſe, qui diverſe eundem populum efferebant, et Chatramitarum, vel Atramitarum regio porrecta eſt ad Canen emporium. Ceterum occurrit etiam in S. S. apud Ezechielem 27, 23. De ſitu hodierno cf. Büſching P. 5. T. 1. p. m. 699. Mannert in Geogr. Vol. 6. P. 1. p. 103. quaerit prope *Cap Fartashe.*

Arabia) Ἀραβίας ἐμπόριον Homeritis tribuit Ptolemaeus 6, 7. Homeritas numeroſiſſimos eſſe Plinius 6, 32. ſ. 28. in Arabia felici ſcribit, iisque *Maſſala* oppidum tribuit, quod videtur Harduino eſſe Ptolemaei 6, 7. Μασθάλα, quia uterque in mediterraneis locat, renitente quidem Cellario in Geogr. ant. 3, 14, 63. Nempe ex numerorum nota ſinum Perſicum in Ptolemaeo ſpectat. De Homeritis autem, quos male ex Marciano Αἰθιόπων

pro Ἀράβων populos facit Stephanus, vid. Berkelius ad Stephan. pag. 614. Stuckius ad Arriani periplum Erythraeum p. 40 ſq. Bochart. in Phaleg 2, 15. Salmaſ. ad Solin. 33. f. 36. p. m. 353 ſq. et de eorum rebus geſtis ſaec. 6. Walch. T. 4. novor. commentar. ſociet. ſcient. Goettingenſ. Tom. 4. pag. 1 ſqq. De ipſa vero Arabia optime Arrianus in periplo p. 5. (Hudſ.) ſic fere: Εὐδαίμων Ἀραβία κώμη παραθαλάσσιος ὅρμους μὲν ἐπιτηδείους καὶ ὑδρεύματα γλυκύτερα κρεῖσσον τῆς Ὀκήλεως ἔχουσα. Prius urbs fuit, quae Felicis nomen habuit, quod olim Indorum et Aegyptiorum merces recipiebat. Paullo ante Arriani tempora Auguſtus Caeſar deſtruxerat. Voſſius a Romanis poſtea inſtauratam putat, ac dictam *Emporium Romanum*, uti adpelletur a Philoſtorgio [in hiſt. eccleſ. lib. 3. cap. 4. f. qui *Adanen* vocari dicit] ac medii aevi ſcriptoribus. Quod notat Stuckius ad Arrian. p. 46. apud Aethicum in Coſmographia, (vid. p. 707. ed. Gronov.) commemoratur inter famoſa Orientalis Oceani oppida. Adde, quod idem pag. 721. in oppidis Oceani meridiani *Arabiam* ponit. Ab Oceli, teſte Arriano, circiter diſtabat 1200 ſtadiis. Situs hodie convenit in *Aden*. Vid. Stuckius c. l. et in primis Büſching P. 5. Tom. 1. p. m. 691. cf. et Niebuhr Reiſebeſchr. nach Arabien Vol. 2. pag. 259. et Mannert pag. 71. c. l. De *Gadamo* quod adferam, non habeo, nec alii habuerunt.

altera) Quae ſiniſtra eſt introeuntibus. VADIANVS. De *Berenice* vid. diſputata in not. crit. p. 282 ſqq.

Strobilum) Cognomen ei a forma inditum, nempe a ſimilitudine nucis pineae. Tralativum apud Graecos, ut montes et promuntoria στροβιλοειδῆ dicantur. Ptolemaeus autem vocat *Pharan*. VOSSIVS. In tabula Danvilliana, quam ſubiunxit deſcriptioni ſinus Arabici (v. ipſius Memoires ſur l'Egypte) duo promontoria infra Sues introeuntibus in ſinum ad ſiniſtram obliciuntur, quorum

unum vocatur *Ras Abu Drâb*, alterum *Ras Zaafrane* ſ. *Cap de Safran* fide tabulae Turcicae. Alterum d'Anville p. 219. putat eſſe antiquum *Drepanum*, etſi Ptolemaeus longius hinc ad auſtrum removeat. *Strobilum* et *Drepanum* parum discrepant, et Arabicam vocem diverſe reddere videntur.

Μυὸς ὅρμον) Sic plures Graeci; Latini interpretes paſſim reddunt *muris ſtatio*. Strabo 16. p. 529. ſ. 769. λιμένα vocat μέγαν, τὸν εἴσπλουν ἔχοντα σκολιόν. Cf. etiam Agatharchides de rubro mari cap. 42. pag. 54. Hudſ. Diodor. 3, 39. Arrian. in peripli in. Urbem portui fuiſſe adpoſitam, docet Strabo 17. p. 560. ſ. 815. Simpliciter commemorant Plin. 6, 33. ſ. 29. Ptolem. 4, 5. Poſtea dictus idem eſt Ἀφροδίτης ὅρμος, uti adfirmant Strabo in priori loco, Agatharchides c. l. Neque tamen antiquius nomen obliteratum fuiſſe, ex poſterioribus auctoribus adparet, etſi recentiori nomine ſolo producit Diodorus c. l. Hanc urbem et Capton in convehendis ex India, Arabia et Aethiopia mercibus celeberrimam ſua aetate facit Strabo 17. c. l. De cauſa nominis haec Stuckius ad Arriani periplum Erythr. mar. p. 2. Sic forſan dictus, vel ob murium marinorum, quos nonnulli volunt eſſe teſtudines lutarias, abundantiam, de quibus Plinius 9, 19. 15, 65. [32, 4. ſ. 14.] vel quia muris formam atque figuram habuit, vel etiam quia muribus fuit conſecratus. Nam mures quoque pro Diis cultos fuiſſe, teſtis eſt Gyraldus in hiſtoria Deorum ſyntagm. 7. Unde Apollo Smintheus fuit cognominatus. Sminthas enim Cretenſes mures vocant. Aegyptiis autem multa animalium terreſtrium et aquatilium divinis honoribus fuiſſe culta, ſatis ſuperque conſtat. In hodierno nomine diſſentiunt Geographi. Quibusdam, ut Huetio in hiſt. du commerce ch. 49. p. 317. h. eſt *Coſſeir*, quod alii putant *Philoteras portus* Ptolemaei 4, 5. At quia magis ad ſeptemtrionem haec loca ſpectabant, *Coſſeir* potius *album*

portum Ptolemaei c. l. exiſtimat Bruce (Reiſen) Vol. 1. p. 245. Aliam dubitationem de *Coſſeir* movet d'Anville in Memoires ſur l'Egypte p. 230. quod *Coſſeir* apertum habeat portum, illi (μυὸς ὅρμῳ) obiectae fuerint tres inſulae, uti narrant Agatharchides et Diodor. cc. ll. et Strabo 16. p. 529. ſ. 769. Hinc exiſtimat hodie ibi eſſe *Suſange-ul-Bahri*, et Philoteran portum melius referri ad *Coſſeir*. Vid. pag. 230. et 272. Pococke Tom. 1. p. m. 204. cum *Coſſeir* illi videatur eſſe *Berenice*, μυὸς ὅρμον putat h. *Hamromgas*. *Vieux Coſſir* habet Goſſelin recherches ſur la geographie T. 2. p. 272. et Philoteras *port-blanc* d'Anville.

Coloba) Ptolemaeus [4, 7.] Κολοβῶν ὄρὸς ἄκρον. *Coloëni* verum huius gentis fuit nomen; ſed quia e verporum erant genere, Graeci eos Κολοβοὺς adpellarunt. VOSSIVS. *Colobi* huc pertinent, qui illud accolebant, apud Ptolem. c. l. cf. et Strabo 16. p. 531. ſ. 773. neque opus eſt ad *Coloenos*, quos non inveni, recurrere, etſi a *Coloe* vel urbe, vel palude, unde Aſtapus fluebat, deduci poſſunt. Praeterea Coloe ab hoc promontorio aliquantum aberat, uti adparet ex Ptolemaeo 4, 8. Cf. etiam Arrianus in periplo p.

Philoteris) Straboni 16. p. 529. ſ. 769. Φιλοτέρα, uti *Philotera* Plinio 6, 33. ſ. 29. Stephanus h. v. etiam habet Φιλωτέρα, addit tamen ex Apollodoro Φιλωτερὶς, ex quo Melae terminatio confirmatur. Ptolemaeus 4, 5. habet tantum Φιλωτέρας λιμήν. Reliqui urbem faciunt in Troglodytarum ora, quae ſic portu fuit inſtructa. Plinio teſte eadem ab aliis vocata etiam eſt *Aënum*. Opus fuit Satyri, (Strabo et Stephanus) quem Ptolemaeus Philadelphus ad perſcrutandam Troglodyticam et elephantorum venationem miſerat, nomenque impoſitum ab altera Ptolemaei ſorore. (Strabo c. l.) De ſitu ad ſinum Arabicum nemo dubitat; at in ordine ſitus, quem

in locorum aliorum ferie occupat, turbant anctores. Strabo enim c. l. ab Heroopoli navigantibus occurrere dicit Philoteram, inde fequi aliam urbem Arſinoen, quam tamen 18. p. 553. f. 804. cum aliis ἐν τῷ μυχῷ ponit, tum Μυὸς ὅρμον, finum immundum, in cuius receffu Berenice, poſt Serpentariam (Ὀφιώδη) infulam et deinceps. Quod ad finus et portus, confentit Agatharchides et Diodorus 3, 39 fq. At Plinius c. l. Philoteram inter Arſinoen (prope Heroopolim) et Μυὸς ὅρμον pofuit. Ptolemaeus 4, 5. poſt Arfinoen illam ponit Μυὸς ὅρμον, cui fubiicit Philoteras portum, Berenicen et deinceps ad Coloba. Quae quidem ratio optime cum Mela confentit. In hodierno nomine variant etiam recentiores. Sic Don Iuan de Caſtro (vid. Allg. Reifen Vol. 1. p. 213.) putat eſſe *Al Koſſir.* Sic d'Anville c. l. p. 230. 272. h. *Coſeir,* quod aliis eſt μυὸς ὅρμος, uti fupra dictum, aliis *Berenice.* Vid. Allgem. Reifen Vol. 1. p. 3.

Ptolemaïs) Πτολεμαΐς. Civis Πτολεμαΐτης et Πτολεμαιεὺς, teſte Stephano, etfi de fola Phoenices urbe Ptolemaide dicit, alias cognomines praeterit. Noſter ita fimpliciter vocat, alii, cum fuerint plures, adiecta notatione defignant. In Arriani periplo in. additur ἡ ἐπὶ Θηρῶν. Ptolemaeus 4, 7. et in Africae tabula 4. ἡ τῶν Θηρῶν. Agathemerus 1, 3. ἡ ἐπὶ Θήρας. Strabo 16. p. 530. f. 770. πρὸς τῇ Θήρᾳ τῶν ἐλεφάντων. Plin. 6, 34. f. 29. *Epitheras cognominata.* Idem 2, 75. f. 7. *ad primos elephantorum venatus conditum oppidum.* Nempe Ptolemaeus Philadelphus Graecorum primus in his oris elephantorum venationem inſtituit, uti docent Agatharchides de rubro mari in. Strabo c. l. Arrian. in periplo in. Plinius 6, 34. f. 29. et in primis monumentum Adulitanum, quod idem etiam filio Ptolemaeo Evergetae tribuit his verbis in nota ad Melam a Voffio fubiectis: οὓς (ἐλέφαντας) ὅτε πατὴρ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς πρῶτος ἐκ τῶν χώρων τούτων ἐθήρευσαν. Cf. etiam Diodor. 3, 18. Oppidi

conditorem facit Plinius 6, 34. f. 29. Ptolemaeum Philadelphum, Strabo c. l. Eumedem, quem ille ad venationem miserat. Inde simul adparet, paene insulam fuisse, ab Eumede muro fossaque circumdatam. Ita vero postea Hadrianus, venationis studiosissimus, urbem Mysiae, quo coloniam deduxerat, vocavit Ἁδριανοῦ Θῆρας, *Hadrianotheras*. Vid. Spartianus in vita c. 20. extr. Dio 69, 10. ubi de ea Reimarus. Ptolemaida emporium parvum sine portu, quo scaphae tantum accedere possent, facit Arrianus, et testudines ibi et aliquid eboris inveniri notat. In margine rubri maris hinc recte conlocat Plin. 2, 75. f. 73. Situs erat in Troglodytica regione. (Plinius 6, 34. f. 29.) Strabo 2. pag. 91. f. 133. designat τὴν ἐν τῇ Τρωγλοδυτικῇ. Ptolemaeus 4, 7. habet in Aethiopia sub Aegypto, nempe qualis in tabulis adspicitur. Ipse autem Troglodyticam regionem iuxta Arabicum et Avaliten sinum ponit 4, 8. neque sic in ipsa re pugnat. Sita erat post Θεῶν σωτήρων λιμένα, versus meridiem secundum Ptolem. 4, 6. et Strabon. 16. pag. 529. f. 770. qui Σωτείρας λιμένα vocat. In illo tractu Astaborae pars in sinum Arabicum effundebatur. (Strabo c. l.) In eius nomine hodierno dissentitur. Ortelius in thesauro h. v. forte *Suachem* hodie. Non procul inde Rhamnusius apud Stuckium ad Arriani periplum p. 9. qui tamen ipse *Suchen* eam Plinii 2, 73. (immo 6, 34. f. 29.) esse putat. Vossius ad h. l. valde eos errare existimat, qui putent esse *Zuachem*, celebrem hoc tempore sinus Arabici portum, ipse contendit *Mazuan* h. dici, cum huic soli conveniant ea, quae Plinius et alii de Ptolemaide scribunt, et hodie esse insulam. Nempe sole medium leonem peragrante, nullae ibi fiunt umbrae, de quo Strabo lib. 2. sub fin. Plinius cc. ll. Ptolemaeus tabula Africae 4. et quae disputat Salmasius ad Solin. 32. f. 35. conlato hic Vossio. Vossium tamen vicissim refutat d'Anville in memoire sur l'Egypte p. 268. ex Strabone lib. 16. c. l. qui paene insulam dicit muro

et fossa cinctam; fossam enim ad maris alveum s. fretum referri non posse. Ipse ulterius igitur locat, ubi hodie *Ahehaz*.

Arsinoe) Gr. Ἀρσινόη, unde Ἀρσινοΐτης, Ἀρσινοεύς. Hoc nomine multae urbes proferuntur a Stephano et Ortelio. Fuerunt ex iis duae ad sinum Arabicum, quae confundi non debent. Una sita fuit prope Heroopolin iuxta canalem, qui ad eam in sinum Arabicum effluebat. Vid. Strabo 17. p. 553. s. 804. qui ab aliis Cleopatrida eandem dici addit. Forte nomen antiquius mutavit Ptolemaeus Philadelphus, cum urbem instaurasset, et a sorore Arsinoen adpellavit, quod Plinius 6, 33. s. 29. suadet. Hinc in actis concilii Ephesini secundi Latine versis an. 449. *Cleopatris, quae et Arsinoe.* A Pelusio illa distabat 125 M. P. (Plin. 5, 12. s. 11.) et tres eo viae ab Aegyptio mari ducebant, quas describit Plin. 6, 23. s. 29. Ab ea Agatharchides sinus Arabici orae dextrae descriptionem orditur. De nomine et situ disputatur. Vid. d'Anville Memoires sur l'Egypte pag. 224 sq. Volney Reisen T. 1. p. 166. Niebuhr Reise nach Arabien Vol. 1. p. 218. quae, cum proxime ad Melam non faciant, consuli possunt omnino. Cf. etiam Belon pag. 132. Thevenot p. 335. Nostra haec in Aethiopia sub Aegypto in Adulico sinu commemoratur a Ptolemaeo 4, 7. et videtur esse ea, quam in Troglodytica ponit Stephanus. Eandem tertiam esse Plinii Berenicen Epidires cognominatam, quam in eadem regione ad fauces rubri maris in cervice longe procurrente sitam fuisse scribit, putat Cellarius 4, 1, 16. p. m. 837. Idem de Plinio ad c. l. videtur Harduino, qui etiam Arsinoen eam esse apud Strabon. 16. p. 529. s. 769. et Ptolemaeum 4, 7. arbitratur. Apud Strabonem tamen manifesto errore Arsinoe post Philoteram ponitur, uti reliqua docent, et intelligenda est superior prope Heroopolin. At Mela Arsinoen diserte a Berenice in hac ora distinguit, et sic plane a Plinio nostra Arsinoe omissa

videtur, etsi etiam d'Anville Memoires sur l'Egypte p. 263. in Mela nullam Berenicen, nisi Arsinoen, agnoscit. Suspicatur enim, duas Aegypti reginas eandem urbem duplici nomine insignivisse, uti prope Heroopolin eadem dicta est Arsinoe et Cleopatris. Ceterum et ipse Melae descriptionem sinus Arabici difficilem esse explicatu profitetur. H. prope *Suez* in loco, qui vocatur *Kolzum*, ubi adhuc rudera tubi lapidei conspiciuntur ad aquaeductum. Browne Reisen (Lips.) p. 256.

Berenice) Gr. Βερενίκη. Tres omnino hoc nomine urbes in hoc tractu recenset Plin. 6, 34. s. 29. Primam facit 6, 33. s. 29. matris Philadelphi nomine, ad quam iter a Copto mercatoribus freqnentatum describit idem 6, 26. s. 23. In sinu ponitur, quem vocant Strabo, alii ἀκάθαρτον, Edrisius Giun - al - Malik i. e. sinum regium. Cf. d'Anville Memoires sur l'Egypte p. 231. In tabula dicitur Berenice Troglodytica. Cf. etiam Antonini itiner. p. m. 171 sq. Strabo 17. pag. 560. s. 815. et Salmas. ad Solin. cap. 54. s. 57. p. m. 834. Putatur h. esse *Cosseïr*, etsi alii aliter. Vid. Stuckius ad Arrian. pag. 4. Allgem. Historie der Reisen Vol. 1. p. 210. Alteram facit Plinius c. l. quae *Panchrysos* cognominata est. Hanc Harduinus et ante Cellarius c. l. putant esse, quae a Strabone 16. p. 531. s. 771. vocatur Βερενίκη ἡ κατὰ Σαβάς, etsi Plinius situm ipse non definit. Tertiam vocat *Epidires* in faucibus Arabici sinus, quae sine dubio est nostra, et Δειρὴ πολίχνιον ad-fauces ostii, ubi *Dira* est promontorium in Aethiopiae ora, simpliciter adpellatur a Strabone 16. pag. 529. s. 769. et Ptolemaeo 4, 7. Vossius haec: Tria vero oppida sic dicta adsita fuere sinui Arabico, unum in ostio, alterum, quod solstitiali subest circulo, tertium, quod in intimo eius recessu iacet. Plinius etiam c. l. quartam Berenicen recenset ad hunc eundem sinum, additque Πάγχρυσον dictam fuisse. Situm tamen non describit.

ac videtur ipse haesitare. VOSSIVS. Turbas dant Berenices nomine oppida, quae diligenter distingui ex nexu debent.

silva). Plinius [6, 34. s. 29.] ad Ptolemaida ἐπὶ θήρας silvas has collocat. Uterque recte. Totus enim tractus, qui extenditur a portu, *Zuachen* vulgo dicto, usque ad ostium Babelmandel et ultra, adeo silvis est consitus, ut nescio an usquam terrarum regio umbrosior reperiatur. Praecipue vero memorabilis est silva una et continua, quae totum intervallum, quod Ptolemaida et portum praedictum interiacet, sola occupat. Crebris ea adspergitur fluminibus, licet nulla in mare exeant. Ferae illic omnis generis, etiam rhinocerotes et elephantes. Arborum mira fecunditas et densitas, adeo ut etiam mero meridie tenebrae non discedant, horrorem illum augente belluarum saevitia. Cum olim frequentes silva haec ebenos produxerit, verisimile non est, hodie istic deficere, praesertim cum in aliis Aethiopiae locis satis copiosus sit harum proventus. Sane, qui Aethiopiam proxime perlustravit Vincentius Blancus, etiam in hoc tractu ebenum provenire scribit. *Evate* vocant Abassini, qui patinas aliamque supellectilem ex hoc ligno conficiunt. Est autem nigerrimum et eximie splendens, adeo ut quis non lignum, sed lapidem esse existimet. Ebenus autem Aethiopica ad nos non advehitur. Sola Mauritii insula, quam Lusitani a cygnis *do Cirne* appellant, praestat, quidquid in Europam hoc seculo ebeni adfertur. Cum autem tria quatuorve minimum genera arboris huius et in Aethiopia, et in praedicta insula reperiantur, dabitur alias, ut spero, commodior de his disserendi locus. VOSSIVS. *Ultra* apud Plinium per nexum cum superioribus, uti etiam Harduinus explicat, est ultra sinum insulis refertum, circa fauces sinus Arabici, ubi h. in tabulis Geographicis notantur *Xuureta silva.*

hebenum) De eo vid. Plin. 12, 8. f. 4. In folam eam India provenire tradit Virgil. Georg. 2, 116. Solin. 55. f. 52. Cf. Theophraft. hift. plantar. 4, 5, Euftath. ad Homer. Il. 2, 853. p. m. 273. At latiori fenfu faepe India ponitur, uti docuit Heyne ad Virgil. c. l. et quos laudat. Hinc Servius Indiam ibi de omni Aethiopiae plaga accipit, et in Aegypto etiam nafci tradit. Certe *Mareotica hebenus* eft apud Lucan. 10, 117. unde Mareoticam paludem male in India ponit Ifidor. orig. 17, 7. quae fuit in Aegypto iuxta Alexandriam. At Meroeticam hebenum in Lucano leg. effe contendunt Salmaf. ad Solin. 52. f. 55. p. m. 723. et Harduin. ad Plin. c. l. Cf. interpretes. Certe eam coniecturam probat ipfe Lucan. 10, 303. ubi idem de Meroe, quod Diodor. 1, 33. In Aethiopia certe nafci tradunt Herodot. 3, 97. et 114. Plin. 6, 35. f. 30. Strabo 15. p. 483. f. 703. aliique. Omnino hebenus nafcebatur et in India et in Aethiopia, atque hic quidem optima et nigra, uti docet Diofcorides 1, 111. Cf. Theophraftus c. l. Ifidorus c. l. et quae congeffit Salmaf. c. l. et ad 30. f. 33. p. m. 274.

amnis) Voffius explicat de fegmento Aftaborae, quod in finum hunc olim effluebat, ut patet ex notis crit. p. 293. Recte, fi Melae iter teneas, immo ipfe tenet; ad Aftaboram refert ex Strabone 16. p. 530. f. 770. Quod tamen addit Mela *ex Nilo — adductus*, eum male aliorum narrationes, aut negligenter percepiffe, adparet. Uti enim adfirmat idem Strabo c. l. non ex Nilo, fed ex Aftabora, antequam maior pars eius Nilum influat, alia minor excurrit in mare rubrum, nec de hominum opera quidquam, etfi Sebritis accolis tefte Strabone 17. in. adtribuere hoc opus malit d'Anville in Memoires fur l'Egypte p. 270. Videtur igitur male huc retuliffe alveum manu factum, qui ex Nilo aquam effundebat in Arabici finus receffum prope Arfinoen. Deductus erat e Pelufiaco in lacum, et hinc a Phacufa vico in finum Arabicum. Latitudo erat

cubitorum 100, profunditas, quantum sufficeret navi ingenti. Vid. Strabo 17. p. 553. f. 804 sq. conf. Herodoto 2, 158. In primo eius auctore variant. Strabo c. l. habet Sesostrin, uti Aristoteles Meteorolog. 1, 14. et Plin. 6, 33. f. 29. Psammetichum etiam ex aliis addit Strabo, eumque morte in ipso opere obpressum esse addit. Ad Necum, Psammetichi filium, referunt Herodot. 2, 158. 4, 42. Diodor. 1, 33. et Tzetzes Chil. 7, 1477. quod ex praecedentibus facile intelligitur. Sesostri tamen id vindicare studuit in peculari dissertatione Rossallus, quam profert ad Herodot. c. l. Wesselingius. Manus post admovit Darius Hystaspis. (Strabo, Plinius, Herodotus, Diodorus cc. ll.) Neque tamen perfecit, metuens, ne perfosso isthmo rubri maris aqua in Aegyptum depressiorem irrueret. Tandem perfecit Ptolemaeus Philadelphus, factisque claustris providit, ut sine damno ire et redire naves possent. (Strabo, Diodorus, Plinius cc. ll.) In eius honorem amnis ille arte deductus *Ptolemaeus* dictus est, uti tradunt Diodorus et Plinius. Atque hic est Πτολεμαίων ποταμὸς, quem commemorat Aelianus hist. an. 12, 29. Cf. Wesseling. ad Diodor. Vol. 1. p. 39. Instauravit alveum an. 635 Amru, sed idem 149 annis post denuo obrutus est. Vid. Allgem. Reisen Vol. 1. p. 218. etsi ibi falsa quaedam adsperguntur.

dioryge) Ita vocant Herodot. 4, 42. 2, 158. aliique. In Diodoro 1, 33. dicitur διώρυξ χειροποίητος, ut hic manu factus amnis. Sic καταῤῥάκται χειροποίητοι Strabo 16. p. 509. f. 740. Eodem verbo utuntur et de aliis canalibus et alveis derivatis, v. c. ex Euphrate Strabo 16. pag. 509. f. 740. ubi addit ταφρείας, Polybius 9, 43. 2. — ex Tigride Zosimus 3, 24. f. de fossa, quam Xerxes per Atho montem depressit, Herodot. 7, 122. — In scriptura tantum variant auctores, de qua dictum est in not. crit. p. 292.

§. 8. *in flexu)* Egressus sinum Arabicum, tertiam rubri maris portionem subiungit, sinum scilicet Barbaricum, et quidquid Massylicum promuntorium et Ceraunios saltus interiacet. VOSSIVS. Diligentius ea loca descripsit Arrianus in periplo p. 6 sqq. Hudf. Ptolemaeus 4, 7. et 8. adtribuit partim Aethiopiae sub Aegypto, partim Troglodyticae, ut Plinius 4, 34. s. 29.

bestiis) Multas in hoc tractu commemorat, veluti *pardales, rhinocerotes, tauros, serpentes,* Agatharchides de mari rubro cap. 33 sqq. p. 49 sq. (Hudf.) et ex eo Diodor. 3, 41. Cf. etiam Strabo 17. p. 565. f. 822. et Solin. 33. f. 30. qui omnino dicit: *quae locorum Aethiopes tenent, feris plena sunt.* Ad Aethiopiam enim aliqui hunc tractum referunt, certe est in vicinia. Recte autem adiicit *deserta.* Bestiarum enim ferarumque frequentia solitudinis est indicium. Cf. 1, 4, 2. Hinc temporibus antiquissimis, et ubi homines in regionibus minus erant frequentes, ferarum crebra fit mentio. Hinc leones, dracones, apri commemorantur, qui homines laniarunt, agros devastarunt. Hinc venatorum laus et decus. Vid. quae conlegit Perizonius in origin. Babylon. cap. 12. pag. 234 sqq.

Panchaei) Regio Gr. Παγχαία, ut Diodor. Sic. 5, 42. Polyb. 34, 5, 9. (ex Strabone 2. p. 71. f. 104.) Lat. *Panchaïa,* ut Plin. 7, 57. f. 56. 10, 2. Virgil. Georg. 2, 139. — Alii additis nominibus, uti Παγχαία γῆ Strabo 7. p. 207. f. 299. Παγχαΐτις χώρα Diodor. 5, 45. Nititur autem tota illa de Panchaia narratio fide Euhemeri, quem multi veterum commemorant, quidam inter atheos ponunt. Vid. quos profert Reimann. in hist. Atheismi cap. 24, 4. p. 176 sq. et in primis Sevin differt. in Memoires — de Paris Vol. 8. p. 115 sqq. Fourmont differt. sur l'ouvrage d'Euhemère intitulé ἱερὰ ἀναγραφὴ in Memoires — de Paris T. 15. p. 265 sqq. qui tuetur eius

fidem; item quae congessit Petitus in miscellan. obseruatt. lib. 1. cap. 2. Narraverat autem ille, uti ex Diodoro 5, 42. conlato Eusebio de praepar. Evang. 2, 2. discitur, Panchaiam insulam esse Oceani exadversum Arabiae continenti, latam 200 stadiorum, turis myrrhaeque feracissimam, unde in ulteriores terras per mercatores Arabas deportentur. Metalla, adeo auri, et conflaturam in ea inventam esse, quidam olim tradiderunt teste Plinio 7, 57. s. 56. Prave igitur de Arabia omnino, aut Arabia felice Panchaiam interpretantur Servius et Philargyrius ad Virg. Georg. 2, 139. Causa erroris haec est, quod et in Arabia felici tus nascitur, cum tamen etiam id ferre Panchaiam narraverit Euhemerus. Cf. Salmas. ad Solin. 33. s. 36. ubi etiam Plinium falli docet, qui Panchaiam prope Solis urbem posuerit, nempe Heliopolin, Arabiae turiferae urbem, pro Aegyptia accipiens, quam tamen diversam fuisse contendit. At multi totam Euhemeri narrationem ad fabulas ablegandam censent, veluti Apollodor. apud Strabon. 7. p. 207. s. 299. Plutarch. de Iside et Osiride p. 420. Lps. ubi aliqua corrupta sunt, quae ex Eusebio emendat Petitus c. l. pag. 14. Polyb. apud Strabon. 2. pag. 71. s. 104. Contra ex recentioribus fidem illi adstruere tentavit ad nostrum locum Vossius, Zimmermann. in Museo Bremensi Vol. 1. P. 4. p. 722. et Fourmont in Memoires — de Paris Tom. 15. p. 283 sq. At de situ minime convenit inter Euhemerum et Melam. Ille enim insulam facit Oceani australis, Arabiae felici obpositam. Noster in Troglodytice, vel Aethiopiae parte, ad oram sinistram sinus Arabi ponit. In eo consentit Euhemerus cum Nostro, quod Παγχαῖτιν χώραν multis bestiis ferocibus repletam fuisse scripsit, teste Diodoro 5, 45. quod nescio quam recte ad continentem hanc Melae refert Vossius. Fourmont p. 288. non longe removet ab Heliopoli, quam Salmasius c. l. vult esse Arabiae felicis urbem, et sinus Arabici insulam censet, ad litus Medinae, hodie *Pank* s. *Phanik.* Tum vero et ab Euhemero et a Mela

multum recedit. Cf. etiam quae disputat Harduinus ad Plin. 6, 34. f. 29. Quod Vossius eos ex monumento Adulitano tueri conatur, refutat Sevin c. l. graviter. Nempe MS. Vaticanus et Florentinus legunt Ταγκαΐτας, non Παγχαΐτας, ut Vossius male legit in Cod. Florent. Cf. et Wessel. ad Diodor. 5, 42. Tum Tancaites vicini commemorantur ibi Aegypto, cum Euhemerus Panchaeos ponat in Oceano Australi. Quod Latini poetae commemorant, delusos putat Euhemeri narratione et Ennii interpretatione; Vossium Codd. suos non nominare, et in Plinio esse Candaeos; Euhemero esse egenos, Melae opulentos, in quo fallitur. Mari submersam esse eam Euhemeri regionem, et hodie rupes eius et scopulos adhuc conspici, putat Grandpré in voyage dans l'Inde T. 2. p. 265.

Ophiophagos) Plinius 6, 34. f. 29. idem de Candaeis in hoc tractu: *quos Ophiophagos vocant, serpentibus vesci adsueti.* Confirmat de Troglodytis Aethiopibus Herodot. 4, 183. Ophiophagos recentiores commemorat Buffon Allgem. Natur-Gesch. T. 6. p. 311. Vid. etiam Olof Akrel Bref om Maroco, Stockholm 1796. 8. epist. 3. qui refert ophiophagos illos antea aliquot manipulos culmorum deglutire.

Pygmaei) Gr. Πυγμαῖοι. Hinc *Pygmaea gens* Plin. 10, 30. f. 23. *gentes* Lactant. de Phoenice v. 81. Magna de iis et multiplex disputatio. Derivant a πυγμή, πυγμὼν, πυγών. — Vid. quae adtulit Apollonius in Lex. Homer. p. 692. (ed. Villoif.) Banier Götterlehre Vol. 5. p. 392. et idem de iis in Memoires de l'academie — de Paris Vol. 5. p. 101 sqq. qui Pechinos, parvos homines, fuisse putat, quales describit Herodotus 2, 32. et Nonnosus, qui ad eum laudatur, in hist. legationum apud Photium cod. 3. pag. 8. Sedes illorum variae ab auctoribus feruntur. In eodem tractu, ad Nili fontes, vel in Aethiopia, ponunt Aristoteles Hist. anim. 8, 12. Plin. 6, 35. f. 30.

Philostrat. in vita Apollonii 6, 25. — Vid. ad Homer. Il. 3, 5. Eustathius. In Libya Philostrat. Icon. 2, 22. ubi, ut Antaei necem in Hercule ulciscerentur, dormientem eum impugnasse feruntur. In India Plin. 6, 22. s. 19. et 7, 2. Solin. c. 52. s. 55. et Martianus Capella lib. 6. pag. 224. Philostrat. in vita Apollonii 3, 45. Ctesias in Indicis apud Photium pag. 144. In Caria adeo quidam eos habitasse tradiderunt, teste Plinio 5, 29. Cf. et Eustath. ad Homer. c. l. de variis eorum sedibus. In Thracia olim etiam fuisse et a gruibus inde fugatos narrat Plin. 4, 18. s. 11. Vid. Stephanus s. v. Κάττουζα et Salmas. ad Solin. c. 10. s. 16. p. m. 115. Ipse Homerus c. l. ad Oceanum meridionalem ponit. Alii in montanis habitare dicunt, uti Plinius 6, 22. s. 19. alii Troglodytas faciunt, uti Aristoteles c. l. Eustath. ad Homer. c. l. Philostrat. in vita Apollonii 3, 47. in. Reginam, Geranam nomine, iis dat Aelian. Hist. An. 15, 29. de qua cf. etiam Ovidius Metam. 6, 90. De eorum armis et casis Plin. 7, 2. Praeterea Pygmaeos vel memorant, vel adtingunt Strabo lib. 1. pag. 29. s. 43. qui ad fabulas ablegat, Nonnus in Dionys. 7, 370. Ovid. Metam. 6, 90. Fastor. 6, 176. Anton. Liber. fab. 16. Iuvenal. 13, 168. aliique. V. quae congesserunt Leo Allatius ad Eustathii Hexaemer. p. 128. interpretes ad Ovid. Metam. 6, 90. Barthius ad Claudian. de bello Gildon. v. 475. Castalio et Sitzmann. ad Rutilii itiner. 1, 291. Banier c. l. p. 388 sq. et in Memoires — de Paris T. 5. p. 101 sq. Ludolf in commentario ad hist. Aethiop. 1, 22. p. 69 sqq. Bochartus in Phaleg 2, 23. et in Hierozoico 1, 11. ubi etiam de gruibus, Penzel ad Strabon. Vol. 1. p. 398. — Scripsit etiam de iis peculiarem librum Bartholinus, et disquisitionem promisit anonymus in Teutschen Merkur an. 1792. pag. 209 sq. quae an prodierit, ignoro. TZSCHUCKE. Dari integras nationes pumilionum aeque falsum est, ac sit illud, dari populos, ubi plerique sint gigantes. — In confinio Troglodyticae et Aethiopiae eos quoque collocare videtur

Hesychius Νῶβαι, Πυγμαῖοι; neque enim de aliis, quam de his accipi possit locus iste Hesychii. — Rationem autem, quam ob rem hoc in tractu Pygmaeos collocarint veteres, hanc fuisse existimo, quod Troglodytarum et Aethiopum multi essent κολοβοὶ, sive recutiti. Hinc tot Coloborum gentes in Aethiopia. Idem vero Aristoteli et aliis nonnullis κολοβὸς et Pygmaeus, sive nanus. Κολοβοὺς enim lib. 2. de generat. animal. circa finem et alibi vocat non eos tantum, qui uno aliquo membro essent mutilati, sed eos etiam, quorum universae corporis partes in utero matris oblaesae et iusto essent breviores. Tales sunt nani et pumiliones. — VOSSIVS. Bochartus c. l. Nubaeos etiam intelligit, sed facit duplices, nostros Troglodyticos ad Avalitem sinum, alios prope fontes Nili, etsi Ludolf c. l. 2, 25. p. 125. omnes Aethiopas hoc nomine comprehendi putat. Sic Aristoteles Hist. An. 8, 11. qui supra Aegyptum ponit, unde Nilus fluit, Pygmaeos fuisse vere putat, homines parvos, qui in cavernis habitaverint, Troglodytas. Idem Ludolfus eos vere fuisse olim contendit, non nanos aliquos, sed gentem, etsi fabulosa admixta sint, ponitque in interioris Africae terris incognitis. Banier c. l. p. 397. Pechinos fuisse putat Ptolemaei 4, 8. in hoc tractu, ubi hodie de l'Isle ponat *Bakkes*. Idem tamen etiam in Memoires — p. 105. Cynocephalos, simias magnas, facit. Versus austrum habitasse, gruum probat migratio, quas iam olim Africam petere crediderunt. Cf. Aristotel. Hist. An. 8, 12. 9, 11. Aelian. Hist. An. 2, 1. 3, 13. Aristophanes in avibus v. 1136. et alibi, et quae notavit Olearius ad Philostrati Heroica 10, 3. Contra redeunte vere ex Aegypto, vel australibus plagis ad Thraciam transvolare dicuntur, unde poetis ab his avibus earumque migratione frequens est comparatio. Vid. quae dedit Burmann. ad Valerium Flacc. 3, 359. et docti viri ad Virgil. Aen. 10, 266. De Aegypto testantur etiam recentiores. Ceterum verbo *fuere* exstinctam esse eam gentem Mela innuit. Plane fuisse negat Strabo 17.

pag. 565. f. 321. cum, qui viderit, teftis idoneus non adfit. Fabulam ductam putat a parvitate canum venaticorum.

contra grues) Pugnam cum gruibus Homero praeeunte Il. 3, 6. tantum non omnes fuperiorum auctorum commemorant, etfi in Homero de frugibus fatis nihil. Schol. Homeri ad c. l. uti Nofter, πολεμεῖ ταῖς γεράνοις, βλαπτούσαις αὐτῶν τὰ σπέρματα, καὶ λιμὸν ποιούσαις τῇ χώρᾳ. Prolixius de ea pugna Plin. 7, 2. his: *Fama eft, infidentes* (Pygmaeos) *arietum caprarumque dorfis, armatos fagittis veris tempore univerfo agmine ad mare defcendere, et ova pullosque earum alitum confumere: ternis expeditionem eam menfibus confici, aliter futuris gregibus non refifii.* Secundum Hecataeum apud Euftath. ad Homer. Il. 3, 5. cornua fibi imponebant, et fub arietum fpecie crepitacula pulfabant, et fic contra grues fe tuebantur. Addit Euftath. ad Il. 23, 660. p. 1444, 12. πέρδιξιν εἰς ὄχημα χρῶνται. Notum autem eft, grues granis pafci, magnumque damnum agris et meffibus inferre, atque hinc fabula illa nata effe videtur. Cf. Koeppen ad Homer. Il. 3, 6. T. 1. p. 229. Ludolfus in commentario ad hift. Aethiop. 1, 22. pag. 73. pugnam eam cum gruibus fic explicat, ut grues fuiffe putet *condoras*, aves maximas, quae vitulum elephanti rapere feruntur. Pugnaffe igitur cum iis, ne pecora raperent, non effe incredibile. Pro *condoris* primus auctor grues dixit, verum nomen ignorans, ut Romani initio boves Lucas pro elephantis dixerunt. *Condor*, uti Hifpanis dicitur, eft *vultus Gryphus* Linn. noftris *Greifgeyer*. In maximis avibus primum locum tenet, tantoque valere dicitur robore, ut oves, vitulos, capreas — rapere poffit. Commoratur in America auftrali, invifit tamen etiam Africam, et ab Orientis populis *Roc* f. *Ruch* vocatur. Plura Buffon Natur-Gefchichte der Vögel T. 1. p. 245 fqq. (Berolini. 8.) Krünitz in Encyklopädie Tom. 47. pag. 15. Pygmaeos

intelligit de simiis, contra quas, dum nidos spoliare volebant, grues pugnarunt. Plura etiam dabit Heyne ad Homer. c. l. T. 4. p. 450.

deficit) Videtur reddere Homericum 3, 6. φόνον καὶ κῆρα φέρουσαι. Abscessu gruum inducias habere gentem Pygmaeam refert Plinius 10, 30. s. 23.

§. 9. *serpentum)* Proprie *angues* sunt aquarum, *serpentes* terrarum. At et hic auctores promiscue ponunt utrumque, de quo post, ut alibi.

praesentis) De rebus, quae continuo in utramque partem vim suam exserunt, veluti remedium, medicina, pestis et alia, quod Lexica docent. Sic Sueton. in Nerone cap. 33. *velox et praesentaneum venenum*, de quo verbo etiam Lexica consulenda. Solinus cap. 35. s. 32. pro eo: *quorum tam citum virus est, ut morsum ante mors, quam dolor insequatur.*

certo) Κατὰ τὴν τοῦ Νείλου ἐπίκλυσιν Aelian. hist. anim. 2, 38. igitur aestate.

paludium) Ex vastitate Libyae vento Africo in Aegyptum invehi scribit Cicero de nat. Deor. 1, 36. Ex Arabia ducit Herodot. 2, 75. 3, 107. et 109. ubi tantum esse et turiferas arbores custodire scribit. Sic Lucan. 6, 677. Phile de propr. animal. cap. 15. Ex Arabiae paludibus, ut Noster, Solin. 35. s. 32. et Ammianus 22, 15. p. m. 262. In Aethiopia sola nasci contendit Ioseph. Ant. Iud. 2, 10, 2. ubi narrat, Mosen in expeditione Aethiopica ibibus contra serpentum vim callide usum Aethiopas obpressisse. Ex Aethiopia et Arabia venire etiam Aelian. H. A. 2, 38. quorum alios aliae ibes devorant.

volantes) Herodotus 2, 75. Aelian. H. An. 2, 38. vocant πτερωτούς; ille etiam 3, 107. 109. et Phile de

propr. animal. cap. 15. ὑποπτέρους; Ioſeph. c. l. πετεινούς; Lucan. 6, 677. *volucres ſerpentes;* Cicero de nat. Deor. 1, 36. *volucres angues;* Solinus c. 35. ſ. 32. *pennatos angues;* Ammian. c. l. *pinnatos.* Plinius 10, 40. ſ. 28. ſimpliciter memorat *anguium adventum*, ut alii, qui angues ab ibidibus devorari narrant, in quibus Diodor. Sic. 1, 87. Euſeb. de praep. Evang. lib. 2. cap. 1. Plutarch. de Iſide et Oſiride p. 499. (Vol. 7. Lipſ.) Aelian. hiſt. anim. 10, 29. Simpliciter Plutarchus etiam: ἡ ἶβις ἀποκτείνουσα τὰ θανατηφόρα τῶν ἑρπετῶν. Strabo 17. p. 566. ſ. 823. utilem eſſe avem dicit, ὅτι πᾶν θηρίον ἐκλέγει καὶ τὰ ἐν τοῖς κρεωπωλείοις καὶ τοῖς ὀψοπωλείοις ἀποκαθάρματα. Quod Harduinus ad Plin. 10, 40. ſ. 28. putat, omnes, qui de hac ibidum devoratione narrant, ducem Herodotum 2, 75. ſecutos eſſe, de Mela certe dubium videtur, quippe qui parvos eos ſerpentes faciat, cum Herodotus plurima ſerpentum illorum oſſa ſe conſpexiſſe referat. Spectaſſe tamen Mela videtur Herod. 3, 107. ubi diſerte dicit, eosdem ſerpentes eſſe μικροὺς τὰ μεγάθεα, et ποικίλους τὰ εἴδεα. Eſſe autem tales ſerpentes Herodoti αὐτόπτου aliorumque teſtimonia dubitare non ſinunt. Quibus accedit gravius ex literis ſacris Ieſ. 30, 6. ubi diſerte שָׂרָף מְעוֹפֵף in Aegyptum tendere dicitur. Alexandrini reddunt: ἔκγονα ἀσπίδων πετομένων. Tales plures ſerpentes conditos ſe in Arabia vidiſſe, quos inde in Aegyptum volare vulgo tradant, narrat Belon p. 133. Viperas eſſe alatas membranis ad volatum inſtructis monetur in Paulus Sammlung der Reiſen in den Orient T. 2. p. 264. ubi habes plura; narratio autem haec, ut fabuloſa, exploditur. Viperas etiam quidam putant ex Herodoto 3, 109. qui tamen ἐχίδνας et ὄφιας diſtinguit, et ὄφιας de his ſerpentibus conſtanter uſurpat. At 2, 76. tantum figuram illis tribuit viperarum, alas veſpertilionum. Multa dabit Bochart. in Hierozoico P. 2. lib. 3. cap. 13.

ibidas) Graecorum more, etiam hic Graeca utitur terminatione. Cicero de nat. Deor. 1, 36. ut Plin. 10, 40. f. 28. Latine *ibes*. Ipſam avem commemorant plures praeter ſuperiores. Duplex earum genus deſcribunt Herodot. 2, 76. et Strabo 17. p. 566. f. 823. qui quidem ſcribit alias in morem ciconiarum eſſe varias, alias nigras. Nigras cum ſerpentibus pugnare adfirmat Herodotus; (uti Aelian. hiſt. anim. 2, 38.) illis tribuit nudum caput et collum, pennas candidas, crura et roſtra ſimilia. Hanc deſcriptionem, notante ad Diodor. 1, 87. Weſſelingio, taxavit Theon progymn. cap. 11. p. 122. Omitto alia, quae et augeri poſſunt ex Aeliani H. An. 2, 38. et 10, 29. et conlecta dedit Geſnerus in hiſtor. animal. lib. 3. pag. 546 ſqq. in quibus fabuloſa multa. Noſtris dicitur *Ibis*, olim *Nilreiher*, multis *Aegyptiſcher Storck*. Peritis doctrinae huius *Tantalus*, *Ardea Ibis*, *Ibis candida*. Nigram rariorem ferunt, et Aegyptiis dici *Ieheras*. Quod Ludolfus in commentar. hiſt. Aethiop. 1, 90, 1 ſq. ubi plura de ea, ſcribit totam nigram colore eſſe, quomodo intelligi debeat, adparet. Cf. de ea Maillet in deſcr. de l'Egypte T. 2. p. 22. qui putat, hanc hodie vocari *chapon de Pharaon*, in urbe Aleppo *Saphan Bacha*. Multa etiam dabit Haſſencamp in libro von einer denkwürdigen Antike, (eſt ibis) die ſich in der Fürſtl. Sammlung der Alterthümer zu Caſſel vorfindet. (1786.) Habet etiam figuram Middletonus in antiquit. monument. pag. 129. et plura de ipſa ibide. Veterum et recentiorum narrationes conlegit de ibide nuper Langguth in proluſione de Mumiis avium in labyrintho apud Sacaram repertis, Viteb. 1803. 4. Amat Aegyptum, quia anguibus veſcitur, nec ſponte eam egredi adfirmat Aelian. 2, 38. Serpentibus maxime infeſtam tradunt Ioſeph. ant. Iud. 2, 10, 2. Glycas Annal. P. 2. pag. 115. (Venet.) aliique ſuperiorum multi. Propter hanc utilitatem, quam Aegypto praeſtabat, quam alias ex ſerpentum multitudine perituram fuiſſe adfirmat Aelian. H. A. 2, 38. ſacra fuit

Aegyptiis, (Cicero de nat. Deor. 1, 36. Herodot. 2, 65. 75. aliique) quare etiam ibes suas contra serpentum adventum invocabant. (Plin. 10, 40. s. 28.) Uti vero suos habebant singulae bestiae Deos, quibus dicatae erant, (Herodot. 2, 65.) ita *Theut* earum fuit Deus, quod narrat Plato in Phaedro p. 379. Bipont., etsi Aelian. H. An. 2, 38. habet *Lunam*, cuius et causam subiicit. Lunae fuisse effigiem tradunt Plutarchus de Iside pag. 499. (Vol. 7. Lips.) et Clemens Alex. Strom. 5. p. 567. Ab ea clysterum usus ad Aegyptios translatus esse dicitur, quod ingesta aqua alvum purgat. vid. Plinius 8, 41. s. 27. Plutarch. de Iside c. l. idem de solertia animal. p. m. 57. Aelian. H. An. 2, 35. Phile de propriet. animal. cap. 15. Vid. Salvagnius ad Ovidii Ibin v. 452. Ibidis nomine scripserat Callimachus carmen in Apollonium Rhodium teste Suida s. v. Καλλίμαχος, quale exstat etiamnunc Ovidio auctore, de cuius adpellationis caussis plura adfert Salvagnius in prolegomenis in Ibin cap. 3. Aliam hic protulit I. Gronovius MS. in nota, quam solam addiderat loco: Spurium genus avium, et haud dubie instar ciconiae solitum crepitare rostris, unde ea vox pro calumniatore usurpata est, quo sensu scripsit Ovidius carmen in Ibin.

agmine) Pleniorem facit locutionem a bello petitam. Sic *infesto agmine* saepe. Ita *excipere* verbum in bello usurpatum de adventu, impetu, in insidiis maxime. Sic *excipere bello* Iustin. 2, 5. in. et alibi, Liv. 3, 70, 4. Frontin. 2, 5, 30. Vid. Gronov. ad Iustin. 22, 8, 10. Oudend. ad Caes. de B. G. 1, 25. Drakenb. ad Liv. 5, 41, 6. quos laudat Garaton. ad Cicer. pro Flacco cap. 2. Adde Gronov. et Drakenb. ad Liv. 40, 6, 4. et Tennul. ad Frontin. 1, 8, 9. ubi etiam docet venationis esse verbum, de quo usu praeter alios interpretes Valerii Flacci ad 6, 422. Sic δέχομαι Homer. Il. 5, 238. 12, 147. de irruente. Pro *adversus* alibi sic *infestus*. Vid. ad 2, 1, 5. De re autem Noster reddidit Herodotum 2, 75. λόγος

ἐστὶ, — τὰς ἴβις τὰς ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρης, οὐ παριέναι τοὺς ὄφις, ἀλλὰ κατακτείνειν. Ammianus c. l. *eos, antequam finibus suis excedant, proeliis superatos aëriis vorant.*

§. 10. *Phoenix)* Multae sunt et veterum et recentiorum de hac ave narrationes et quaestiones. Ex veteribus notandi Herodotus 2, 73. Horapollo de hieroglyphicis Aegyptiorum 2, 57. Ovid. Metam. 15, 392 sqq. Plinius 10, 2. (qui Herodotum sequitur) Tacitus Annal. 6, 28. Aelian. H. An. 6, 58. Athenaeus 14, 20. Philostrat. vita Apollonii 3, 49. Lucianus de morte Peregrini c. 27. Achilles Tatius de Clit. et Leuc. amor. 3. pag. 215. Solinus cap. 33. s. 36. quorum alii prolixius, alii brevius de ea dixerunt, ut taceam, qui data occasione eius mentionem fecerunt. Exstant etiam in eam carmina Claudiani et Lactantii. Ex recentioribus plurimi hanc fabulam excusserunt, veluti Ornithologi, et qui ad veterum loca illa commentati sunt, in iis maxime Barthius ad Claudianum, qui diligenter auctores priscos contulit, supra etiam omissos. Data opera de ea disseruerunt aliqui, ut Gryphiander, Kirchmayerus, Deusingius, David Caspari, Iac. Thomasius, Posnerus, quorum indicem debeo doctrinae Wernsdorfii in diss. de Lactantii Phoenice p. 290. in T. 3. poetar. Latin. minorum. Alios quosdam praeterea commemorant Reimarus ad Dion. 58, 27. et Gronov. ad Aelian. 6, 58. Addi potest, quod etiam in numis, veluti Hadriani, eadem figura, qua Herodotus et Plinius descripserunt, expressa cernitur, ut sit aeternitatis, vel instaurationis symbolum. Cf. Patinae, Patini filiae, de phoenice in numismate Antonini Caracallae expresso epistola Venet. 1683. et quos praeterea adfert Rasche in Lex. num. T. 3. P. 2. pag. 1251. Ostendunt etiam gemmae, de quibus, ut de numis, Braccius in Phoenicis avis vindiciis, Romae 1637. 4. Equidem ex iis

potiora delibabo, quae ad Melae narrationem vel explicandam, vel inlustrandam facere videantur. Alii vocem Arabicam putant, i. e. *unus*, cum unica feratur avis, de quo mox. Alii Graecam putant, φοῖνιξ, palma, quod per soli fertilitatem interdum ex palma arbore cadens dactylus, vel palmula alteram arborem in deficientis locum gignit. Cf. Plin. 13, 9. s. 4. et ibi Harduinus, itemque Bochartus in Hierozoico T. 2. lib. 6. c. 5. Contra ex ave arbori nomen inditum vult Lactantius in phoenice v. 70. In eius sede discrepant auctores. *Arabiam* cum Mela commemorant Herodotus, Plinius, Solinus cc. ll. Aurel. Victor de Caesar. 4, 14. et in epit. 4, 9. Tacitus c. l. aliique plures, quos producit Barthius ad Claudian. epigr. 1, 1. Inde Origenes in Celsum lib. 4. f. p. 576. (ed. de la Rue) vocat Ἀράβιον ζῶον, et Epiphanius in Ancorato cap. 85. Ἀράβιον ὄρνεον. *Indicam* alii faciunt volucrem, in quibus Lucianus c. l. (Ἰνδικὸν ὄρνεον) Auson. epist. 20, 8. et idyll. 11, 16. (*Gangeticus ales*) Sidon. Apollinar. carm. 9, 322. Philostratus c. l. ex quo tamen Tzetzes chil. 5. hist. 6. v. 393. refert in Aegypto versari, in Aethiopia mori, aliique apud Barth. c. l. *Aethiopem* dicit Achilles Tatius c. l. *Assyrium* Martialis 5, 7. in. Ad *extremum orientem* relegant Claudianus et Lactantius, et hinc ad ignotas regiones Artemidorus 4, 47. et Suidas h. v. (T. 3. p. 641. Kust.) *Phariam avem* vocat Statius Silvar. 2, 6, 87. quia in Aegypti Heliopolin aliquando devolat. In *Atlante* monte ad confinium Heliopolis ponit Gervasius in Leibnitii scriptorr. rerum Brunsvic. Tom. 1. p. 986. Eius descriptionem dat Herodot. 2, 73. ex imagine picta propositam: τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τῶν πτερῶν, τὰ δὲ, ἐρυθρά· ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ περιήγησιν ὁμοιότατος καὶ τὸ μέγαθος. Eam vel reddunt alii, vel exornant, in iis Plinius, Solinus aliique, in his Lactantius v. 125 sqq. Claudianus v. 16 sqq. quorum omnium loca exhibuit Barthius ad Claudianum p. 979 sq. etsi desidero Ezechieli,

veteris Tragici, versus, quos servarunt Euseb. de praepar. Evang. 9, 29. f. et Eustath. ad Hexaëmeron p. 25. adpositos hic et emendatos a Vossio. Adparuisse primum Sesostride, post Amaside dominantibus, deinde Ptolemaeo tertio cum multo ceterarum volucrum comitatu Heliopolin advolantem, refert Tacitus Annal. 6, 28. Conspectum esse sub Tiberio narrant praeterea Dio 58, 27. Plin. 10, 2. et Solinus 33. f. 36. etsi in anno dissentiunt. Falsum autem fuisse ex eo notat Tacitus, quod inter Ptolemaeum et Tiberium minus 250 anni fuerint. Tandem Claudio principe in urbem adlatum et in comitio propositum ex actis refert Plinius c. l. etsi ipse in dubium vocat. Cf. etiam, qui idem tradunt, Solinus c. l. Aurelius. Victor de Caesar. 4, 14. et in epitome 4, 9. Suidas f. v. Φοῖνιξ, Syncellus in Chronogr. pag. 266. (Venet.) qui addit ex Aegyptiorum testimoniis, consentiente Dexippo, ante annos 659 visum etiam esse in Aegypto. Ab Herodoto 2, 73. ἱρὸς ὄρνις vocatur, ab Aeliano H. A. 6, 58. θεῖος ὄρνις. Soli autem sacrum fuisse tradunt Plin. 10, 2. Tacitus Annal. 6, 28. et quos laudat ad Claudian. v. 9. Barthius; ubi hac de causa *Titanius ales* dicitur, ut a Lactantio v. 33. *Phoebi satelles.* Nempe vertentis et renascentis solis signum eum ferunt. Vid. Barth. c. l. ex Gazaeo. Et sic hodie putatur, signum cursus Solis certam aliquam magnamque periodum indicans, cuius occasionem avis dedisse videtur. Vid. Richter über die fabelhaften Thiere p. 65. et in primis Dornedden Phamenophis p. 199 sqq. qui de cyclo 210 annorum ex arcana Aegyptiorum doctrina interpretatur. Quidam ad *vulturem barbatum* Linnaei referunt; Richter p. 67. ad *falconem chrysaëton* Linnaei.

unica) Tradunt id et alii plurimi. Hinc Eusebius in vita Constantini 4, 72. in. μονογενὴς ὢν τὴν φύσιν, et *unica avis* ex periphrasi Martialis 10, 16, 6. Cf. Wernsdorf ad Lactant. v. 31.

quingentorum) Vulgatior haec est opinio, uti adparet ex Herod. 2, 73. et Tacito Annal. 6, 28. in primis, qui inde falsum fuisse phoenicem putat Tiberii aetate conspectum, quia inter Ptolemaeum tertium, ubi etiam adparuerat, minus 250 anni fuerint. At idem monet, alios spatium ponere annorum 1461. Sed maior apud auctores notatur varietas. Cum Tacito vel Herodoto faciunt Horapollo in Hierogl. 1, 35. Aurel. Victor cc. ll. Schol. Lucani 6, 680. Philostratus in Apollonio 3, 49. Aelianus c. l. Seneca epist. 42. aliique. Plinius 10, 2. Manilio Senatore teste, habet annos 509. ex Codd. alias 660. Solinus 33. f. 36. adfert 540. Suidas h. v. 654. Multi mille annos ponunt, in quibus Martialis 5, 7, 2. Claudian. v. 26. Lactantius v. 59. Auson. epist. 6. quibus teste Tacito c. l. quidam addiderunt 461. Septem annorum milia numerat Chaeremon apud Tzetzen Chil. 5. hist. 6. v. 397. Ex aetatibus vivacium animalium definit Hesiodus apud Plutarch. de oraculor. defectu p. 635. (Lips.) ex eoque Auson. idyll. 18, 6. et novies aetatem corvi eius vitam superare adfirmat. Infinitam annorum seriem illi tribuunt alii, et veluti ad proverbium eius aetatem traduxerunt, uti Lucianus in Hermotimo cap. 53. Certam tamen aetatem constitutam fuisse inde adparet, quod Aegyptios inde periodos suas dimensos narrat Synesius in Dione pag. 49. ed. Petavii, qui ad c. l. p. 18. monet, ex Aeliano in Hist. An. 6, 58. id ductum esse. Cum eius etiam vita magni anni conversionem fieri, Manilius prodidit apud Plinium et ex hoc Solinus cc. ll. de quo prolixa est disputatio Salmasii ad Solin. 33. f. 36. p. m. 387. At vide omnino, quae disputarunt ex auctoribus de eius vita Barthius ad Claudian. v. 26. Gataker. adversar. miscell. 1, 2. p. 180. et Bochart. in Hierozoico P. 2. lib. 6. cap. 5.

struem) Nidum indicat; *bustum* vocat Claudian. v. 44. seu *nidum*, seu *sepulcrum* Lactant. v. 77. *altaris*

itatius silvar. 3, 2, 114. Recte autem *odoribus* Mela, λένδρα ἀρωμάτων habet Tzetzes chil. 5. hist. 6. *Cinnama, amomum, myrrham, casias, nardum, tus,* Statius ilvar. 2, 6, 87. Ovid. Metam. 15, 398 sq. Plin. 10, 2. liique. Quidam ex iis unum alterumve tantum meaorant, veluti *myrrham* Herodot. 2, 73. Tacitus Ann. i, 28. *casias* et *tus* Plinius 10, 2. — Sed taedet ista ommemorare singulatim. V. Barth. ad Claudian. v. 43. lagis tamen hic in aliis dissentiunt. Secundum Herootum mortui patris nidum in Aegyptum defert, atque um magno agmine alii cum Mela secuti sunt. Achilles 'atius c. l. refert, mortuo patri in Aegyptumque deecto bustum parare. Alii combusti patris reliquias et ineres recentem deferre volunt, ut Claudianus. Quod arrat Lactantius v. 65. sua sede relicta in Syria se comurit. In Aegypto id fieri tradunt Artemidorus 4, 49. t Suidas h. v. ad Nili fontes, Philostratus c. l. In Aeypto et nasci, et mori Horapollo c. l. Vid. Barth. c. l. Iori in Aethiopia ex Philostrato in vita Apollonii (vid. ıpra) refert Tzetzes chil. 5. hist. 6. v. 393.

incubare) Eleganter quasi *ovo*. Ductum ex narıtione Herodoti, qui τῆς σμύρνης ὠὸν eum πλάσσειν icit. Claudianus v. 45. *sedet*, Lactant. v. 90. *vitali ıro membra locat*, Ovid. Metam. 15, 400. *se super imonit*. Et sic alii varie. Tum porro arguta brevitate, ad ım tamen vere: *sibi ipsa incubat*.

concrescens) Plin. 10, 2. *nascitur primo ceu vericulus, inde fit pullus*. Sic Suidas h. v. Tzetzes chil. 5. ist. 6. Lactant. v. 101. Vid. quos praeterea commeıorat Barth. ad Claudian. v. 68. ubi etiam de ovo, ex uo excludi quidam tradunt. Horapollo in Hieroglyph. , 57. ῥήσσει ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ὀπὴν ἐκ τοῦ ῥήγματος λαμβάνει, καὶ ἐκ τοῦ ἰχῶρος τοῦ καταῤῥέοντος διὰ ῆς ὀπῆς ἄλλος γεννᾶται.

concipit) Hinc lepide Lactant. v. 167. *Ipsa sibi proles, suus est pater, et suus haeres, Nutrix ipsa sibi, semper alumna sui.* Claudian. v. 24. *pater est prolesque sui.* Ovid. Metam. 15, 392. *se ipsa reseminat ales.* De formula *ipse se* et *sibi*, quam elegantem fere omnes putant, vid. viri docti ad Catonem apud Arntzen. p. m. 19 sq. et qui laudantur. Casus τοῦ *ipse* ex obpositione unice sive expressa, sive tacita iudicari debet, ut recte ibi Daumius monet, et Goclenius in Problemat. Grammat. 2, 78. p. 117.

adolevit) Plin. 10, 2. *inde fit pullus.*

inclusa) Secundum Herodot. 3, 73. ex myrrha ovum facit, in eoque excavato patrem positum in Aegyptum exportat. Ἐν σφαίρᾳ σμύρνης positum patrem deportare Origenes dicit c. l.

exportat) Herod. c. l. κομίζων. Plin. 10, 2. *devolare*, quia Arabia, unde veniebat, ἡ ἄνω χώρα s. Ἀραβία, et Aegyptus, ubi Heliopolis, quam petebat, ἡ κάτω χώρα. Vid. Salmas. ad Solin. cap. 33. s. 36. p. m. 391. Ita vero alii *volare*, ut Suidas h. v. ἀφίπτασθαι, alii *perferre, ferre, portare*, ut Tacit. Ann. 6, 28. Claudian. v. 74 sq. Ovidius Metam. 15, 405.

Solis) Heliopolin innuit, quam hic plurimi commemorant a Barthio ad Claudianum v. 90. laudati, ubi adde Horapollinem in Hieroglyphicis 2, 57. Apud Claudianum est: *Urbs Titana colit.* Ovidius Metam. 15, 406. *Hyperionis urbs.* Ἡλίου τέμενος in Aegypto hic memorat Origenes c. l. Vossii notam, quae huc valet, dedi in not. crit. pag. 304 sq. Cf. Strabo 17. p. 555. s. 806. Harduinus ad Plin. 6, 34. s. 29. et ad 5, 9. Berkel. ad Stephan. p. 381. Eckhel de num. veterr. T. 2. p. 295 sq. Graecis est Ἡλιούπολις, vel divise Ἡλίου πόλις. Qui-

dam etiam, ut Apoftolius Centur. 20. prov. 31. Ἡλιόπολις, quod et praeferunt numi. In Antonini itiner. p. 163. et 169. fimpliciter *Heliu.* Latini modo *Heliopolis*, ut Tacit. Ann. 6, 28. modo *Solis urbs*, ut cum Noftro Plin. 10, 2. vel *Solis oppidum*, ut idem 5, 11. f. 9. ubi Arabiae conterminum facit, ut Ptolem. 4, 5. item Plin. 6, 34. f. 29. Iudaei Alexandrini fic vertunt Hebr. nomen אן, veluti Genef. 41, 45. Ezech. 30, 17. Utrumque coniungunt Ierem. 43, 13. ubi in Hebraicis incolarum nomine dicitur בית שמש. Diferte id de utroque nomine adfirmat Philo de pofter. Caini p. 236. ed. Mangey. Ex quibus urbis antiquitas intelligitur. Mofen etiam Heliopolitanum faciunt, de quo Iofephus contra Apion. lib. 2, 2. Tom. 2. pag. 469. (Haverc.) Auctores gentiles conditorem faciunt Actida f. Actim, Solis et Rhodae filium, uti Diodorus Sic. 5, 57. et Stephanus h. v. Ille etiam ab eo Aegyptios aftrologiae fcientiam accepiffe refert. Actis Solis filius etiam eft Scholiaftae ad Pindar. Olymp. 7, 135. Arabas conditores fecit Iuba, tefte Plinio 6, 34. f. 29. Urbi nomen acceffiffe videtur ex cultu Solis, qui et ibi templum habuit. (Herodot. 2, 59. Strabo 17. pag. 553. f. 805.) Celebratur fapientia facerdotum, ex quibus profecerunt Eudoxus et Plato, (Strabo 17. pag. 554. f. 806.) uti omnino Heliopolitanos Aegyptiorum folertiffimos praedicat Herodotus 2, 3. Strabonis aetate, quod in priori loco adfirmat, deferta iacebat. Ab ea dicitur Ἡλιοπολίτης νόμος, (Ptolem. 4, 5.) incola Ἡλιοπολίτης. (Stephanus et alii.) A Memphi diftabat 24 M. P. (Antonini itiner. p. m. 163. Situs conftat etiam ex Geogr. Nub. pag. 97 fq.) De fitu et hodierna indole expofuit Fourmont defcr. des plaines d'Heliopolis et de Memphis, Parif. 1755. 12. Hodie *Bethfemes* dici vult Carolus a S. Paulo in Geogr. Sacra p. 270. aliique. Vid. Eckhel c. l. At quod alii narrant, rudera eius hodie reperiuntur prope pagum *Matarea*, *Matarée*, duabus horis a

Kahira. Vid. Maillet descr. de l'Egypte p. 107 sq. Pococke T. 1. p. m. 36. qui putat h. esse *Matarea*, Niebuhr Reisebeschr. nach Arabien Vol. 1. p. 99 sq. (qui h. Arabibus dici *Ain-Schaems* adfirmat) a quibus etiam rudera, veluti Sphinges, obeliscus describuntur. Vid. praeterea apud Pocockium tab. 6. Ceterum nostra Heliopolis non debet confundi cum alia, quae fuit in Coele-Syria s. Phoenice.

archio) De hoc dictum est in notis crit. p. 306 sq. ubi addi potest Gutberlethus in inscr. Smyrnaeam pag. 139 sqq. nec, quod ad explanandam difficultatem habeo, adferre possum. Ceterum diem eum festum esse Aegyptiis canit Lactant. v. 151 sq. et a sacerdotibus Aegyptiis defunctum phoenicem sepeliri tradit Horapollo in Hieroglyph. 2, 57. Cf. Barth ad Claudian. v. 50. Renatus phoenix in patriam redit sec. Horapoll. c. l. Sic Clemens Roman. in epistola ad Corinth. 1, 25. dicit, ubi super altare Solis Heliopoli posuerit parentis reliquias, in Arabiam, unde venerat, redire, c. l. pag. 65. ed. Colomesii.

Ceraunii montes) Gr. Κεραύνια ὄρη. Commemorantur a Mela etiam in Epiro 2, 3, 10. et inter Pontum Euxinum et mare Caspium ponuntur 1, 19, 13. 3, 5, 14. At hic in extrema Africae parte alii quaerendi sunt, ubi mare rubrum clauditur. Cum raro occurrant, adiuvat eorum mentio apud Diodor. Sic. 3, 67. ex quo Vossius eos contra Pintianum tuitus est, adprobante etiam Wesselingio ad Diodor. c. l. Promontorium quod sit, pro certo adfirmare non ausim. Forte est Mossylicum, unde Iuba Atlanticum mare incipit, teste Plinio 6, 34. s. 29. Cf. ex eo Solin. 56. s. 60. Ptolemaei 4, 7. Μόσυλον ἄκρον. Ad Hesperios enim Aethiopes tendit Mela adscitis, qui versus Meroen habitabant. Mire autem videtur promontorium adpellare *invium*, et

totum illum tractum contracta brevitate intelligere, qui a Cerauniis saltibus ad promontorium patet, nisi quis in verbis *a Cerauniis saltibus* causam inesse velit, cur invium sit. Ita enim etiam τὸ *a* saepe valere notum est. Tum vero Ceraunios saltus prope illud promontorium posuit. Atque hoc situ posuit etiam Reynoldius in tabula saltus Ceraunios ad sinum Arabicum. Tum vero Κεραύνια ὄρη Diodori cum Melae Cerauniis saltibus componi vix possunt. Illa enim fuerunt in Libya, ubi Hammon regnavit, uti in vicina regione ponitur Ἑσπέρου κέρας a Diodoro, quod sic cum Ptolemaei 4, 6. notatione consentit. Fuerunt igitur Ceraunii saltus aliis ignorati, aut praeteriti.

CAP. IX.

AETHIOPIA.

§. 1. *Aethiopes)* Sic et Graecis dicuntur. Compositum nempe est ab αἴθω et ὄψ, et sic de hominibus omnino nigris latiori sensu ponitur saepe. Secundum Plin. 6, 35. s. 30. in. universa gens *Aetheria* adpellata est, deinde *Atlantica*, mox a Vulcani filio, Aethiope, *Aethiopia*, quas Graecorum fabulas recte censet Ludolfus in comment. ad Hist. Aethiop. 1, 17, 2. p. 54. (Frf. ad Moen. 1681. f.) Ab Hesychio refertur etiam Ἀερία h. v. qualis teste Gellio 14, 6. olim Aegyptus dicta est, ut Aegyptus Aethiopia, quod tradit Eustath. ad Dionys. v. 218. et 239. Pro Aethiopia Αἰθιοπὶς γῆ in Archelai loco, quem refert Stephanus s. v. Αἰθίοψ. Sic vero etiam prosaicus auctor Aelian. H. A. 2, 21. in. Ipsi Aethiopes et auctores quidam generis antiquitatem iactant, et a Chamo originem ducunt, uti solet. Quas fabulas qui cognoscere velit, adeat etiam Lobo voyage d'Abissinie (8.) T. 1. p. 79 sqq. Cf. de l'origine et l'ancienneté

des Ethiopiens dans l'Afrique par Fourmont in Memoires — de Paris T. 7. p. 497 ſqq. (Hag. C.) Certe ipſi populi paſſim iam apud Homerum commemorantur, v. c. Il. 1, 423. Odyſſ. 1, 23. qui locus in primis notandus eſt. Ibi enim Αἰθίοπες, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν, (cf. Virg. Aen. 4, 480.) οἱ μὲν δυσομένου ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος. Ex quo adparet, duplicem Aethiopiam agnoviſſe, unam verſus Eurum, quae fuit Libyae pars, alteram verſus occidentem ſ. Zephyrum, cuius cauſam expoſuit Strabo 1. p. 22. ſ. 32. Nempe quod ibi navigantes vel ab oriente, vel occidente, cum iter peragere continuo curſu impedirentur, Aethiopas utrimque deprehenderent. Eam etiam hic opinionem ſecutus eſt Mela, et ſic Plin. 5, 8. ſ. 4. nominato Homero. Inde quidam componunt discrepantiam auctorum, qui rem de Andromeda geſtam in Aethiopia ponunt. Vid. ad 1, 11, 3. Ptolemaeus 4, 7. et 9. habet Aethiopiam ὑπὸ Αἴγυπτον, quam extendit ab occaſu ad interiorem Libyam et a meridie ad Raptum promontorium ſ. Barbaricum pelagus, et interiorem a Rapto et Praſo promontoriis ad Heſperium ſinum Oceani a Libya propria ad terram incognitam. Heliodorus terminari dicit catarrhactis Aegyptiis et Philis urbe. Vid. Aethiop. lib. 8. in. cf. 9. ſ. et 10. in. Strabo 17. in. Syenen et Elephantinen fines Aethiopiae facit, poſt Heſperios Aethiopas pag. 569. ſ. 827. ſupra Mauretaniam conlocat. Hebraeis, ſi fides eſt interpretibus et patribus, dicitur כוש, ſed ſic latiſſime extenditur. Nam Chuſitis adpellatur Moſis uxor Num. 12, 1. quam Midianitin fuiſſe conſtat. Midian autem urbem fuiſſe in maris rubri litore ex Ioſepho ant. 2, 5. et aliis diſcitur, et promiſcue Chus et Midian ponuntur Habac. 3, 7. Ex quo aliisque argumentis conficit Bochartus in Phaleg 4, 2. Chus eſſe Arabiam, contra Aethiopiam eſſe *Lud*, (לוּד) quod argutis magis argumentis, quam idoneis evincere ſtuduit c. l. 4, 26. uti *Lud* 4, 26. Lydiam etiam ſignare dicit ob Maeandri et Nili ſimiles

flexus. De duplici Aethiopia confulendus eft Petavius ad Epiphanium p. 371. Euftath. ad Odyff. 1, 23. pag. 13. in. maxime de Aegyptiis vicinis. Satis vero vel ex Strabone difcitur, quam varios terminos Aethiopiae ftatuerint, quamque late extenderint veteres, velut Ephorus, qui totam meridionalem plagam illis adtribuit. Vid. lib. 1. p. 23. f. 34. et antea, ubi plura in hanc rem disputantur. Adde Ludolfum in comment. hift. Aeth. 2, 16. p. 226 fq. ubi Bochartum refutat. Nempe alii Nilum, alii finum Arabicum terminos Afiae et Africae fecerunt, quos quidem probat Strabo paulo poft. Sic Herodot. 7, 70. Aethiopes in Afia et Africa memorat. Idem 3, 114. Arabiae conterminam facit, et terrarum habitatarum ultimam, et fuperiori loco cap. 69. Aethiopiam habet fuper Aegyptum, ὑπὲρ, ut alii, pro quo Ptolem. 4, 7. ὑπὸ, quod in illud mutare malit Cellarius in Geogr. ant. 4, 8, 3. p. m. 951. Sic alii genus Indicum faciunt Aethiopes, alii Homeritas iis accenfent. Illud Philoftr. 3, 6. 4, 6. hoc Stephanus f. v. Ὁμηρῖται, quamquam Berkelius p. 614. et Holften. p. 235. Ἀράβων ibi fubftituunt. Diferte etiam tradit Theophanes Byzantius apud Photium cod. 64. Macrobios olim, fuo tempore dictos fuiffe Homeritas, etfi in his tempora discrimen ftatuunt, fi recte retulit. Macrobios enim omnes in Africa ponunt. Tum forte de eorum migrationibus intelligi debet poftea factis. Vid. quae disferit Ludolf c. l. ad 1, 1. n. 22. p. 68. Sed et veteres fluctuatos effe inter Arabas et Aethiopes, adparet ex Plinio 6, 35. f. 29. ut retineri hi etiam in Stephano poffint. Cf. etiam Lobo voyage d'Abiffinie T. 1. p. 251. et Ludolf in comment. hift. Abyff. 2, 16, 19. ubi Holftenium impugnat. Idem lib. 2. cap. 3. n. 16. p. m. 228 fq. alia teftimonia conlegit, fimulque infringit Bocharti argumenta, quia Bochartus Aethiopiam tantum in Africa fitam cogitarit, etfi concedit Cufch effe regionem Arabiae, Palaeftinae vicinam. Cf. c. l. p. 226. Bocharto adftipulatur Ritter

ad Guthrie — Welt-Gefch. P. 5. T. 2. p. 227. ubi de hac voce plures laudat. Poteſt etiam addi, quod eadem Aethiopibus et Aſiae populis paſſim tribui ſolent, ut ex ſerie commentationis intelligetur. Alia ſunt vaga, ut de Ichthyophagis, Troglodytis, — qui Aethiopibus adnumerantur. Idem valet de Scythis; Indis etiam. Quidquid eſt, Aethiopia prope Aegyptum fuit notiſſima antiquis, ad quos penetravit Menelaus. Vid. Homer. Odyſſ. 4, 81. et Strabonis longam de hoc curſu disputationem lib. 1. p. 22 ſq. ſ. 33 ſq. et ſic poſtea a recentioribus redactam eſſe Aethiopiam dicit. Sic Plinius aliique ſtrictiori ſenſu, quamquam nec omnino aliorum Aethiopum mentionem omittunt Homeri auctoritate moti, v. c. Plin. 5, 8. Strabo 17. p. 568. ſ. 827. Diod. Sic. 3, 8. — et ſic Mela noſter. Aethiopes ſub Aegypto intelligendos eſſe, quoties illorum antiquitas, pietas, iuſtitia celebratur, monet Ludolf in comment. hiſt. Aethiop. 1, 17, 2. Hodie etiam in 3 partes dividitur, uti docet Lobo c. l. T. 1. p. 253. ubi ſimul regna enumerat, quae complexa eſt vetus illa Aethiopia ſub Aegypto a gradu 7 ad 17.

ſedem) Pro *regia* ſumit hic Voſſius et inluſtrat ex Curtio 4, 7, 18. ubi: *accolae ſedis* (de oraculo Iovis Hammonis) *ſunt ab oriente proximi Aethiopum.* Quae quidem eſt diverſa ratio. Nam ibi de Iovis ſede oraculo, ante *ſedes oraculi*, hic de populo late extento et frequente, et Mela ipſam terram ſ. inſulam adpellat. Tum cum plurima disſitaque loca tenuerint, praecipuum hoc domicilium eſſe debet. An non Mela hoc deſignare luculentius debuiſſet, alia quaeſtio. Nam *ſedes* de populo late patet, et certum domicilium notat. Vid. Curt. 5, 5, 21. 6, 2, 13. Mela 1, 4, 4. et alia plura, quae conlegit Burmann. ad Vellei. 1, 3. f. Cerda ad Aen. 11, 44. Sic Noſter *circumſidere* 1, 12, 4. *adſidere* 1, 19, 14. et *ſedes* cum *tectis* coniungit 1, 4, 4. V. etiam ad 1, 19, 2. De Meroe cf. ad 1, 9, 2.

primo ambitu) i. e. primo alvei dissidio, quod a fontibus eius occurrit. I. GRONOVIUS *MS.* Vid. 1, 9, 2. Nempe alios ambitus post facit.

Macrobii) Ductum ex Herodoto 3, 17. ubi dicit, Africam ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ habitasse, et post cap. 23. multos ad 120 annos vivere, alios amplius narrat. Herodotum sequuntur plures, ut Eustathius ad Dionys. v. 218. Valer. Max. 8, 13. ext. 5. ex illo refert, 120 annos transgredi; minus accurate. Alii, ut Mela, in universum notant, v. c. Solin. c. 30. s. 33. *Dimidio eorum protensior, quam nostra vita est.* Plinius 6, 35. s. 30. omnino *Macrobios* memorat, nec hos adtingit 7, 49. s. 48. ubi de spatio vitae humanae disserit. Neque tamen hoc ad omnes Aethiopes pertinere, ex Herodoto 3, 17. discitur, et declarant alii. Sic Asclepiades, teste Plutarcho in placit. philosophor. 5, 30. tradiderat, anno 30 senescere propter solis aestum. Brevis vitae in primis ἀκριδοφάγοι fuisse, nec 40 vitae annum excessisse feruntur. Vid. Diodor. 3, 29. Plin. 6, 35. s. 30. Strabo et alii, quos ad Plin. c. l. indicat Harduinus, quibus addi potest ex Strabone Eustath. ad Dionys. v. 558. Cf. etiam Blancus ad Paullum Diacon. de gestis Langobardor. 1, 1. Suo tempore Homeritas vocatos esse falso scribit Theophanes Byzant. apud Photium cod. 64. p. 38. de quo cf. Ludolf in comment. hist. Aethiop. n. 22, 3. p. 68. Macrobios in Erythia ponit Dionys. c. l. prope Gangem Glycas Annal. P. 2. p. 110. Ven. et annos 150 vivere dicit etiam διὰ τὰ ἀνεξερεύνητα τοῦ θεοῦ κρίματα. Bruce in Reisen Vol. 2. pag. 556. in utraque Nili ripa infra regionem auriferam (*Guba* et *Nuba*) et Hesperios *Shangallas* esse putat. Ceterum Melam paucis ex more immutatis sic reddidit Boccacius de maribus s. v. Ethiopicus oceanus: *macrobios habet populos sic denominatos, eo quod vitae spacium fere medium ultra alios mortales productum in longum.* Eos ita circumscripsit

Lucan. 10, 280. *Cambyses longi populos pervenit ad aevi*, quod spectat narrationem Herodoti 3, 20. Particulam *quam* solet Mela ante comparativos ponere, ut 1, 1, 3. *aliquanto, quam ubi latissima est*, *longior*. et paullo post ib. *rursusque etiam, quam fuit, artius exit in spatium*. 1, 5, 4. *solo, quam viris, melior*. 1, 6, 1. *spatio, quam Mauretania, angustior est*, — in quo etiam Livium imitatur, cuius proprium esse et solemne omnes norunt.

Automoloe) Quod ex more ipse explicat Mela. Omnino sunt, qui sponte veniunt, non coacti. Vid. ad Hesychium h. v. Sic αὐτομόλους στρατεύσασθαι in inscr. apud Pococke p. 38. Oppianus Halievt. 3, 360. obponit κλητοὺς et αὐτομόλους. In bello sunt transfugae, uti saepe occurrit, veluti apud Plutarchum. — Hic qui sua sponte adveniunt, et αὐτοκελέες et αὐτόκλητοι vocantur. Vid. Wesseling. ad Herodot. 9, 5. f. Sunt igitur ἐπήλυδες, quibus obponuntur ἐγγενεῖς τ. χώρας et αὐτόχθονες, veluti apud Diodor. 3, 2, in. qui locus in primis huc pertinet, quia ibi tradit, Aethiopas se primos hominum auctoresque Aegyptiorum iactasse, multisque argumentis adstruit. Cf. etiam Stephanus s. v. Αἰθίοψ. Contra id sibi Aegyptii vindicant, magnaque fuit super ea re populi utriusque ambitiosa disceptatio. Vid. Diod. Sic. 1, 10. et ibi Wesseling, qui et sic Athenienses et Indos statuisse de se probat. Ex Aethiopia Aegyptum esse frequentatam, putat etiam Ritter ad Guthrie — c. l. p. 245. Cf. de Scythis et Aegyptiis Iustin. 2, 1. Quodsi ad Mosis narrationem quaestio exigatur, ad Aegyptios videtur inclinare victoria. Quod vero Mela tradit de migratione ex Aegypto, optime inlustratur ex Strabone 17. in. ubi narrat, Eratosthene auctore, supra Meroen aliam fuisse insulam habitatam a transfugis Aegyptiorum, qui a Psammeticho descriverint. Nomen fuit Σεβρίται, ut editur, i. e. ἐπήλυδες. Igitur vel ex Era-

tosthene haec hausit Noster, vel ex Herodoto 2, 30. ubi causam fugae et migrationis eandem prolixius exponit, *Asmach*, uti editur variantibus quidem MSStis, dictos esse sua lingua addit, in quo verbo explicando, vel deducendo variant docti viri. Vide, quos laudat ibi Wesseling. *Sebritas* adtigit etiam Plinius 6, 35. s. 30. sed corruptus. Μαχλοίουες sunt Hesychio et Servio ad Virgil. Georg. 1, 57. Cf. ad Hesychium interpretes. Sed plura dabit Heeren de militum Aegyptiorum in Aethiopiam migratione in commentatt. Goetting. Vol. 12. pag. 48 sqq.

pulcri forma) Ex Herodoto 3, 20. sec. quem sunt: μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων πάντων, ex quo repetit Eustathius ad Dionys. v. 218. Cf. Photius Cod. 259. pag. 1319. (ed. Schotti.) Quod ad proceritatem, *Syrbotas* memorat Plin. 6, 35. s. 30. octonum cubitorum fuisse. Maximum e popularibus regem elegisse, narrat Herodotus 3, 20. alii addunt formosissimum. Vid. Diod. Sic. 3, 9. et quos ibi adfert Wesseling. Cf. etiam Strabo 17. p. 566. s. 822. Boccacius c. l. sic: *forma praestantes et moribus, regem sibi pulcritudine et viribus potiorem eligentes.* Neque tamen hoc de universa gente intelligi debet, quod Diodorus innuit, et Herodotus ad eos redigit, quibuscum Cambyses per legatos egit. Nam etiam apud Diodor. 3, 8. αὐχμηροὶ τοῖς ὅλοις σώμασι referuntur.

aequi corporis) Quid sit, dictum est in not. crit. p. 314. et intelligitur ex eo, quod infra de Hesperiis obponit.

alumni) De hac locutione consulendae not. crit. p. 317. Eorum virtus autem et in primis in Deos pietas maxime celebratur apud antiquos. Sic iam Homer. Il. 1, 423. vocat ἀμύμονας, quo etiam teste utitur Diodor. Sic. 3, 2. ubi plura commemorat. Dionys. v. 559. hinc

addit *θεουδέες* in illorum laudibus, quod in primis ad iuſtitiam ibi refert Euſtathius, ſed ad hoſ tantum, de quibus iam Mela exponit, redigit. Pietatem in primis et iuſtitiam exercere, memorat etiam Nicolaus Damaſcenus de moribus Graecorum h. v. Alii enim, veluti Heſperii, fuerunt iniuſti, vel, ut monet ad Homer. c. l. Euſtathius, Anthropophagi, quos commemorat etiam Plinius 6, 35. ſ. 30. Qui plura de Aethiopum virtutibus omninoque moribus legere cupit, quae exponere non eſt huius loci, adeat eos, quos laudat Ritter ad Guthrie — Allgem. Welt-Geſch. P. 5. T. 2. pag. 245. ſ. Ceterum ſententia in auctoribus frequentata. Iuſtinus 3, 2. f. de Lycurgo idem ſic: *Auri argentique uſum, velut omnium ſcelerum materiam ſuſtulit.* Cf. Plin. 33, 3. ſ. 1. Sic de Britannis Diodor. 5, 21: τῆς ἐκ τοῦ πλούτου γινομένης τρυφῆς πολὺ διαλλάττοντες. Sic πενία τῇ Ἑλλάδι σύντροφος dicitur ab Herodoto 7, 102. ubi cf. Weſſeling.

ſpecie) De qua paullo ante dictum eſt.

quam aeris) De Macrobiis valet ex Herodoto 3, 23. qui dicit: ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον, unde repetiit Euſtathius ad Dionyſ. v. 218. Hinc Aethiopes apud Heliodor. in Aethiop. 9, 24. in. (ſ. p. 447. ed. Bourdel.) inducuntur ſic: ἡμῖν τοῦ χρυσὸς, ἢ λίθοι τὰ λάφυρά, πρᾶγμα κατ' Αἰθιοπίαν εὔωνον, καὶ σωρηδὸν τοῖς βασιλείοις ἀποκείμενον, quod quidam recentiorum etiamnunc adfirmant. Vide quos laudat Ludolf in hiſt. Aethiop, comment. ad lib. 1. cap. 7. num. 48. pag. 105. Boccatius c. l. ſic reddidit: *aes, quam aurum, pretioſius cenſentes.* Quae poſt de vinculis narrat Mela, ducta etiam ſunt ex Herodoto c. l. adſentientibus aliis, quos produxit ibi Weſſeling. Lobo voyage d'Abiſſinie (8.) Tom. 1. p. 92. contra hodie: Il n'y a point d'argent dans ce Royaume, hors dans certaines provinces Occidentales, où il y a

quelques monnoies de fer; mais dans les principales provinces tout le commerce se fait par: l'echange. Sed ad eum le Grand diss. 2. p. 261. notat, montes auro esse repletos, minime tamen investigari.

passim) I. e. sine ordine, hic ibi. Vid. Caes. de B. G. 4, 14, 5. Bunemann. ad Lactant. 3, 9, 5. Kapp. ind. h. v. et Burmann. ad Phaedr. 5, 1, 3.

§. 2. *ἡλίου τράπεζαν)* Ex Herodoto 3, 18. qui copiose describit. Nempe erat in suburbio pratum omnium quadrupedum carne assa refertum et noctu adpositum, ad quod orta luce cuivis accedere licebat. Incolae (ἐπιχώριοι) τὴν γῆν ταῦτα ἀναδιδόναι adfirmabant. *Divinitus* igitur est, uti alias, sine hominum ope et ministerio, h. l. *ex terra*. Solinus cap. 30. f. 33. sic expressit: *locus — opiparis epulis semper refertus, quibus indiscretim omnes vescuntur; nam et divinitus eas augeri ferunt.* Mentionem eius facit etiam Pausanias 6. extr. et talia Aethiopas, qui supra Syenen sunt, fabulari addit. Herodotus autem post cap. 23. a legatis eam mensam conspectam esse ait. Herodotum quidem excusat Ludolf c. l. ad prooem. n. 2. p. 23. qui addiderit λέγεται, Melam vero, quia simpliciter referat, incaute scripsisse et dicam mereri pronuntiat. Cur vero *Solis* dicta fuerit, facile adparet. *Sol* enim, ut est apud Petron. cap. 100. in. *omnibus lucet*, et *communia* sunt eius lumina (Ovid. Met. 1, 135.) et praeterea ipse Mela narratione s. explicatione docet. Huc Campomanes in illustracion al Periplon de Hanon pag. 50. refert *Sid Kaskusu*, monumentum sancti Mauri alicuius, ab cibo Maurorum suavissimo dictum, qui viatores ibi excipi mandaverat testamento, quod vero ob adventantium frequentem turbam mox desiit. Cf. Hoest von Marokos p. 97. sed quod ad nostrum tractum refert, errat. Illud enim monumentum in Mauretania maritima inter gradum latitudinis 32 — 33. hinc remotum.

lacus) Aliis est *fons*. Duxit et hoc ex Herodoto 3, 23. qui sic fere: ἀσθενὲς ὕδωρ τῆς κρήνης — ὥστε μηδὲν οἷόν τε εἶναι ἀπ' αὐτοῦ ἐπιπλέειν μήτε ξύλον, μήτε τῶν, ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα· ἀλλὰ πάντα σφέα χωρέειν ἐς βυσσόν. Ex quo mutasse nostrum Herotodi narrationem, vel amplificasse adparet. De nitore etiam Herodotus, sed quae adiunxit de salutari vi, quam lotis tribuat hic *lacus* s. *fons* sec. Herodotum, omisit Noster. Plinius, Solinus c. l. *Est et ibidem lacus, quo perfusa corpora velut oleo nitescunt. Ex hoc lacu potus saluberrimus. Sane adeo liquidus est, ut ne caducas quidem vehat frondes, sed illico folia lapsa ad fundum demittat laticis tenuitate.* Isidor. Orig. 13, 13. *in Aethiopia lacus est, quo perfusa corpora velut oleo nitescunt.* Adde Theophrastum, quem Sotion in excerpt. p. 140. et Plinius 31, 14. s. 2. tradunt narrasse, fontem in Aethiopia olei vicem explere. De aquae levitate similia evenire narrant in *Side* Indiae et in *Averno* Campaniae. Vid. Plin. 31, 18. f. 2. et Beckmann. ad Antigon. cap. 161. p. 207. Ad alium fontem pertinere debet, quod teste Plinio 31, 5. f. 2. Ctesias tradidit, qui ex fonte rubro in Aethiopia biberint, lymphatos agi. Et sic fere Ovid. Metam. 5, 319. *Aethiopes lacus* notat. Vide, quos ad Plin. c. l. praeterea adfert Harduinus.

Lycaones) Quales sint, cognoscitur ex Solino cap. 30. f. 33. *Eadem Aethiopia mittit Lycaonem. Lupus est cervice iubatus et tot modis varius, ut nullum illi colorem dicant abesse.* Plinius 8, 30. f. 21. ubi hunc locum Melae, quod adiuncta docent, reddidit, pro lycaonibus posuit *lyncas*, uti etiam visum est Salmasio in exercit. Plin. p. m. 276. Sed si unum Melam secutus est Solinus, quia ille nihil de lupo refert, addidisse hic videtur ex notissima fabula, qua *Lycaon* in lupum conversus esse traditur apud Ovid. Metam. 1, 237. Plinius contra

lyncas putavit, et id ipsum posuit. In Lobo voyage d'Abissinie T. 1. p. 291. mulorum genus commemoratur, *zeura* s. *zecora*, qui sunt varii, colore tamen nigro et albo distincti.

Sphinges) Commemorat etiam in Aethiopia Plin. c. l. et sic describit: *fusco pilo, mammis in pectore geminis*. Simpliciter et alii adferunt, ut Strabo 17. p. 533. s. 775. Philostorgius Hist. eccl. 3, 11. γένος πιθήκων vocat, et illis mammas mulieris tribuit. Ipse se vidisse adfirmat. Ex quo Harduinus ad Plin. c. l. existimat, fabulis adnumerari non posse, in quibus monstrosa illa Sphinx iactatur. Vid. Palaephatum cap. 7. et plurimos alios, quos ibi laudat Fischerus. In iis porro aliae fuerunt Graecae, aliae Aegyptiae, quae passim reperiuntur. Exhibet etiam in Perside Persepoli inventam Niebuhr in Reisebeschr. nach Arabien Vol. 2. p. 120. Cum Augustus in signandis libellis et epistolis initio sphinge uti soleret, (Sueton. cap. 50.) saepe eius imago, ut in aliis, ita et in Augusti numis cernitur. Vid. Rasche Lex. numar. T. 4. P. 2. p. 1448.

Tragopanes) De varia scriptura vocis vid. not. crit. pag. 322 sqq. Alii prolixius describunt, ut Plin. 10, 70. s. 49. *maior aquila, cornua in temporibus curvata habens, ferruginei coloris, tantum capite phoeniceo* i. e. puniceo. Nempe rubra facie pingebatur Pan. Vid. Servius ad Virgil. eclog. 10, 27. Apud Solin. c. l. sic: *avis, maior aquilis cornibus arietinis proferens armatum caput*. Ludolf in hist. Aethiop. num. 90. in comment. ad lib. 1. cap. 12. putat esse *casuarium*, modo cornua illi demantur, quae non necessario adsint. Porro suspicatur esse apud Strabonem 2. p. 48. s. 70. πᾶνας πτηνοκεφάλους, uti legit pro σφηνοκεφάλους, quod, mirum, nihil esse putat. Plinius fabulosas aves censet c. l. Lobo in voyage

d'Abiffinie (8.) Tom. 1. p. 89. memorat avem *Abagun, l'Abbé pompeux*, quam fic defcribit: *Il a fur la tête au lieu de crête une corne courte, mais large et ronde et ouverte par le bout.*

Pegafi) Plin. c. l. adpellat *equino capite volucres* et Solinus c. l. *alitem eam equinum nihil praeter aures habere* dicit. Plinius tamen in Scythia conlocare videtur, ut Gryphas contra in Aethiopia, nifi erratum eft in verbis *hos* et *illos*, quamquam fabulofam Arabum avem *Ruch* cum gryphe comparat Ludolf c. l. in comment. n. 92. ad lib. 1. cap. 12. ubi plura. Lobo c. l. T. 1. pag. 89. memorat *Feitan-Favez* ou *cheval de diable*, quem videri dicit hominem, plumis armatum, celeri curfu et ciconiae magnitudine. Ceterum alia animalia Aethiopiae recenfent Plinius et Solinus et ex recentioribus maxime Ludolf in hift. Aeth. lib. 1. cap. 10 fqq.

ad Eurum) Innuit Habeffinorum terram, quae hodie dicitur. Subiacent ad infulam usque illam grandem. Euro autem definit plagam, quod fit alibi omnino ventis. Sic *obpofitus auftro* et *fpectans aquilonem* de axe Hygin. poet. aftron. 1, 3. f. meridiem et *auftrum*, feptemtriones et *aquilonem* iungit Varro de L. L. 4, 6. et fic alii. *Auroram* de Orientis populis dixit Virgil. Aen. 7, 606. Ceterum totam hanc narrationem ad cap. 10. in. expofuit Goffelin in recherches fur la Geographie T. 1. p. 218 fqq. et vulgatam lectionem contra alios tuetur. Nempe Mela, inquit, hic oras fuo tempore notas defcribit, et intelligit hic oram regni h. *Adel.* Sed nefcio quo iure, eam narrationem Eudoxo, unde Mela fumferit, tribuit, et hinc Eudoxo errores obtrudit. Ipfe ἑσπέρου κέρας vertit *la corne du Midi.*

montibus) Sic Plinius c. l. in ora Aethiopiae notat continuos montes, qui ardentibus fimiles rubeant. Con-

ſentiunt etiam recentiores, Aethiopiam eſſe valde montoſam, in primisque Ludolf in hiſt. Aeth. lib. 1. cap. 6. non ſolum enormiter montoſam dicit, ſed et in mediis campis rupes undique praecipites et abruptas figura varia exſurgere. Cf. etiam Lobo hiſt. d'Abiſſinie. T. 1. p. 259. (ed. 8.) vel potius le Grand ad Lobo c. l. in diſſ. 2. p. 259. ubi dicit, Pyrenaeos et Alpes, ſi cum iis quis contuliſſet, colles exiguos viſum iri. Memorantur maxime in regionibus Tigré, Dambée, Amhara. Eminent prae aliis *Lamalmon* et excelſior *Thabat-Mariam*. De litore et ripa ad II. 1, 2, 2. Quod vero Voſſius canalem ex ripis marinum montibus cinctum fingit, refutat Goſſelin p. 222. c. l. Nempe Mela adhuc moratur in ora regni Adel, quae praecedit prom. *Guardafui* prope Moſylon, etſi ſic ad Eurum non progreditur. *Tractus ingens* — eſt ora *Ajan*.

dubium) Videtur reſpicere narrata a Polybio 3, 38. et Hipparcho apud Strabon. 1. p. 3. ſ. 5.

exhauſta fluctu) Poetica locutio, de qua diſſerui in not. crit. p. 333. *Exhauſtus* tamen apte ad *fluctus* accommodatur. Senſus eſt *finito mari*, ut ultra nullum ſit. IAC. GRONOVIVS *MS.* 1. explicat, per torridam zonam abſorpto mari. Tum vero antea ibi mare fuiſſet, quod, opinor, minime vult indicare. *Exhauſtum in cumulos pelagus* dixit, etſi tumide, Lucan. 5, 644. ubi ex fundo ceſſiſſe et alte ſublatum vult mare. Goſſelin p. 218. c. l. qui legit *exhauſto fructu*, ita vertit: *Si la mer achevoit de circonſcrire le continent, ou ſi l'Afrique inculte et ſterile ſe prolongeoit indefiniment.*

Hanno) De eo et eius periplo cf. quae conlegit Hager in libro Geographiſcher Bücher-Saal Vol. 1. T. 6. n. 2. p. 408 ſqq. Plinius 2, 67. ſ. 66. ſic: *Hanno, cir-*

cumvectus a Gadibus ad finem Arabiae, navigationem eam prodidit scripto. Martian. Capella 6. pag. 201. *Hanno Mauritaniae circuitu ac dehinc meridiani flexus excursu in Arabiae terminos prolixa admodum navigatione pervenit.* Et sic fere alii. Exstat et hodie eius periplus, quem multi inlustrarunt, ex recentioribus maxime Bougainville, Campomanes, Vincent, Falconer, praeterea Vierthaler, (Beyträge zur Geographie T. 2.) Bredow, (Untersuchungen über Gegenstände der alten Geographie T. 2.) Gosselin. (recherches sur la Geographie T. 1.) Qui longissime removent, ut Bougainville, scriptum putant 570 annis ante C. N. qui minimum, ut Fabricius, Melot, 300. Vossius, cui adsentitur Gosselin, ante Hesiodum. Commode exigi potest ad tabulam Hoestii de ora occidentali regnorum Fez et Marocco usque ad Cernen. Cursus vero in illo mari similes pluribus exemplis inlustravit Plinius 2, 67. s. 66. quibus adde Necum ex Herodoto 4, 42. et alios apud Bochart. in Chanaan 1, 36. f.

ostium) Fretum Gaditanum, vel columnas Herculeas, ultra quas patet Oceanus. Huc apte potest transferri locus ex Ciceronis orat. pro lege Manil. cap. 12. f. §. 33. *ut qui modo ante ostium Tiberinum classem hostium videbatis, ii nunc nullam intra Oceani ostium praedonum navem esse audiatis. Eius* i. e. Africae.

magnam partem) Plin. 2, 67. s. 66. *circumvectus a Gadibus ad finem Arabiae, navigationem eam prodidit scripto.* Sed de Arabia docet falsum retulisse ipsius Hannonis narratio, si vera est, uti contra Plinium monetur. Cf. Bochart. in Chanaan 1, 36. f. et Ludolf in Historia Aethiopica 2, 1. in. et in comment. p. 217. ubi simul notat, praeter alias causas eam navigationem movisse Henricum, Iohannis Lusitaniae regis filium, ut spe penetrandi in Indiam ignotum mare Atlanticum tentare conaretur.

commeatum) Hanno in periplo fi. τῶν σίτων ἡμᾶς ἐπιλιπόντων. In hunc ſenſum autem Strabo lib. 1. pag. 4. ſ. 5. de circumflui Oceani navigatione: ὑπὸ ἀπορίας κ. ἐρημίας, οὐδὲν ἧττον τ. θαλάττης ἐχούσης τὸν πόρον.

Eudoxus) Non confundi debet cum alio Eudoxo, Platonis amico, cum quo in Aegypto verſatus erat. Vid. Strabo 17. p. 554. ſ. 806. unde multa de eo apud Plutarchum de Iſide immiſcentur. Ille fuit etiam Cnidius; hic noſter Cyzicenus, ut diſerte Strabo 2. p. 67. ſ. 98. ubi haec eius navigatio prolixe commemoratur. Plinius 2, 67. ſ. 66. iisdem fere verbis Melam reddidit: *Praeterea Cornelius Nepos auctor eſt, Eudoxum quendam ſua aetate, cum Lathurum regem fugeret, Arabico ſinu egreſſum Gades usque pervectum.* Martian. Capella lib. 6. p. 201: (Grot.) *Cornelius auctor,* (gloſſema putat hanc vocem Grotius, quam nexus tamen flagitat) *quendam Eudoxum fugientem regis inſidias ex Arabia in Gaditana pervenisse refugia.* Neque tamen Hanno et Eudoxus Africam ſoli et primi circumnavigarunt olim, cum de Phoenicibus et Iudaeorum regibus quibusdam, in primis Salomone, idem referatur. Vid. Penzel ad Strabonem Vol. 1. p. 272. et praecipue Geſner in doctis praelectionibus de Phoenicum extra columnos Herculis navigationibus, quae adnexae ſunt Orpheo. Extra dubitationem verum eſt, ſi Etziongeber urbs fuit in ora ſinus Arabici, quod tamen, etſi in ſitu discrepant quidam, clare elucet ex libro Reg. 1, 9, 26. Plura dat Bochartus in Chanaan 1, 44. Tum vero Tarteſſus, quod tantum non omnes תרשיש 2 Paralip. 20, 36. indicant, adiri non poteſt, niſi tota Africa circumnavigetur. Et ſic recte etiam et commode intra 3 annos ex rubri maris portu, ſuperata Africa, Tyrus peti, et inde curſus relegi poteſt. Cf. 1 Reg. 10, 22. 2 Paralip. 9, 21. Vid. quae disputat le Grand ad Lobo voyage

d'Abiffinie T. 1. diff. 6. p. 554 fq. Idem de Phoenicibus commemorat Herodotus 4, 42. quos emiferat Necus Aegypti rex. Ceterum de Hannone et Eudoxo dubitationes movit Bochartus in Chanaan 1, 36. f. graviores Voffius ad h. l. Illius nempe periplum repugnare, quod pertinet ad eius integritatem laceffitam ab aliis, ex Plinii narratione ad finem Arabiae eum veniffe, quod non habet Mela, de quo Salmafi in exercitt. Plin. p. m. 877. deinde navigium, quale notat Strabo, tanto itineri emetiendo vix par fuiffe. Sed Strabonis narratio, quam Pofidonio debet, repugnare videtur Nepoti, quod et Penzel monuit, nifi quis velit aliquoties curfum maritimum illum feciffe atque in uno, ut diferte traditur, ex India redeuntem ventis fupra Aethiopiam fuiffe delatum et fic curfu verfus occidentem peracto in Aegyptum perveniffe. Sic Cornelius illam narrationem contraxit. In India fuiffe Eudoxum ex Plinio etiam 7, 2. adparet, quod ad primum in Strabone iter pertinet. Aliam de fimili navigatione narrationem habes apud Strabon. 2. p. 67. f. 98. Porro Martianus Capella c. l. addit fuperiori de Eudoxo narrationi: *Coelius Antipater fe hominem vidiffe confirmat, qui negotiationis ardore in Aethiopiam ex Hifpania navigaffet.* Recentiori aetate 1497. Lufitanos Africam circumnavigaffe conftat, ex quo tempore iter illud innotuit et frequentatur.

Lathurum) Cleopatrae filium fuiffe, indicat Strabo in narratione de Eudoxo; eum Ptolemaeum adpellat Iuftin. 39, 4. Integrum nomen Ptolemaeus Λάθουρος habet, Strabo 17. p. 547. f. 795. ubi dicit, praeterita quidem Cleopatra, Ptolemaeo Phyfconi fucceffiffe. Plinius 2, 67. f. 66. fimpliciter, ut Mela, *Lathurum* vocat; Ptolemaeum praemittit 6, 35. f. 30. ut Solin. cap. 30. Iofeph. antiqu. Iud. 13, 13, 4. De vocis etymo et fenfu disputat Salmafius in exercit. Plin. p. m. 877.

sic: θοῦρος est cum impetu violentus. Λα, auget significationem. Inde Λάθαυρος maxime violentus. Forte etiam ita adpellatus, quod in Venerem concitatus esset, quod verius putat, cum θούρης sit ἀφροδισιαστής. *Alexandriae* autem regem vocat, quia ibi sedem regni habuerunt Aegypti reges post Alexandrum. Cf. Ampel. cap. 35. in. Plin. 6, 35. s. 30. Aegypti regem adpellat. Hinc *reductio regis Alexandrini* de Ptolemaeo Aulete apud Cicer. epp. ad div. 1, 7.

profugeret) Cum accusativo, quamquam rarius, etiam alibi reperitur. Sic Curt. 10, 2, 20. *servi dominos profugiunt* 19, 9. in. duces. In Cicerone epp. ad Att. 10, 8. ep. Antonii ambigunt editores. Ante Victorium τὸ *eum* tantum non omnes adponunt, hic delevit, recepit Graevius, expulit iterum Ernesti. Vid. ibi Graevius de hac structura, Gronov. ad Senec. Agamemn. 121. et Muncker ad Hygin. fab. 277.

§. 4. *pro eloquio*) Haud dubie, cum Graece explicare mentem Eudoxo non possent, visi sunt muti. IAC. GRONOVIVS *MS*. Vossius *Astomos* populos tam in India, quam in Libya a veteribus fuisse positos notat, et fabulam inde forsitan natam dicit, quod gentes quaedam os operiant lino, aut panno, quem cibum sumturi removent. Sic Deimachus et Megasthenes, teste Strabone 2. pag. 48. s. 70. in India posuerunt ἀστόμους, et ex Megasthene Plin. 7, 2. repetit gentem inter *Nomadas Indos narium loco foramina tantum habentem*. Sed et in Aethiopia narrantur monstrosi tales homines, quales habet Mela. Loca pertinent ad variandam orationem. Ita Plin. 6, 35. s. 30. *Quibusdam pro sermone nutus motusque membrorum est*. Solinus 30. s. 33. *Nonnullae* (facies) *linguis carent in vicem sermonis utentes nutibus motibusque*. Cf. Vives ad Augustin. de Civ. Dei 16, 8. Boccacius de maribus s. v. Ethiopicus oceanus sic Melam reddidit:

Quibus (solitudinibus) *deficientibus muti inveniuntur populi, quibus pro eloquio nutus est.*

labris) Plin. c. l. sic: *aliae* (gentes) *superiore labro orbae, aliae sine linguis. Pars etiam ore concreto* — Solin. c. l. aliis *concreta ora sunt* — *nonnullae linguis carent.* Cf. de his Augustinus c. l.

avenis) Plin. c. l. *pars naribus carens, uno tantum foramine spirat, potumque calamis avenae trahit, et grana eiusdem avenae sponte provenientis ad vescendum.* Solinus c. l. *modico tantum foramine calamis avenarum pastus hauriunt.* Quod igitur Noster dixit *avenis*, illi explicandum esse de *avenarum calamis*, quod et ipsa res monet, suaderit, et *fistula* Melae *foramen* est illis. Porro quae Mela in universum *grana* adfert, illi ad *avenarum grana* referunt, quod absurdum censet Salmas. in exerc. Plin. p. m. 274. ubi prolixius de sensu dictorum disserit, et quae de *granis* commemorantur, ad *foramen*, non ad *calamos avenarum* pertinere contendit. Sed nec Mela aliter intelligi potest, vel ab illis potuit, nec ratio pugnat, modo *avenarum calami* laxiores solito in Aethiopia intelligantur, quia nares impediebant, quo minus grana foramine illo contingere, si manibus nollent, et adtrahere possent. Quae fuerint grana, Mela non indicat, ex quo si Plinius hausit, ipse de avenis explicavit. Avenam autem satione indignam habere Aethiopas et pro lolio spernere, narrat Ludolf in hist. Aethiop. 1, 9. etsi paullo ante grana minutissima, *Tef*, adfert, unde panis optimi saporis conficiatur. Sed in fabulis vana est explicatio, ubi nugari et fingere lubet. De avena ipsa multa contulit Salmas. c. l.

absorbere) Hic de rebus aridis, ut *absorbere placentas* Horat. Satyr. 2, 8, 24. Sic Theocr. 5, 108. ἀποστάζειν ἀμβροσίαν ἐς στῆθος. Contra καταπιεῖν ἀνθρώπους de diabolo 1 Petr. 5, 8. de Saturno Aristides T. 1.

pag. 2. (ed. Iebb.) λίθον καταπιεῖν ἀντὶ Διός. Sic κῆτος καταπιούμενον τ. Ἀνδρομέδαν Lucian. in dialog. marin. 14, 3. Cf. Alciphron 3, 33. ubi Bergler. simile exemplum adiecit.

amplecti flammas) Plin. c. l. tantum: *Quibusdam ante Ptolemaeum Lathurum regem Aegypti ignotus fuit usus ignium*, et iisdem fere verbis Solinus c. l. Simile aliquid narrat Plutarchus de capienda ex hostibus utilitate Opp. Vol. 6. pag. 322. (Lipſ.) τοῦ Σατύρου τὸ πῦρ, ὡς πρῶτον ὤφθη, βουλομένου φιλῆσαι καὶ περιβαλεῖν.

§. 5. *Super eos)* Nempe ab occidentali parte Africae, cuius ultimam eminentiam in mare versus meridiem cum auctor non nosset, coactus est eam praeterire, et, quod ultimum in Hannonis periplo invenit, primum ponit, utpote contrarium iter instituens. I. GRONOVIUS *MS.* Hinc autem iterum vera incipiunt, et ipsa tamen falsis deformata, si verus est Hannonis periplus, quo hodie utimur, nec alios simul de Hannonis navigatione secutus est, quod tamen Mela ipse amovet.

grandis insula) Quae fuit terminus navigationum Hannonis. Quae sit, disceptatur. Vossius manifeste adparere ex Hannonis descriptione dicit, esse eandem, quae h. *Palmifera*, ab aliis *St. Annae* insula vocetur. Aliis est *Madagascar*, olim *Menuthias* apud Ptolem. 4, 9. Vid. Ritter ad Guthrie Allg. Welt-Gesch. P. 5. T. 2. p. 224. qui putat *Madagascar* non notam fuisse veteribus, *Zanzibar* autem differre a Ptolemaei latitudine. Neque tamen, quod ibi dicit, Vossius ad h. l. Zanzibar esse putavit, sed insulam *Palmiferam* s. *S. Annae*, quae vero per ambitum esse non potest, vel falso a Mela grandis indicatur. Vid. Paris in memoires de l'academie des inscriptions Vol. 7. p. 85. ubi plura ad explicationem huius loci disputantur.

Summa huc redit: magnus Ptolemaei (4, 6. in.) finus (μέγας καλούμενος κόλπος) exterioris maris non differt a Melae grandis litoris flexu, i. e. *le grand coude, que forme l'Afrique en se courbant de l'occident en orient*, ubi hodie *Sierra Liona* et inde ulterius verfus oras orientales Guineae. Quidquid eft, Madagafcar effe non poteft, quae fita eft in altera Africae prominentiis ora, cum Mela in obpofita ad occidentem iam progreffus fit. Hoc clare adparet, fi Ptolemaeum confulas c. l. qui hic habet *magnum finum*, item in vicinia montem, θεῶν ὄχημα, et Ἑσπέρου κέρας. Magnam porro tantum partem circumvectum effe Oceani, diferte refert Mela, cum quo periplus confentit. *Litoris grandis flexus* utique eft *finus magnus* Ptolemaei et ipfe poft finum Nofter adpellat. Sed forte aptius quaeras hodie inter promontoria, quae vocantur *C. Formofa* et *C. de Lopo Concales*, et forte, quae funt ultra prius. Obiacent infulae quidem, fed quarum nulla ad *grandem infulam* hanc pertinere poteft. Plinius 6, 36. f. 31. et cum eo Solinus, qui tamen perperam eum fequitur et mentem eius depravat, de Xenophonte Lampfaceno refert, in Gorgades Hannonem penetraffe, et quae de grandi infula tradit Nofter, ibi factum et vifum effe. Martianus Capella lib. 6. p. 226. uti folet, Plinii verba transtulit. Melam praeferendum cenfet Paris in memoires de l'academie des infcript. p. 80. quia confentiat cum Hannonis periplo, quem tamen hinc iam olim depravatum fuiffe et varie inquinatum adparet. Idem fequentia oftendunt.

hirfutas.) Discrepant alii et ipfe Hanno pag. 5. (Geogr. min. Hudf.) qualem habemus. Hic nempe narrat tantum, plures ibi feminas et quidem hirtas, quam mares fuiffe. Feminas interpretes Lixitae adpellabant *Gorillas*. Illarum tres captas (Plinius eiusque fectatores cc. ll. *duas Gorgones*) pellesque detractas delatasque Car-

thaginem esse; (*spectatas* sec. Plin. c. l. *usque ad Carthaginem captam*) virorum nullum, quod praerupta loca petierint. Hanno c. l. πάντες ἐξέφυγον, κρημνοβάται ὄντες καὶ τοῖς πέτροις (vulgo μετρίοις) ἀμυνόμενοι. Plinius c. l. *viros pernicitate evasisse* dicit. Tum vero vana sunt, quae Mela adiicit: *sua sponte fecundas*, cum mares ibi fuerint, et vel negligenter egit, vel interpolato periplo usus est, vel aliorum commenta secutus est, quod videtur inferre τὸ *narrant*. Et sic frustra post et suspecta diligentia Noster ad Hannonem recurrit.

sinum) Quem supra *grandis litoris flexum* vocabat, ubi de eo dictum est.

θεῶν ὄχημα) Hanno noctu tantum flagrasse scribit. Sic etiam Plinius 5, 1. sed idem 6, 35. s. 30. *imminens mari mons excelsus aeternis ardet ignibus Theon ochema dictus Graecis.* Gossellin recherches sur la geographie Tom. 1. p. 228. in tractu inter flumen *Nun* et promont. *Ger* ponit. Plinius in media parte meridiani cardinis Aethiopiae, et inde navigatione quatridui ad promontorium Hesperion ceras perveniri addit. Cf. 5, 1. ubi adfert etiam, sed simpliciter. Solin. cap. 30. s. 33. eodem situ *mons — ingenuo igne per aeternum fervidus et inquiete iugis flagrantibus; inter quae incendia iugis aestus draconum magna copia est.* Nomen montis non adposuit. Ptolemaeus 4, 6. etiam memorat et infra Ἑσπέρου κέρας locat. Boccacius c. l. eadem Melae verba repetit hoc augmento inserto: *altus est, et adeo iam a nostris cognitus, ut peon* (sic) *nominetur*. Qualis sit hodie, nulla fere (vid. Ortelii thes. s. v. *Deorum currus*) est dubitatio, sc. *Sierra Liona*, cuius conspectus e longinquo datur navigantibus fulminibus expositus. Ipsum promontorium depressum quidem, sed vicini montes adeo excelsi, ut 15 miliaribus conspici possint. Vid. Allgem. Hist. der Reisen Vol. 1. p. 529.

§. 6. *collis)* Plinius 6, 35. f. f. 30. f. tantum: *Quidam et in eo tractu modicos colles amoena opacitate vestitos Aegipanum Satyrorumque produnt.* Hanno in periplo habet ὕλην et in nocturnis ignibus et fragore cymbalorum consentit. Reliqua exornavit, vel amplificavit Mela. Eum refert iterum Boccacius c. l. *Ultra montem longo tractu virere* ait *colles in litore, ex quibus patentes campi longe magis videntur, quam sufficiat intuitu visus,* et sic reliqua fere iisdem verbis. Putant quidam, oram hic Guineae meridionalem regionum Senegalliae et Gambiae describi. Ignes etiam intelligunt ex iis, quae Brucius narrat, barbaros herbas aridas in montium angustiis incendere, unde enata flamma montem, velut torrens, decurrat.

Panum) Ponuntur et passim alibi, ut circa Χένγιν (f. Χέμμιν, ut vult etiam Xylander) apud Plutarch. de Iside — Opp. Vol. 7. p. 405. (Lips.) De Atlante hoc refert Martian. Capella lib. 6. p. 215. *Per diem silet, nocte et ignibus micat, tibiis, fistulis, cymbalis tympanisque perstrepat, Satyris Aegipanisque* (sic) *bacchantibus.* Heliodorus in Aethiop. 10, 4. (pag. 458. ed. Bourdel.) Πάνων οἴκησιν commemorat prope Meroen Gymnosophistas fecisse. Ptolem. 4, 7. in hoc tractu non longe a Meroe ad sinum Arabicum grad. 19. habet Satyrorum montem, quam adpellationem a gregibus caprarum ortam putant auctores libri: Allgem. Historie der Reisen Vol. 1. p. 201. et quaerunt 4 Miliar. a portu *Shaback* in insula aliqua, etsi incertum iudicant notae. Sed rem ipsam tractavit in hoc loco Banier Götterlehre Vol. 3. pag. 671. et explicat de simiis, vel etiam feris hominibus, qui sic terruerint advenas noctu. Insulam eam quaerit prope *Thomas*, vel potius ad oram *promontorii viridis.* Bruce (Reisen) Vol. 2. p. 557 sq. putat, ubi h. *Kolla*, et inde explicat, quod, cum aestu homines, ut animalia, fracti quieti indulgeant, nocte ingruente refecti excitantur, cantuque, saltatione et cla-

mere se exhilarant et feras armentis infestas arcent. Ita vero veteres ex insolito sono numinis praesentiam in locis augurabantur, ut in antro Orchomenio. Cf. Aristoteles de mirabil. auscul. cap. 103. 106. in Corycio noster 1, 13, 3: Tum loca inaccessa Deorum esse putabantur, et religione etiam, etsi alias invia, septa erant. Cf. Gronov. in diatr. in Stat. cap. 54. pag. 349. Ceterum de Panibus cf. ad 1, 8. extr.

caussae) Pro *rei*, ut saepe positum dicit Vossius. Vellem exemplis idoneis docuisset, ubi simpliciter nec alia notione adiuncta, quam infert vis verbi propria, pro *rè* valeret. Si *caussae* recte habet et probatur, ita explicandum videtur: *opinio de caussa, cur Panibus Satyrisque campi illi adtribuuntur, inde nacta est fidem, quod* — Nempe cum signa Deorum cernerentur et audirentur, uti post indicat Noster, quia Panes et Satyri ex Deorum minorum numero in campis versari amant, his in primis datum est. Ceterum de his nihil Hanno hodiernus, qui tantum: οὐδὲν ἀφεωρῶμεν, ὅτι μὴ ὕλην, νυκτὸς δὲ πυρά τε πολλὰ καιόμενα καὶ φωνὴν αὐλῶν ἠκούομεν, κυμβάλων τε καὶ τυμπάνων πάταγον καὶ κραυγὴν μυρίαν. Quo vero territi insulam reliquerunt. Subit hic narratio vulgaris de monte Bructero. Inde vero adparet iterum, vel vitiatum truncatumque esse hodie Hannonis Periplum, vel alios Melam secutum esse.

ignes) Vossius explicat sic, ut vel facibus, clamore, tympanis ac incensis pyris belluas noctu abegisse collectos ibi Aethiopes dicat, vel fatuos ignes fuisse, quod verum censet. Mihi prius magis probatur, quia non ignes tantum visi, sed et clamores auditi sunt, et similes fabulae ex eadem caussa ortae sunt et vulgatae. Accedit hic castrorum mentio. Vide paullo ante. Ex Hannonis periplo de ignibus eadem repetit Aristoteles de mirabil. auscultat. cap. 36. Quidam etiam *ignes* de graminibus accensis explicant, qui mos servatur in Africa, ut narrant itinera.

castra) Non per aggeres terrenos, sed ligneos vallos, per quos adparere possent hi ignes illis, qui extra sunt. IAC. GRONOVIUS *MS.*

maius) Dulcius et magnificentius, quam solet humanum artificium edere. IDEM. Recte adiicit *humanis*, quia sic ex opinione veterum Dii adesse et degere videbantur. Omnia enim in Diis, quando adparebant, maiora, et in omni habitu, gestu signisque eminentiora et excellentiora esse fingebant. Notum est, clamor Martis quantus fuerit in Homero Il. 5, 860. et Neptuni Il. 14, 148. Ad Panem autem talia referuntur, quem συρίζοντα audire se putabant ad Maenalum Arcades. Vid. Pausan, 8, 36. Nec ignis ab eo alienus, quem iidem in eius templo perpetuum alebant. Vid. Pausan. c. l. cap. 37. Vox *crepant* alias de armis dicitur. Vid. Burmann. ad Ovid. Metam. 15, 784. sed et hic propter τὸ *castra* ad bellum pertinet. *Crepare* tamen etiam recte omnino de claro, lato sonitu, ut *strepere* de caeco murmure. Vid. Oudendorp. ad auctorem de B. Hispan. cap. 31. ubi *gladiatorum crepitus* dicitur, pro quo aliqui, ut in aliis locis, *strepitus*. Cf. idem ad Iul. Obsequ. de prodig. cap. 104. pag. 128. ubi etiam quidam *strepitus* malebant, quod etiam de armis aliisque organis adhiberi posse et adhiberi, quis neget? Sic commutari ad Sallust. Iug. 9, 2. docet Corte. Apte igitur Noster posuit ad rem signandam, sed et apte adposuit ad *cymbala*, quia de sono graviori ex collisione rerum moto dicitur, ut docuit Drakenborch. ad Sil. Ital. 16, 30. Sic *aera crepitantia* de tintinnabulis Avianus in fab. 7, 9. ubi vid. Cannegieter. Tympanis tibias accinisse multis docet Perizon. ad Aelian. V. H. 9, 8. ubi etiam aere incisam tympanorum formam repraesentavit. Ceterum hanc Melae narrationem ex Hannone repetitam explicat Knoblauch im Teutschem Merkur an. 1792. P. 1. p. 50. et ante eum Clericus ad Hesiodi Theogon. v. 274.

§. 7. *Ἑσπερίων)* De iis supra init. Ita adpellat Strabo 17. p. 569. s. 827. ubi super Mauretaniam locat, et Bogum Mauretaniae regem in eos expeditionem suscepisse narrat, ex Iphicrate, quae ibi sint, memorabilia simul adfert; sed regionem κακῶς οἰκουμένην τὸ πλέον dicit. Ptolemaeus 4, 9. ad interiorem Aethiopiam refert, et in meridianis maxime partibus ad terram usque incognitam ponit. Dicti sunt, ut facile intelligitur, quia ibi primum litus recta prospicit occidentem, quod tamen Plinius 6, 36. s. 31. primum fieri dicit ab Hesperio cornu, sic tamen parum discrepans. Idem c. l. solitudines ad Aethiopas Hesperios notat. Cf. etiam de his Heeren über die Politik — der alten Welt p. 258. qui sedes eorum profert ad Atlantem, et ubi h. Fez et Marocco.

§. 8. *Nuchul)* De eo satis dixi in not. crit. p. 348 sqq. De papyro etiam p. 351 sqq. Omnino autem de papyro Aegyptiaca s. Nili consuli possunt ex veteribus praeter Theophrastum maxime Plinius 13, 22. s. 11. ex recentioribus Guilandinus, Alpinus de plantis Aegypt. pag. 53. Maillet hist. nat. de l'Egypte p. 19. pluresque, quos memorat Wehrs vom Papier T. 1. cap. 2. pag. 55. Quo nunc nomine adpellari debeat, difficile censet Maillet et forte *figuier d'Adam*, Arabice *Mons*. Eius specimen idque certum, cum alia sint dubia, edidit Schow Rom. 1788. 4. ubi plura de papyro disserit. Crescit etiam in parvo Siciliae tractu ad Cyanen non longe ab exitu in Anapum. Pluribus describit Bartels (Briefe über Sicilien) T. 3. pag. 60 sqq. Landolina papyraceam chartam nostra aetate inde confecit.

animalia) Ut superiora omnia ex Hannone, ita haec ex Iubae regis de Libya commentariis hausit Auctor noster. *Animalia eiusdem generis*, atque illa in Nilo, vocat crocodilos, hippopotamos, siluros, coracinos, alios.

Quod *minora* dicat, et hoc rationi est consentaneum. Ostendimus enim fluvium, vel fontem hunc Atlanticum *Dara* vulgo vocari. Iste vero, cum exitu careat, ac non nunquam totus pene deficiat, non nimium benignus crocodilis esse potest, qui vastis et pisculentis gaudent alveis, ac propterea ostia potissimum obsident, ubi copiosior piscium venatus. Ac hanc veram esse rationem, quamobrem in hoc Atlantis torrente minora haec sint animalia, etiam exinde colligi potest, quod flumina, quae in eodem Libyae latere in Oceanum effluunt, uti *Zanaga, Gambra, Niger*, crocodilos et hippopotamos ferant nihilo Niloticis inferiores. Nempe quod alibi fere evenire solet, ut magni fluvii pisces ferant magnos, id ipsum quoque hic contingit. VOSSIVS.

§. 9. *Catoblepas)* Ipsum nomen varie effertur. Cum Nostro consentit Plinius 8, 32. f. 21. parvo discrimine Solin. cap. 33. f. 30. a quo vocatur *Catopleba*. In Philes carm. 45. et Georgio Piside de opificio mundi v. 933. κατώβλεψ. Aelianus H. A. 7, 5. dicit, τὸ κάτω βλέπον οὕτω καλούμενον, uti Athenaeus 5. f. ex quo sua hausit Eustathius ad Homer. Odyss. 11, 633. p. m. 463. in. qui vocatum esse scribit κατώβλεπτα (l. κατώβλεπα) et κατώβλεπτον (l. κατώβλεπον.) Cf. etiam Salmas. ad Solin. p. m. 276. ex quibus comparatio narrationis cum Mela institui potest.

oculos) Idem de basilisco tradit Heliodor. Aethiop. 3. pag. 142. ed. Bourdel. πνεύματι μόνῳ καὶ βλέμματι πᾶν ἀφαυαίνει καὶ λυμαίνεται τὸ ὑποπίπτον; de cicada Aristarchus apud Schol. ad Theocrit. 10, 18.

Gorgades) De ipso nomine dictum est in not. crit. p. 359. Situs, quem quidem Mela statuit, ex iis intelligitur, quae initio proximi capitis subiiciuntur, ubi

scilicet a promontorio, quod Ἑσπέρου κέρας dicitur, frontem incipere scribit, quae in occidentem vergat. Igitur orae Africae meridionali adponit, cum alii occidentali obpositas ostendant. TZSCHUCKE. Dum non unum tantum Hannonem, sed alios quoque sequitur auctores, iterum peccat. Olim ora Africae Atlantica, antequam arma Romanorum eo pervenirent, ex uno tantum nota fuit Hannone. Is vero insulam, in qua *Gorgides* vel *Gorgones* essent feminae, tridui navigatione ultra Θεῶν ὄχημα collocat. Hic vero per *Gorgonum insulam* intelligenda est *Cerne;* nam in hac Gorgones habitasse, retulere Palaephatus, [cap. 32.] Diodorus [3, 54.] et alii; confundentes eam cum vera *Gorgonum insula*, quam multo esse remotiorem manifeste ex ipso Hannone colligi potest. *Cerne* vero hodie est *Arguin* insula dulcibus scatens aquis, ad commercia cum Aethiopibus valde apposita, ac ob hoc ipsum a Lusitanis commendata. VOSSIUS.

Gorgones) Fabulam de iis primus effinxit Hesiodus, (scut. Herc. v. 223 sqq.) quia Homeri Γοργὼ Odyss. γ'. f. alio spectat, ut operose docere nititur Dodwellus in dissert. de peripli Hannonis aetate §. 3. 4. (in Hudsoni Geogr. minor. Vol. 1. p. 2. s.) Sedem, quod addit, primi post Hesiodum in Cyrenaica statuere videntur, (§. 5.) posteriores in freto Gaditano, ut Palaephatus cap. 32. in Cyrne. Tum plura de illarum sedibus adfert. In extrema Africa varie notata ad Oceanum ponunt Hesiodus in Theog. v. 274. alii, ex posterioribus Servius ad Virgil. Aen. 6, 289. Olim de sedibus disputatum esse, adparet ex Schol. Pindari ad Pyth. 10, 72. De ipsis Gorgonibus vid. quos laudat ad Palaephatum Fischerus, et quae uberiori facta expositione adtulit Banier (Götterlehre) T. 4. pag. 327 sqq. Animalia ovibus similia, quibus pestilens fuerit oris halitus, putat Coel. Rhodiginus in lectt. ant. 18, 33. quod de catoblepa refert Athenaeus.

Ἑσπέρου κέρας) Philoſtratus in vita Apollonii 6, 1. in. (cum nota Olearii) Ἑσπέριον κέρας vocat, ut codices aliqui apud Diod. 3, 67. et Plinius 6, 35. ſ. 30 ſq. etſi Pintianus ex ſuis codicibus notat Ἑσπέρου κέρας. In Mart. Cap. 6. p. 226. *Heſperon ceras* exſtat. TZSCHVCKE. Plinius, ut ſaepe, ita quoque hic male ſenſum Auctoris noſtri percepit. Non enim a ſeptemtrione in meridiem, ſed a meridie ſeptemtrionem verſus procedit. Hinc factum eſt, ut lib. 5. cap. 1. Heſperium ceras ſive promuntorium decem dierum navigatione meridionalius eſſe ſcribat, atque ſit Theôn ochema. Multo vero rectius Noſter, ut ex ipſo liquet Hannone. Eſt vero Ἑσπέρου κέρας promuntorium illud famoſum, quod *Viride* appellatur. Valde hallucinatur Salmaſius, [in Solin. p. m. 915.] cum hoc negat, ac *caput Palmarum* interpretatur. Eo enim usque non eſt progreſſus Hanno. VOSSIVS. Cum Salmaſio tamen facit Bougainville in Memoires — de Paris T. 26. p. 41. Plerique Voſſio adſentiuntur. Harduinus ad Plin. 6, 35. ſ. 30. eſſe putat *le Cap de Sierra Leona*, certe non procul inde Paris in Memoires — de Paris Vol. 7. p. 86.

CAP. X.

ATLANTICUM MARE AC HUIC ADSITA AETHIOPIAE AC MAURETANIAE PARS.

§. 1. *Inde)* Reſpicit Ἑσπέρου κέρας in proximo capite, et ſic Africam a ſeptemtrione iam ad occidentem converti indicat, cuius ſic duas frontes facit. Plinius 6, 36. ſ. 31. diſerte: *Heſperion ceras confine Africae iuxta Aethiopas Heſperios.* Deinceps Melam ita expreſſit: *Inde primum circumagente ſe terra fronte in occaſum ac mare Atlanticum.*

Atlantico) Vid. ad 1, 3. in.

Aethiopes) Nempe Hesperii, quos sic distinguit ab Aethiopibus sub Aegypto superiori capite §. 7. Hactenus igitur illi pertinent, ut ibi illorum regio finiatur. Strabo 17. p. 569. s. 827. ὑπὲρ Μαυρουσίας ex progressione sua ponit; ut Agathemer. 1, 2. ὑπὲρ Μαύρους. Paulo post Strabo p. 569. s. 828. ultra Massaesylos Nigritas ponit et Pharusios illis Aethiopibus vicinos, quod cum Mela in hoc capite et 1, 4, 3. bene congruit. Hanc igitur Aethiopiam eamque solam *Atlantiam* dictam existimat Salmasius in Solin. p. m. 877. non quod memorat Plin. 6, 35. s. 30. in. omnino Aethiopiam, quem hoc nomine graviter accusat. Cf. ad 3, 9, 3.

media) De locis ab ora remotis et interioribus intelligi non potest, quia, ut series docet, in ora procedit eiusque incolas commemorat, deinde quia exustis insulas adpositas esse proxime subiicit. Igitur sunt ea loca, quae interiacent Aethiopas et Himantopodas et Pharusios. Cf. infra §. 3. quo pertinet explicatio vocabuli *media*. Ita Plin. 2, 68. s. 66. ubi de zonis loquitur, utrobique dicit esse perpetuam caliginem. Inde subiicit: *Media vero terrarum, quae Solis orbita est, exusta flammis et cremata, cominus vapore torretur.* Martian. Capella 6. p. 196. de eodem: *Media flammis atque ardoribus torridata.* Et noster 1, 1, 2. *Mediam* (zonam) *aestus infestat.* Hinc vero adparet simul, quomodo vox *exusta* intelligi debeat, quae de terra, agris sic occurrit. Vid. Virg. Georg. 1, 107. Tiboll. 4, 1, 164. et de hoc ipso tractu, etsi infra Aethiopes secus ac Noster ponit, Sallust. Iug. 19, 6. *dein loca exusta solis ardoribus*; ubi similia Cortius. Nempe pertinet ad zonam torridam, quam inhabitabilem esse veteres arbitrabantur, falso quidem, de quo ad 1, 1, 2. Vage tamen noster exponere videtur, si cum Ptolemaeo 4, 6. conferas. Namque hic Hesperium cornu 13 gradibus supra hanc zonam conlocat, et ibi etiam Aethiopas

habet, cum tamen Noster 1, 1, 2. eam plagam incognitam esse adfirmet, et apud Ptolemaeum in ora plurima loca recenseantur. In quo vero sic Mela potest adiuvari et sustineri, ut zonam torridam eamque inhabitabilem longius ultra producat, deinde ex opinione vulgata veterum in primis loquatur, qui ultra Cernen navigari non posse putabant et iactabant. Vid. Scylax p. m. 11. Hudf. et pluribus Plin. 6, 36. f. 31. cuius insulae hac de causa nec situs constabat inter veteres, neque magnitudo. Tentasse tamen iam olim quosdam, Iubae et Eudoxi exempla docent, aliorumque testimonia (vid. Plin. 5, 1.) comprobant. Quod ante Ptolemaeum repetitum fuisse intentiori exploratione, facile multorum locorum commemoratio evincit, etsi Cernen insulam, contra atque alii faciunt, nimis vicinam admovet Mauretaniae. Vid. ad 3, 9. f. Ceterum ita de incognitis terris locutos esse veteres, monitum etiam ad 1, 4, 2. et ut Noster Herodot. 2, 32. m. de his terris loquitur. Gosselin p. 231. c. l. putat esse tractum, ubi fl. *Nun* contra Canarias insulas, veteribus *Hesperidas* et partim *Fortunatas*. Hinc vero Atlas incipit, cuius igitur radices in arenis.

infesta serpentibus) Cf. Sallust. Iug. 89, 5. Idem Ovid. Metam. 4, 619. de Libya: *frequens illa est, infestaque terra colubris.* Nempe *infesta*, ut alibi, sensu passivo. Vid. Gell. 9, 12.

Hesperidas) Magna est in harum insularum situ discrepantia, fabulis etiam miris inquinata. Earum prima cognitio ab Hannonis periplo promanavit, quem qui secuti sunt, in hoc tractu conlocant, etsi vario situ. Ita v. c. Statius Sebosus, teste Plinio 6, 36. f. 31. a Gorgonum insulis praenavigatione Atlantis dierum XI ad Hesperidum insulas cursum prodidit, ab iis ad Hesperu ceras unius. Sic ipse antea ex aliorum narratione repetit, ultra Gorga-

das duas esse Hesperidum insulas; ceterum omnia incerta esse circa haec loca. Martianus Capella 6. p. 226. eodem situ in intimo admodum mari ponit. Avien. in perieg. 738. *Propter Atlantaei tergum salis Aethiopum gens Hesperides habitat.* Cf. Hesiod. in Theogon. 518. Ipse Dionysius v. 563. Cassiterides ita vocare videtur, quia dicit Ἑσπερίδες τόθι κασσιτέροιο γενέθλη, ubi Eustathius 10 numerat et Melanchlaenos incolas facit. Plinii tamen narratio proxime facit ad sententiam Melae. Quodsi enim cursus unius diei putetur fere facere M stadia, et quod excedit, quae sunt miliaria Germanica 31. infra Atlantem non solum iacent, qualem Mela cum Ptolemaeo, sc. maiorem, in hoc tractu statuit, sed et rectius ad exustam oram admoventur, quam ultra Aethiopum terminos extendit Noster. Adiuvat etiam nomen, quod sine dubio primum impositum est ab Aethiopibus Hesperiis vicinis, et si vere fuerunt, quaerendae sunt ex Ptolemaei notatione prope insulas Fortunatas, ultra quas tamen profert Plin. 6, 37. s. 32. Hodie vero, si Hesperu ceras est *Capo verde*, quaerendae miliaribus Germanicis 31. ulterius. Fabula inde Hesperidum hortos cum pomis aureis finxit, et hic posuit. In hoc tamen situ non omnes sibi constant. Ita prope Atlantem Virgil. Aen. 4, 481. ubi ultimus est Aethiopum locus, quae verba ob superiora proprie intelligi debent, Hygin. fab. 30. f. Servius ad Aen. 4, 246. et alii, quos adfert Heyne ad Virgilium. Plinius tamen parum sui memor, 5, 1. et 19, 52. s. 4. prope Lixum CC pass. ab Oceano conlocat, idemque 5, 5. s. 4. in Cyrenaica, ut Scylax pag. 46 sq. Hudf. et alii. Qui error natus est ex cognomini urbe Cyrenaicae *Hesperis*, vel *Hesperides*, (Melae 1, 8, 2. *Hesperia*) post *Berenice*, quam huc transtulerunt, ut pluribus docet Salmas. in exercit. Plin. p. m. 264. Fabula porro ex Hesperidibus Nymphas finxit, iisque dedit poma aurea a dracone custodita, quae quidem multi propter utramque vim verbi μῆλα de ovibus inter-

eſt, teſte Plinio 5, 1. in medio adeo ſpatio inter *Θεῶν ὄχημα* et promontorium Heſperium Atlantem locavit, a ceteris omnibus, ut monet Plinius, in extremis Mauretaniae proditum. In recentiori nomine diſcrepant: Bergſträſser h. v. maior h. *Ayduacat*; minor h. *Errif*, Borhek c. l. p. 7. maior h. promont. *Bojador*, minor h. promont. *Kantin.* Alii maiorem et minorem dici propter variam altitudinem, ceterum non eſſe niſi unum montium tractum, teſtibus peregrinantibus, quem ſequatur deſertum h. *Sahara.* Shaw, (voyage T. 1. p. 8.) quos viderit eius tractus, nec Alpes, nec adeo Apenninum altitudine aequare adfirmat. Ipſe tractus terminatur ad occidentem τῷ *Dſjebel Muſa.* (qui olim *ſeptem fratres* dictus) Quis igitur Atlas regionem Marocco verſus auſtrum cingit, aliique montes eius tantum ſunt partes, varia etiam recentiores Atlanti nomina impoſuerunt. Ita quidam *Guibet.* Stuart in itiner. p. m. 47. *Zarhon.* D'Anville montes putat, qui regiones Fes et Marocco a pagis *Siſjilmeſſa*, *Tafilet*, *Darah* prope deſertum magnum terminant, ſummamque altitudinem eſſe *Ziz.* Vid. ſur les rivières de l'interieur de l'Afrique in memoires de l'academie des inſcrr. T. 26. pag. 64. Varia nomina Atlantici tractus Maura adfert Hoeſt p. 78. et minorem olim dictum vocat Maurice *Sgebel arif*, qui usque ad Meccam porrigatur. Pauci olim eo penetrarunt, et primus Rom. ducum Suetonius Paulinus, quod adfirmat Plin. 5, 1. transgreſſus quoque eſt Atlantem aliquot milium ſpatio. Mauri inde nivem petunt, et telorum ſonitum intercipi adfirmat Hoeſt p. 78. Inde natae multae fabulae. Immo Plin. c. l. Martian. Capella 6. p. 215. Solinus 27. ſ. 24. de eo narrant, quod ſupra c. 9, 5. Noſter de alio monte, quod *Θεῶν ὄχημα* dicebatur, adfert, adeoque de campis illis patentibus. Haec tamen de ſtrepitu ad oram maritimam refert Solinus. Iidem auctores multa de natura, fontibus, ſilvis montis. Quod nuper Bory de St. Vincent ſur les

isles fortunées pag. 378. ex hoc loco Atlantem ad Picum montem insulae Teneriffae refert, ad alia eius commenta reiici debet.

sustinere) Gr. βαστάζειν, uti etiam ex posterioribus Malalas in Chronogr., lib. 4. p. 18. Ven. Nempe, quod fabulae tradunt, ad id coactus fuerat a Iove, contra quem in Titanomachia dux fuerat, ut scribit Hygin. fab. 150. Hinc teste Herodoto 4, 280. f. ἐπιχωρίοις adpellabatur κίων τοῦ οὐρανοῦ, omninoque, quod adfirmat Zonaras 12, 9. poetis. Hinc *coelifer* Statius Theb. 5, 430. Sed vel omnino id dicunt, vel varias eius partes a corpore humano ducta comparatione designant, ut *humeros*. Vid. Schütz ad Aeschyl. Vol. 1. pag. 181. Ita vero excelsos alios montes indicare solent, ut Caucaso tribuit ἀστρογείτονας κορυφὰς Aeschylus in Prometheo v. 727.

§. 2. *Fortunatae)* Noster earum numerum non addidit, in quo tamen variant veteres. Duas agnovit Sebosus apud Plin. 6, 37. f. 32. Prima est *Convallis* a convexitate, circuitu CCC M. P. quam ideo Harduinus ad c. 4. *l'isle de l'enfer*, vel *Teneriffa* putat, uti et alios censere refert Cellarius in Geogr. ant. 4, 7, 35. Nomen frustra exercet Salmasius in Solin. p. m. 915. qui legit: *Soliam in valle a convexitate.* Altera est *Planaria* a specie. Ita omnino Plutarchus in Sertorio cap. 8. duas commemorat sine nomine tamen, et νήσους μακάρων adpellat, ubi Homeri elysium a barbaris etiam ponatur. Cf. de Elysio in illo situ Eusttath. ad Homer. Odyss. 4, 563. et quae de eo disseruit Heyne in opusc. acad. Vol. 1. pag. 395. Cf. etiam ad Melam 2, 7, 4. Minime autem, quod Vossius adfirmat, et repetit ad Sallust. p. 998. Certe, Iubam se secutum esse Plutarchus profitetur, cuius narrationem plane diversam reddit Plinius. Immo Sebosum secutus esse videtur. Cum Plutarcho in numero consentit

Salluſtius fragm. lib. 6. in. etſi diſtantia a Gadibus dubitationem iniicit, vel vitiatus eſt numerus, ut putat Corte. Μακάρων νήσους memorat etiam hic Strabo 3. pag. 104. ſ. 150. et non procul ab extremis Mauretaniae Gadibus obponit. Sic τῷ Λιβυκῷ τέρματι ὁρίζεσθαι dicit Tzetzes ad Lycophron. v. 648. Memorantur etiam ab Herodoto 3, 26. ubi vide. At Iuba apud Plin. 6, 37. ſ. 32. habet ſex, et ex eo Solin. cap. ult. et Martian. Capella lib. 6. p. 226. Nomina comparata ſunt haec: Primam vocant *Ombrion.* Plinius c. l. Solinus c. l. ubi libri etiam *Norion, Nozion,* de quo Salmaſ. p. m. 916. Martian. Cap. lib. 6. pag. 226. adpellat *Umbriona,* ubi alii *Membriona.* Grotius vult *Embrion* ſ. *Ombrion.* Videtur eſſe ea, quam Seboſus *Pluvialiam* dicit apud Plin. c. l. etſi in fortunatis non numerat. Nam et Ptolemaeo eſt *Ploitana, Pluitala,* (hoc Bertius, illud ed. Argent. 1520. f.) vel, ut Salmaſius c. l. adfert, Πλουβιαλία. Cauſam nominis hanc Plinius profert, quia ibi aqua non ſit, niſi ex imbribus, et de Ombrio narrat, arbores iis eſſe ſimiles ferulae, ex quibus aqua exprimatur, ex nigris amara, ex candidioribus potui iucunda, quae de cannis ſaccharinis intelligit Salmaſ. in Solin. p. m. 916. etſi Voſſius repugnat et de ſtillante ibi arbore explicat. Cannae etiam ſaccharinae ſerius ab Hiſpanis poſt expugnationem inſularum invectae ſunt. Harduinus ad Plin. c. l. putat eſſe h. *l'isle de fer.* Alteram adpellant *Iunoniam,* in qua aedicula ſit tantum lapide exſtructa. Ptolemaeo eſt Ἥρας νῆσος. Seboſi tamen Iunoniam diverſam ab hac putat Harduinus ad Plin. c. l. illam eſſe h. *l'isle Fortaventure,* hanc *de Gomer.* Tertiam Plinius et Solinus eodem nomine minorem vocant. Pro *eodem nomine* Martianus ridicule adpellat *Theodem* ſ. *Teodem.* Viri docti, Salmaſius c. l. pag. 927. b. et Harduinus Ptolemaei ἀπρόσιτον νῆσον putant, eandem Voſſius ad Melam h. l. quae Hiſpanis eſt *la incantada* et *la non trovada,* ac inſuper S. *Bro-*

donis insula multum famigerata. Ultimum nomen a Brandano s. Brendano Scoto eodemque Sancto corruptum putat Vossius, in cuius vita inaccessa insula occurrat. Quarta est *Capraria*, lacertis referta. Plinius et alii. At Salmasius in Solin. p. m. 927. cum non *capris* subsequatur, sed lacertis, argute quidem malit Σαυραρίαν, ita ut C Graecum, i. e. Σ, pro C Latino legerit Plinius. Sed cum *Saura* in Latinis occurrat et hinc Plinio vel hac de causa ignotum esse minime potuerit, subiecisset utique, si ita legisset. Deinde Ptolemaeo c. l. etsi paulo aliter, est Κασπειρία. (aliae edd. Κασπερία.) Forte Capraria a forma saxorum dicta, ut mare Aegaeum volunt. H. *l'isle de Palme* putatur. Habet etiam Caprariam Sebosus, etsi seorsum ab his. Proxima *Nivaria*, in Plinii Codd. *Ninguaria*, quod perinde est, a perpetua nive et nebulis. Ptolemaeo c. l. Κεντουρία, (Bert. sed ed. Argent. Πιντουαρία) pro Νιγγουαρία. Vossius ad Melam h. l. eandem putat, et Ἀπρόσιτον, licet distinguat Ptolemaeus, dubia fide. H. *l'isle de Teneriffe*, ut vult Harduinus, quia sola ex Canariis insulis nive abundat. Sed quia Harduinus *Convallem* Sebosi eandem adfirmat, varie, si illud verum est, veteribus dicta fuit. Denique est *Canaria* etiam Ptolemaeo a canum multitudine ingentis magnitudinis, unde reliquae dictae sunt. H. *l'isle de Canarie.* Hae sunt Plinii aliorumque sex insulae, in quarum enumeratione tertiam omisit Bruns in Handbuch der alten Erdbeschr. Vol. 2. pag. 157. b. Proclus autem lib. 1. in Timaeum decem numerat, septem Proserpinae sacras, ac tres alias Plutoni, Hammoni et Neptuno. Omnino tamen quidam et posteriori aevo de iis dubitasse videntur. Nam Eumenius in panegyr. ad Constantin. Aug. cap. 7. ubi earum meminit, deinceps, *si quae*, inquit, *sunt*. Quae quidem dubitatio facile tot testimoniis apertis convellitur. Quidam putant esse h. insulas *Madeira*. Sed si Sebosi situm et rationes audiamus, quibus 10 mil. pass. a Gadi-

bus distant, i. e. 152 miliar. Germanicis, facile ad Canarias hodie pertinent. Qui plura de veterum opinionibus et narrationibus legere cupit, reperire potest in Mureti Varr. lectt. 5, 1. Sunt tamen hodie septem Canariae praeter minores in vicinia. Veteres vel hoc nomine, vel diverso alius tractus insulas omnino adpellasse videntur. In iis et Atlante ultimum Africae finem ponit Oros. 1, 2.

sponte) Ubi nemo operam, manum admovet, sine cultu. Ovid. Metam. 1, 417. *diversis tellus animalia formis Sponte sua peperit*, pro quo 1, 101. *ipsa quoque immunis rastroque intacta nec ullis Saucia vomeribus per se dabat omnia tellus.* Alio modo id expressit Sallustius, quem de his insulis quidam loqui putant, in fragm. lib. 6. in. (pag. 998. ed. Cort.) *cuius duas insulas propinquas inter se constabat suopte ingenio alimenta mortalibus gignere.* Plutarchus in Sertorio cap. 8. ubi diserte has insulas nominat: οὐ μόνον ἄροῦν καὶ Φυτεύειν παρέχουσιν ἀγαθὴν καὶ πίονα χώραν, ἀλλὰ καὶ καρπὸν αὐτοφυῆ Φέρουσιν. — Itemque de iis Mamertin. in grat. act. ad Iulian. c. 23. in. *per eas non arato solo frumenta nascuntur, fortuitis vitibus iuga collium vestiuntur, sponte pomis arbor gravatur, ad herbarum vicem vulgo olus est.* Vide ibi Iaegerum, qui similia aliqua veterum loca adtulit. Poeticam earum insularum, quas *divites* adpellat, et *arva beata*, descriptionem dabit Horatius epod. 16, 41 sqq.

subinde) Hispanus interpres reddidit: *successivamente todos los annos*, et mirifice facem suae interpretationi praetulisse putat Horat. c. l. qui: *reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis* — sic ut in sequ. etiam semper intelligatur. Id vero Mela proprie non vult, cuius verba hunc sensum inferunt: Depastis, seu demessis frugibus aliae novaeque denuo semper innascuntur, ita ut seges

vel messis nunquam deficiat. Plin. 5, 1. *fructibus omnium generum sponte ita subnascentibus, ut nunquam satietas voluptatibus desit.* Sententia de arbore eadem apud Solin. 49. f. 46. fin. et de frugibus apud Nostrum infra.

nihil sollicitos) Plutarch. c. l. sic: καρπὸν αὐτοφυῆ φέρουσιν ἀποχρῶντα πλήθει καὶ γλυκύτητι βόσκειν ἄνευ πόνων καὶ πραγματείας σχολάζοντα δῆμον.

fontium) Ex Plinii c. l. narratione haec in insulam *Ombrion* cadunt, quam in montibus stagnum habere dicit, arboresque similes ferulae, unde succus exprimatur. Quae dum Salmasius, uti supra dictum, de cannis saccharinis intelligit, ut alii, repugnat hic Vossius, et post demum a Lusitanis eas invectas monet, etsi in aliis Fortunatis antea provenisse non neget, immo arborem intelligi stillantem, cuius aqua universis sufficiat insulanis, etsi unica sit. Quod quidem dubium valde non solum est, sed et sic miscet nomen hodiernum insulae, dum modo *Fero*, modo *Madeira* adpellat. Vid. de hac arbore Allgem. L. Zeit. 1791. n. 22. p. 170. ex Dapper le Maire L. Bartot. Cf. Borhek Beschr. von Africa T. 1. Sed hic de fontibus in primis, quorum quidem alibi non fit mentio, praeter stagnum illud Plinii, multo minus aliquid de singulari eorum ingenio. Unde hauserit Noster, non liquet.

risu) Ita fere Pacatus in Panegyr. ad Theodos. Aug. cap. 25. §. 4. *degustato Sardorum graminum succo, feruntur in morte ridere,* ubi vide Arntzen. et quos laudat. Alias *risu emori*, γέλωτι ἐκθνήσκειν, de quo Barthius ad Claudian. in Consul. Probi v. 220.

§. 3. *ferae)* Ex superioribus adparet, hoc in primis de serpentibus dici. Ita Lucret. 6, 766. *serpentia secla ferarum*, et Sil. Ital. 6, 268. *alternasque ferum*

diducit in iras de ferpente, qui praecedit. Et fic *ferus* apud auctores, de leone, apro, cervo, equo — cuiusmodi exempla in Lexicis reperiuntur. *Infestant* autem in hoc nexu et ufu folemne eft Noftro.

Himantopodes) I. e. *loripedes*, uti adpofito Latino verbo interpretatur Plin. 5, 8. f. Hinc etiam a Noftro melius explicari debuiffe loreis pedibus putat pro *lentis* ex vocis etymo Coelius Rhodigin. in lectt. antiqu. 23, 22. Aliorum loca et teftimonia iam adlata funt in not. crit. p. 366. Voffius autem caufam, cur Aethiopum quidam loripedes fuerint, hanc exiftimat, quod illis genuum conchae amputarentur, et adducit locum ex Origene in Philocalia cap. 22. Καὶ πάλιν τῶν δέ τινων τῶν ἐν Αἰθίοψι τοῖς δὲ τὰς κόγχας τῶν γονάτων περιαιρεῖσθαι. Ex quo recte inflexa crura adpellentur, quia fic neceffario retro incurventur, quod et de *Scritofinnis* referant quidam, quamquam alia de caufa, cum illis patellae non abfint amputatae. Merito autem tandem ad fabellas relegat. Apud Plinium 7, 2. auctore quidem fabulofo illo Megafthene gens inter Indos Nomadas refertur, quae narium loco tantum foramina habeat (cf. fupra 3, 9, 4.) et anguium modo *loripes* fit, quos *Scyritas* vocari ait. Salmafium, in Solin. p. m. 295. qui vult *Syrtas* ἀπὸ τοῦ σύρειν τὼ πόδε, refutat ad Plin. c. l. Harduinus, quod e Graeco fonte Indica vox male derivetur. Recte, fi Indicam vocem repetiit Plinius, nec Graecam Megafthenis fecutus eft.

Pharufii) De fcriptura cf. not. crit. ad 1, 4, 5. et h. l. Ptolem. 4, 6. f. obponit infulae *Cernae* in Mauretania extrema contra montem Atlantem, in quo confentit cum Polybio apud Plin. 6, 36. f. 31. Quae cum videatur effe *Madeira*, Pharufii loca habitarunt, ubi h. reperitur *Marocco*. Alii contra finum Perficum adverfam

Aethiopiae eam insulam faciunt, ubi hodie est *Madagascar*, in quo tractu Pharusii minime locari possunt. Alii aliter. Vid. Plin. c. l. Ita vero cum aliis et Nostro Plin. 5, 8. f. 4. prope Mauretaniam ad Oceanum ostendit, et *Gymnetes* a nuditate vocat, et prope *Nigritas* ponit. Certe, quod de desertis locis supra Noster exposuit, docet ultra desertum magnum *Sarah* versus Mauretaniam habitasse. Ceterum discrepare paullum videtur Plin. 5, 8. f. 4. ubi sic tradit: *Pharusii, quondam Persae, comites fuisse dicuntur Herculis ad Hesperidas tendentis*. Offenderunt enim viri docti in adiecta voce *Persae* et Salmas. in Solin. p. m. 295. emendavit *per se* i. e. *sponte*, cum nec Mela, quem ducem secutus videtur Plinius, eiusmodi aliquid indicet, nec Solinus, Plinii epitomator, Persas commemoret cap. 34. f. 31. f. Pintianus refert alios voluisse: *pars a comitibus* vel *a comitatu*. At refragantur Codices tuenturque eos aliorum testimonia. Nempe Plinius vult: Pharusios quondam Persas fuisse, uti verba necti et intelligi debent. Ita vero Vossius aliique docent ex Sallustio Iug. 18, 3. ubi de Herculis mortui exercitu in diversas oras dilapso sic: *Ex eo numero Medi, Persae et Armeni navibus in Africam transvecti, proxumos mari nostro locos occupavere. Sed Persae intra Oceanum magis* — quem locum inde repetiit Isidor. Orig. 9, 2. Nempe eundem situm ibi Persis tribuit, quem Noster Pharusiis, ut ad eosdem referri posse, immo debere, videatur. Diverse tradit Strabo 17. p. 570. f. 828. ex aliquorum narrationibus, Mauros Indos fuisse, Herculem in haec loca secutos. Quidquid est, ex his locis cum Mela comparatis elucet, Persas et Mauros Herculem comitatos huc venisse, ubi Mela Pharusios ponit. At alia narrat Mela, quo auctore Pharusii non cum Hercule advenerunt, sed cum Hercules huc progressus esset, ea loca iam tenuerunt. *Aliquando* enim ex obpositione τοῦ *nunc* pertinet ad *dites*, non ad *tendente*, quod et agnovit Hispanus interpres et contra

Salmasium c. l. tuitus est. Post *aliquando* igitur, *en otra edad*, recte posuit incisum minus, et sic, si verus est Sallustius, Persae post Herculis mortem dilapsi, Pharusiis commisti sunt. Solinus tamen 34. s. s. 31. Persis omissis Pharusios Herculis comites itineris taedio hic resedisse narrat, et sic novam difficultatem obstruit. Nec aliter Strabo de Mauris cum Mela componi potest. Ceterum de moribus et vita Pharusiorum quaedam retulit Strabo c. l. *Persas* esse etiam inde probat Hoest von Marokos p. 100. quia ab Arabibus etiamnum hodie Persia vocetur *Fars*. Shaw voyages T. 1. ch. 6. pag. 107. opinatur posse locari, ubi h. sunt populi *Low-aâte* et *Ammer*, quod coniicit ex monte *Phaureso* apud Ptolem. 4, 2. similitudine ductus, quamquam hic Pharusios aliquantum inde removet, et recte, cum in Mauretania Caesariensi eum montem adferat. Sed idem Shaw c. l. p. 170. Pharusios in tractu *Tell* s. montibus Atlantis ponit melius.

§. 4. *amoeni)* De locorum specie vid. ad 3, 2, 2.

citro) In huius tractus silvis hanc arborem exquiri monet diserte Plin. 5, 1. idemque confirmat 13, 29. s. 15. ubi: *Atlas mons peculiari proditur silva — Confines ei Mauri, quibus plurima arbor citri.* Hinc Martial. 14, 90. vocat: *silvae Maurae filiam*, quod et alii innuunt. Vid. Harduin. ad Plin. 13, 29. s. 15. Porro hac de causa Ἑσπερίδα vel Ἑσπερικὸν μῆλον vocant confirmantibus interpretatione glossariis, nec male huc referuntur χρυσᾶ μῆλα τῶν Ἑσπερίδων propter colorem aureum, uti haec prolixius exposuit Salmasius in Solin. p. m. 670 sqq. Consule etiam Eustath. ad Odyss. 7, 115. p. m. 274. f. ubi etiam narrat, Herculem ex Libya in Graeciam exportasse. Cum sero Romae innotuisset, intelligitur apud Plin. 5, 1. cur Suetonius Paulinus, qui sub Nerone vixit,

et primus Romanorum ducum Atlantem transgressus erat, retulerit, silvas ibi esse repletas incognito genere arborum proceritate spectabili, quae de citris intelligunt. Nam etsi *citreae mensae* ante innotuerant, rarae tamen erant et insano pretio parabantur, forte etiam a Mauretaniae regibus dono missae, vel venditae. Vid. Plin. 13, 29. f. 15. et de mensis citreis Ursinus ad Ciaccon. de triclinio in appendice p. m. 292 sq. (Amstel. 1689.) Postea vero Plinii iam aetate magis illas arbores innotuisse, ex eodem c. l. adparet, ubi dicit: *Ancorarius mons vocatur citerioris Mauretaniae, qui laudatissimam dedit citrum, iam exhaustus.* Inde nempe Romam deportatam fuisse, potius quam e Media, vel Perside, unde Graeci petierunt, etsi idem sit *malum Medicum*, inde sequi videtur, quod Graeci vetusti *citri* nullam mentionem faciunt. Vid. Salmas. c. l. Quidam vocabulum Orientis putant, de quo vid. Krünitz Encyklopädie T. 8. pag. 150. In Aegypti hodie hortis frequentes et quasi silvestres esse has arbores, tradit Maillet in descript. de l'Egypte p. 17. hist. naturelle.

terebintho) In variis regionibus crescit. Plin. 13, 12. f. 6. in Syria memorat, Troade, Macedonia. Theophr. hist. plant. 4, 5. in India — Citream arborem putant. Qui plura desiderat, adeat, qui laudantur a Burmanno ad Propert. 3, 5, 63. De *ebore* consentit Plin. 5, 1. *cum ebore citroque silvae exquirantur* — et 8, 10. narrat: *in extremis Africae, qua confinis Aethiopiae est, sepes in domicillis et pecorum stabulis pro palis elephantorum dentibus fieri, auctore Polybio.*

Nigritarum) Gr. Νιγρῖται, ut Strabo scribit lib. 2. p. 90. f. 131. lib. 17. p. 568. f. 826. (vulgo quidem hic Νιγρῆται) Ptolem. 4, 6. Agathemer. 2, 5. Et sic Plin. 5, 8. *Nigritae*, ut Noster. Reperitur tamen etiam Νίγρητες apud Dionys. v. 215. Sic ipse Strabo lib. 17.

pag. 569. f. 828. Stephanus h. v. *Nigretae* tamen editur in Avieno v. 322. ubi etiam tuetur, nescio quam recte, Schraderus. Eosdem *Nigros* putant a Plinio lib. 6, 35. f. 30. vocari. Nomen, quod idem diserte adfirmat in priori loco, sortiti erant a Nigro flumine, cuius erant accolae, h. *Senegal*, etsi in hoc nostri Geographi dissentiunt. Sic d'Anville Nigrum et Senegal diversos credit, illum ad orientem, hunc ad occasum currere. At coniungunt alii utrumque, in iis Lalande, Buache, Delisles, Jaillot. Situm populi inter Mauros et Aethiopas indicat Mela 1, 4, 3.

Gaetulorumque) Gr. Γαιτοῦλοι, regio Γαιτουλία. Dictos tamen fuisse a quibusdam Γαιτυλίους, unde Γαιτυλία, notat Stephanus. Latini penultimam producunt. Situs item ex Mela 1, 4, 3. cognoscitur, ex cuius et aliorum indiciis ad fluvium *Adge-dee*, ubi h. agunt Arabes Beduini, collocandos putat Shaw voyage T. 1. p. 11. et 70. Quod Melae ordinem in recensu populorum illorum et vicinorum reprehendit Cellarius, de eo cf. ad I. 1, 4, 4. p. 113.

murice) Etiam hoc confirmat Plin. 5, 1. *omnis scopuli Gaetuli muricibus et purpuris exquiruntur*, et sic 9, 60. f. 36. in *Gaetulo litore Oceani* maxime praedicat, ubi plura de *purpura* et *murice* habes. Horat. epp. 2, 2, 181. laudat *vestes Gaetulo murice tinctas*. Hinc *Purpurariae insulae* apud Plin. 6, 37. f. 32. in hoc tractu et ante: *Paucas insulas constat esse ex adverso Autololum a Iuba repertas, in quibus Gaetulicam purpuram tingere instituerat.*

§. 5. *exterior)* Nempe quae adluitur ab Oceano Atlantico, uti *extra* et *intra* apud Nostrum ponuntur. Interiorem enim oram, quae adtingit mare mediterraneum, descripsit 1, 5.

non fata) Idem supra mutatis verbis de Fortunatis insulis: *abundant sua sponte genitis, aliis super aliis innascentibus. Profundat* significat copiam promtam et facilem, ut verba cognata. Vid. Servius ad Virgil. Aen. 8, 139. Burmann. ad Phaedr. 3, 15, 5. Idem luculenter adparet ex obpositione apud Plin. in Panegyr. cap. 36. f.

Antaeus regnasse) Hinc passim eius regia celebratur Lixos oppidum, e. c. apud Plin. 5, 1, Solin. c. 27. f. 24. Martian. Capella lib. 6. p. 215. — *Antaei regna* apud Lucan. 5, 490. Cf. 6, 55. et Apollodor. 2, 5, 11. ubi τῆς Λιβύης βασιλεῦσαι dicitur. De Antaeo ipso cf. ad II. 1, 5, 2. p. 128 sq.

collis modicus) Hunc locum adposito Melae nomine repetit Boccatius in Genealogiis 1, 13. et 3, 10 f.

tumulus) Hunc Sertorius, teste Plutarcho in vita cap. 9. διέσκαψε, τοῖς βαρβάροις ἀπιστῶν διὰ μέγεθος. Quod cum verum invenisset, iterum obruit. Sed nihil eiusmodi evenisse ibi narratur. Et sic apud Strabon. 17. p. 570. f. 829. ubi eadem referuntur, auctore Gabinio in descriptione Mauretaniae, homine, quod pronuntiat, fabuloso, unde et sua duxisse Plutarchus videtur, et forte Noster, additis iis, quae Strabo et Plutarchus consulto praeterierunt.

§. 6. *agunt)* I. e. *habitant*, quod et quidam codices interpretationis loco posuerunt. Ita Sallust. in Iug. 18, 9. *Libyes propius mare Africum agitabant*, ubi plura exempla congessit Cortius. Nempe *agere*, ut *agitare*, subintellecto *vitam*, omnino est vivere, et de moribus et cultu populorum apud Nostrum et alios dicitur. Vid. ad 3, 3, 2.